

5 69 723
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΕΤΑΞΑ

ἀριστοβαθμίου δημοδιδασκάλου και διδάκτορος τῆς νομικῆς

ΝΕΩΤΑΤΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

(μετὰ πλήρους πατριδογνωσίας)

ΤΗΣ ΠΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ἐγκεκριμένη κατὰ τὸν „ΒΤΓ“ νόμον διὰ τοὺς μαθητὰς
τῆς ΤΡΙΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ τῶν δημοτ. σχολείων ἀμφοτέρων τῶν φύλων

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

κατὰ τὸ νέον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῶν
Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως
(1 Σεπτεμβρίου 1913).

Εἰς ΤΡΙΑ ΤΕΥΧΗ

ΤΕΥΧΟΣ Α' (προπαρασκευαστικὸν)

Περιέχον πάντα τὰ μαθήματα τῆς πατριδογνωσίας καὶ τῆς γεωγραφίας τὰ διδασκόμενα ἐν ταῖς τριῖσι κατωτέροις τάξεσι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἐν πλήρει ἀκρίβειᾳ. Τὸν νομὸν καὶ τὰς ἐπαρχίας Ἀττικῆς κτλ. ἐν λεπτομερείᾳ καὶ ἀκρίβειᾳ ὡς καὶ τοὺς λοιποὺς νομοὺς ἐν συντομίᾳ ὡς ἀπαιτεῖ τὸ ἐπίσημον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἐκδοτῆς Ἰωάννης Δ. Κολάρου

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ἙΣΤΙΑΣ,,

44— Ὁδὸς Σταδίου— 44

1917

5 69 ΠΙΔΒ
Μεταβίβλ.
ΙΩΑΝ. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

ΒΙΒΛΙΑ ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΖΑΓΓΟΓΙΑΝΝΗ Δ. Λατινικόν Ἀναγνωσματάριον πρὸς χρῆσιν τῆς Α' τάξεως τῶν Γυμνασίων	Δρ.	0.80
• Θέματα Λατινικά πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητ. τῆς Γ' τάξ. Ἑλλ. Σχολ. καὶ Α' Γυμνασίου.		
Τεύχος Α' Ἐκδ. Β'	»	1.—
• Ἀρχαῖοι Ἑλληνες Λυρικοὶ κατ' ἐκλογὴν ἐκδοθέντες μετὰ μαθητικῶν ὑπομνημάτων πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Γ' καὶ Δ' τάξεως τῶν Γυμνασίων Ἐκδ. Γ'	»	1.20
ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ ΑΛΚ. Ἱστορία τῶν Ῥωμαίων μέχρι τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, πρὸς χρῆσιν τῆς Α' τάξεως τῶν Γυμνασίων	»	3.—
• Ἱστορία Ῥωμαϊκὴ καὶ Βυζαντιακὴ ἀπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου μέχρι τοῦ 1453. Μετὰ τῶν κυρίων γεγονότων τῆς ἱστορίας τῆς Δύσεως κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα πρὸς χρῆσιν τῆς β' τάξεως τῶν Γυμνασίων	»	3.—
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΙΔΟΥ ΑΘ. Στοιχειώδης Ἀλγεβρα	»	4.—
ΚΟΡΕ Μ. Στοιχεῖα Γεωμετρίας	»	4.—
ΚΟΣΜΑ ΚΥΡ. Ἡρόδοτος κατ' ἐκλογὴν ἐκδοθεὶς μετὰ σημειώσεων, σχεδίων μαχῶν καὶ γεωγραφικοῦ πίνακος πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Α' τάξεως τῶν Γυμνασίων. Ἐκτυπωθεὶς ἐπὶ ἀρίστου χάρτου μετὰ πάσης τυπογραφικῆς φιλοκαλίας Ἐκδ. Β' βελτίων	»	2.80
• Ξενοφώντας Ἑλληνικά κατ' ἐκλογὴν ἐκδοθέντα μετὰ σημειώσεων, σχεδίων μαχῶν καὶ γεωγραφικοῦ πίνακος, πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῶν Γυμνασίων. Ἐκτυπωθέντα ἐπὶ ἀρίστου χάρτου μετὰ πάσης τυπογραφικῆς φιλοκαλίας	»	2.50
• Λυδίου λόγοι κατ' ἐκλογὴν ἐκδοθέντες μετ' εἰσαγωγῆς, σημειώσεων καὶ ἀναλύσεων πρὸς χρῆσιν τῶν γυμνασίων	»	2.—
ΚΟΥΣΗ ΕΛΕΥΘ. Θέματα ἐκ τῆς νέας Ἑλληνικῆς εἰς τὴν ἀρχαίαν πρὸς χρῆσιν τῆς Β', Γ' καὶ Δ' τάξ. τῶν Γυμνασίων	»	2.—
ΜΗΛΙΑΡΑΚΗ ΣΠΥΡ. Ἐγχειρίδιον Ζωολογίας περιέχον καὶ ἀνθρωπολογίαν μετὰ 200 εἰκόνων	»	3.50
ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΪΟΥ Γ. Θέματα πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Β' τάξεως τῶν Γυμνασίων	»	1.50
• Στοιχειώδης Γραμματικὴ τῆς Ἰωνικῆς καὶ Ἐπικῆς διαλέκτου (Ἡροδότου—Ὀμήρου)	»	1.—

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΕΤΑΞΑ

υμίου Δημοδιδασκάλου και διδάκτορος τῆς νομικῆς

ΝΕΩΤΑΤΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

(μετὰ πλήρους πατριδογνωσίας)

ΤΗΣ ΠΑΛΑΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ἐγκεκριμένη κατὰ τὸν 'ΒΓΓ' νόμον διὰ τοὺς μαθητὰς
τῆς ΤΡΙΤΗΣ ΤΑΞΕΩΣ τῶν δημοτ. σχολείων ἀμφοτέρων τῶν φύλων

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

κατὰ τὸ νέον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῶν
Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως
(1 Σεπτεμβρίου 1913).

Εἰς τρία τεύχη

ΤΕΥΧΟΣ Α' (προπαρασκευαστικόν)

Περιέχον πάντα τὰ μαθήματα τῆς πατριδογνωσίας καὶ τῆς γεωγραφίας τὰ διδασκόμενα ἐν ταῖς τρισὶ κατωτέροις τάξεσι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἐν πλήρει ἀκριβείᾳ. Τὸν νομὸν καὶ τὰς ἐπαρχίας Ἀττικῆς κτλ. ἐν λεπτομερείᾳ καὶ ἀκριβείᾳ ὡς καὶ τοὺς λοιποὺς νομοὺς ἐν συντομίᾳ ὡς ἀπαιτεῖ τὸ ἐπίσημον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἐκδοτῆς Ἰωάννης Δ. Κολλάρος

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,

44—Ὁδὸς Σταδίου—44

1917

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς « Ἐστίας ».

Μιχαήλ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ

ΕΝ ΕΙΔΕΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς συντάξεως τοῦ παρόντος γεωγραφικοῦ ἐγχειριδίου καὶ περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς γεωγραφίας ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις ἐπὶ τὸ σκοπιμώτερον.

Ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ἐγχειριδίου γεωγραφίας φυσικῆς τε καὶ πολιτικῆς τῆς συνεπειᾶ τῶν δύο ἐνδόξων καὶ νικηφόρων πολέμων μεγαλυθύνεισης **φιλιτάτης πατρίδος**, πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τῆς Γης, Δης, Εἰς, Σης τάξεως τοῦ πλήρους δημοτικοῦ σχολείου παρώρμησεν ἡμᾶς ὑπὲρ πάντας ἄλλους ἀσχοληθέντας περὶ τὴν γεωγραφίαν καὶ συγγραφὰς αὐτῆς ἐπιδείξαντας τὰς τελειότερας ἐν Ἑλλάδι—ἀς συγχορηθῆ ἡμῖν ὡς ἀναγκαία ἢ περιαιτολογία αὕτη— νὰ προβῶμεν εἰς τὴν σύνταξιν τῆς παρούσης συνοπτικῆς γεωγραφίας εἰς **τρία τεύχη** χωριστὰ ἀπ' ἀλλήλων, τοῦ πρώτου περιλαμβάνοντος τὰ κυριώτερα μαθήματα ἐκ τῆς **πατριδογνωσίας**, ἅπαντας τοὺς γεωγραφικοὺς ὀρισμοὺς μετ' εἰκόνων καὶ σχημάτων. Τὸν νομὸν Ἀετικῆς κτλ. μετὰ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτοῦ, ὡς καὶ τοὺς λοιποὺς νομοὺς τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ὡς ἀξιοῖ τοῦτο τὸ ἐπίσημον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα, τοῦ δευτέρου τεύχους περιλαμβάνοντος δλόκληρον τὴν **φυσικὴν** καὶ **πολιτικὴν** γεωγραφίαν μετὰ ἱστορικῆς ἐπισκοπήσεως τῆς ἀγαπητῆς ἡμῶν πατρίδος ὡς ἀπαιτεῖ τοῦτο τὸ ἐπίσημον ἀναλυτικὸν πρόγραμμα. Τὸ **τρίτον τεύχος** διαλαμβάνει περὶ τῆς λοιπῆς ὕδρογειοῦ σφαιρας ἐγ ἀγαστῆ συντομίᾳ πάντως ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐπισήμου ἀναλυτικοῦ προγράμματος.

Δὲν παρελείψαμεν ἐν τούτοις χάριν τῆς ἐποπτικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς εὐχερεστερας κατανοήσεως τοῦ κειμένου νὰ ἐγκατασπεύρωμεν προστηκόντως διάφορα γεωγραφικὰ σχήματα καὶ εἰκόνας ἀναπαριστώσας διάφορα σχεδιαγράμματα, τοπεῖα, ἐρείπια ἀρχαίων εὐκλεῶν μνημείων καὶ κτίρια νεωτέρων τοιούτων.

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
919

Ἐθεωρήσαμεν δ' ἐπὶ τούτοις σκόπιμον καὶ ἀπὸ πάσης ἐπόψεως ὠφέλιμον, ὅπως μετὰ τὴν φυσικὴν καὶ πολιτικὴν ἐπισκόπησιν καὶ πρὸ τοῦ κυρίως γεωγραφικοῦ ὕλικου νὰ παραθέσωμεν σύντομον κατὰ τὸ δυνατόν καὶ ἀδρανῆ ἱστορικὴν ἐπισκόπησιν τῆς νεωτέρας ἱστορίας τῆς πατρίδος ἡμῶν, τὸ μὲν, διότι ἡ γεωγραφία δὲν δύναται νὰ βοηθῆ καὶ ἐξετασθῆ πρεπόντως καὶ τελείως ἄνευ τινὸς συνεξετάσεως καὶ τῆς ἱστορίας τῆς γεωγραφουμένης χώρας, τὸ δέ, ἵνα ἔχη ὁ διδάσκων προχείρους νύξεις καὶ ἀφορμὰς πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ἐνίσχυσιν ἐν τῇ ψυχῇ τῶν παιδευομένων τοῦ γενναίου φρονήματος καὶ θερμοῦ πατριωτικοῦ αἰσθήματος, ἐπειδὴ ἀπολύτως πιστεύομεν ὅτι πάντες οἱ παράγοντες τῆς ἀγωγῆς ἐν Ἑλλάδι πρὸ πάντων πρέπει νὰ ἐπιλαμβάνονται πάσης εὐκαιρίας ὅπως παρασκευάζωσι τὴν ἑλληνικὴν ψυχὴν, τὸ ἰσχυρότερον καὶ φοβερώτερον ὄπλον κατὰ τῶν ἐχθρῶν μας, πρὸ πάντων τώρα, διότι τώρα περισσότερον πάσης ἄλλης ἐποχῆς ἡ πατρίς μας περιβάλλεται ὑπὸ πλειόνων καὶ ἀπειλητικωτέρων ἐχθρῶν καὶ ἀντιζήλων.

Καὶ εἰς τὰ τρία τεύχη προσεπαθήσαμεν νὰ περιληφθῆ ἐν συντομίᾳ καὶ μεθοδικότητι πᾶν τὸ ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον διδακτικὸν ὕλικόν καὶ ἐν γένει ὅτι συμβάλλει καὶ συντελεῖ εἰς τὴν εὐστοχωτέραν καὶ σκοπιμωτέραν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς γεωγραφίας.

Ἐκτίθενται πάντα τὰ ἀνωτέρω κατὰ τάξεις ὡς εἶπομεν συμφώνως τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι τῷ ἐκδοθέντι καὶ ἐφαρμοζομένῳ ἀπὸ τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1913 τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16 Φεβρουαρίου 1916.

Ὅλος ὑμέτερος

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΕΤΑΞΑΣ

διδάκτωρ τῆς νομικῆς καὶ ἁριστοβάθμιος
δημοδιδάσκαλος.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΤΕΡΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΕΝ ΤΟΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΙΣ ΣΧΟΛΕΙΟΙΣ ΗΜΩΝ.

Ὡς εἶναι γνωστὸν εἰς πάντας τοὺς συναδέλφους κατὰ τὸ **πρῶτον, δεύτερον** καὶ **τρίτον** ἔτος ἐν μέρει διδάσκωμεν τοὺς μαθητὰς τοῦ δημοτικοῦ σχολείου τὴν **γεωγραφίαν** τῆς πατρίδος ἡμῶν, ἣτις συν-
ήθως **πατριδογνωσία** καλεῖται.

Ἡ διδασκαλία τῆς πατριδογνωσίας διὰ τὰ σχηματισθῶσιν ἐν τῇ διανοίᾳ τῶν μαθητῶν αἱ στοιχειώδεις τῶν γεωγραφικῶν ἀντικειμένων **παραστάσεις** διεξάγεται **ἐποπτικῶς** καὶ **δεικτικῶς**. Ἡ μέθοδος λοιπὸν, τὴν ὁποίαν ἀκολουθοῦμεν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ταύτης εἶναι ἡ **πραγματικὴ** λεγομένη **σύνθεσις**, καθόσον δὲν δυνάμεθα νὰ προσαγάγωμεν ὑπὸ τὰς ὄψεις τοῦ μαθητοῦ ὁλόκληρον τὴν πατρίδα, ὡς ἐν ὅλον διὰ τὰ ἀνάλυσι τοῦτο εἰς τὰ μέρη του καὶ συνεπῶς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ χρήσις **πραγματικῆς ἀναλύσεως**.

Ἄνάγκη λοιπὸν νὰ ὀδηγῶμεν τοὺς παῖδας εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς πατρίδος διὰ τὰ κατορθώσωμεν νὰ σχηματίσωσι τὰς παραστάσεις αὐτῶν, τὰς ὁποίας συνδέοντες κατόπιν εἰς μίαν ὀλικὴν τῆς πατρίδος εἰκόνα, ἀποκτῶσι τὴν ὀλικὴν παράστασιν τῆς πατρίδος ἡμῶν.

Ἡ τοιαύτη θεμελίωσις διευκολύνει τὴν περαιτέρω ἐποικοδόμησιν γεωγραφικῶν γνώσεων, διότι διὰ ποικιλοτρόπου συνδέσεως τῶν πρώτων τούτων στοιχείων δύναται εὐκόλως ἢ φαντασία νὰ πλάσῃ ζωηρὰν τὴν εἰκόνα, ὁποίας δῆποτε περιγραφομένης χώρας κατ' ἀκολουθίαν δύναται νὰ γίνῃ συστηματικὴ διδασκαλία τῶν στοιχείων τῆς **γεωγραφίας**.

Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν περιπτώσει δύναται νὰ γίνῃ χρήσις καὶ τῆς **πραγματικῆς ἀναλύσεως**· διότι καὶ μὲν δυνάμεθα νὰ προσαγάγωμεν ὁλόκληρον τὴν γῆν ὑπὸ τὰς ὄψεις τῶν μαθητῶν, δυνάμεθα ὅμως νὰ προσαγάγωμεν σφαιρὰν μικρῶν διαστάσεων, ἢ ὁποία νὰ εἶναι ὁμοίωμα αὐτῆς καὶ νὰ ἀπεικονίζονται ἐπ' αὐτῆς πάντα τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Ταύτην δὲ δύναται ὁ μαθητὴς νὰ ἀνάλυσῃ εἰς τὰ μέρη αὐτῆς. Οὕτω λοιπὸν δυνάμεθα καὶ διαγράμματα καὶ εἰκόνας τῶν μερῶν τούτων νὰ προσαγάγωμεν, διὰ τὰ ἀνάλυσι ὁ μαθητὴς καὶ ταῦτα εἰς τὰ μέρη των τοὺς **γεωγραφικοὺς καλουμένους χάρτας**.

Ἐπειδὴ δὲ διὰ τὰ σχηματισθῆ ζωηρά, σαφῆς καὶ μόνιμος παράστασις ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ μαθητοῦ ἀνάγκη τὸ πνεῦμα νὰ λειτουργήσῃ κατ' ἀμφοτέρας τὰς μεθόδους καὶ ἀναλυτικῶς καὶ συνθετικῶς, διὰ

τοῦτο ἐν τῷ μαθήματι τῆς πατριδογραφίας ἀφοῦ γίνωσιν ἱκανοὶ οἱ μαθηταὶ νὰ σχηματίζωσι τῆς ὅλης πατρίδος τὴν εἰκόνα, πρέπει νὰ ἀναλύωσι πάλιν αὐτήν εἰς τὰ μέρη αὐτῆς χωροῦντες ἐκ τοῦ ὅλου πρὸς τὰ μέρη, ἐν δὲ τῇ διδασκαλίᾳ τῆς κυρίως γεωγραφίας, μετὰ τὴν ἀνάλυσιν τῆς γῆς ἢ χώρας τινὸς εἰς τὰ μέρη αὐτῆς πρέπει χωροῦντες ἐκ τῶν μερῶν πρὸς τὸ ὅλον νὰ συνάπτωσι τὰ μέρη καὶ νὰ ἀποτελῶσι τὴν τοῦ ὅλου εἰκόνα καὶ περιγραφὴν (χαρτογραφία).

Ἐκτὸς τῆς χαρτογραφίας δύναται νὰ συνάπτονται τὰ μέρη κατὰ ποικίλους τρόπους πρὸς ἄσκησιν τῆς μνήμης ἐν τῇ ἐτοιμότητι (νοερὰ ταξίδια).

Ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς γεωγραφίας εἶναι φανερόν ὅτι ὁ νοῦς τοῦ μαθητοῦ παραστάσει κυρίως κατεργάζεται, ἥτοι εἰκόνας ἔξωτερικῶν ἀντικειμένων, τῶν χωρῶν δηλ. ὅς διδάσκειται ἐποπτικῶς. Διὰ τῆς συγκρίσεως ὅμως τούτων πρὸς ἀλλήλας δύναται νὰ σχηματισθῆ καὶ γενικωτέρα γεωγραφικὰς ἐννοίας, τὸ σύνολον τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ τὴν **συγκριτικὴν** καλουμένην **γεωγραφίαν**, ἥτις μόνον ἐν μικρῷ μέτρῳ δύναται νὰ περιληφθῆ ἐν τῷ κύκλῳ τῶν γνώσεων τοῦ πλήρους δημοτικοῦ σχολείου.

Τοιαύτη εἶναι ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω ἡ μέθοδος, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἀκολουθῆ ἡ διδασκαλία τῆς **φυσικῆς** γεωγραφίας, ἥτοι τῆς περιγραφῆς τῆς γῆς, ἐν γενικωτάταις γραμμαῖς ἐκτεθεῖσα. Μέθοδος **ἀναλυτικοσυνθετικὴ** ἢ **συνθετικοαναλυτικὴ διεξαγομένη** διὰ τῆς δεικτικῆς τῆς διδασκαλίας μορφῆς.

Ἡ δὲ πολιτικὴ γεωγραφία, ἥτοι ἡ περιγραφή τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ἀνθρώπων καὶ τῶν ἔργων αὐτῶν, οἷον τοῦ βίου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ διδάσκειται διὰ πραγματικῆς συνθέσεως καὶ εἰς μορφήν ἀφηγηματικὴν ὡς ἡ ἱστορία, ὑποβοηθούσης ὅμως πάντοτε καὶ τῆς ἐποπτείας διὰ προσαγωγῆς εἰκόνων, ἀντικειμένων αὐτουσίων, πανοραμῶν καὶ μάλιστα δι' ἠλεκτρικῶν προβολῶν, κινηματογράφων κτλ. Τοιαύτη διδασκαλία ζῶσα ἐξεγείρει μεγάλως τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν καὶ θέλει εἶσθαι μόνιμος καὶ ἀνεξίτηλος(1).

Ἐν τῇ διδακτέᾳ ὕλῃ τῆς γεωγραφίας περιλαμβάνεται καὶ κοσμογραφία, ἥτις, ὡς γνωστόν, ἐξετάζει τὴν γῆν ἐν τῷ κενῷ ἐν σχέσει πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀστέρας. Ἐν αὐτῇ δὲ μόνον φαινόμενα δυνάμεθα νὰ δεῖξωμεν εἰς τοὺς μαθητὰς, ἐκ τῶν ὁποίων αὐτοὶ θὰ ἀνατρεξοσιν

---

(1) Γενικῶς δὲ δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν ὅτι δὲν ἀπέχει πολὺ ὁ χρόνος, καθ' ὃν οἱ τελειότεροι τοπογραφικοὶ καὶ ἐν γένει γεωγραφικοὶ χάρται θὰ σχεδιάζονται οὐχὶ ἀπὸ μακρῶς καὶ ἐπιπόνους ἐπιτοπίους ἐρεῦνας, ἀλλ' ἀπ' ὑψηλοῦ καὶ δὴ ἀπὸ ἀεροπλοίου ὑψομένου τὸ πολὺ ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γεωγραφουμένης χώρας ἀπὸ **πεντακόδια** ἕως **χιλία** μέτρα.

ἐπὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν. Ἡ λεπτομερὴς παρατήρησις τῶν φαινομένων τούτων, ἢ σύγκρισις πρὸς ἄλλα παρόμοια καὶ ἢ ἀνέυρεσις τῆς κοινῆς αἰτίας ἀποτελεῖ λογικὴν ἀνάλυσιν. Ἡ μέθοδος λοιπὸν ἐνταῦθα ἢ ἀρχομένη διὰ πραγματικῆς συνθέσεως (περιγραφῆς τῶν φαινομένων) καὶ χωροῦσα διὰ **λογικῆς ἀναλύσεως** εἶναι ἡ **γενετικὴ** καλουμένη **μέθοδος**.

Γράφειν τὴν γῆν σημαίνει ζωγραφεῖν αὐτὴν ἐν τῇ διανοίᾳ ὡσπερ ἐν εἰκόνι. Δὲν σημαίνει δὲ βεβαίως τὴν μηχανικὴν ἀπομημόνευσιν τῶν ἑξῶν ὀνομάτων τῶν κόλπων, τῶν ἀκρωτηρίων, τῶν πόλεων καὶ τῶν λοιπῶν γεωγραφικῶν ἀντικειμένων.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἔργον τῆς φύσεως προηγήθη τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ ἐπέδρασε μάλιστα μεγάλως ἐπ' αὐτῶν, διὰ τοῦτο καὶ ἡ διδασκαλία τῆς φυσικῆς γεωγραφίας πρέπει νὰ προτάσσεται, ἡ δὲ τῆς πολιτικῆς νὰ ἔπεται, εἶτα νὰ ἐρευνᾶται καὶ ἡ σχέσις αὐτῶν καὶ νὰ ἀνευρίσκονται τῶν αἰτιατῶν τὰ αἴτια.

Τῆς κυρίως διδασκαλίας τῆς γεωγραφίας εἶδομεν ὅτι πρέπει νὰ προηγήται ὡς θεμελιωσις ἡ διδασκαλία τῆς **πατριδογνωσίας**, ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ αὕτη μόνη. Ἀπαιτοῦνται καὶ γνώσεις τινὲς **Γεωμετρικαί**, πάντων ἰδίως τῶν ὄρων, ὧν γίνεται χρῆσις ἐν τῇ γεωγραφικῇ διδασκαλίᾳ καὶ μάλιστα ἐν τῇ κοσμογραφίᾳ.

Ὅταν ὁ μαθητὴς ἀκούσῃ λ. χ. ὅτι τὸ δεῖνα ὄρος ἔχει σχῆμα κώνου. Ὅταν ἀκούσῃ ὅτι ἡ γῆ ἔχει σχῆμα σφαίρας, πῶς θὰ κατανοήσῃ ταῦτα ἐὰν δὲν γνωρίζῃ ἐκ τῶν προτέρων τί εἶναι κῶνος καὶ τί εἶναι σφαῖρα; Διὰ τοῦτο πρὸ πάσης γεωγραφικῆς διδασκαλίας πρέπει νὰ διδάξωμεν τοὺς μαθητὰς γεωμετρικὰς τινὰς γνώσεις καὶ ἰδίως·

α') Τὴν διάκρισιν τῶν κυριωτέρων στερεῶν σωμάτων, τῶν μερῶν αὐτῶν καὶ τὴν ὀνομασίαν αὐτῶν.

β') Τὰς ἐπιφανείας καὶ τὰ εἶδη αὐτῶν, κατ' ἀκολουθίαν τὰ εὐθύγραμμα καὶ τὰ καμπυλόγραμμα σχήματα.

γ') Τὰς γραμμὰς καὶ τὰ εἶδη αὐτῶν.

δ') Τὰς γωνίας καὶ τὰ εἶδη αὐτῶν.

ε') Τὸν τρόπον τῆς καταμετρήσεως τῶν μηκῶν καὶ τῶν κανονικῶν ἐπιφανειῶν.

Ἐπὶ πλέον δὲ λέγομεν ὅτι τὰ περὶ σφαίρας πρέπει νὰ διδαχθῶσιν ὅσον τὸ δυνατόν σαφῶς καὶ ἀκριβῶς, (ἴτοι περὶ κύκλου, περιφερείας, κέντρου, ἀκτίνος, διαμέτρου, ἡμικυκλίου, ἡμιπεριφερείας, τόξου κλπ.).

Ἡ ἐκ τῆς πατριδογνωσίας καὶ τῆς γεωγραφίας διδασκομένη ὕλη ἐν ταῖς τρισὶ κατωτέραις τάξεσι τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Συμφώνως τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας τῷ ἐφαρμοζομένῳ ἀπὸ τῆς 1 Σεπτεμβρίου (1913).

Α' Τ Α Ξ Ι Σ

1) **Τὸ διδασκῆριον.** Γενικὴ εἰκὼν τοῦ διδασκῆριου. Ἡ αἴθουσα τῆς διδασκαλίας καὶ τὰ ἐν αὐτῇ σκευὴ καὶ ἔπιπλα. Αἱ ἄλλαι αἴθουσαι καὶ τὰ δωμάτια τοῦ σχολείου (σχέδιον τοῦ διδασκῆριου).

2) **Ἡ αὐλὴ τοῦ διδασκῆριου.** Γενικὴ εἰκὼν τῆς αὐλῆς. Χρησιμότης αὐτῆς. Τὰ ἐν τῇ αὐλῇ φυτὰ καὶ ἄλλα ἀντικείμενα (σχέδιον τῆς αὐλῆς).

3) **Ὁ κήπος τοῦ διδασκῆριου.** Ἐπίσκεψις τοῦ κήπου κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους. Γενικὴ εἰκὼν τοῦ κήπου. Τὰ ἐν τῷ κήπῳ δένδρα, λάχανα, ἄνθη καὶ ζῶα (σχέδιον πρῶτον τοῦ κήπου καὶ εἶτα τοῦ διδασκῆριου μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτοῦ).

4) **Ἡ ὁδός.** Ἡ πρὸ τοῦ διδασκῆριου ὁδός. Τὰ πεζοδρόμια, ἡ ὑπόνομος, ἡ δειροστοιχία. Ὁ φωτισμὸς τῆς ὁδοῦ.

5) **Ἡ οἰκία.** Αἱ ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ τοῦ σχολείου οἰκίαι. Εἶδη οἰκιῶν (μονώροφοι, διώροφοι κλπ.). Τὰ διαμερίσματα τῆς οἰκίας. Τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ σκευὴ καὶ ἔπιπλα. Τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ φυτὰ καὶ ζῶα. Τὰ χρήσιμα πρὸς κατασκευὴν τῶν οἰκιῶν ὕλικά. Οἱ τεχνίται οἱ ἐργαζόμενοι εἰς κατασκευὴν τῶν οἰκιῶν (ὁ κτίστης, ὁ ξυλουργός, ὁ φανοποιὸς κλπ.).

6) **Ἡ συνοικία τοῦ σχολείου.** Τὰ σπουδαιότατα οἰκοδομήματα τῆς συνοικίας. Ἡ ἐκκλησία τῆς συνοικίας. Ἡ πλατεία καὶ τὰ ἐν αὐτῇ δένδρα καὶ μνημεῖα. Ἡ ἀγορὰ τῆς συνοικίας καὶ τὰ σπουδαιότερα ἐν αὐτῇ καταστήματα. Αἱ σπουδαιότεραι ὁδοὶ τῆς συνοικίας (χάρτης τῆς συνοικίας).

7) **Ὁ οὐρανός.** Ὁ οὐρανός κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ κατὰ τὴν νύκτα. Ὁ ἥλιος. Ἡ σελήνη. Ἡ ἀνατολὴ καὶ ἡ δύσις τοῦ ἡλίου. Ἡ ἀνατολὴ καὶ ἡ δύσις κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ κατὰ τὸ θέρος. Ἡ πορεία τοῦ ἡλίου ἐν τῷ οὐρανῷ κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ κατὰ τὸ θέρος. Τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. Ἡ νύξ. Ὁ ἑναστρὸς οὐρανός. Ἡ σελήνη. Αἱ φάσεις τῆς σελήνης. Ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ θέρος.

Β' Τ Α Ξ Ι Σ

1) **Ἡ πόλις.** Αἱ συνοικίαι τῆς πόλεως. Αἱ ἐκκλησίαι. Αἱ πλατεῖαι. Οἱ κήποι. Ἡ ἀγορὰ, τὰ μνημεῖα. Τὰ ἐν τῇ πόλει δημόσια, δημοτικά, φιλανθρωπικὰ καὶ βιομηχανικὰ καταστήματα. Αἱ σπουδαιότεραι ὁδοὶ τῆς πόλεως καὶ τὰ σπουδαιότερα παρ' αὐτὰς οἰκοδομήματα. Ὁ φωτισμὸς τῆς πόλεως. Τὰ ἐν τῇ πόλει

μέσα τῆς συγκοινωνίας. Τὸ ὑδραγωγεῖον τῆς πόλεως. Αἱ βρύσεις. Τὰ φρέατα. Οἱ πίδακες (πάντα ἐξ ἁμέσου ἀντιλήψεως). Παρατήρησις τῆς πόλεως ἀφ' ὑψηλῆς θέσεως. Εὐρεσις τῶν συνοικιῶν καὶ τῶν ἄλλων προδιδαχθέντων ἀντικειμένων. Τοποθέτησις τούτων πρὸς ἀνατολάς, βορρᾶν, δυσμὰς καὶ νότον τοῦ σχολείου (χάρτης τῆς πόλεως).

2) **Ὁ κῆπος.** Οἱ κῆποι τῆς πόλεως. Ἐπίσκεψις τούτων κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους. Τὰ ἐν τοῖς κήποις καλλιεργούμενα δένδρα, λάχανα καὶ ἄνθη. Τὰ ζῶα τοῦ κήπου. Ὁ κηπουρός. Τὰ πρὸς καλλιεργίαν χρήσιμα ἐργαλεῖα. Ἡ ἄρδευσις καὶ ἡ λίπανσις τοῦ κήπου.

3) **Ὁ ἀγρός.** Οἱ περὶ τὴν πόλιν ἀγροί. Ὅψις τούτων κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους. Ἡ καλλιεργία τῶν ἀγρῶν. Ἡ σπορά, ὁ θερισμός. Τὰ καλλιεργούμενα ἐν τοῖς ἀγροῖς φυτὰ. Τὰ ζῶα τῶν ἀγρῶν. Ὁ γεωργός.

4) **Ὁ ἀμπελῶν.** Οἱ παρὰ τὴν πόλιν ἀμπελώνες. Ὅψις τούτων κατὰ τὸ κλάδευμα, τὴν σκαφήν, τὴν θείωσιν, τὸν τρυγητόν. Τὰ ἐν τῷ ἀμπελῶνι φυτὰ καὶ ζῶα.

5) **Ὁ λειμῶν.** Οἱ παρὰ τὴν πόλιν λειμῶνες. Ὅψις τοῦ λειμῶνος κατὰ τὴν ἀνοιξιν κλπ. Τὰ ἐν τῷ λειμῶνι φυτὰ καὶ ζῶα. Ὁ ποιμὴν.

6) **Ἡ πεδιάς.** Ἡ παρὰ τὴν πόλιν πεδιάς. Ὅψις ταύτης κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους. Τὸ λεκανοπέδιον, τὸ ὄροπέδιον.

7) **Τὰ ὕδατα.** Τὰ παρὰ τὴν πόλιν ἔλη. Αἱ πηγαί, τὰ ῥυάκια, οἱ χεῖμαροι, οἱ ποταμοί, αἱ λίμναι. Ἐπίσκεψις τούτων. Χρησιμοποίησις τῶν ῥεόντων ὑδάτων. Τὰ εἰς τὰ ἔλη ὑπάρχοντα φυτὰ καὶ ζῶα. Τὰ γνωστότερα τῶν ἐν τοῖς ποταμοῖς καὶ ταῖς λίμναις τοῦ τόπου ζῶων.

8) **Τὸ ὄρος.** Τὰ παρὰ τὴν πόλιν ὄρη. Ὅψις τούτων κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους. Τὰ μέρη τοῦ ὄρους. Ὁ λόφος καὶ τὰ ἄλλα ὑψώματά. Αἱ κοιλάδες, αἱ φάραγγες κλπ.

9) **Τὸ δάσος.** Τὰ παρὰ τὴν πόλιν δάση. Ἐπίσκεψις τούτων. Γενικὴ εἰκὼν τοῦ δάσους. Τὰ δένδρα καὶ τὰ ζῶα τοῦ δάσους. Αἱ ἐκ τοῦ δάσους ὀφέλειαι. Ὁ ὀλοτόμος. Ὁ κυνηγός.

10) Τὰ ἐν τῇ ἐξοχῇ ἐργοστάσια, οἱ πύργοι, τὰ ἱστορικὰ μνημεῖα, αἱ ἐπαύλεις, αἱ καλύβαι, τὰ ἐρημοκκλησία κλπ. Ἐπίσκεψις τούτων.

11) **Ἡ θάλασσα.** Ἡ διὰ θαλάσσης συγκοινωνία. Ὅψις τῆς θαλάσσης ἐν τρικυμίᾳ καὶ ἐν γαλήνῃ. Ἡ νῆσος, ὁ σκόπελος, ἡ ὑφαλος. Ἡ παραλία, ἡ χερσόνησος, ὁ κόλπος, ὁ λιμὴν, ὁ ὄρμος (ἄμεσος τούτων ἀντιλήψις ἢ αἰσθητοποίησις ἐν γειτονικῇ λίμνῃ ἢ ποταμῷ). Τὰ γνωριμώτερα τῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ ζῶων. Ὁ ἄλιεύς, ὁ ναύτης, ὁ λεμβοῦχος, τὸ πλοῖον.

12) **Αἱ κατοικίαι τῶν ἀνθρώπων.** Εἶδη κατοικιῶν. Ἡ οἰκογένεια, τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας. Ὁ ἄνθρωπος. Τὰ μέρη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Αἱ τροφαὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ὑλαί, ἐξ ὧν κατασκευάζονται τὰ ἐνδύματα. Ὑλαί, ἐξ ὧν κατασκευάζονται τὰ ὑποδήματα. Ὁ ῥάπτης, ὁ ὑποδηματοποιός.

13) **Αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως.** Νομάρχης, δήμαρχος, ἀστυνόμος, ταμίας, δικασταί, διδάσκαλοι κλπ.

14) Παρατήρησις τῶν γεωγραφικῶν ἀντικειμένων τῆς ἐξοχῆς, ἀφ' ὑψηλοῦ τόπου. Τοποθέτησις τούτων πρὸς ἀνατολάς, δυσμὰς, βορρᾶν καὶ νότον τῆς πόλεως. Πλαστικὴ ἐκάστοτε καὶ συμβολικὴ τῶν γεωγραφικῶν ἀντικειμένων παρῶσταις. Χάρτης τῆς ὅλης παρατηρηθείσης χώρας.

15) Ἱστορικαὶ διηγήσεις καὶ παραδόσεις ἐν ἀπλουστάτῃ μορφῇ περὶ τῶν μνημείων, τῶν ὀνομασιῶν τῶν κυριωτέρων ὁδῶν καὶ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ.

Γ' Τ Α Ξ Ι Σ

1) **Τὰ παρὰ τὴν πόλιν γειτονικά χωρία.** Ἐπίσκεψις τούτων. Τὰ σπουδαιότερα ἀντικείμενα ἐκάστου χωρίου. Ἡ ἐκκλησία, τὸ σχολεῖον, ἡ πλατεῖα, ἡ ἀγορὰ, τὰ μνημεῖα κλπ. Ἡ πέριξ ἐκάστου χωρίου φύσις. Αἱ ἀσχολίαι τῶν κατοίκων ἐκάστου χωρίου. Θέσις, ἀπόστασις καὶ μέγεθος ἐκάστου χωρίου. Ἡ μετὰ τῶν χωρίων τούτων συγκοινωνία τῆς πόλεως (χάρτης).

2) **Ἡ πέριξ φύσις κατὰ τὰς τέσσαρας ὥρας τοῦ ἔτους.** Μετεωρολογικὰ φαινόμενα (νέφος, βροχὴ, ὀμίχλη, δρόσος, πάχνη, χιών, χάλαζα, ἄνεμοι).

3) **Τὰ ἄλλα ἀπώτερα χωρία τοῦ δήμου.** Ἡ πέριξ τούτων φύσις. Αἱ ἀσχολίαι τῶν κατοίκων. Ἡ μετὰ τούτων συγκοινωνία. Ὁ δήμος (χάρτης τοῦ δήμου). Ἡ διοίκησις τοῦ δήμου. Οἱ ἄλλοι γειτονικοὶ δήμοι. Ἡ ἐπαρχία (χάρτης ἐπαρχίας). Αἱ ἄλλαι ἐπαρχίαι. Ὁ νομὸς τοῦ μαθητοῦ. Ἡ διοίκησις τοῦ νομοῦ (χάρτης τοῦ νομοῦ).

4) Οἱ ἄλλοι **νομοὶ** τοῦ κράτους μετὰ τῶν πρωτεύουσῶν αὐτῶν καὶ τῶν τόπων, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς ἱστορίας.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΓΝΩΣΙΑΣ

Ἀντικείμενον (ἡ ὀρισμὸς) τῆς πατριδογνωσίας.

Ἡ πατριδογνωσία πραγματεύεται κατὰ πρῶτον τὴν περιγραφὴν αὐτῶν τούτων τῶν τόπων, ἐπὶ τῶν ὁποίων κατοικοῦσιν οἱ μαθηταί, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται τις.

Δύναται τις νὰ τὴν ὀνομάσῃ ἐπίσης **ἐποπτικὴν γεωγραφίαν** ἢ **πρακτικὴν** τοιαύτην, καθόσον αὕτη δὲν πραγματεύεται κατ' ἀρχὰς ἢ περὶ τῶν πραγμάτων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα βλέπουσιν οἱ μαθηταί διακριτῶς περί τῶν αὐτῶν.

Δὲν ὑπάρχει τόπος, ὁ ὁποῖος νὰ μὴ παρουσιάξῃ ὑπὸ μίαν κλίμακα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μεγάλην τὸ παράδειγμα, τὸν τύπον, τὴν ἰδέαν ἀριθμοῦ τινος περιστατικῶν (ἢ ἀνωμαλιῶν τοῦ ἐδάφους), τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν γεωγραφικὴν ὀνομασιολογίαν, ὡς εἶναι τὰ **ὄρη, οἱ λόφοι, αἱ πεδιάδες, αἱ κοιλάδες, τὰ λιμνάζοντα ἢ τὰ ῥέοντα ὕδατα, αἱ καλλιερρημένοι γαῖαι, τὰ δάση, τὰ λατομεῖα** κτλ. καὶ ἔνθα δὲν ὑπάρχουσι **κατοικίαι, ἄνθρωποι** ἠνωμένοι εἰς κοινωνίαν, **δημόσιοι διοικηταί, ἐμποροὶ** κλπ. Τὸ παιδίον βλέπει ὅλα ταῦτα, ἀλλὰ τὰ βλέπει τὸν περισσώτερον καιρὸν χωρὶς νὰ παρατηρήσῃ τι, χωρὶς νὰ σκεφθῇ περὶ αὐτῶν, χωρὶς νὰ κατατάξῃ ταῦτα εἰς τάξεις, χωρὶς νὰ ὀνομάσῃ μάλιστα ἐκείνο τὸ ὁποῖον βλέπει.

Εἰς τὸν διδάσκαλον λοιπὸν ἀνήκει νὰ ἐπισύρῃ τὴν προσοχὴν του ἐπὶ ὅλων τούτων τῶν πραγμάτων, νὰ καταστήσῃ τὸν **τρέφειμον** τοιοῦτον ὥστε νὰ παρατηρῇ τὰς ὁμοιότητας ἢ τὰς διαφορὰς αὐτῶν, νὰ μάθῃ τοῦτον νὰ κατατάσῃ ταύτας μεθοδικῶς εἰς κατηγορίας τῆς αὐτῆς φύσεως, νὰ προσδιορίξῃ ταύτας μὲ τὰς κατ' ἰδίαν ὀνομασίας αὐτῶν, νὰ ἐξηγῇ εἰς αὐτόν, τὰς αἰτίας καὶ τὰς συνεπείας τῶν πραγμάτων (ἢ συμβεβηκότων), τὰ ὁποῖα συμβαίνουσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, ἐν ἐνὶ λόγῳ νὰ γυμνάξῃ κατὰ τοιοῦτον τρόπον καὶ συγχρόνως τὴν μνή-

μην τοῦ μαθητοῦ, ὥστε νὰ δύναται νὰ συγκρατῇ τὰς ὀνομασίας, νὰ ἀσκήσῃ τὴν φαντασίαν του ὅπως συλλαμβάνῃ τὰ σχήματα καὶ τὰς εἰκόνας καὶ ἐν τέλει νὰ καθιστᾷ τὴν κρίσιν του ἱκανὴν νὰ διαχωρίζῃ καὶ ἐνοῶν τὰς αἰτίας καὶ τὰ ἀποτελέσματα.

Τοιοῦτος ὁ σκοπὸς τῆς **τοπικῆς γεωγραφίας**, τῆς ὁποίας βᾶσις εἶναι ἡ **τοπικὴ τοπογραφία**, τῆς ὁποίας κατ' ἀρχὴν ὁ σκοπὸς εἶναι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν τῆς **γενικῆς γεωγραφίας**, διότι ὅπως ἡ πατριδογνωσία οὕτω καὶ ἡ γεωγραφία ἀσχολοῦνται συγχρόνως περὶ τῆς γῆς καὶ περὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Ἄλλ' ἡ σπουδαιότης τῆς πατριδογνωσίας εἶναι κατὰ τοσοῦτον μεγαλυτέρα καθ' ὅσον δι' αὐτῆς φθάνει τις ἀσφαλέστερον εἰς τὴν γεωγραφίαν.

Ὁ τόπος εἶναι εἰς μικρὸς κόσμος καὶ ὅταν τις γνωρίσῃ καλῶς αὐτὸν εὐκόλως πλέον καθίσταται ἱκανὸς νὰ σχηματίσῃ ἰδέαν ὀρθὴν καὶ σαφῆ περὶ ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου ¹.

1. Τὸ σχολεῖον.

Μετὰ τὴν ἐκκλησίαν, ἣτις εἶναι οἶκος Θεοῦ καὶ ἡ ὁποία διὰ τοῦτο πρέπει νὰ εἶναι καὶ τὸ ὠραιότερον τῶν κτιρίων. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον περισσότερον μᾶς ἐνδιαφέρει ἐξ ὅλων τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων τῆς κοινότητος εἶναι τὸ **σχολεῖον**.

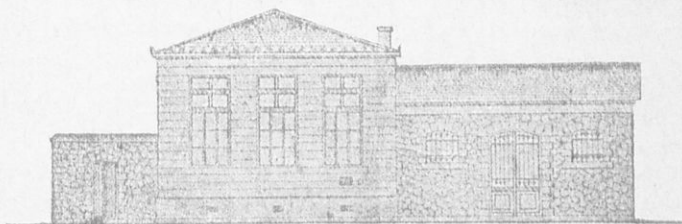
Εἰς τὸ σχολεῖον μεταβάνουσιν οἱ μαθηταὶ διὰ νὰ διδασθῶσι γράμματα.

Τὸ σχολεῖον εἶναι διὰ τοὺς μαθητὰς δεύτερος πατρικὸς οἶκος· διότι ἐκεῖ εὐρίσκουσι τοὺς διδασκάλους των, οἱ ὅποιοι ἀναπληροῦσι τοὺς γονεῖς των, ἐπίσης δὲ καὶ ἓνα μέγαλον ἀριθμὸν συμμαθητῶν, μετὰ τῶν ὁποίων συμμερίζονται τὴν πύρρον εἰς τὰς σπουδὰς των καὶ τὰ παιγνίδια των ὡς ἀληθινοὶ ἀδελφοί.

1) Τὸ μάθημα τῆς πατριδογνωσίας δὲν ἔχει σκοπὸν μόνον νὰ εὐρύνη τὸν παραστατικὸν κύκλον τῶν γνώσεων τοῦ μαθητοῦ, ἀλλ' ἐκ παραλλήλου καὶ τὸν γλωσσικόν. Ὅφειλε ὁ διδάσκων νὰ ἐφιστᾷ εἰς τρία τινὰ τὴν προσοχὴν του

α') εἰς τὴν ἐποπτεῖαν τοῦ διδασχθησμένου τόπου ἢ πράγματος· β') εἰς τὴν ὀνομασίαν αὐτοῦ τε καὶ τῶν μερῶν καὶ γ') εἰς τὴν ὀρθὴν γραφὴν αὐτῶν. Τινὲς τῶν περὶ τὰ παιδαγωγικὰ ἀσχολουμένων ἔχουσι τὴν γνώμην ὅτι τὸ μάθημα τῆς πατριδογνωσίας δέον νὰ καλλιεργῇ μόνον τὸν παραστατικὸν κύκλον τῶν γνώσεων τῆς πραγματογνωσίας οὐχὶ δὲ καὶ τὸν γλωσσικόν.

Διὰ τὴν μάθησιν δὲ οἱ μαθηταὶ νὰ ἀγαπῶσιν ἀκόμη περισσύτερον τὸ σχολεῖον πρέπει νὰ γνωρίζωσιν ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς κατασκευῆς του, ἐπίσης δὲ καὶ τὰ περίεξ τοῦ σχολείου ἀντικείμενα. Τοῦτο θὰ προετοιμάσῃ αὐτοὺς ὅπως εὐκολώτερον παρασκευάζωσι τὰς γεωγραφικὰς περιγραφὰς, τὰς ὁποίας ὀφείλουσι νὰ κάμωσι κατόπιν ἐπὶ ὅλης τῆς κοινότητος καὶ τῶν τοποθεσιῶν τῆς.

Τὸ σχολεῖον (μονοτάξιον).

Γύμνασμα προφορικόν. — Ὁ μαθητὴς ὀφείλει νὰ ἀπαντήσῃ μεγαλοφώνως εἰς τὰς ἐξῆς ἐρωτήσεις· 1) Ποῖον τόπον κατοικοῦμεν ἡμεῖς; 2) Πῶς ὀνομάζεται ὁ οἶκος εἰς τὸν ὅποιον μεταβαίνατε διὰ νὰ διδασθῆτε; 3) Ποῖον ἰδιαιτέρον ὄνομα φέρει τὸ σχολεῖόν σας; 4) Πῶς ὀνομάζεται ἡ αἴθουσα ὅπου εὐρίσκαμεθα; (τάξις). 5) Πόσας πλευρὰς ἔχει ἡ τάξις, πόσας θύρας, πόσα παράθυρα; * Ἄς καταμετρήσωμεν τὰς διαστάσεις κατὰ μῆκος, πλάτος καὶ ὕψος· 6) Πόσα ὑπάρχουσιν ἐν τῇ αἴθουσῃ θρανία ἢ ἀνάβαθρα, καὶ ποῖα ἄλλα ἔπιπλα; (Γραφεῖον, ἔδρα, ἀνάβαθρον, πίνακες, ἐρμάριον, βιβλιοθήκη, θερμάστρα, γεωγραφικοὶ χάρται, εἰκόνες τῆς ἱερᾶς Γραφῆς, εἰκόνες τῶν βασιλέων μας, εἰκόνες ἡρώων τῆς ἑλλ. παλλιγενεσίας καὶ τῶν δύο τελευταίων ἐνδόξων πολέμων μας) κτλ. 7) Ποῖα εἶναι τὰ θρησκευτικὰ ἀντικείμενα τὰ τοποθετημένα ἐν τῇ τάξει; 8) Ἐκ πόσων τάξεων ἀποτελεῖται τὸ σχολεῖον; Πόσας τάξεις ἔχει εἰς κάθε πάτωμα (ὄροφον); 9) Ποῖα εἶναι τὰ διάφορα μέρη τοῦ κτιρίου τοῦ σχολείου; (ἡ πρόσοψις (μέτωπον) οἱ τοῖχοι, ἡ στέγη, ὁ διάδρομος, ἡ κλιμαξ κτλ.) 10) Ποῖα εἶναι τὰ γειτονιάζοντα μέρη μετὰ τὸ κτίριον τοῦ σχολείου; (ὁ περίβολος, ἡ αὐλή, ἡ θενδροστοιχία, ὁ κήπος, τὸ προαύλιον, ἡ οἰκία τοῦ διδασκάλου, αἱ ὁδοὶ καὶ αἱ γειτονικαὶ ἰδιοκτησίαι κτλ.) 11) Ἐκ τίνων ὕλικῶν ἔχει κατασκευασθῆ τὸ κτίριον τοῦ σχολείου; Οἱ τοῖχοι (ἐκ λίθων ἢ ἐκ πλινθῶν), ἡ στέγη τὸ ἄνωθεν στέγασμα τῶν αἰθουσῶν (ταβάνι), τὰ πατώματα, ἡ στρώσις τοῦ ἐδάφους (λιθόστρωσις, πισσόστρωσις κτλ.).

Αἱ ἀποκριθεῖς ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἐρωτήσεων εἶναι κατ' ἀνάγκην διάφοροι, ἀναλόγως τῆς κοινότητος ἐν ἣ κατοικεῖ ὁ μαθητὴς. Καθόσον μόνον αἱ τῆς παλ. Ἑλλάδος κοινότητες ἀνέρχονται εἰς 2,800· κατ' ἀκολουθίαν οὐδὲν βιβλίον θὰ ᾔτο δυνατόν νὰ περιλάβῃ ταύτας.

Τὰ διάφορα ζητήματα τίθενται ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦτω κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἕκαστος διδάσκαλος καὶ μαθητῆς, ἀποκρινόμενος εἰς αὐτὰ νὰ συναρμολογῇ τὴν γεωγραφίαν τοῦ τόπου του, ἥτις τὸν ἐνδιαφέρει ἰδιαιτέρως.

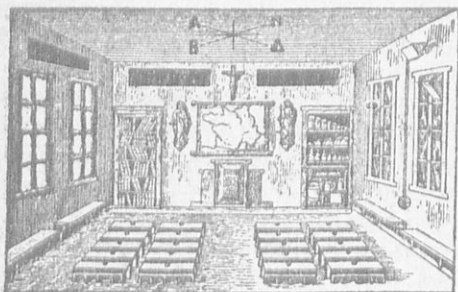
Ἐδκῆσεις εἰς τὴν χαρτογραφίαν.— Ὁ μαθητῆς δέον νὰ ἀσκῆται εἰς τὴν χαρτογραφίαν διαδοχικῶς ἀρχίζων νὰ σχεδιάξῃ πρῶτον τὸ σχολεῖον, τὴν κοινότητα, τὴν ἐπαρχίαν ἢ ὑποδιοίκησιν, τὸν νομόν.

Πότε ὁ μαθητῆς πρέπει νὰ διατυπώνῃ ἐγγράφως τὰς ἀποκρίσεις του.— Ὅταν αἱ μαθηταὶ προχωρήσωσιν ἐπαρκῶς, θὰ δύνανται νὰ ἀναπαράγῳσιν ἐγγράφως τὰς καταλλήλους ἀποκρίσεις. Ἡ σύνταξις αὐτῶν θέλει ἐμπεδώσει τὰς γεωγραφικὰς γνώσεις, τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τὸ ὕφος αὐτῶν.

Κατὰ τὸν νέον περὶ κοινότητων νόμον «πᾶς μόνιμος συνοικισμὸς ἔχων ὑπὲρ τοὺς 300 κατοίκους καὶ σχολεῖον τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως ἀποτελεῖ ἰδίαν κοινότητα».

Ἰδίαν κοινότητα δύναται νὰ ἀποτελέσῃ καὶ πᾶς συνοικισμὸς ὀλιγώτερον τῶν 300 κατοίκων, ἐὰν ἔχῃ σχολεῖον, ζητήσωσι δὲ τοῦτο τὸ ἡμισυ τῶν ἐκλογέων κατοίκων. **Δῆμοι** εἶναι α') αἱ πρωτεύουσαι τῶν νομῶν, β') αἱ πόλεις αἱ ἔχουσαι ἄνω τῶν 10.000 κατοίκων.

Ἐφαρμογὴ τοῦ μαθήματος περὶ τοῦ διδασκτικού.

Ἡ τάξις.

—Μεταβázνω εἰς τὸ σχολεῖον.

Εἰς τὸ σχολεῖον μανθάνω γράμματα.

Τὸ σχολεῖον ἔχει δωμάτις.

Τὰ δωμάτις τοῦ σχολείου ὀνομαζονται αἰθούσαι παραδόσεων ἢ παραδόσεις.

Ἡ παράδοσις ἔχει θρανία, μίαν ἔδραν, ἓνα με-

λανοπίνακα, εἰκόνας, χάρτις, βιβλία.

Αἱ ἐξῆς λέξεις θὰ γραμματισθῶσι, θὰ συλλαβισθῶσι καὶ κατ' οἶκον θὰ ἀντιγραφῶσι καὶ θὰ μελετηθῶσιν.

ὁ ἢ τὸ

Τὸ σχολεῖον, τὸ δωμάτιον, τὸ θρανίον, τὸ βιβλίον, ὁ χάρτις, ὁ μελανοπίναξ, ἡ εἰκὼν.

Εἰς τὸ σχολεῖον ὁ διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητάς.

Τὸ σχολεῖόν μας ἔχει τάξεις τέσσαρας. Πρώτη τάξις, δευτέρα τά-

ξις, τρίτη τάξις καὶ τετάρτη τάξις πέμπτη τάξις ἢ καὶ ἑξ' τάξεις, ἕκτη τάξις=ἑξατάξιον.

Ἐγὼ εἶμαι μαθητῆς
τῆς . . . .

Οἱ μαθηταὶ τῆς αὐτῆς
τάξεως λέγονται **συμμαθηταί**.

Τὰ κοράσια λέγονται
μαθήτρια αἱ μαθήτριαι
τῆς αὐτῆς τάξεως λέγονται
συμμαθήτρια.

Εἰς τὸ σχολεῖον εἶναι
καὶ ὁ ἐπιστάτης.

Νὰ γραφῶσι καὶ μελετηθῶσιν

Ὁ διδάσκαλος, ὁ μαθητῆς, ὁ συμμαθητῆς, ἡ τάξις, ἡ αἴθουσα,
ὁ ἐπιστάτης, ἡ μαθήτρια, ἡ συμμαθήτρια.

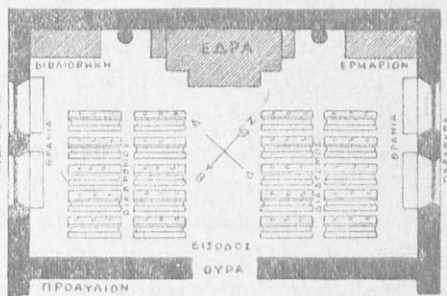
Ἡ αὐλή¹.

α') **Γενικὴ εἰκὼν τῆς αὐλῆς.**—Πρὸ τῆς οἰκίας ἢ καὶ περίξ
αὐτῆς εὐρίσκεται ἡ αὐλή (περίβολος). Ἡ αὐλή ἀποτελεῖ τὸν πνεύ-
μονα τῆς οἰκίας καθὼς αἱ διάφοροι πλατεῖαι ἀποτελοῦν τοὺς πνεύμονας
ἐκάστης πόλεως. (διότι ἐν τῇ αὐλῇ ὡς καὶ ἐν ταῖς πλατεῖαις ἐξέρ-
χονται οἱ ἄνθρωποι καὶ ἀναπνεύουν ὕψιστόποτε καθαρότερον ἀέρα).

Ἡ αὐλή παρατηροῦμεν ὅτι δὲν ἔχει στέγην, οἱ τοῖχοι αὐτῆς εἶναι
λεπτότεροι καὶ ὀλιγώτεροι στερεοὶ ἀπὸ τοὺς τῆς οἰκίας. Διὰ τί; Τὸ ἔ-
δαφος τῆς αὐλῆς εἶναι ἐστρωμένον συνήθως εἰς τὰς οἰκίας τῶν πόλεων
μὲ λιθίνας πλάκας ἢ καὶ μὲ χαλίικα ἢ καὶ μὲ πίσσαν (πισσόστρωσις)
καὶ μετὸν (σιδηροπαγῆς σκυροκονίαμα) διὰ νὰ μὴ σχηματίζεται λά-
σπη καὶ ὑγρασία ὅταν βρέχη· δὲν συμβαίνει ὅμως τὸ αὐτὸ καὶ μὲ τὰς
αὐλάς τῶν χωρίων.

Ἡ χρῆσιμότης τῆς αὐλῆς καὶ τὰ ἐν αὐτῇ φυτὰ
κλπ.—Ἐπειδὴ ὡς θὰ μάθωμεν ὁ ἥλιος εἶναι ἡ ζωὴ καὶ τῶν ζώων
καὶ τῶν φυτῶν, οἱ προνοητικοὶ ἰδιοκτῆται φροντίζουσιν ὅπως καὶ αἱ

1. Ἐκ τοῦ κεφ. περὶ τῆς αὐλῆς εὐχερῶς ὁ διδάσκων προσθέτων τὸ ὑπό-
στεγον, τὴν κρήνην κλπ. δύναται νὰ προσαρμῶσθαι ταῦτα εἰς τὴν περὶ τῆς αὐ-
λῆς τοῦ διδασκλήριου διδασκαλίαν.

Σχεδιάγραμμα αἰθούσης παραδοεως.

οικίαι των, καθὼς καὶ τὸ πρὸς μεσημβρίαν μέρος τῆς αὐλῆς των νὰ φωτίζεται καλῶς ἀπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Διὰ τοῦτο ἀντὶ νὰ κατασκευάζωσι τοῖχον θέτουσι **κιγκλίδας** (κάγκελα) καὶ οὕτως ἐλευθέρως πλέον εἰσέρχονται αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου. Τὴν ἀνοιξιν πρὸς τὸ μέρος τοῦτο φυτεύουσι διάφορα εἶδη περιπλοκῶδων, αἱ ὁποῖαι αὐξάνουσι ταχέως καὶ ἀναρριχώμεναι βαθμηδὸν εἰς τὰς κιγκλίδας καλύπτουσι αὐτάς καὶ τοιουτοτρόπως τὸ **θέρος** μὲ τὰ πυκνά των φύλλα μᾶς σκιαζοῦν ὅλον τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς αὐλῆς.

Οὐχὶ σπανίως φυτεύουσιν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ **ἀμπελόκλημα**, τὸ ὁποῖον σὺν τῷ χρόνῳ ἀναπτύσσεται καὶ ὑποβοηθούμενον ἀπὸ ἐπιτηδῆς τιθέμενα ξύλα ἢ σιδηρὰ ὑποστηρίγματα ἀναρριχᾶται καὶ μὲ τοὺς κλάδους καὶ μὲ τὰ πλατέα φύλλα του σχηματίζει ὠραίαν κληματαριάν (ἀναδενδράδα)¹.

Πολλάκις ὅταν ἡ αὐλὴ (ὁ περίβολος) τύχη νὰ εἶναι ἐκτεταμένη, φυτεύουσιν εἴτε εἰς τὸ μέσον εἴτε εἰς τὸ ἄκρον δένδρα, ἄλλοτε μὲν καρποφόρα (ὀπωροφόρα), ἄλλοτε δὲ καὶ ἄγρια. Τὰ καρποφόρα δένδρα (ὡς καὶ ἡ κληματαριὰ) πλὴν τῶν καρπῶν των μᾶς παρέχουσι τὸ θέρος καὶ δροσερὰν σκιάν, ὑπὸ τὴν ὁποίαν προσφεύγει ἡ οἰκογένεια κατὰ τὰς πνιγρὰς ὥρας τοῦ θερινοῦ καύσωνος.

Πολλάκις οἰκοδόποιται φιλοκθεῖς καλλιεργοῦσιν εἴτε ἐντὸς γαστρῶν, εἴτε εἰς ἰδιαιτέρον μέρος τῆς αὐλῆς διάφορα ἀνθοφόρα φυτὰ χάριν τοῦ χρώματος καὶ τῆς εὐωδίας αὐτῶν καὶ τοιουτοτρόπως τὸ μέρος αὐτὸ τῆς αὐλῆς μεταβάλλεται εἰς ὠραῖον καὶ κομψὸν ἀνθοκηπάριον.

Ἐν τῇ αὐλῇ συνήθως ὑπάρχει καὶ φρέαρον τοῦ ὁποίου τὸ ὕδωρ πολλάκις χρησιμεύει πρὸς πόσιν, ὅταν ἐννοεῖται δὲν ὑπάρχει φόβος μολύνσεως αὐτοῦ ἐξ ἀκαθάρτων οὐσιῶν, αἵτινες προσέρχονται κυρίως διὰ διηθήσεως (ἀποστραγγίσματος) ἐν τῇ γῇ ἀπὸ τοῦ βόθρου καὶ εἰς πλύσιν καὶ εἰς πότισιν τῶν φυτῶν ἢ καὶ τῶν δένδρων.

Τὰ ἐν τῇ αὐλῇ κατοικίδια ζῶα.— Ἐντὸς τῆς αὐλῆς περιφέρονται μὲ ὅλον των τὴν ἄνεσιν τὰ κατοικίδια λεγόμενα ζῶα. Καὶ τοιαῦτα εἶναι ἡ γαλῆ, ἡ ὁποία καὶ τὸν χειμῶνα καὶ τὸ καλοκαίρι ἐξα-

1) Ἐν Ἀθήναις οἱ γνήσιοι (ἐντόπιοι, ἰθαγενεῖς, γηγενεῖς) Ἀθηναῖοι ἐκ πατροπαράδοτου συνήθειας ἐν τῇ αὐλῇ των φυτεύουσιν ἐλαίαν. — Συνήθεια κρατήσασα ἐκ παλαιωτάτων χρόνων, καθ' ὅσον ἡ ἐλαία ὑπῆρξε τὸ σύμβολον τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, λάινον δὲ ἦτο καὶ τὸ πρῶτον κατασκευασθὲν ξάνανον ἄγαλμα αὐτῆς.

πλοῦται κατὰ προτίμησιν εἰς προσήλιον μέρος, ὁ κύων, ὁ ὁποῖος περιφέρεται ὡς πιστὸς φρουρὸς ἄνω καὶ κάτω ὑλακτῶν (γαυγίζων) τοὺς προσερχομένους ἀγνώστους ἢ τοὺς διερχομένους ἐξώθεν ὑπόπτους. Ἡ ὄρνις (ἀλεκτορίς) ὁδηγεῖ τοὺς νεοσσοὺς αὐτῆς πρὸς εὐρεσιν τροφῆς ἢ τίθει ἐντὸς τοῦ ὄρνιθῶνος, κηκκρίζουσα τὸ φῶν τῆς. Ὁ ὑπερήφανος ἀλέκτωρ περιφέρεται σκαλεύων διὰ τοῦ βράμφους του τὸ ἔδαφος πρὸς εὐρεσιν κόκκων. Ἐν τῇ αὐτῇ ζῶσιν ἀκόμη καὶ ἄλλα τινὰ ἐνοχλητικὰ μικρὰ ζῶα ὡς εἶναι αἱ μυῖαι, οἱ κώνωπες, οἱ κύνθαραι κλπ. διὰ τοῦτο βλέπομεν πολὺ συχνὰ τὴν ἡμέραν νὰ παρουσιάζεται καὶ νὰ κυνηγᾷ καὶ συλλαμβάνη ταῦτα ἡ ὠραία **χελιδὼν**, τὴν δὲ νύκτα ἡ **νυκτερίς**. Παρ' ἐκεῖ δὲ εἰς μέρος ἀθύρῳνον ἢ ἀράχνη ὑφαίνει τὸν ἴστόν τῆς.

Τί γίνεται ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν εὐπόρων κυρίως χωρικῶν.—Εἰς τὰς αὐλάς τῶν χωρικῶν ἡ ζῶη καὶ ἡ κίνησις εἶναι πολὺ ζωηροτέρα. Ἄν θελήσωμεν νὰ εἰσέλθωμεν εἰς αὐτὴν ἐξοχικῆς ἐπαύλεως, παρατηροῦμεν πρῶτον ὅτι ἡ αὐλόθυρα εἶναι μεγάλη καὶ πλατεῖα διὰ νὰ εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται μὲ εὐκολίαν ζῶα φορτωμένα σάκκους ἢ κοφίνια ἢ καὶ ὀλόκληρα φορτηγὰ ἀμάξια. Μόλις εἰσέλθῃ κανεὶς ἀμέσως ὄραξ ἐκ τῆς ἀλύσου του ὁ μεγαλόσωμος κύων (μανδρόσκυλος) μετὰ δυνατῶν ὑλακῶν (γαυγισμάτων). Τὴν ἡμέραν οὗτος εἶναι δέσμιος καὶ δεικνύει μόνον τοὺς ὀδόντας του εἰς τοὺς ξένους. Τὴν νύκτα ἡμῶς περιφέρεται ἀγρυπνῶν καὶ φοβερῶν καὶ ἀλλοίμονον εἰς τοὺς κλέπτας.

Ἐδῶ βλέπει τις τοὺς ἀλέκτορας καὶ τὰς ὄρνιθας νὰ σκαλεύωσι διὰ τῶν ἰσχυρῶν αὐτῶν ποδῶν πρὸς, εὐρεσιν σικαλήκων, νὰ ἀναζητῶσι δὲ ἐντὸς τῆς κόπρου τῶν ἵππων καὶ τῶν βοῶν χωρὶς νὰ κουραζόνται καθόλου ἄνω κάτω κόκκους κριθῆς ἢ ἀραβοσίτου ἢ καὶ σκύβαλα. Πλησίον ἐκεῖ διασχίζουσι τὴν αὐτὴν οἱ ἰνδιάνοι (γυλοὶ) ἔχοντες τὴν κεφαλὴν (τὰ κάλια) κατακόκκινον (κατέρυθρον), ἀνοίγοντες τὴν οὐρὰν ἐνίοτε εἰς μέγα στρογγύλον ῥιπίδιον (βεντάλιον). Τὰς περιστράφας νὰ καταβάνωσι καὶ ἀναβάνωσιν ἐκ τοῦ περιστρεφῶνος πρὸς εὐρεσιν κόκκων, τὰ πονηρὰ καὶ ὀκηρὰ στρουθία νὰ πλησιάζωσι μὲ πολλὴν τόλμην διὰ νὰ ἀφαιρέσωσι κόκκους. Εἰς τὸν σιάβλον, τὸ βουστάσιον, τὸ μανδρίον, τὸ χοιροστάσιον, οἱ ἵπποι **χομετιζουσιν**, οἱ ὄνοι **ὄγκωνται**, οἱ βόες **μυκῶνται**, τὰ πρόβατα **βληκῶνται**, αἱ αἴγες **μυκάουσιν**, οἱ χοῖροι **γρουλλίζουσιν**. Ἐντὸς δὲ τῆς σιταποθήκης

οί πεντικαί (μυς) ἐκτελοῦσιν ἀδικύπως τὸ καταστρεπτικόν των ἔργων, ἂν καὶ ἡ φρόνιμος γαλῆ παραμονεύουσα αὐτοὺς ἀναλαμβάνει τὴν τιμωρίαν των.

Εἰς τὸ μέσον σχεδὸν τῆς αὐλῆς ὅπου ὑπάρχει ἡ δεξαμενὴ καλυμβῶσιν αἱ νῆσσαι (πάπιες) καὶ χῆνες, τὰς ὁποίας ἅμα πλησιάζῃ κανεῖς ἐκβάλλουσιν ἔντρομοι δυνετὴν κραυγὴν.

Οὐχὶ σπανίως εἰς ἓν ἄκρον τῆς αὐλῆς ὅταν συμπέσῃ νὰ εἶναι ἐκτεταμένη φυτεύουσι λαχανικά. Εἰς τὸ κατάφυτον τοῦτο μέρος παρουσιάζονται κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα κοιλίαι (σαλιγκάρια). Εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον τῆς αὐλῆς εἶναι κατὰ παράταξιν τοποθετημένοι κυ-

Ἡ αὐλή.

ψέλαι (μελισσοκόφιννοι) καὶ ἀποτελοῦν τὸν **μελισσῶνα**. Εἰς τὴν ἄλλην πάλιν πλευρὰν ὑφίστανται πυκνὰ δένδρα ἀπὸ τοὺς κλάδους καὶ τὰ φυλλώματα ἀκούεται τὸ γλυκὺ κελᾶδῆμα τῶν ὀδιῶν πτηνῶν. Εἶναι πολὺ περιέργων ὅτι ἐντὸς μικροῦ σχετικῶς χώρου εὐρίσκεται ὁλόκληρος κόσμος φυτικῶν καὶ ζῳικῶν ὄντων, δηλ. ζῆ καὶ κινεῖται ἐντὸς τῆς αὐλῆς.

Ἐφαρμογή.—**Ἡ αὐλή.**—Παίζω εἰς τὴν αὐλὴν μας. Εἰς τὴν αὐλὴν παίζω μὲ τὸ γατάκι μας, μὲ τὸ σκυλάκι καὶ δίδω εἰς τὰς ὄρνιθας καὶ τρώγουσιν· ὁ πετεινὸς προσκαλεῖ ὄλας· ἔρχεται καὶ ἡ κλωσσα μὲ τὰ πουλάκια της· πόσον φροντίζει δι' αὐτὰ! Ἄμα πλησιασῆ ἢ ἡ γάτα ἢ ὁ κύων εἰς αὐτήν, νομίζει ὅτι θὰ τῆς κλέψωσι κανὲν ὀρνιθόπουλον καὶ μὲ λύσαν ἄρα κατ' αὐτῶν, ἐνῶ ἡ ὄρνις εἶναι τόσον δειλή. Ἡ αὐλή μας ἔχει καὶ μίαν μικρὰν **δεξαμενὴν** ἐκεῖ καλυμβῶσιν αἱ νῆσσαι μας καὶ αἱ χῆνες.

Εἰς τὴν ἄκρον τῆς αὐλῆς εἶνε καὶ ὁ στάβλος, ὅπου διακίμενουσιν ὁ

ἵππος, ὁ ὄνος, ὁ ἡμίονος· πλησίον εἶναι καὶ τὸ βουστάσιον, ὅπου διαμέ-
νουσιν οἱ βόες καὶ αἱ ἀγελάδες.

Λέξεις πρὸς γραφὴν καὶ ἐκμάθησιν.

α') Ζῶα ἀρσενικά.— Ὁ πετεινός, ὁ ὄνος, ὁ ἡμίονος, ὁ σκύλος,
ὁ γάτος, ὁ χοῖρος, ὁ τράγος, ὁ κριός, ἡ μυῖα, ὁ κώνωψ κλπ.

Πληθυντ.— Οἱ πετεινοί, οἱ ὄνοι, οἱ ἡμίονοι, οἱ σκύλοι, οἱ γάτοι,
οἱ χοῖροι, οἱ τράγοι, οἱ κριοί, αἱ μυῖαι, οἱ κώνωπες κλπ.

β') Ὀνόματτα θηλυκά. Αἱ νῆσσαι, αἱ αἰλαί, αἱ δεξαμεναί, αἱ γα-
λαῖ, αἱ χελιδόνες κλπ.

Ὁ κῆπος.

Εἰς τὰ χωρία ἐκάστη οἰκία καθὼς καὶ ἕκαστον σχολεῖον ἔχει καὶ
ἓνα κῆπον, εἰς τὰς πόλεις ὅμως δυστυχῶς κῆποι εὐρίσκονται εἰς ὀλίγας
μόνον οἰκίας. Ὁ κῆπος εἶναι συνήθως περικυκλωμένος ἀπὸ ἓνα φράκτην
ἢ τοῖχον, ἔχει τέσσαρας πλευράς, δεξιάν, ἀριστεράν, ἐμπροσθίαν καὶ
ὀπισθίαν, ὅπως καὶ τὸ δωμάτιον. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ διαφέρει ἀπὸ τὸ
πάτωμα τῆς αἰθούσης, εἶναι ἀπὸ χῶμα· ὁ κῆπος δὲν ἔχει ὄροφῆν, οὔτε
παράθυρα. Εἰς τὸν κῆπον δὲν κοιμώμεθα, οὔτε κατοικοῦμεν, ἀλλὰ μό-
νον περιπατοῦμεν ἢ μένομεν ὀλίγας ὥρας, διότι μᾶς ἐμποδίζουν ὁ ἥλιος,
ἡ βροχὴ, ἡ ὑγρασίς, τὸ ψῦχος καὶ ὁ ἄνεμος.

Ὁ κῆπος εἶναι χωρισμένος εἰς διάφορα χωρίσματα (πρασιάς). Εἰς
τὰς πρασιάς φυτεύομεν (καλλιεργοῦμεν) πολλὰ φυτὰ χρήσιμα πρὸς
τροφὴν. Τὰ μαρούλια (θηρίδακες), τὰ σέλινζ, τὰ σπανάκια, τὰ ρεπάνια
(ζάφρανοι), τὰ μπιζέλια, τὰ πράσα, τὰ κρόμμυα, τὰ λάχανα, αἱ πατά-
ται (γεώμηλα) καὶ τὰ φασόλια εἶναι χάρτα τοῦ λαχανοκήπου. Εἰς
τὸν κῆπον εἶναι φυτεμένζ καὶ ἄγρια δένδρα. Εἰς τοὺς τοίχους π.χ.
εἶναι γύρω κυπάρισσοι, λευκαὶ, πλάτανοι καὶ πευκκ. Τὰ δένδρα ταῦτα
δὲν κάμνουσι καρπούς, εἶναι ὅμως χρήσιμα εἰς τὴν ὑγείαν, εἶναι πολὺ
εὐμορφα καὶ προφυλάττουσι τὰ δενδρῦλια ἀπὸ τὸν ἄνεμον. Τὰ περισσό-
τερα ἀπὸ αὐτὰ ἔχουσι πυκνὸν φύλλωμα καὶ μακροὺς κλάδους καὶ
ὠραίαν σκιάν. Πολλοὶ κῆποι ἔχουσι καὶ ὀπωροφόρα δένδρα· ἡ μηλέα,
ἡ ἀπιδέα, ἡ βερικκοκία, ἡ κερασσεά, ἡ προτοκχλέα, ἡ συκὴ εἶναι
δένδρα ὀπωροφόρα. Τὰ μικρὰ δένδρα δένουσιν εἰς πασσάλους διὰ νὰ
γίνονται ἴσα (εὐθέα) καὶ νὰ μὴ κινῶνται ὑπὸ τοῦ ἀνέμου.

Ὑπάρχουσι πολλὰ εἶδη κῆπων. Εἰς τὰς ἐξοχὰς εἶναι οἱ λαχα-

νόκηποι, οί άνθόκηποι καί οί δενδρόκηποι. Οί άνθόκηποι είναι γεμάτοι από άνθη.

Είς τούς άνθόκηπους κλλιεργούνται τό **τριαντάφυλλον**, (ρόδον), ή **βιολέττα**, τό **ϊόν**, τό **γιασεμί**, ή **μαργαρίτα**, τό **γαρύφαλλον** (δίξυθος) καί άλλα άνθη. Τά άνθη είναι ώραία καί ευωδιάζουν. Είς τās πόλεις εύρίσκονται οί **βοτανικοί** λεγόμενοι **κήποι**. Οί κήποι ούτοι περιέχουσι πολλές βοτάνες, αί όποίαι είναι χρήσιμοι εις τήν ιατρικήν επιστήμην. Είς τās Άθήνας είναι πολλοί ώραίοι κήποι, εις τούς όποίους συγχάζουσι οί άνθρωποι πρós ευχαρίστησιν. Ο **βασιλικός** κήπος, ό κήπος τοῦ **Ζαπτείου** καί τοῦ **Θωδείου** είναι πολύ ώραίοι. Είς τās

Τό **ϊόν**.

Τό **ρόδον**.

Πατίδια, τό **Άμαρούσιον**, καί τήν **Κηφισιάν** (προάστεια) υπάρχουν ώραίοι κήποι με ώραίους οίκους. Οί κήποι ούτοι, οί όποιοι έχουν καί λαμπρούς αίκους, ιδίως εις τήν Κηφισιάν, ονομάζονται **επαύλεις**.

Τήν άνοιξιν πρέπει τά δένδρα νά κλαδεύονται καί νά ελευθερώνονται από τούς ξηρούς κλάδους. Επίσης νά καταστρέφονται καί αί φωλεαί (έν είδει μικρῶν σάκκων) τῶν κημητῶν.

Όταν αί όπωρικά ώριμάσων αποσπῶνται από τῶν δένδρων, τινές κόπτονται, άλλα τινάσσονται. Όσα τινάσσονται δέν διατηρούνται τόσον πολὺν χρόνον, ὅσον εκείνοι αί όποίαι κόπτονται. Καί τινες θάμνοι παράγουσι όπωρικά. Τά **βατόμορα**, τά **λεπτοκάρυα** (φουντούκις) π.χ. είναι όπωρικά τῶν θάμνων.

Είς μερικῶς κήπους υπάρχουν σκιαδές καί οικίσκοι. Τās σκιαδές τās έχουν οί άνθρωποι διὰ νά προφυλάσσονται από τās καυστικές

ἀκτίνες τοῦ ἡλίου, τοὺς οἰκίσκους διὰ νὰ φυλάττωσιν εἰς αὐτοὺς τὰς δικέλκας, τὰ κοφίνια, τοὺς πρίονες, τὰ κλαδευτήρια, τὰ ποτιστήρια, τὸν πέλεκυν, τὴν ἀξίνην, τὰ σκεπάρνια, τὸ δίκρανον, τὸ δρέπανον καὶ τὰ λοιπὰ ἐργαλεῖα τοῦ κήπου.

Οἱ πλούσιοι ἄνθρωποι δὲν καλλιεργοῦσιν οἱ ἴδιοι τοὺς κήπους των. Πληρώνουσιν ἓνα κηπουρὸν καὶ αὐτὸς τοὺς καλλιεργεῖ.

Εἰς μερικὰς κήπους ὑπάρχουσι **θερμοκήπια**, τὰ ὅποια θερμαίνονται τὸν χειμῶνα. Ἐντὸς αὐτῶν τοποθετοῦσι τὰ ἄνθη τὸν χειμῶνα καὶ ἀνοῦσιν ὅταν ψῦχος καὶ ἂν εἶναι ἔξω. Τὰ θερμοκήπια ταῦτα ὅμως εἶναι πολὺ ἀπακνηρὰ (καστίζουσι πολὺ) καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἔχουσι μόνον οἱ πλούσιοι ἄνθρωποι.

Ζωολογικοὶ κήποι. Εἰς πολλοὺς μεγάλους δημοσίους κήπους οἱ ὅποιοι εὐρίσκονται ἰδίως εἰς τὰς πρωτεύουσας τῆς Εὐρώπης ἐντὸς τῶν κήπων εὐρίσκονται διάφορα μεγάλα κλωδία ἐντὸς τῶν ὁποίων κατὰ διαμερίσματα εἶναι κλεισμένα διάφορα ἄγρια ζῶα λέοντες, τίγρεις, λεοπαρδάλεις, ἐλέφαντες κλπ. καθὼς καὶ ὄφεις μέγιστοι, βόες κλπ. καὶ διάφορα πτηνὰ.

Ἡ ὁδός.

Διὰ νὰ ὑπάγω εἰς τὸ σχολεῖόν μας, διέρχομαι πολλὰς ὁδοὺς. Αἱ ὁδοὶ ὅλαι δὲν ἔχουσι τὸ αὐτὸ μῆκος, οὐδὲ τὸ αὐτὸ πλάτος, οὐδὲ εἶναι εὐθεῖαι. Ὅδοί τινες εἶναι πλατεῖαι, ἄλλαι δὲ στεναί. Τινὲς τούτων εἶναι πολὺ **μακροὶ** καὶ διευθύνονται εἰς τὰ **χωρία** καὶ εἰς τὰς **ἐξοχάς**, τινὲς δὲ πολὺ **βραχεῖαι**. Πολλοὶ ὁδοὶ διέρχονται ἢ μία διὰ τῆς ἄλλης. Τρεῖς ὁδοὶ συνενοῦμενοι ἀποτελοῦσι τὸ λεγόμενον **τριόστρατον** τέσσαρες δὲ ὁδοὶ συνενοῦμενοι ἀποτελοῦσι τὸ **σταυροδρόμιον**. Τινὲς ὁδοὶ δὲν ἔχουσι διεξόδον καὶ καλοῦνται **τυφλαί**. Ἄλλαι πάλιν ἀπολήγουσιν εἰς πλατεῖας.

Μία τῶν ὁδῶν, τὴν ὁποίαν διέρχομαι διὰ νὰ ὑπάγω εἰς τὸ σχολεῖον, εἶνε πολὺ μακρά. Εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ ταύτης εἶνε μία **πλατεῖα** καὶ εἰς τὸ μέσον αὐτῆς μεγάλη καὶ ὑψηλὴ **ἐκκλησιά**. Εἰς τὸ βάθος τῆς πλατείας ταύτης εἶναι τὸ σχολεῖον. Τὸ σχολεῖον εἶνε οἰκοδόμημα, τοῦ ὁποίου τὸ ἔδαφος εἶνε εἰς πῆχυς ὑψηλότερον τῆς γῆς. Φθάνει τις εἰς τὴν θύραν ἀφοῦ ἀνελθῇ τέσσαρας ἢ πέντε βαθμίδας (σκαλοπάτια). Ἡ ἄνω βαθμὶς, ἢ πλησίον τῆς θύρας εἶνε ἀρκετὰ πλα-

τεία. Τὸ σχολεῖον ἔχει πολλὰς αἰθούσας, γραφεῖον καὶ ἀποθήκην. Ἀπὸ τῆν θύραν εἰσέρχόμεθα εἰς μακρὸν διάδρομον, ὅπου ὑπάρχουσιν αἱ θύραι τῶν παραδόσεων.

Ἡ ὁδός, ἡ ὁποία μᾶς φέρει εἰς τὸ σχολεῖον, εἶνε μακρὰ καὶ πλατεία. Σύγκειται ἀπὸ δύο μέρη, ἀπὸ τῆν κυρίαν ὁδόν, διὰ τῆς ὁποίας διέρχονται αἱ ἄμαξαι, τὰ αὐτοκίνητα, τὰ δίτροχα, τὰ τετράτροχα, τὰ λεωφορεῖα, οἱ ἰππεῖς καὶ οἱ ποδηλάται καὶ ἀπὸ τὰ πεζοδρόμια, εἰς τὰ ὁποία περιπατοῦσιν οἱ ἄνθρωποι.

Τὰ πεζοδρόμια εἶνε δύο, καὶ κείνται εἰς τὰς δύο πλευρὰς τῆς ὁδοῦ. Εἶνε ἀρκετὰ πλατέα καὶ εἶναι ἐστρωμένα μὲ μαρμαρίνους πλάκας. Τὸ πεζοδρόμιον ἔχει ἀπὸ τῆν μίαν πλευρὰν οἰκίας, ἀπὸ δὲ τῆν ἄλλην, τῆν κυρίαν ὁδόν. Ἡ κυρία ὁδός κείται εἰς τὸ μέσον τῶν δύο πεζοδρομίων. Εἰς τὰ ἄκρα τῶν πεζοδρομίων, πρὸς τὸ μέρος τῆς κυρίας ὁδοῦ, εἶνε φυτευμένα δένδρα.

Ἡ κυρία ὁδός εἶνε ὑψηλότερα εἰς τὸ μέσον καὶ χαμηλότερα εἰς τὰς πλευρὰς αὐτῆς, ἵνα τρέχουσι τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς. Εἰς τὸ μέσον μερικῶν μεγάλων ὁδῶν εἶνε οἰδηραῖ αὐλακοειδεῖς ῥάβδοι, ἐπὶ τῶν ὁποίων τρέχει ἡ ἄμαξα τῶν τροχιοδρομίων.

Ὅπου ἡ κυρία ὁδός ἐνοῦται μὲ τὸ πεζοδρόμιον ὑπάρχουσιν ὀπαί. Αἱ ὀπαὶ αὗται συγκοινωνοῦσι μὲ τῆν ὑπόνομον, ἥτις εἶναι τεργητὴ διωρυξ σκεπασμένη. Τὰ ὕδατα τῆς ὑπονόμου γύνονται εἰς τῆν θάλασσαν ἢ εἰς τοὺς ποταμούς, ἢ εἰς τοὺς ἀγρούς.

Αἱ ὁδοὶ καθαρίζονται καθ' ἐκάστην ἡμέραν. Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι καθαρίζουσι τὰς ὁδοὺς λέγονται ὁδοκαθαρισταί. Οἱ ὁδοκαθαρισταὶ βρίπτουσι τὰς ἀκαθαρσίας ἐντὸς κάρρων. Εἰς αὐτὰ βρίπτονται καὶ αἱ ἀκαθαρσίαι τῶν οἰκιῶν. Ὁ ὁδοκαθαριστὴς κρούει τὸν κώδωνα καὶ καλεῖ τοὺς ἐντὸς τῶν οἰκιῶν νὰ ἐκβάλωσιν εἰς τὰς θύρας τὰς ἀκαθαρσίας. Τὸ θέρος καταβρέχονται αἱ ὁδοί, ἵνα μὴ σηκῶνηται ὁ κοινοτός. Αἱ πισσοστρωμένοι ὁδοὶ ἔχουσι πολὺ ὀλίγην σκόνην.

Ἐπὶ τῶν πεζοδρομίων καὶ εἰς τὰς γωνίας τῶν οἰκιῶν ὑπάρχουσι φανοὶ μεγάλοι, οἱ ὁποῖοι ἀνάπτονται ὅταν ἡ νύξ εἶνε σκοτεινὴ. Οἱ φανοὶ φωτίζονται ἄλλοι μὲν δι' ἐλαίου, ἄλλοι δὲ διὰ πετρελαίου ἢ δι' ἀσετυλίνης, ἄλλοι δὲ δι' ἀεριοφωτός καὶ ἄλλοι δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός. Τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς εἶνε τὸ λαμπρότερον πάντων.

Ἡ οἰκία.

Εἰς τὸ σχολεῖον μένω μὲ τοὺς συμμαθητάς μου καὶ διδασκάλους τὴν ἡμέραν.

Εἰς τὴν ἐκκλησίαν μεταβαίνω τὰς Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς μὲ τοὺς γονεῖς μου καὶ προσεύχομαι.

Εἰς τὴν οἰκίαν μένω τὴν νύκτα καὶ τὴν ἡμέραν, ὅταν δὲν μεταβαίνω εἰς τὸ σχολεῖον.

Ἡ οἰκία μᾶς προφυλάττει καὶ ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ καὶ ἀπὸ τὴν ζέστην. Συνήθως αἱ οἰκίαι ἔχουσιν ἐν ἰσόγειον καὶ ἐν πάτωμα.

Εἰς τὸ ἰσόγειον εἶναι τὸ μαγειρεῖον, ὅπου ἡ μήτηρ ἐτοιμάζει τὰ φαγητά, καὶ τὸ ἐστιατόριον (τραπεζαρχεῖον), ὅπου τρώομεν, καὶ ἐν ἄλλο εἰς τὸ ἄκρον δωμάτιον, ὅπου πλύνομεν τὰ ἱμάτιά μας (πλυντήριον).

Ἐν ἀναθῶ τὴν μικρὰν μᾶς κλίμακα, θὰ εὕρεθῶ εἰς τὸ ἄνω πάτωμα τῆς οἰκίας. Εἰς τὸ ἄνω πάτωμα εἶναι οἱ κοιτῶνες, ὅπου καίμωμεθα· ὑπάρχει καὶ ἡ αἴθουσα καλῶς ἐπιπλωμένη, ὅπου δεχόμεθα τοὺς φίλους.

Ἐπερᾶνω τῆς οἰκίας εἶναι τὸ ὑπερῶνον (ἡ ταράτσα) καὶ κάτωθεν τῆς οἰκίας εἶναι τὸ ὑπόγειον, ὅπου θέτομεν τὸν οἶνον καὶ ἄλλα οἰκιακὰ πράγματα.

Ἡ οἰκία μᾶς ἔχει αὐλὴν· εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς ὑπάρχει ἐν φρέαρ (πηγάδι).

Ἐπισθεν τῆς οἰκίας ὑπάρχει ὁ κήπος μᾶς. Ὁ κήπος ἔχει δένδρα, ἄνθη, ὀπωρικά, λαχανικά.

Λέξεις πρὸς ἀπομνημόνευσιν, γραφὴν καὶ συλλ.

Ἐνικά.—Ἡ οἰκία, τὸ μαγειρεῖον, τὸ ἐστιατόριον, ὁ κοιτῶν, τὸ ὑπερῶνον, τὸ ὑπόγειον, ἡ αὐλή, ὁ κήπος.

Πληθυντικά.—Αἱ οἰκίαι, τὰ μαγειρεῖα, τὰ ἐστιατόρια, οἱ κοιτῶνες, τὰ ὑπερῶνα, τὰ ὑπόγεια, αἱ αὐλαί, οἱ κήποι.

Τὰ δωμάτια.

Τὰ μέρη τοῦ δωματίου εἶναι οἱ τοῖχοι, τὰ παράθυρα, ἡ ὀροφή καὶ τὸ δάπεδον.¹

1. Δεῖξον ταῦτα εἰς τοὺς τοίχους τοῦ σχολεῖου.

Ἐντὸς τοῦ δωματίου εἶναι μία **τράπεζα**, ὅπου ἐργαζόμεθα· πέριξ τῆς τραπέζης ὑπάρχουσι **καθίσματα**. Εἰς τὴν ἄκρην τοῦ δωματίου εἶναι μία **ἱματιοθήκη**, ὅπου θέτομεν τὰ φορέματά μας, ἐν ἧ δύο **κιβώτια**, ἐν **γραφεῖον** καὶ μικρὰ **βιβλιοθήκη**· ἐπὶ τῶν τοίχων ὑπάρχουσι καὶ ὠραῖαι **εἰκόνες**, **ἀναρτήρια**, ὅπου ἀναρτῶμεν τοὺς πίλους καὶ τὰ ἐνδύματά μας. Ὑπάρχουσιν εἰς τινὰ δωμάτια καὶ **κλωβία**, ὅπου ζῶσι πτηνὰ ὀδινὰ κλεισμένα τὰ δυστυχῆ.

Εἰς τὴν αἴθουσαν ὑπάρχουσι καὶ εἰς μέγας **καθρέπτης**, **τράπεζα** κερυδίνη ἢ μαρμαρίνη, ἐπ' αὐτῆς **ἀνθοδοχεῖα** ὠραῖα, αἱ ὠραῖαι **λυχνίαι**, **καθίσματα** καὶ **ἀνάκλιντρα** πολυτελῆ, **παραπετάσματα**, **γωνίαι** τεχνικαὶ καὶ **εἰκόνες**.

Εἰς τὸν κοιτῶνα εἶναι καὶ αἱ **κλίνας**. Ἐπὶ τῆς κλίνης κοιμώμεθα.

Ἡ κλίνη εἶναι ξυλίνη ἢ σιδηρᾶ.

Ἐπὶ τῆς κλίνης θέτομεν ἐν **στρώμα**, **σινδόνας**, **προσκεφάλαια**, **ἐφαπλώματα**, **σκεπάσματα** (κουβέρται),

Εἰς τὴν ἄκρην τοῦ κοιτῶνος εἶναι καὶ τὸ **εἰκονοστάσιον**, ὅπου εἶναι ἀνηρτημένη μία κινδύλα καὶ καίει πάντοτε· ἐκεῖ καὶ ἐγὼ προσεύχομαι, ὅταν πηγαίνω νὰ κοιμηθῶ.

Λέξεις πρὸς ἀπομνημόνευσιν κλπ.

Ἐνικᾶ.—Τὸ δωμάτιον, ἡ θύρα, ὁ τοίχος, τὸ παράθυρον, ἡ τράπεζα, ὁ καθρέπτης, ἡ κλίνη, ἡ ἱματιοθήκη, τὸ κιβώτιον.

Πληθυντικά.—Τὰ δωμάτια, αἱ θύραι, οἱ τοῖχοι, τὰ παράθυρα, αἱ τράπεζαι, οἱ καθρέπται, αἱ κλίνας, αἱ ἱματιοθήκαι, τὰ κιβώτια.

Τὸ μαγειρεῖον καὶ τὸ ἐστιατόριον.

Εἰς τὸ μαγειρεῖον παρσκευάζομεν τὰ φαγητά. Εἰς τὸ μαγειρεῖον ὑπάρχουσι διάφορα μαγειρικὰ σκεύη· οἱ λέβητες, αἱ γύτριαι (κατσαρόλαι), **τηγάνια**, **χωνία**, **πινάκια**, **μαχαίρια**, **κοχλιάρια**, **ἰγδίον**, **τρίπτης**, **πηρούνια**.

Εἰς τὸ μαγειρεῖον εἶναι ἡ **ἐστία**, ὅπου ἀνάπτομεν τὸ πῦρ.

Εἰς τὸ ἐστιατόριον (κοινῶς τραπέζαρις) τρώγομεν. Ἐπὶ τῆς τραπέζης θέτομεν τὰ ἐπιτραπέζια σκεύη καὶ τὰς τροφάς, πινάκια (πιάτα), μαχαίρια, πηρούνια, κοχλιάρια, χειρῶμακτρα καὶ τραπεζομάνδουλα, ποτήρια, φιάλας, ἀλατοδοχεῖα, ἀρτοδοχεῖα κλπ.

Ἦδη ὁ ζωμός εἶναι ἕτοιμος· ἡ μήτηρ φέρει αὐτὸν ἐντὸς βιβῆος δοχείου.

Καθήμεθα περὶ τῆς τραπέζης, λέγομεν τὴν προσευχὴν καὶ ἀρχίζει τὸ πρόγευμα, Τρώγω μετὰ προσοχῆς· δὲν βυπκίνω τίποτε.

Τὸ φαγητὸ μαγειρεῖ ὁ **μάγειρος**.

Τὸν ἄρτον κατασκευάζει ὁ **ἄρτοποιός**.

Τὸ κρέας πωλεῖ ὁ **κρεοπώλης**.

Τοὺς ἰχθῦς πωλεῖ ὁ **ἰχθυοπώλης**.

Τὰ λαχανικὰ πωλεῖ ὁ **λαχανοπώλης**.

Τὰ ὄπωρικὰ πωλεῖ ὁ **ὄπωροπώλης**.

Λέξεις πρὸς ἀπομνημόνευσιν γουμμ. γράφ. κλπ.

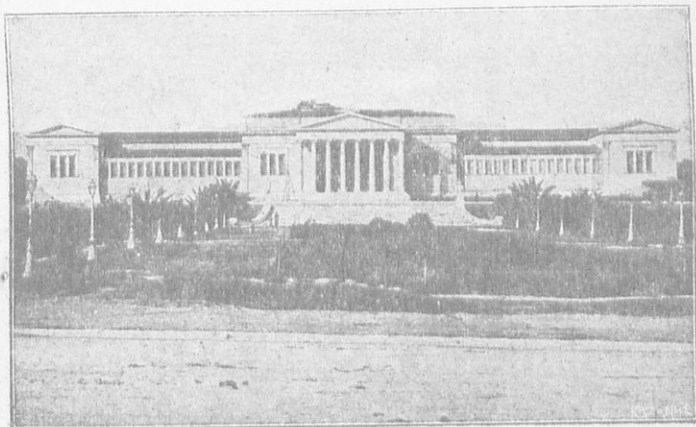
α') Πρόσωπα.—Ὁ **μάγειρος**, ὁ **ἄρτοποιός**, ὁ **κρεοπώλης**, ὁ **ἰχθυοπώλης**, ὁ **λαχανοπώλης**, ὁ **ὄπωροπώλης**.

Πληθ.—Οἱ **μάγειροι**, οἱ **ἄρτοποιοί**, οἱ **κρεοπῶλαι**, οἱ **ἰχθυοπῶλαι**, οἱ **λαχανοπῶλαι**, οἱ **ὄπωροπῶλαι**.

β') Πράγματα.—Τὸ **μαγειρεῖον**, τὸ **μαχαίριον**, τὸ **πηρούνιον**, τὸ **κοχλιάριον**, τὸ **εστιατόριον**.

Λί πλατεῖαι.

α') Οἱ ἄνθρωποι τῶν μεγάλων πόλεων τὴν ἐσπέραν, ὅταν αἱ ἐργα-

Τὸ Ζάππειον καὶ ἡ πλατεῖα αὐτοῦ.

σίαι των πύωσι, τότε συνέρχονται καὶ περιπικτῶσιν εἰς ἀνοικτὰ μέρη,

τὰ ὅποια εὐρίσκονται ἢ εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ἢ εἰς τὰ ἄκρα· αὐτὰ συνήθως εἶνε κατάφυτα ἀπὸ δένδρα· εἰς τὰ ἄκρα δὲ εἶνε καὶ οἱ ἀνδριάντες τῶν μεγάλων εὐεργετῶν τοῦ ἔθνους καὶ πίδακες (συντριβάνια)· τὰ μέρη ταῦτα λέγονται πλατεῖαι. Φωτίζονται δὲ αἱ πλατεῖαι διὰ πολλοῦ καὶ ἀφθόου φωτός (ἀεριόφωτος ἢ ἠλεκτρικοῦ).

Τοιαύτας πλατείας ἔχομεν ἐν Ἀθήναις, τὴν πλατεῖαν τῆς Ὁμοιοίας, τὴν πλατεῖαν τοῦ Συντάγματος, τὴν πλατεῖαν τοῦ Ζαπτείου, τὴν ὁποίαν βλέπετε, τὴν πλατεῖαν τοῦ Ἄρτους καὶ πολλὰς ἄλλας.

Ἡ ἀγορά.

β') Τὸ μέρος, ὅπου οἱ ἄνθρωποι πωλοῦσι καὶ ἀγοράζουσι τὰ διὰ τὴν ζωὴν των ἀναγκαῖα τρόφιμα λέγεται ἀγορά.

Ἡ ἀγορά εἶνε γεμάτη ἀπὸ καταστήματα.

Ὅσον μεγάλη εἶνε ἡ πόλις, τόσον καὶ ἡ ἀγορά εἶνε μεγάλη· ἰδιαιτέρα ἀγορά διὰ τὴν πώλησιν τῶν λαχανικῶν ὑπάρχει ἡ λαχανογορά· διὰ τοὺς ἰχθῆς τὰ ἰχθυοπωλεῖα· διὰ τὰ ὀπωρικὰ τὰ ὀπωροπωλεῖα, διὰ τὰ κρέατα τὰ κρεοπωλεῖα· διὰ τοὺς ἄρτους τὰ ἀρτοποιεῖα· διὰ τὰ ὑποδήματα τὰ ὑποδηματοπωλεῖα, διὰ τὰ πουλιὰ τὰ ὀρνιθοπωλεῖα· διὰ τὰ ὑφάσματα τὰ ὑφασματοπωλεῖα, τὰ πιλοπωλεῖα κλπ.

Εἰς τὴν ἀγορὰν γίνεται μεγάλη συγκέντρωσις ἀνθρώπων ἰδίως κατὰ τὰς παραμονὰς μεγάλων ἐορτῶν. Τότε ἕκαστος ἔμπορος φιλοτιμεῖται νὰ εὐτρεπίσῃ τὸ κατάστημά του ὅσον τὸ δυνατὸν καλλίτερον καὶ νὰ ἐκθέσῃ τὰ ἐμπορεύματά του ὀραϊότερα.

Ἐρωτήσεις.—Ἐχετε μεγάλην ἀγορὰν;—Πῶς λέγεται ἡ ἀγορά, ἔνθα πωλοῦσι τὸ κρέας;—Τί λέγεται σφαγεῖον; (Ἰδιαιτερον μέρος, ἔνθα σφάζουσι τὰ ζῷα).—Τὸ μέρος, ὅπου πωλοῦσι τὸν ἄρτον;—Ἀρτοποιεῖον ποῖον μέρος λέγεται;—Τὸ μέρος, ὅπου ὑφαίνουσι τὰ ὑφάσματα;—Εἶδες ἐργοστάσιον ὑφασμάτων;—Πόσαι μηχαναὶ καὶ πόσοι ἄνθρωποι ἐργάζονται ἐντὸς αὐτοῦ;—Πλατείας εἶδες;—Βλέπετε τὴν εἰκόνα αὐτὴν; Παριστῆ πλατεῖαν τοῦ Ζαπτείου.—Εἶδες ἀνδριάντα;—Πῶς πρέπει νὰ διερχώμεθα πρὸ αὐτοῦ;

Ὁ οὐρανὸς

(κατὰ τε τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα).

Ὅταν ὑψώσωμεν τὴν κεφαλὴν καὶ ἴδωμεν πρὸς τὰ ἐπάνω, βλέπωμεν τὸν οὐρανόν. Ὁ οὐρανὸς φαίνεται ὅτι στηρίζεται εἰς τὰ βουνά, εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰς τὴν γῆν.

Ὁ οὐρανὸς πουθενὰ δὲν στηρίζεται. Φαίνεται μόνον ὅτι στηρίζεται. Ὅταν ἀναβῶμεν εἰς τὰ ὄρη καὶ ἴδωμεν πρὸς τὰ ἐπάνω, πάλιν θὰ ἴδωμεν τὸν οὐρανὸν πολὺ ὑψηλὰ. Κανεὶς ἄνθρωπος δὲν δύναται νὰ πετάξῃ καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὸν οὐρανόν. Ὁ οὐρανὸς ἔχει χροῶμα κυανοῦν. Ὁ οὐρανὸς τὴν ἡμέραν εἶνε φωτεινός, διότι τὸν φωτίζει τὸ λαμπρὸν φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τὴν νύκτα εἶνε σκοτεινός, διότι ἔφυγε τὸ μέγα καὶ φωτεινὸν ἄστρον τῆς ἡμέρας, ὁ καλλιλαμπέτης ἥλιος. Εἰς τὸν οὐρανὸν εἶναι ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, τὰ ἄστρα καὶ τὰ νέφη. Τὰ ἄστρα βλέπομεν μόνον τὴν νύκτα, διότι τὴν ἡμέραν μᾶς ἐμποδίζει νὰ τὰ βλέπομεν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, καὶ τοιουτοτρόπως μᾶς φαίνεται ὅτι δὲν εἶναι ὁ οὐρανὸς ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον παρατηροῦμεν τὴν ἡμέραν.

Ὅταν στεκώμεθα εἰς κανὲν ὑψηλὸν μέρος παρατηροῦμεν, ὅπως εἶπαμεν ὅτι ὁ οὐρανὸς στηρίζεται γύρω μας εἰς τὰ βουνά, εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ὅτι σχηματίζει ἓνα μεγάλον **κύκλον**, ὁ ὁποῖος χωρίζει τὴν γῆν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν (κυκλικὴ γραμμὴ — ὀρίζων).

Ἐπάνω εἰς τὸν κύκλον αὐτὸν φαίνεται ὅτι κἀθίται ὁ **οὐράνιος θόλος**, ὁ ὁποῖος μᾶς παρουσιάζει σχῆμα ἡμισφαιρίου.

Ἐὰν δὲ παρατηρήσωμεν τοὺς ἀστέρας ὠραίαν τινὰ νύκτα ἀνέφελον (χωρὶς νὰ ὑπάρχωσιν εἰς τὸν οὐρανὸν νέφη) μᾶς φαίνεται ὅτι τὰ ἄστρα εἶναι κολλημένα ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ (ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ἀπερόντου αὐτῆς κοίτης σφαίρας).

Μάθετε λοιπὸν παιδιὰ, ὅτι ἡ οὐρανία αὕτη σφαῖρα τὴν ὁποίαν βλέπομεν εἶναι **φανταστικὴ** καὶ ὄχι πραγματικὴ. Τὰ δὲ ἄστρα, τὰ ὅποια εἶναι ἐσπαρμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὸν οὐρανόν (τὸ χάος αὐτό), χωρίζονται ἀπὸ τὴν γῆν μας καὶ μεταξὺ των διὰ πολὺ μεγάλων ἀποστάσεων (παμμεγίστων) καὶ διὰ τοῦτο μᾶς φαίνονται ὡς μικρὰ λάμποντα σημεῖα. Ὁ οὐρανὸς ὀνομάζεται καὶ **οὐρανία σφαῖρα**.

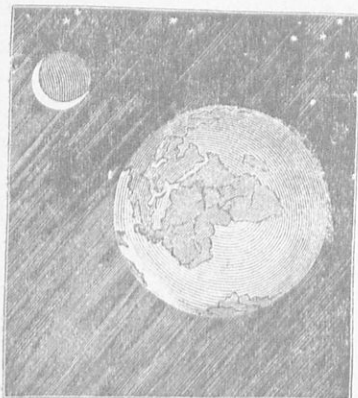
Ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ.

Ἡ γῆ ἡ ὁποία φαίνεται εἰς ἡμᾶς τόσο μεγάλη εἶναι πολὺ μικρὰ καὶ πτωχὴ ἀπέναντι τῶν ἄλλων ἀστρον, τὰ ὅποια βλέπομεν εἰς τὸν οὐρανόν.

Εἶναι καὶ ἡ γῆ μας ἐν ἀπὸ τὰ πολὺ μικρὰ ἄστρα, τὰ ὅποια βλέπομεν ἄπειρα εἰς τὸν οὐρανόν.

Τὰ ἄστρα αὐτὰ φαίνονται τόσο μικρὰ, διότι ἀπέχουσιν ἀπὸ ἡμᾶς

κατὰ ἑκατομμύρια μέτρα. Εἶναι τόσον μακρὰν μᾶς, ὥστε, καὶ ἐὰν εἶχομέν ποτε καὶ τὴν ταχύτητα τοῦ ἀνέμου καὶ διετρέχομεν ἐπὶ ἔτη ὀλόκληρα τὰς ἀποστάσεις, τὸ πολὺ πολὺ θὰ κατωρθώναμεν νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν σελήνην, ἢ ὁποῖα εἶναι τὸ μικρότερον ἀπὸ ἅλα τὰ ἄστρα καὶ ἀπ' αὐτὴν τὴν γῆν.

Ἡ γῆ καὶ ἡ σελήνη.

Ἐὰν δὲ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐφθάσωμεν εἰς ἓν ἀπ' αὐτὰ τὰ ἄστρα καὶ εἴμεθα εἰς τι μέρος, τὴν γῆν μᾶς τὴν πτωχὴν ἀπ' ἐκεῖ δὲν θὰ ἠδυνάμεθα σχεδὸν νὰ τὴν διακρίνομεν μὲ γυμνὸν ὀφθαλμόν· ἐὰν καὶ ἐκεῖ εἶχομεν κανὲν **ἀστεροσκοπεῖον**, τοιοῦτον ὁποῖον ἔχομεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν μᾶς, τὰς Ἀθήνας, ἢ καὶ μεγαλύτερα τηλεσκόπια καὶ μὲ αὐτὰ ἐβλέπομεν τὴν γῆν μᾶς, τότε καὶ πάλιν μόλις θὰ τὴν διακρίνομεν.

Πόσον θαυμάσια εἶναι τὰ ἔργα τοῦ Πλάστου μᾶς ! Οἱ οὐρανοὶ δηλοῦνται τὴν δόξαν του.

Ὁ ἥλιος (γενικῶς).

Ὁ ἥλιος γενικῶς. Ὁ ἥλιος εἶνε εἰς τὸν οὐρανόν. Ὁ ἥλιος εἶναι στρογγύλος ὡς σφαῖρα. Ὁ ἥλιος εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ πολλὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ. Ὁ ἥλιος φαίνεται μεγαλύτερος ἀπὸ τὰ ἄστρα καὶ λάμπει περισσότερο ἀπ' αὐτὰ, διότι εἶναι πλησιέστερος εἰς ἡμᾶς. Ὁ ἥλιος εἶνε πολὺ μεγαλύτερος ἀπὸ τὴν γῆν. Ὁ ἥλιος φαίνεται μικρότερος, διότι εἶναι πολὺ μακρὰν ἀπὸ ἡμᾶς.

Ὁ ἥλιος φωτίζει καὶ θερμαίνει. Ἄν δὲν ἦτο ὁ ἥλιος, ἅλος ὁ κόσμος θὰ ἦτο σκοτεινὸς καὶ ἅλα τὰ πράγματα θὰ ἦσαν παγωμένα. Κανὲν ζῆον δὲν θὰ ἔζη καὶ κανὲν φυτὸν δὲν θὰ ἐφύετο ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ ἥλιος φαίνεται μόνον τὴν ἡμέραν. Ἀνατέλλει τὸ πρωὶ καὶ δύει τὴν ἑσπέραν. Τὸν ἥλιον ἔκαμεν ὁ ἅγιος Θεός.

Ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.

Προτοῦ ἀκόμῃ ὁ ἥλιος τὴν πρωῖαν ἀρχίσῃ νὰ ἀνυπέλλῃ, δηλ. νὰ μᾶς στέλλῃ τὰς ἀκτῖνάς του, τὰ ἄστρα δὲν στίλβουσιν ὅπως πρότερον

καὶ σιγὰ τὸ ἔν κατόπιν τοῦ ἄλλου γίνονται ἄφρανα. Ἡ φωνὴ τοῦ ἀλέκτορος ἀκούεται μακρόθεν. Εἰς τὰ βάθη τοῦ ὀρίζοντος ἀρχίζουσι νὰ διακρίνωσι τὰ ὑψηλὰ ὄρη. Μετ' ὀλίγον οἱ λόφοι καὶ τὰ δάση ἀρχίζουσι νὰ διαφαίνωνται.

Αἱ καλύβαι, αἱ οἰκίαι καὶ τὰ πλησίον κείμενα δένδρα ὀλίγον κατ' ὀλίγον φαίνονται καθαρώτερον, φεύγει τὸ σκότος. Τὰ πτηνὰ ἐγείρονται ἐκ τῶν θάμνων καὶ τῶν κλάδων τῶν δένδρων. Ὁ κορυδαλλὸς (κατσουλιέρης) διαχέει τὸ γλυκύτατον κελἀδημα αὐτοῦ. Ὁ ποιμὴν ἐξάγει τῆς μάνδρας του τὰ ποιμνία του καὶ τὰ ὀδηγεῖ εἰς τὰς βοσκὰς (νομάς) παίζων τὸν βραχνὸν αὐλὸν του (σουράβλι). Οἱ γεωργοὶ ἐξέρχονται ἀπὸ τὰς καλύβας των καὶ τὰ ἀγροτικά των σπίτια καὶ μεταβαίνουν εἰς τοὺς ἀγρούς των.

Τὰ παιδία ἐγείρονται ἐκ τῆς κλίνης αὐτῶν νύπτονται καθαρά, προσεύχονται εἰς τὸν Θεὸν διότι ἐφύλαξεν αὐτὰ κατὰ τὴν νύκτα, ὅτε ἐκοιμῶντο, ἀσπάζονται τὴν χεῖρα τῶν φιλοστόργων γονέων αὐτῶν καὶ ἐτοιμάζονται μὲ προθυμίαν διὰ τὸ σχολεῖον. Εἶναι ἡ ὥρα ποὺ ὅλος ὁ κόσμος ἐγείρεται ἐκ τοῦ ὕπνου καὶ ἀρχίζει πάλιν ἡ ζωὴ, ἡ κίνησις καὶ ἡ ἐργασία.

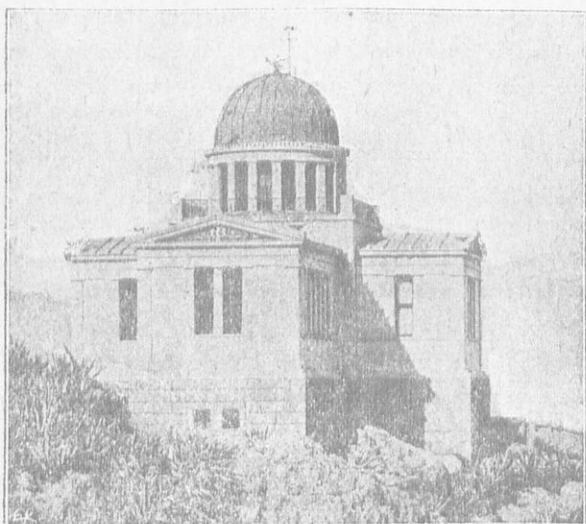
Χρυσὰ κύματα πυρὸς ἀρχίζουσι νὰ χύνωνται ἐξ ἀνατολῶν καὶ ἡ λάμψις αὐτῶν αὐξάνει ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν. Τὰ νέφη χρυσοῦνται, αἱ κορυφαὶ τῶν ὄρέων στίλβουσιν. Οἱ κλώνες τῶν δένδρων σείονται, τὰ ἄνθη στολιζόνται μὲ τὰ διάφορα χρώματά των καὶ διασκορπίζουσι πανταχοῦ λεπτοτάτην εὐωδίαν. Τὰ ρυάκια κελαρύζουσι. Τὰ γλυκύτατα κελἀδήματα τῶν πτηνῶν ἀκούονται μὲ εὐχαρίστησιν. Τὰ ἔντομα βομβοῦσιν. Αἱ πεταλοῦσαι φαίνονται πετώσαι ὡς πολύχρωμα ἄνθη. Ζωηρὰ κίνησις εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία. Ἡ γῆ ἀλαλάζει. Ὁ οὐρανὸς φλογίζεται. Ἡσυχα ἤσυχα ὕπισθεν τῶν ὄρέων ἢ καὶ ἀπὸ τῆς θαλάσσης μὲ πολλὴν μεγαλοπρέπειαν προβάλλει εἰς μέγας καὶ λαμπροὺς δίσκους, **ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν.**

Ἡ δύσις τοῦ ἡλίου.

Ὁ ἥλιος τὴν μεσημέριαν εὐρίσκεται εἰς τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ. Ἀφοῦ παρέλθουν ὧραί τινες ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀρχίζει νὰ πλησιάζῃ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρέων ἢ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ὁ ἥλιος κλίνει πρὸς τὴν δύσιν του.

Ὁ οὐρανός, τὰ ἕρη, αἱ πεδιάδες, αἱ κοιλάδες, οἱ ἀγροί, ἡ θάλασσα δὲν λάμπουν τόσον πολύ, ὅπως ἔλαμπον τὴν μεσημβρίαν.

Τὸ φῶς εἶναι ὀλιγώτερον εἰς τὸν κόσμον, ἢ θερμότης μικροτέρα καὶ ἄλλοῦ φέγγει περισσότερο καὶ ἄλλοῦ ὀλιγώτερον.

Τὸ ἀστεροσκοπεῖον Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὴν ὥραίην ταύτην ὄραν' τῆς ἡμέρας, δηλ. κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, τὸ κυκλοῦν χροῖμα τοῦ οὐρανοῦ γίνεται ὠραιότατον καὶ γλυκύτατον. Τὰ νέφη διεσκορπισμένα εἰς τὸν οὐρανὸν χρωματίζονται μὲ ἀπειρα ὠραιότατα καὶ ζωηρότατα χρώματα. Τὰ ἄκρα αὐτῶν πορφυροῦνται (κοκκινίζουσιν) εἰς τὸ μέσον γίνονται ροιὰ (στακτερά) καὶ ἐν τέλει παρατηρεῖ τις ὅλα τὰ εἶδη τῶν χρυσοειδῶν καὶ ἀργυροειδῶν χρωμάτων. Ὅλος ὁ οὐρανὸς λάμπει ἀπὸ τὰ ζωηρότατα καὶ γλυκύτατα χρώματα, τὰ ὅποια γίνονται ἀπὸ τὸν ἥλιον.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ λαμπερὸς δίσκος τοῦ ἡλίου ἀρχίζει νὰ κρύπτεται ὀπισθεν τῶν ὄρεων ἢ νὰ ἀφανίζεται ἐντὸς τῆς θαλάσσης. Τὰ ζωηρὰ χρώματα τῶν νεφελῶν γίνονται τότε ἀμυδρότερα.

Τότε ὀλίγον ἀφοῦ δύσῃ πλέον ὁ ἥλιος πανταχοῦ τὰ διάφορα χρώματα ἀρχίζουν νὰ σβένωσι καὶ ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ ἀπὸ τὰ βουνά,

τὰς κοιλιάδας κλπ. Ὁ γεωργὸς ἐπανερχεται εἰς τὴν οἰκίαν μεταξὺ τῶν παιδιῶν του. Αἱ αἴγες καὶ τὰ πρόβατα βληχλώμενα ἐπιστρέφουσιν εἰς τὰς μάνδρας τῶν ἀπὸ τὰς νομάς των. Εἰς τὸν οὐρανὸν ἀρχίζουν νὰ φαίνονται τὰ ἄστρα, τὰ ὅποια στίλβουσιν εἰς τὸν οὐρανὸν ὡς ἀδάμαντες. Τὰ ὄρη, τὰ δάση, οἱ λόφοι, αἱ πόλεις ἀρχίζουν νὰ μὴ διακρίνονται. Τὰ ἐργαστήρια, τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων, τὰ πάντα ἀρχίζει νὰ καλύπτῃ σκότος.

Μόνον οἱ λέοντες, αἱ τίγρεις, οἱ λύκοι καὶ τὰ τοιαῦτα ἄγρια θηρία κινεῖνται κατὰ τὴν σιωπηλὴν καὶ ἥσυχον ταύτην ὥραν καὶ ἐξέρχονται ἀπὸ τὰ σπήλαια αὐτῶν καὶ ζητοῦσιν εἰς τοὺς δρομοὺς τὴν τροφήν των.

Ἡ γλυκεῖα θερμότης τοῦ ἡλίου παύει καὶ ἀρχίζει νὰ γίνεται ὀλίγον ψῦχος. Μόνον τὸ ὠχρὸν φῶς τῆς σελήνης, ὅταν αὕτη εἴναι εἰς τὸν οὐρανόν, φωτίζει ὀλίγον τὸν κόσμον καὶ φαίνονται ἀμυδρῶς τὰ ὄρη οἱ λόφοι καὶ ἡ θάλασσα.

Ἡ σελήνη (γενικῶς).

Τὴν νύκτα ὁ ἥλιος δὲν φαίνεται εἰς τὸν οὐρανόν. Τὴν νύκτα φαίνονται εἰς τὸν οὐρανόν τὰ ἄστρα καὶ ἐνίοτε ἡ σελήνη. Ἡ σελήνη εἶνε πολὺ **μικροτέρα** ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ ἀπὸ τὴν γῆν καὶ ἀπὸ τὰ περισσώτερα ἄστρα. Ἡ σελήνη φαίνεται μεγαλυτέρα ἀπὸ τὰ ἄστρα, διότι εἶναι πλησίον εἰς ἡμᾶς. Ἡ σελήνη ἔχει, ὅπως καὶ ἡ γῆ, **ὄρη καὶ ὄραγγας** κλπ. Ἐκεῖνα τὰ σκοτεινὰ, τὰ ὅποια φαίνονται εἰς τὴν σελήνην, εἶνε τὰ ὄρη καὶ αἱ φάραγγες αὐτῆς. Τὸ φῶς τῆς σελήνης δὲν εἶνε τόσον λαμπρὸν, ὅσον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Ἡ σελήνη λαμβάνει διάφορα σχήματα. Ἄλλοτε ἡ σελήνη φαίνεται ὡς ἐν **δρέπανον**, ἄλλοτε ὡς ὀλόκληρος **δίσκος** καὶ ἄλλοτε ὡς ἡμισὺς **δίσκος**. Ὅταν ἡ σελήνη φαίνεται ὡς ὀλόκληρος δίσκος, λέγεται **πανσέληνος**.

Τὴν σελήνην, ὅπως καὶ τὸν ἥλιον τὴν ἔκαμεν ὁ Θεός.

Ἡ σελήνη καὶ αἱ φάσεις αὐτῆς.

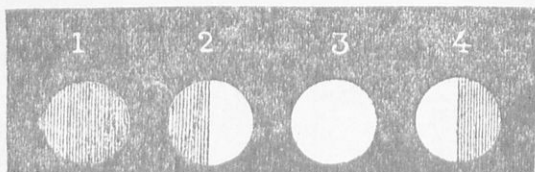
Διὰ τὴν ἡ σελήνη δὲν εἶνε πάντοτε στρογγύλη ;

Ἡ σελήνη εἶναι πάντοτε στρογγύλη, ἀλλὰ δὲν φανερώνει εἰς ἡμᾶς πάντοτε τὸ στρογγύλον σχῆμά της, διότι δὲν τὴν βλέπομεν πάντοτε ὀλόκληρον. Μερικὰς μάλιστα νύκτας δὲν τὴν βλέπομεν καθόλου.

Τότε ἡ σελήνη λέγεται **νεα**, ὅταν τὴν ἴδωμεν εἰς τὴν δύσιν, ὡς

ἐν μικρὸν κομμάτιον πεπονίου. Ἐπειτα ἀρχίζει νὰ αὐξάνῃ καὶ εἶνε τότε τὸ **πρῶτον τέταρτον**, ἔπειτα γεμίζει, ἤτοι εἶναι **πανσέληνος** καὶ ἔπειτα ἔρχεται τὸ **τελευταῖον τέταρτον**.

Ἡ σελήνη εἶνε σφαῖρα πολὺ μικροτέρα ἀπὸ τὸν ἥλιον καὶ δὲν ἔχει ἰδικὸν τῆς φῶς. Τὸ φῶς τοῦ ἡλίου πίπτει εἰς αὐτὴν καὶ αὐτὴ τὸ στέλλει πάλιν εἰς τὴν γῆν. Συμβαίνει δηλαδὴ εἰς τὴν σελήνην, ὅτι συμβαίνει καὶ εἰς τὸν καθρέπτην, ὅταν βάλωμεν ἀπέναντι αὐτοῦ μίαν ἀναμμένην λαμπάδα.

Αἱ φάσεις τῆς σελήνης.

Ἡ σελήνη εἶνε τὸ πλησιέστερον εἰς τὴν γῆν ἄστρον. Στρέφεται γύρω εἰς τὴν γῆν εἰς εἴκοσιν ἐννέα καὶ ἡμίσειαν ἡμέρας.

Ἡ σελήνη εἶνε τεσσαράκοντα ἐννέα φορές μικροτέρα ἀπὸ τὴν γῆν.

Τί γίνονται τὰ ἄστρα τὴν ἡμέραν; Μήπως καὶ αὐτὰ δύοσι, καθὼς ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη; Ὅχι. Τὰ ἄστρα, ἐκτὸς ὀλίγων, μένουσιν ἀκίνητα εἰς τὸν οὐρανόν. Δὲν τὰ βλέπομεν, διότι τὸ φῶς των εἶνε ἀσθενέστερον ἀπὸ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Ὅταν ἀνάψωμεν ἐν μικρὸν **κανδήλιον** τὴν ἡμέραν, ὅταν εἶναι ἥλιος δὲν θὰ τὸ βλέπωμεν ὀλίγα βήματα μακρὰν. Τὸ ἴδιον γίνεται καὶ μὲ τὰ ἄστρα.

Τὰ ἄστρα φαίνονται, ὅτι εἶναι πολὺ μικρά. Μᾶς φαίνονται μικρά, διότι εἶνε πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν γῆν. Τίς θὰ πιστεύσῃ, ὅτι τὰ περισσότερα ἄστρα εἶνε πολὺ μεγαλύτερα καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιον; Καὶ ὅμως τοῦτο εἶνε ἀληθές. Πόσον σοφὸς εἶνε ὁ Θεός, ὅστις ἔκαμε τόσον μεγάλα καὶ θαυμαστά ἔργα! Ἄς θαυμάσωμεν τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ.

Ὅριζων—προσανατολισμός

Ὅταν εὐρίσκειται τις εἰς τοὺς ἀγρούς μακρὰν ἀπὸ τὰ δένδρα ἢ τὰς οἰκίας, αἱ ὁποῖαι θὰ ἠδύναντο νὰ ἐμποδίζουσιν τὴν ἔρασιν, ἢ ἀνα-

ἔωμεν εἰς ὑψηλὸν τόπον καὶ παρατηρήσωμεν γύρω μας θὰ ἴδωμεν ὅτι ὁ οὐρανὸς ἀκουμβᾷ εἰς τὰ βουνὰ ἢ εἰς τὴν θάλασσαν ὡς μέγας κύκλος, βλέπει τις πέραξ ἕνα μεγάλον κύκλον, σχηματιζόμενον ἀπὸ τὸν οὐρανόν, ὅστις φαίνεται ὅτι ἐγγίζει τὴν γῆν, ὁ κύκλος λοιπὸν οὗτος λέγεται **ὀρίζων**. Κεὶ ἄλλως.

Ἡ κυκλικὴ ἔκεινη περιφέρεια τὴν ὁποίαν σχηματίζει ὁ οὐρανὸς πέραξ ἡμῶν, ὅταν ἰστάμεθα ἐπὶ ὑψηλοῦ ἢ χαμηλοῦ μέρους, ἐπὶ τῆς ὁποίας φαίνεται ὅτι στηρίζεται ὁ οὐράνιος θόλος, ὀνομάζεται **ὀρίζων**.

Ἡ πορεία τοῦ ἡλίου ἐν τῷ οὐρανῷ κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ κατὰ τὸ θέρος.

(Ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ κατὰ τὸ θέρος).

Ὁ ἥλιος καὶ ὁ οὐρανός.— Ὑπεράνω ἡμῶν ὡς εἶπομεν βλέπομεν πανταχοῦ τὸν οὐρανόν, ὡς ὡραῖον ἀπέραντον θόλον, ὁ ὁποῖος περικλείει πανταχοθεν τὴν γῆν. Ὁ θόλος οὗτος ἄλλοτε μὲν εἶναι καθαρὸς καὶ γαλανός, ἄλλοτε δὲ καλύπτεται ἀπὸ πυκνὰ καὶ μαῦρα σύννεφα, τὰ ὁποῖα κάμνουσιν αὐτὸν σκοτεινόν. Χιλιάδες χιλιάδων ἄστρον λάμπουσι τὴν νύκτα ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ, πολλάκις δὲ φωτίζει αὐτὸν τὸ γλυκὸ καὶ λευκὸν φῶς τῆς σελήνης.

Τὴν ἡμέραν διακρίνομεν ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ (στερεώματος) τὸν λαμπρὸν ἥλιον, ὁ ὁποῖος στέλλει εἰς τὴν γῆν φῶς καὶ θερμότητα καὶ ζωογονεῖ τὰ πάντα. Τὴν ἀυγὴν, ὅταν ὁ ἥλιος ἀνατέλλῃ καὶ πρὶν ἀκόμη τὸ λαμπρὸν τοῦτο ἄστρον φανῇ εἰς τὸν οὐρανόν, γίνεται φῶς, τὴν δὲ ἑσπέραν ὅταν ὁ ἥλιος δύσῃ, τὸ φῶς ἔλαττοῦται καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον γίνεται σκότος.

Ἡ πορεία τοῦ ἡλίου.— Ὁ ἥλιος νομίζομεν ὅτι κινεῖται πέραξ τῆς γῆς καὶ ὅτι καθ' ἑκάστην ἡμέραν διανύει τακτικῶς τὸν αὐτὸν δρόμον, θὰ σὰς φανῇ δὲ βεβαίως παράξενον, ἂν ἀκούσητε ὅτι ὁ ἥλιος κινεῖται περὶ τὴν γῆν.

Εἰς τὴν κίνησιν τῆς γῆς συμβαίνει ὅτι συμβαίνει εἰς τὴν κίνησιν τῆς ἀμάξης, ἡ ὁποία κινεῖται μετὰ μεγάλης ταχύτητος· νομίζομεν δηλαδὴ, ὅτι πάντα τὰ ἀντικείμενα, τὰ δένδρα π. χ. καὶ αἱ οἰκίαι, κινουῦνται, ἡ δὲ ἀμάξα μένει ἀκίνητος. Αὐτὸ ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ εἰς τὴν γῆν· ἐνῶ αὐτὴ κινεῖται περὶ τὸν ἥλιον, ἡμεῖς, εὐρισκόμενοι ἐπὶ τῆς γῆς, νομίζομεν ὅτι ὁ ἥλιος κινεῖται περὶ αὐτήν. Διὰ τὰ κάμη δὲ ἡ

γῆ μίαν ὁλόκληρον περιστροφὴν περὶ τοῦ ἡλίου, χρειάζεται ἐν ὁλόκληρον ἔτος, ἦτοι 365 ἡμέρας. Κατὰ τὴν περιστροφὴν ταύτην ἡ γῆ δὲν διατηρεῖ πάντοτε τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ἡλίου, ἀλλ' ἄλλοτε μὲν πλησιάζει εἰς αὐτὸν καὶ ἄλλοτε ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτοῦ.

Πῶς πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ; —

Αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου δὲν παρέχουσιν εἰς τὴν γῆν πάντοτε τὴν αὐτὴν θερμότητα, ἀλλ' ὅταν πίπτωσι **πλαγίως**, καίουσιν ὀλιγότερον. Τὸ πρῶν π. γ. καὶ τὴν ἑσπέραν εἶναι αὐταὶ ὀλιγότερον καυστικαὶ ἢ τὴν μεσημβριάν, ὅτε ὁ ἥλιος εἶναι ὑψηλὰ καὶ αἱ ἀκτῖνες αὐτοῦ πίπτουσιν **καθέτως**.

Τὰ **αἷτια** τῆς **γενέσεως** τῶν **τεσσάρων ὥρων** τοῦ ἔτους.

— Αὐτὴ λοιπὸν εἶναι ἡ αἰτία διὰ τὴν ὅποιαν καθ' ὅλον τὸ ἔτος δὲν ἔχομεν τὴν αὐτὴν θερμοκρασίαν, ἀλλὰ διακρίνομεν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους **τέσσαρας διαφόρους ἐποχάς**. Τὸν **χειμῶνα** αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου πίπτουσι πλαγίως ἐπὶ ὀλιγωτέρας ὥρας ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τοῦτο δὲ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἔχομεν ψῦχος, αἱ νύκτες εἶναι μεγάλαι καὶ αἱ ἡμέραι μικραὶ. Τὸ **θέρους** αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς καθέτως καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας καὶ διὰ τοῦτο ἔχομεν ζέστην ὑπερβολικὴν, αἱ ἡμέραι εἶναι μεγάλαι καὶ αἱ νύκτες μικραὶ. Τὴν δὲ **ἄνοιξιν** καὶ τὸ **φθινόπωρον**, αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς ὀλιγωτέρας ὥρας ἢ τὸ θέρους καὶ περισσοτέρας ἢ τὸν χειμῶνα, ἡ δὲ διεύθυνσις αὐτῶν εἶναι οὔτε πολὺ πλαγία οὔτε ἐντελῶς κάθετος· διὰ τοῦτο τὴν ἄνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον ἡ θερμοκρασία εἶναι **μετρία**, αἱ δὲ ἡμέραι καὶ αἱ νύκτες εἶναι ἐντελῶς ἢ σχεδὸν ἴσα.

Ὡς εἶπομεν, ὅταν ὁ ἥλιος φωτίζει τὴν γῆν, γίνεται ἡμέρα. Ἄλλ' ἀφοῦ ὁ ἥλιος ἔχει πάντοτε τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ ἡ γῆ κινεῖται περὶ αὐτοῦ, διατὶ δὲν φωτίζεται **διαρκῶς** ὑπ' αὐτοῦ καὶ διατὶ ἐπομένως δὲν ἔχομεν πάντοτε ἡμέραν; Ἡ γῆ **πραγματικῶς** φωτίζεται πάντοτε ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἐπειδὴ ὅμως εἶναι σφαῖρα δὲν φωτίζεται ὁλόκληρος, ἀλλὰ μόνον τὸ ἡμισυ αὐτῆς, τὸ ὅποιον εἶναι ἐστραμμένον πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ διὰ τοῦτο ἔχει ἡμέραν· τὸ δὲ ἄλλο ἡμισυ μένει εἰς τὸ σκότος καὶ ἔχει νύκτα.

Ἡ γῆ δὲν κινεῖται περὶ τὸν ἥλιον μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν ἄξονά της, ὅπως κινῆται περὶ τὸν ἄξονά του καὶ ὁ τροχὸς τῆς ἀμάξης. Διὰ

τὴν στροφὴν αὐτὴν τῆς γῆς, ἡ ὁποία γίνεται ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ περὶ τὸν ἄξονά της ἀπαιτοῦνται 24 ὥραι, κατὰ τὰς ὁποίας ἕκαστον μέρος τῆς γῆς ἢ φωτίζεται ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ ἔχει ἡμέραν ἢ μένει εἰς τὸ σκότος καὶ ἔχει νύκτα.

Διὰ τοῦτο αἱ ἡμέραι καὶ αἱ νύκτες γίνονται κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους μεγαλύτεραι ἢ μικρότεραι, τὸ ἡμερονύκτιον ὁμως ἔχει πάντοτε 24 ὥρας.

Τὰ κύρια σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.

Τέσσαρα εἶνε τὰ κύρια σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. **Ἡ ἀνατολή, ἡ δύσις, ὁ βορρᾶς καὶ ἡ μεσημβρία.** Προσδιορίζουσι δὲ ταῦτα προσανατολιζόμενοι τὴν μὲν ἡμέραν διὰ μέσου τοῦ ἡλίου, τὴν δὲ νύκτα διὰ μέσου τοῦ **πολικοῦ ἀστέρος.**

Ἀνατολὴ ὀνομάζεται τὸ μέρος τοῦ οὐρανοῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ὁ ἥλιος ἀνατέλλει, ἦτοι ἀρχίζει νὰ φαίνεται.

Δύσις ὀνομάζεται τὸ μέρος τοῦ οὐρανοῦ, εἰς τὸ ὅποιον ὁ ἥλιος δύει, ἦτοι ἐξαφανίζεται.

Ὅταν ἰστάμεθα καὶ ἔχωμεν τὴν ἀνατολὴν πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν καὶ τὴν δύσιν πρὸς τὰ ἀριστερά, τὸ μέρος τοῦ οὐρανοῦ, τὸ ὅποιον ἔχωμεν ἐνώπιον ἡμῶν, ὀνομάζεται **βορρᾶς**, τὸ δὲ μέρος τοῦ οὐρανοῦ, τὸ ὅποιον ἔχωμεν ὀπισθεν ἡμῶν ὀνομάζεται **νότος** ἢ **μεσημβρία**.

Τοιουτοτρόπως ἡ **δύσις** εἶνε τὸ ἀντίθετον σημεῖον τῆς **ἀνατολῆς**, ὁ δὲ **νότος** εἶνε τὸ ἀντίθετον σημεῖον τοῦ **βορρᾶ**.

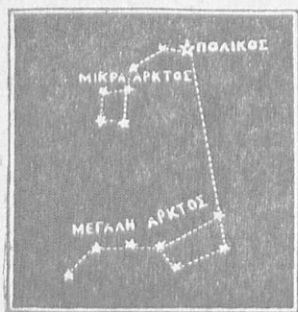
Σημ. Ὁ **βορρᾶς** λέγεται καὶ **ἄρκτος**, διότι τὸν ἀναγνωρίζουσι τὴν νύκτα ἀπὸ τὰ ἑπτὰ ἀστρα τῆς μεγάλης ἄρκτου, καὶ ὁ **νότος** ἢ ἡ **μεσημβρία**, διότι ὁ ἥλιος τὴν μεσημβριαν ἰσταται πρὸς νότον. Ὅταν ἡ νύξ εἶνε ἀνεφελος καὶ ἀστροφειγῆς δυνάμεθα νὰ εὐρωμεν τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος, ἐὰν ζητήσωμεν τὸν **πολικὸν ἀστέρα**, ὁ ὁποῖος μᾶς δεικνύει πάντοτε τὸ μέρος τοῦ βορρᾶ.

Διὰ τὸ εὐρωμεν τὸν **πολικὸν ἀστέρα**, ἀναζητοῦμεν δύο ἀ-

Ὁ μαθητὴς δεικνύων τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.

Ηρώσιματα ἀστέρων, ἴτοι **ἀστερισμοὺς** ὁμοιάζοντας πρὸς ἀλλήλους,

Μικρὰ καὶ μεγάλη ἄρκτος.

τὴν **μεγάλην ἄρκτον** καὶ τὴν **μικρὰν ἄρκτον**· ὁ ἀστὴρ, λοιπόν, ὅστις εὐρίσκεται εἰς τὸ τέλος τῆς οὐρᾶς τῆς μικρᾶς ἄρκτου καὶ λάμπει περισσότερον τῶν ἄλλων εἶνε ὁ **πολικὸς ἀστὴρ** ἢ ὡς τὸν ὀνομάζουσιν οἱ ναυτικοὶ **ἄστρον τῆς τραμουντάνας**.

Ὅταν ὁμοῦ δὲν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν οὔτε τὸν ἥλιον οὔτε τοὺς ἀστέρας, εὐρίσκομεν τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος διὰ τῆς **ναυτικῆς πυξίδος**.

Ἡ ναυτικὴ πυξίς
(μπούσουλας).

δος.

Ἡ ναυτικὴ **πυξίς** (μπούσουλας) εἶνε μία πλάξ, ἣ ὁποία φέρει μίαν μαγνητισμένην βελόνην, ἣτις κινεῖται ἐπὶ ἐνὸς στροφέως καὶ διευθύνει πάντοτε τὴν μίαν ἄκρην αὐτῆς πρὸς βορρᾶν.

Ποῖα εἶνε τὰ διάμεσα (δευτερεύοντα) σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος.

Ἐκτὸς τῶν κυρίων σημείων τοῦ ὀρίζοντος διακρίνομεν καὶ τὰ τέσσαρα ἄλλα σημεῖα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται **δευτερεύοντα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος**· εἶνε δὲ τοποθετημένα μεταξὺ τῶν κυρίων σημείων. Ἰαυτὰ εἶναι τὸ **βορειανατολικὸν** μεταξὺ βορρᾶ καὶ ἀνατολῆς, τὸ **βορειοδυτικὸν** μεταξὺ νότου καὶ δύσεως, τὸ **νοτιανατολικὸν** μεταξὺ νότου καὶ ἀνατολῆς καὶ τὸ **νοτιοδυτικὸν** μεταξὺ νότου καὶ δύσεως.

Σημ. Χάριν συντομίας τὸ ἀνατολικὸν σημειώνομεν διὰ τοῦ Α, τὸ δυτικὸν διὰ τοῦ Δ, τὸ βόρειον διὰ τοῦ Β, καὶ τὸ νότιον διὰ τοῦ Ν.

Τὰ δὲ **δευτερεύοντα** σημεῖα σημειώνομεν ὡς ἐξῆς· βορειοανατολικὸν διὰ τῶν ψηφίων ΒΑ, τὸ βορειοδυτικὸν διὰ τῶν ΒΔ, τὸ νοτιοδυτικὸν διὰ τῶν ΝΔ, καὶ τὸ νοτιοανατολικὸν διὰ τῶν ΝΑ.

Εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς χάρτας ὁ **βορρᾶς** σημειοῦται πρὸς τὰ ἄνω, ὁ **νότος** πρὸς τὰ κάτω, ἡ **ἀνατολή** πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ ἡ **δύσις** πρὸς τὰ ἀριστερά.

Τί εἶνε *χάρτης* ;

Χάρτης εἶνε τεμάχιον χάρτου ἐπὶ τοῦ ὁποίου περικτυόμεν εἶτε ὁλόκληρον τὴν γῆν, εἶτε μέρος μόνον αὐτῆς.

Τί ὀνομάζομεν ὑδρόγειον σφαῖραν ;

Ὑδρόγειος σφαῖρα ὀνομάζεται ἡ σφαῖρα, ἣτις ἐν σμικρῷ περικτυᾷ ὁλόκληρον τὴν γῆν.

Τί εἶνε ἡ γεωγραφία ;

Γεωγραφία εἶνε ἡ ἐπιστήμη, ἣτις περιγράφει τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς.

Γύμνασμα. — Τί λέγεται ὀρίζων ; Πόσα εἶνε τὰ κύρια σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος ; Πῶς προσδιορίζονται ταῦτα ; Τί λέγεται προσηγορικῶς ἑνὸς τόπου ; Πῶς εὐρίσκομεν τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός ; Διὰ τίνος ὀργάνου προσδιορίζομεν τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος καὶ ἀπὸ τί ἀποτελεῖται ταῦτο ;

Ὑδρόγειος σφαῖρα

Περὶ τῆς κοινότητος καὶ τῶν ὀρίων (συνόρων) αὐτῆς.

Ὁ καλὸς Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον ὄχι διὰ νὰ ζῆ μόνος ἐπὶ τῆς γῆς ἀλλὰ ἐν κοινωνίᾳ, δηλαδὴ μὲ συντροφίαν τῶν ὁμοίων του, οὔτινες ἀφείλουσι νὰ κηλιστῶσι τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ περισσότερον ἀσφαλῆ καὶ εὐχάριστον.

Ἡ φυσικωτέρη καὶ ἡ πλέον ἀγαπητὴ ἐξ ὅλων τῶν κοινωνιῶν εἰς τὸν ἄνθρωπον εἶνε ἡ κοινωνία ἐκείνη, τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ ἡ ἰδίᾳ αὐτοῦ οἰκογένεια.

Ἡ οἰκογένεια.

Ὁ *πατὴρ* καὶ ἡ *μήτηρ* λέγονται *γονεῖς*.

Οἱ *γονεῖς* δὲν ἀγαπῶσιν εἰς τὸν κόσμον αὐτὸν κανὲν πρᾶγμα περισσότερον ἀπὸ τὰ τέκνα των.

Ἐὰν οἱ *γονεῖς* ἔχωσιν ἓν μόνον τέκνον, τότε τὸ παιδίον τοῦτο λέγεται *μονογενὴς υἱὸς* ἢ *μονογενὴς θυγάτηρ*.

Πόσον *δυστυχῆ* εἶναι τὰ παιδιά, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουσι *γονεῖς*· εἶναι *ὀρφανά* !

Δύο ἢ τρία ἢ καὶ περισσότερα τέκνα, τὰ ὁποῖα γεννῶνται ἀπὸ

τούς ίδίους γονεῖς καὶ τρώγουσι τὸ αὐτὸ μητρικὸν γάλα, λέγονται **ἀδελφοὶ ἢ ἀδελφαί**.

Πόσον εὐτυχῆ εἶναι τὰ παιδιὰ, τὰ ὅποια ἔχουσιν ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς! Παίξουσι μαζὶ, τρώγουσι μαζὶ, προσεύχονται μαζὶ, εἶναι πάντοτε μαζὶ. Οἱ καλοὶ ἀδελφοὶ εἶναι ἡ χάρξ τῶν γονέων.

Πολλὰκις ζῶσι καὶ οἱ γονεῖς τῶν γονέων μας· οὗτοι εἶναι οἱ **πάπποι μας**. Ἐχομεν πάππον ἀπὸ πατέρα καὶ πάππον ἀπὸ μητέρα· **μάμμη** (γιαγιά) ἀπὸ πατέρα, **μάμμη** ἀπὸ μητέρα.

Ὁ πάππος, ἡ μάμμη, ὁ πατήρ καὶ ἡ μήτηρ, ὁ ἀδελφός καὶ ἡ ἀδελφὴ σχηματίζουν εἰς μίαν **οἰκογένειαν**.

Τῆς οἰκογενεῖας συγγενεῖς εἶναι καὶ οἱ ἀδελφοὶ ἢ ἀδελφαὶ τῶν γονέων μας· οὗτοι εἶναι οἱ **θεῖοι** καὶ αἱ **θεῖαι**· τὰ δὲ τέκνα αὐτῶν εἶναι οἱ **ἐξάδελφοί** μας καὶ αἱ **ἐξαδελφαί** μας.

Μέλη τῆς οἰκογενεῖας εἶναι οἱ **ὑπηρέται** καὶ αἱ **ὑπηρέτριαι**.

Οἱ γονεῖς μου μὲ ἐνδύουσι, μὲ περιποιῶνται, μὲ μεγαλύνουσι, μὲ τρέφουσι, μὲ διδάσκουσι νὰ περιπατῶ, νὰ ὀμιλῶ, νὰ προσεύχωμαι, νὰ λέγω τὴν ἀλήθειαν, νὰ ἔχω καλοὺς τρόπους.

Λέξεις πρὸς γραφὴν καὶ ἐκμάθησιν.

Ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, οἱ γονεῖς, ὁ ἀδελφός, ἡ ἀδελφὴ, ὁ πάππος, ἡ μάμμη, ὁ θεῖος, ἡ θεία, ὁ ἐξάδελφος, ἡ ἐξαδελφή, ὁ υἱός, ἡ θυγάτηρ, ὁ ὑπηρέτης, ἡ ὑπερέτρια.

Εἰς τὸν πληθυντικόν. Οἱ πατέρες, αἱ μητέρες, οἱ ἀδελφοί, αἱ ἀδελφαί, οἱ πάπποι, αἱ μάμμαι, οἱ θεῖοι, αἱ θεῖαι, οἱ ἐξάδελφοι, αἱ ἐξαδελφαί, οἱ υἱοί, αἱ θυγατέρες, οἱ ὑπηρέται, αἱ ὑπερέτριαι.

Ἡ κοινότης εἶναι μία κοινωνία πολιτικὴ ἀποτελουμένη ὑφ' ἑνὸς ἀριθμοῦ οἰκογενειῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μεγάλο, διευθύνεται συνήθως ὑφ' ἑνὸς ἀρχηγοῦ, ὅστις ὀνομάζεται δήμαρχος ἢ πρόεδρος τῆς κοινότητος.

Ἡ κοινότης περιλαμβάνει ἕδαφος περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ἐκτεταμένον καὶ τὸ ὅποιον πάλιν περιορίζεται ἀπὸ ἐδάφη ἄλλων γειτονικῶν κοινότητων.

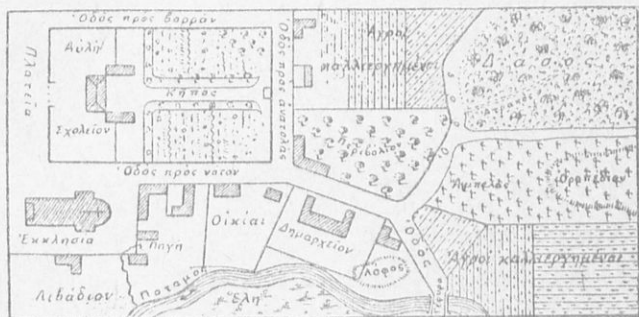
Τὰ ὅρια (σύνορα) ἐκάστης κοινότητος δεῖκνυνται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους δι' ὀροσήμων, ἅτινα κατασκευάζονται διὰ λίθων ἕπως ἐκεῖνα, τὰ ὅποια χωρίζουσι τοὺς ἀγρούς τῶν διαφόρων ἰδιοκτητῶν.

Τὰς διαφόρους ἀγροτικὰς κοινότητες ἀπαρτίζουν κώμη, κωμοπόλεις. Αὗται δὲ πολλάκις περιλαμβάνουσι πολλὰ τμήματα ἢ χωρία.

Τὰς ἀστικάς ἢ πολιτικάς κοινότητας ἀποτελοῦσιν αἱ πόλεις. Αὗται εἶνε διηρημέναι εἰς συνοικίας καὶ πολλάκις περιλαμβάνουσι καὶ προάστεια.

Ἦδη ἂς μάθωμεν ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον σχετίζεται μὲ τὴν κοινότητα ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔχομεν γεννηθῆ, ἀπαντῶντες καταλλήλως εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας ἐρωτήσεις.

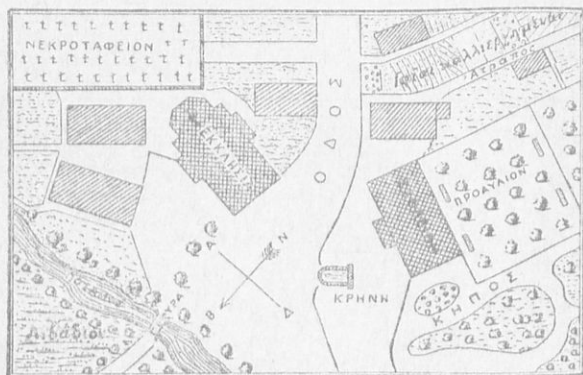
Σχεδιάγραμμα κεντρικοῦ τμήματος χωρίου.

Γύμνασμα προφορικόν.—1) Ποίαν κοινότητα κατοικοῦμεν ; 2) Πῶς ἀνομάζονται οἱ ἄνθρωποι τῆς κοινότητος ; 3) Ποῖαι κοινότητες γειτνιάζουσι μετὰ τῆς ἰδικῆς μας, πρὸς βορρᾶν, πρὸς νότον, πρὸς ἀνατολὰς, πρὸς δυσμὰς ; 4) Ἡ κοινότης αὕτη ἀποτελεῖ μίαν πόλιν ἢ χωρίον ; Περιέχει πολλὰς συνοικίας, τμήματα, κώμας ἢ χωρία ; 5) Ὀνομάσατε τὰ μέρη ταῦτα τῆς κοινότητος καὶ εἵπατε εἰς ποῖον μέρος εὐρίσκεται τὸ σχολεῖον ; 6) Ἀναφέρατε τὰς κυριωτέρας ὁδοὺς, αἵτινες διασχίζουν τὴν κοινότητα. 7) Ποίαν ἰδὸν λαμβάνετε σεῖς ἐπιστρέφοντες ἐκ τοῦ σχολεῖου εἰς τοὺς γονεῖς σας ; 8) Ποῦ εὐρίσκονται σχετικῶς μὲ τὸ σχολεῖον ἡ ἐκκλησία, ἡ δημοσία πλατεία, τὸ δημαρχεῖον ἢ ἡ οἰκία ἐν τῇ ὁποίᾳ συνέρχονται ὁ πρόεδρος καὶ τὸ συμβούλιον τῆς κοινότητος ;

Ἡ κοινότης καὶ αἱ γαῖαι αὐτῆς.

Ὁ καλὸς Θεὸς διαθέτω τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς διὰ κατοικίαν τοῦ ἀνθρώπου δὲν κατεσκευάσατε ταύτην ὅλως διόλου ὁμοίωμορον καὶ ἑμάλην, ὡς εἶνε τὸ πάτωμα τῆς αἰθούσης τῆς παραδόσεως. Ρίπτοντες π. χ. ἐν βλέμμα περὶ ἡμῶν βλέπομεν ὅτι τὸ ἔδαφος ἀλλαχοῦ

μὲν ὑψοῦται ὀλίγον εἰς **λοφόν**, ἀλλαχοῦ δὲ περισσώτερον εἰς μικροβουνόν, ἀλλαχοῦ δὲ εἰς μέγιστον ὑψωμα ὄρος. Ἐκεῖ δὲ νὰ κατανεμάσῃται εἰς κοιλάδα ἢ βέθος καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν νὰ ἐξαπλοῦται εἰς **πεδιάδα** χαμηλὴν ἢ εἰς ὄροπέδιον περισσώτερον ἢ ὀλιγώτερον ὑψωμένον καὶ ἀνώμαλον.

Σχεδιάγραμμα χωρίου.

Τὸ ὕψος τῶν ὀρέων ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ τροποποιῇ τὸ **κλίμα** τῆς χώρας καὶ νὰ προκαλῇ τὰς βροχάς. Ἐνῶ αἱ **κλίσεις** τοῦ ἐδάφους καὶ τὸ βάθος τῶν κοιλάδων, διευκολύνουσι τὴν **ροὴν** τῶν ὑδάτων, ὡς θὰ ἴδωμεν ὅταν προχωρήσωμεν εἰς τὸ μάθημα τῆς γεωγραφίας.

Οἱ λόφοι καὶ αἱ κοιλάδες δίδουσι ἐπίσης εἰς τὴν φύσιν περισσώτερον ποικιλίαν καὶ θεάματα πολὺ εὐχάριστα εἰς τὴν ὄρασιν.

Γύμνασμα.—1) Τὸ ἔδαφος τῆς κοινότητος ὅπως βλέπετε εἶνε ἐντελῶς ὀμαλόν; Δὲν εἶνε εἰς μέρη τινὰ βουνώδες, ἀνώμαλον, περισσώτερον ὑψηλὸν ἢ περισσώτερον χαμηλόν; 2) Εἶπατέ μοι ἓνα τόπον ἢ μίαν οἰκίαν ὃ ὁποῖος εὕρισκεται ὑψηλότερα τοῦ σχολείου. Δείξατε ἓνα τόπον χαμηλότερον τούτου. 3) Ποῖον εἶνε τὸ ὑψηλότερον σημεῖον ἀπὸ τὰ περίξ ἡμῶν; 4) Ὑπάρχουσι πολλάκις εἰς τὴν περιφέρειαν τῆς κοινότητος ἀνωμαλῆς ἢ μέρη τοῦ ἐδάφους φυσικαί, ἔχουσι δὲ ὠρισμένα ὀνόματα, βουνόν, ὄρος, λόφος, γήλοφος, ὄροπέδιον, πεδιάς, κοιλάς; 5) Γνωρίζετε κανέν σπήλαιον ἢ ἄντρον; καμμίαν νῆσον;

Ὀνομάσατε τὰς γεωγραφικὰς ταύτας ἀνωμαλίας δεικνύοντες τὸν προσανατολισμὸν αὐτῶν ἐν σχέσει πρὸς τὸ σχολεῖον.

Τὰ κλήματα καλλιεργοῦμεν καὶ εἰς τοὺς κήπους καὶ τὰς αὐλὰς ὡς κοσμήματα αὐτῶν, σχηματίζοντες ἐξ αὐτῶν ὠραίας σκιαδὰς ἢ ὅπως συνήθως τὰς ὀνομάζομεν κληματαριάς, αἱ ὁποῖαι μὲς προφυλάττουσιν ἀπὸ τὰς θερμὰς ἀκτῖνας τοῦ καλοκαίριου ἡλίου. Αἱ κληματαριαὶ κάμνουσι συνήθως μεγαλυτέρας σταφυλάς, αἱ ὁποῖαι ὀρμαῖζουσι βραδύτερον καὶ διατηροῦνται πολλόναις καὶ πέραν τῶν ἀρχῶν τοῦ χειμῶνος. Αἱ σταφυλαὶ τῶν ἀμπελώνων ὀρμαῖζουσι ταχύτερον.

Καὶ ἡ μὲν καρνιθικὴ σταφίς ὀρμαῖζει τὸν Ἰούλιον, ὅτε καὶ γίνεται ὁ τρυγητός αἱ δὲ ἄλλαι σταφυλαὶ ὀρμαῖζουσι τὸν Αὐγούστον καὶ ἰδίως τὸν Σεπτέμβριον, ὅτε γίνεται καὶ ὁ τρυγητός. Ὁ τρυγητός εἶναι ἢ κατ' ἐξοχὴν εὐχάριστος ἐργασία τῶν φιλοπόνων γεωργῶν, ἡ ὁποία κατανατᾷ ἀληθῆς πανήγυρις. Τὰς σταφυλάς τὰς ὁποίας συναζουσι καὶ θέτουσιν εἰς τὸν ληνὸν (πατητῆρι) πιέζουσι κατὰ διάφορους τρόπους καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐξάγουσι τὸν οἶνον, ὁ ὁποῖος ἔχει διάφορα χρώματα, ὅπως καὶ αἱ σταφυλαὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας παράγεται.

Ὁ νέος οἶνος εἶναι γλυκύτατος, ἀλλὰ καὶ παλὺ θολός, ἀκριβῶς τότε πινόμενος εἶναι καὶ πολὺ βλαβερός, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅμως γίνεται καθαρός καὶ χάνει τὴν γλυκύτητά του. Τότε δυνάμεθα νὰ πίνωμεν ὀλίγον ἐξ αὐτοῦ καὶ μὲ ὀλιγώτερον κίνδυνον βλάβης. Ὁ παλαιότερος οἶνος θεωρεῖται πολὺ ὠφέλιμος καὶ μάλιστα εἰς τοὺς ἀναρρωνούοντας καὶ ἐν γένει εἰς τοὺς ἀδυνάτους.

Ἀπὸ τὸν οἶνον κατασκευάζομεν ὕζος, ἐξάγομεν οἰνόπνευμα (σπίρ-
ταν) ἐκ τοῦ ὁποίου κατατασκευάζομεν διάφορα οἰνοπνευματώδη πρῶτα
(ἡδύποτα) κλπ. Ἐκ τῆς ρητινώδους λάσπης (ὑποστάθμης) τοῦ οἴνου
ἐξάγομεν νάφθην, πίσσαν κλπ.

Ὡς καλλιεργεῖται ἡ ἄμπελος. — Πρῶτος ὁ Νῶς κατὰ τὴν παλαιὰν Γραφήν ἐφευρε τὴν καλλιεργίαν τῆς ἀμπελῶν. Τὴν ἀμπελῶν φυτεύουσι κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ χειμῶνος κατὰ τὸ σύστημα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῶν καταβολάδων (1). Κατὰ Φεβρουάριον κλαδεύουσι

1) Πλησίον ἐνὸς κλήματος ἀνοίγομεν λάκκον. Ἐντὸς αὐτοῦ κατακλίνομεν ἓνα κλάδον τοῦ κλήματος, χωρὶς νὰ τὸν ἀποκόψωμεν καὶ θάπτομεν αὐτὸν διὰ τοῦ χώματος ἀφίνοντες τὸ ἀντίθετον ἄκρον ὑπὲρ τὴν γῆν.

Μετὰ ἐν ἔτος ἀποκόπτωμεν αὐτὸν ἐκ τοῦ κλήματος καὶ τοιοῦτοτρόπως ἔχομεν νέον κλῆμα. Τὸ τοιοῦτον κλῆμα λέγομεν ὅτι παρήχθη ἐκ **καταβολάδος**.

ταύτην καὶ κατὰ Μάιον θειοφιζουσιν αὐτὴν ἄπαξ καὶ ἐνίοτε καὶ δίς, ἵνα προφυλάττωσι ταύτην ἐκ τῶν διαφόρων νόσων.

Αἱ ἄμπελοι συχνάκις προσβάλλονται ὑπὸ διαφόρων νόσων, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ φοβερωτέρα εἶναι ἡ τῆς **φυλλοξήρας**. Προφυλάσσονται ἐκ τούτων διὰ βαντισμοῦ ἐκ θεϊκοῦ χαλκοῦ.

Ἐντὸς τῶν ἀμπελώνων ἀπαντᾷ τις ἐλαιοδένδρον καὶ συκέας πολὺ συνήθως.

Αἱ αἴγες, τὰ πρόβατα, οἱ ὄνοι εἰσβάλλοντα εἰς αὐτὴν τὴν καταστρέφουσιν ἀνιλεως. Κατὰ τὴν ὥριμανσιν τῶν σταφυλῶν, οἱ μικροὶ ἀκανθόχοιροι (σκαντζόχοιροι) εἰσέρχονται λάθρα καὶ ἀφανίζουσι τὰς σταφυλάς ἀποκομίζοντες τόσας βώγας ὅσαι καὶ αἱ βελόλαι τῶν ἀκανθῶν τῶν, οἱ κύνες καὶ ἐκ τῶν πτηνῶν τὰ σμήνη τῶν ὀκνηρῶν στρουθίων καὶ τινων ἄλλων ἀφαιροῦσι βώγας καὶ ἀπογυμνώνουσι τὰς σταφυλάς, διὰ τοῦτο οἱ ἀμπελοουργοὶ λαμβάνουσι πολλὰ προφυλακτικὰ μέτρα ἐναντίον τῶν.

Καύσιμοι καὶ φωτιστικαὶ ὕλαι.

Τὰ ξύλα καὶ ὁ ἄνθραξ, τὰ ὅποια χρησιμεύουσι πρὸς θέρμασιν εἶναι καύσιμοι ὕλαι. Τὸ ξύλον κόπτει ὁ ξυλοκόπος (ὕλοτόμος) εἰς τὰ δάση καὶ τὰ φέρει καὶ τὰ πωλεῖ εἰς τὴν πόλιν.

Ὁ **ἄνθραξ ἢ ξυλάνθραξ** κατασκευάζεται ἐκ τῶν δένδρων τῶν δασῶν. Ὁ ἄνθρακκεὺς κόπτει κορμούς δένδρων, σχηματίζει σωρὸν ἐξ αὐτῶν ἐντὸς λάκκου καὶ τοὺς σκεπάζει μὲ γῶμα. Ἐπειτα βάλκει πῦρ. Εἰς τὸ μέσον τοῦ σωροῦ κατασκευάζουσι μίαν ὀπήν (τρύπαν), ἵνα ἀπ' αὐτὴν ἐξέρχεται ὁ καπνός. Ἡ ὀπή αὕτη ὀμοιάζει μὲ καπνοδόχον. Τὰ ξύλα τότε κατ' ὀλίγον γίνονται ἄνθρακες. Οἱ καλλίτεροι ἄνθρακες εἶνε ὅσοι γίνονται ἀπὸ ἄγρια σκληρὰ δένδρα. Οὗτοι δὲν καίονται εὐκόλως.

Ὁ **γαλάνθραξ** χρησιμεύει πρὸς θέρμασιν, εἶνε εὐθηνότερος ἀπὸ τὸν ξυλάνθρακα καὶ θερμαίνει περισσότερον. Εὐρίσκεται βαθέως ἐντὸς τῆς γῆς. Οἱ ἄνθρωποι ἀνοίγουσι μεγάλην καὶ βαθεῖαν ὀπήν, ὅπως ὅταν κατασκευάζωσι φρέαρ, καὶ καταβαίνουσιν εἰς αὐτὴν διὰ σχοινίων. Κρατοῦσιν οὗτοι εἰς τὰς χεῖράς των φανούς καὶ σκαπάνην. Διὰ τῆς σκαπάνης ἐκβάλλουσι τοὺς ἄνθρακας καὶ τοὺς αναβιβάζουσιν ἐντὸς κοφινίων. Μεταχειρίζονται τοὺς ἄνθρακας πρὸς θέρμασιν τοῦ ὕδατος καὶ παρα-

γωγὴν τοῦ ἀτμοῦ, ὅστις κινεῖ μὲ μεγάλην δύναμιν καὶ ταχύτητα τὰς διαφόρους μηχανὰς τῶν σιδηροδρόμων, ἀτμοπλοίων. Διὰ τῆς πυρᾶς τῶν ἀνθράκων κοκκινίζουσι τὸν σίδηρον καὶ ἐργάζονται αὐτόν. Ὄταν ὁ γαιάνθραξ καίηται, ἐξέρχεται ἀέριον, τὸ ὁποῖον ἀνάπτει καὶ σχηματίζει φλόγα. Τὸ ἀέριον τοῦτο ὀνομάζεται **αερίοφως** καὶ τὸ μεταχειριζόμεθα πρὸς φωτισμόν. Προπαρασκευάζουσιν αὐτὸ ἐντὸς τῶν μεγάλων κλιβάνων (φούρνων) τῶν μηχανουργείων τοῦ αερίοφωτος.

Τὸ νῦν εἶνε ἐπίσης καλὴ καύσιμος ὕλη· σχηματίζεται ἐκ τοῦ γαιάνθρακος, ἀφοῦ ἐκβάλωμεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ φωτιστικὸν ἀέριον. Πρὸς φωτισμὸν χρησιμεύσει καὶ τὸ **πετρέλαιον**. Ἔχει δὲ τοῦτο χρῶμα κινδινόφαιον, ὁσμὴν βαρεῖαν καὶ δίδει φῶς καθρόν καὶ λευκόν.

Πρὸς φωτισμὸν μεταχειριζόμεθα καὶ τὸ **έλαιον**, τὸ ὁποῖον ἐξάγωμεν ἀπὸ τὰς ἐλαίας. Τὸ ἔλαιον χρησιμεύει καὶ πρὸς ἄρτυμα τῶν φαγητῶν καὶ διὰ τὰς μηχανὰς, ἵνα κινῶνται εὐκόλως καὶ μὴ σκωριάζωσι καὶ καταστρέφονται.

Πῶς φωτιζόμεθα.

Τὴν νύκτα φωτιζόμεθα μὲ τὸ φῶς τῆς λάμπας· ἐντὸς τῆς λάμπας ἕτοίμεν **πετρέλαιον**, τὸ πετρέλαιον εἶνε ὑγρόν, τὸ ὁποῖον ἀναβλύζει ἀπὸ τῆν γῆν· τὸ πετρέλαιον τὸ φέρομεν ἀπὸ ξένους τόπους¹· εἰς τὴν λάμπαν εἶνε καὶ ἡ **θρυαλλίς** (τὸ φυτίλι). Ὑπάρχουσι καὶ **λυχνίαι** μὲ ἔλαιον (λυχνάρι). Φωτιζόμεθα καὶ μὲ τὰ **κηρία**· τὰ κηρία κατασκευάζονται ἀπὸ τὸν κηρόν· τὸν κηρόν κατασκευάζει ἡ **μέλισσα**. Ὑπάρχουσι καὶ τὰ **στεατοκήρια** (σπερματσέτα), τὰ ὁποῖα κατασκευάζονται ἀπὸ λίπη ἰχθύων ἢ ζώων. Ἡ ἀσετυλίη κλπ.

Ἀνώτερον φῶς εἶνε καὶ τὸ **αερίοφως**· τὸ αερίοφως ἐξάγεται ὡς εἵπαμεν διὰ τῆς πολλῆς πίεσεως ἀπὸ τοὺς γαιάνθρακας (πετροκάρβουνα)· εἶνε ἀέριον, τὸ ὁποῖον διοχετεύουσι διὰ σωλήνων, ὅπως τὸ ὕδωρ. Πολὺ ἤτοιμα ἰσχυρότερον καὶ λαμπρότερον εἶνε τὸ **ἠλεκτρικόν**.

Τὸ φῶς ἀνάπτουμεν μὲ **πυρεῖα** (σπίρτα). Τὰ πυρεῖα εἶνε ξυλῶρια,

---

1. Ἀπὸ τῆν Ἀμερικὴν, ἀπὸ τῆν πλησίον τῆς Κασπίας θαλάσσης κειμένην γῶραν (**Βακοῦ**) καὶ τοῦ ὁποίου γίνεται ἐξαγωγή ἀπὸ τὸν ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου λιμένα τοῦ **Βατοῦμ** καὶ ἀπὸ τῆν Ῥουμανίαν. Τὸ καλλίτερον εἶνε τὸ ἐρχόμενον ἀπὸ τῆν Ἀμερικὴν.

τῶν ὁποίων τὰ ἄκρα ἔχουσι φωσφόρον ἢ θεῖον (θειάφι). Οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἐγνώριζον τὰ πυρεῖα· ἤναπτον τὸ φῶς μὲ πολλήν δυσκολίαν.

Τὸ θεῖον ἐξάγει πολὺ φῶς ὡς καὶ ἡ **πίσσα**. Ὑπάρχουσι καὶ ξύλα τῶν δένδρων, τὰ ὅποια ἔχουσι πολὺ ἔλαιον, ὡς τὸ τῆς **πεύκης**, **δαῖδες**, **δαδία**· μὲ αὐτὰ ἐφωτίζοντο καὶ οἱ ἀρχαῖοι.

Τὸ φῶς δύναται νὰ εἶνε **ισχυρόν ἢ ἀσθενές· ἀμυδρόν ἢ ζωηρόν, ποικίλον χρωματιστόν.**

Ὁ κατασκευάζων λύχνους λέγεται **λυχνοποιός ἢ φανοποιός**· τὸ δὲ ἐργαστήριον λέγεται **φανοποιεῖον**.

Ἀποστήθισον·

Λύχνος, λυχνία, λυχνοποιός, λυχνοποιεῖον· κηρός, κηροποιός, κηροποιεῖον, φῶς, φῶτα.

Ῥῆμα.—Φωτίζομαι, -εσαι, -εται· ὀμεθα, -εσθε, -ονται.

Περὶ τῆς διοικήσεως τῆς κοινότητος.

Εἰς πᾶσαν κοινωνίαν, μικρὰν ἢ μεγάλην, ὑπάρχει κατ' ἀνάγκην μία διοίκησις καὶ εἰς διοικητῆς φροντίζοντες περὶ τῶν συμφερόντων ὅλων τῶν πολιτῶν (τῶν μελῶν τῆς κοινότητος).

Ὁ δήμαρχος ἢ ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητος, εἶναι ἐν τῇ κοινότητι ὁ διοικητής, ὁ κύριος ὁ ἐπιφορτισμένος τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων καὶ τὴν δικτῆρσιν τῆς τάξεως. Βοηθεῖται κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῶν καθηκόντων του ὑπὸ τῶν παρέδρων καὶ τῶν δημοτικῶν συμβούλων.

Ὑπὸ θρησκευτικῆν ἔποψιν ἡ κοινότης ἔχει μίαν, ἢ καὶ περισσοτέρας ἐνίοτε, ἐφημερίαν, ἣτις κυβερνᾶται ὑφ' ἐνὸς ἐφημερίου ἱερέως καὶ ἀποτελεῖ μέρος μιᾶς ἐπισκοπῆς, ἣτις πάλιν κυβερνᾶται ὑφ' ἐνὸς ἐπισκόπου.

Γύμνασμα.—1) Ποῖος εἶναι ὁ πληθυσμὸς τῆς κοινότητος ; 2) Ποῖα εἶναι ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς εἰς στρέμματα ; 3) Ποῖαί εἶναι αἱ διαίρεσεις τῆς εἰς τμήματα συνοικίας, χωρία ; 4) Ποῖοι εἶναι οἱ πολιτικοὶ διοικηταί ; 5) Ὑπὸ τίνων διαίρηθσαν ; 6) Ἐκ πόσων μελῶν ἀποτελεῖται τὸ δημοτικὸν συμβούλιον ; 7) Ποῖους ἄρους ὀφείλει τις νὰ ἐκτέλεσῃ διὰ νὰ εἶναι **ἐκλέκτωρ** (δηλαδὴ νὰ δύναται νὰ ἐκλέγῃ, νὰ ἔχη δικαίωμα ψήφου) ; 8) Πῶς καὶ εἰς ποῖα ἰδρύματα παρέχεται ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις ; 9) Πόσας ἐνορίας ἔχουμεν καὶ ὑπὸ τίνων διευθύνονται ; 10) Ποῖας ἐπισκοπῆς ἀποτελεῖ μέρος ἡ ἐνορία μας ἢ εἰς ποῖαν ἐπισκοπὴν ὑπάγεται ἡ ἐνορία μας ;

Δῆμος ἢ κοινότης. Ἐπαρχία.

Ὡς εἶπομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις μαθήμασι μία κοινωνία πολιτική ἀποτελουμένη ὑφ' ἑνὸς μικροῦ ἢ μεγάλου ἀριθμοῦ οἰκογενειῶν ἀπαρτίζει μίαν κοινότητα διοικουμένην ὑπὸ τοῦ προέδρου αὐτῆς καὶ τοῦ ἐρμοδίου (κοινοτικοῦ) συμβουλίου.

Τὰς διαφόρους ἀγροτικὰς κοινότητας συγχροτοῦσι κῶμαι, κωμοπόλεις, αἵτινες πολλάκις περιλαμβάνουσι πολλὰ τμήματα καὶ χωρία.

Τὰς ἀστικὰς ἢ πολιτικὰς κοινότητες ἀποτελοῦσιν αἱ πόλεις, αἵτινες εἶναι διγρημέναι εἰς συνοικίας καὶ πολλάκις περιλαμβάνουσι καὶ **προάστεια**.

Ἐδῶ εἰς τὸν τόπον μας αἱ μεγαλύτεραι πόλεις, πολλάκις δὲ καὶ χωρία τινὰ περιλαμβανόμενα ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς πόλεως, ἀπαρτίζουσι δῆμον.

Τὸν δῆμον διευθύνει ὁ **δήμαρχος** μετὰ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου, ἀναπληροῦται δὲ κατὰ τὴν ἀπουσίαν του ὑπὸ τῶν παρέδρων.

Ἄπαντες οὗτοι καὶ ὁ **δήμαρχος** καὶ τὸ **δημοτικὸν συμβούλιον** καὶ οἱ **πάρεδροι** ἐκλέγονται ἀπὸ τετραετίαν ὑπὸ τῶν ἐκλογέων τῆς περιφερείας τοῦ δήμου.

Τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει καὶ διὰ τὸ **διοικητικὸν συμβούλιον** τῆς κοινότητος, τοῦ **προέδρου** ἐκλεγομένου ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ κοινοτικοῦ συμβουλίου.

Πολλοὶ δῆμοι καὶ κοινότητες ἐνομούμενοι ἀποτελοῦσι μίαν ἐπαρχίαν ἢ ὑποδιοίκησιν. Ὁ **ἐπαρχος** ἢ **ὑποδιοικητὴς** ἐδρεύει εἰς τὴν μεγαλύτεραν συνήθως πόλιν τῆς περιφερείας του, ἐνθα εὐρίσκειται ἐν δικαστήριον μὲ ἓνα εἰρηνοδίκην, ἐνίοτε δὲ καὶ ἀνώτερον δικαστήριον (**προωτοδικεῖον**). Ἀπλῆ ἀστυνομία συνήθως μὲ μίαν ἐνωμοσίαν χωροφυλακῆς, ἣτις εἶναι ἐπιφορτισμένη νὰ διακτῆρῃ τὴν δημοσίαν τάξιν εἰς τὴν περιφερειαν τῆς ὅλης ἐπαρχίας.

Γύμνασμα.—1) Ποίας ἐπαρχίας ἢ ὑπαδιοικήσεως ἀποτελεῖ μέρος ἡ κοινότης μας ; καὶ ποία εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας μας ; 2) Ποῖα εἶναι αἱ κοινότητες καὶ οἱ δῆμοι, αἵτινες συγχροτοῦσι τὴν ὑποδιοίκησιν ἢ τὴν ἐπαρχίαν μας ; 3) Ποῖα εἶναι τὰ ὄριά της (σύνορα) ;

Ὁ νομός, ἡ χώρα.

Πολλὰ ἐπαρχίαι ἢ καὶ εἰς μερικὰς περιφερείας μίᾳ ἢ δύο ἐπαρχίαισι ἐπισημοποιήθη ἀπὸ το Ἰνστιτούτου Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

χίαί ἐνούμεναι ἀποτελοῦσι μίαν μεγάλην περιφέρειαν ἣτις ὀνομάζεται **νομός**. οὗτος κυβερνᾶται ὑφ' ἑνός **νομάρχου**, ὁ ὁποῖος ἀγρυπνεῖ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων καὶ εἰς τὴν διατήρησιν τῆς τάξεως (ἀλλάχου ὁ νομάρχης βοηθεῖται εἰς τὴν ἀκριβῆ ἐνάσκησιν τῶν καθηκόντων του καὶ ὑφ' ἑνός **νομαρχιακοῦ συμβουλίου**).

Ἡ παλαιὰ καὶ νέα **Ἑλλάς** διαμερεῖται σήμερον εἰς 32 μεγάλας διοικητικὰς περιφερείας, αἵτινες ὀνομάζονται **νομοί**. Οἱ 16 ἀνήκουσιν εἰς τὴν παλαιὰν Ἑλλάδα καὶ οἱ 16 εἰς τὴν νέαν Ἑλλάδα.

Γύνασμα.—1) Τίνος νομοῦ ἢ ἐπαρχίας ἢ ὑποδιοικήσεως μας ἀποτελεῖ μέρος καὶ ποῖα εἶναι αἱ ἄλλαι ἐπαρχίαι τοῦ νομοῦ τούτου ; 2) Ποῖα εἶναι τὰ ὄρια (σύνορα) τοῦ νομοῦ μας ; 3) Πῶς ὀνομάζουν τὸν κυβερνήτην τοῦ νομοῦ ; 4) Εἰς ποῖαν στρατιωτικὴν διαίρεσιν ἀνήκει ὁ νομός ; (μεραρχίαν, στρατιωτικὸν σώμα). 5) Ἐκ τίνος μητροπόλεως, ἀρχιεπισκοπῆς ἢ ἐπισκοπῆς ἐξαρτᾶται ὁ νομὸς οὗτος ; 6) Ἐκ πόσων νομῶν ἀποτελεῖται ἡ ἀγαπητὴ ἡμῶν πατρίς ; Ποῖα εἶναι ἡ πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΟΝΟΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Γενικοὶ ὀρισμοί.

Αἱ προηγούμεναι ἀσκήσεις τῆς πατριδογνωσίας κατέστησαν ἡμᾶς ἱκανοὺς νὰ παρατηρῶμεν ἀριθμὸν τινὰ γεωγραφικῶν σχημάτων καὶ ἀνωμαλιῶν τῆς ξηρᾶς. Ὑπάρχουσιν ἐν ταύταις καὶ τόσαι ἄλλαι ἀνωμαλίαι καὶ φυσικὰ σχήματα, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ τοπικὴ γεωγραφία ἀδυνατεῖ νὰ δώσῃ εἰς ἡμᾶς ἰδέαν τινὰ καὶ τοιαῦται εἶναι π.χ. ἡ ἀκριβὴς ἀντίληψις τῶν ὄρεων, τῶν ἡφαιστειῶν, τῶν θαλάσσων, τῶν μεγάλων νήσων κτλ. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διατρέξῃ τις ὀλόκληρον τὴν γῆν διὰ νὰ θαυμάσῃ τὰς καλλοῦνὰς τῆς δημιουργίας, διὰ τοῦτο τὴν τοιαύτην ἔλλειψιν ἀνπληροῦμεν ὅπως δήποτε μεταχειρίζόμενοι γεωγραφικοὺς χάρτας, οἵτινες παριστῶσιν ὀλόκληρον τὴν γῆν εἴτε μέρος αὐτῆς. Ἐκάστη χώρα, ἕκαστος τόπος ἀπεικονίζεται (ζωγραφίζεται) ἐν τῷ γεωγραφικῷ χάρτη διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χαρακτηριστικῶν, ὅποια εἶναι λ.χ. τὸ γενικὸν αὐτοῦ σχῆμα, ἡ περιφέρεια ἢ ἡ περίμετρος αὐτοῦ, τὰ ὄρη οἱ ποταμοὶ του κτλ.

Τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα ἐμάθομεν καὶ κατενοήσαμεν ἐν τῇ πατριδογνωσίᾳ θὰ βοηθήσωσιν ἡμᾶς, ὅπως σχηματίσωμεν κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἥττον ἰδέαν τινὰ ἀκριβῆ ἐκείνων τῶν γεωγραφικῶν ἀντικειμένων

τὰ ὅποια θὰ ἦτο δυνατόν νὰ παρατηρήσωμεν καὶ νὰ σπουδάσωμεν ἐν τῇ πραγματικότητι καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν ὄρων καὶ τῶν γεωγραφικῶν ἐκφράσεων θὰ καταστήσωσιν ἡμᾶς ἰκανοὺς τοῦ λοιποῦ νὰ μανθάνωμεν καὶ νὰ συγκρατῶμεν πάντα ταῦτα ἐν τῇ μνήμῃ μας.

Γύμνασμα.—1) *Τι εἶναι ἡ γεωγραφία* ; Ἡ γεωγραφία περιγράφει τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς. 2) *Εἰς τί διαιρεῖται ἡ γενικὴ γεωγραφία* ; Ἡ γενικὴ γεωγραφία διαιρεῖται εἰς φυσικὴν καὶ πολιτικὴν. 3) *Τι εἶναι ἡ φυσικὴ γεωγραφία* ; Ἡ φυσικὴ γεωγραφία περιγράφει πάντα τὰ σχήματα καὶ πάσας τὰς ἀνωμαλίας τοῦ ἐδάφους. 4) *Τι ὀνομάζομεν πολιτικὴν γεωγραφίαν* ; Πολιτικὴν γεωγραφίαν ὀνομάζομεν τὴν περιγραφὴν τῶν λαῶν καὶ τῶν κρατῶν τῆς ὑδρογείου σφαίρας. 5) *Τι νομίζετε πῶς ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς εἶναι ὁμοιόμορφος* ; Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς δὲν εἶναι ὁμοιόμορφος· τοῦναντίον παρουσιάζει μέγαν ἀριθμὸν γεωγραφικῶν ἀνωμαλιῶν ὡς εἶναι λ. γ. οἱ ὠκεανοί, αἱ θάλασσαι, αἱ ἤπειροι, τὰ ὄρη, οἱ ποταμοὶ κ.λ.π.

Ἡ θάλασσα καὶ τὰ μέρη αὐτῆς.

Ἐὰν παρατηρήσωμεν μίαν ὑδρογείον σφαίραν ἢ ἓνα γεωγραφικὸν χάρτην παριστῶντα τὰ δύο ἡμισφαίρια, τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικόν, θέλομεν ἶδει ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆνης σφαίρας κατέχεται πολὺ περισσότερον ὑπὸ τῶν ὑδάτων παρὰ ὑπὸ τῆς ξηρᾶς (στερεᾶς).

Ἄκεανοί. Ἡπειροί.

Ἡ θάλασσα ἢ ὁ ὠκεανὸς εἶνε μίαν ἀχανῆ ἐπιφάνεια χρήσιμος εἰς τὸ νὰ παράγῃ ὑδροατμούς, ἐκ τῶν ὁποίων σχηματίζονται τὰ νέφη. Τὸ βάθος τῶν θαλασσῶν εἶναι εἰς πολλὰ μέρη μέγιστον (σημαντικώτατον) ὑπερβάνει εἰς τινὰ μέρη τοῦ βυθοῦ καὶ αὐτὸ τὸ ὕψος τῶν μεγαλύτερων ὀρέων τῆς γῆς.

Τὰ ὕδατα τῶν θαλασσῶν κινουῦνται (ταλαντίζονται) ἀδιακόπως ὑπὸ τῶν πνεύντων ἀνέμων, ὑψοῦσι κύματα, ἅτινα ἄλλοτε ὀγκοῦμενα καὶ ἄλλοτε ελαττούμενα θραύονται ἐπὶ τῶν ἀκτῶν σχηματίζοντα ἐπὶ τῆς ἄμμου ἢ τῶν βράχων λευκοὺς ἀφρούς.

Τὰ ὕδατα τῶν θαλασσῶν εἶναι ἀλμυρὰ καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξάγομεν τὸ μαγειρικὸν ἕλας.

Ἡ θάλασσα διατρέφει ἀναρίθμητον ποσότητα ἰχθύων ὠρελίμων καὶ ὡς καλὴ τροφή χρησιμεύοντων εἰς τὸν ἄνθρωπον, περισσότερον δὲ

των 100,000 ιστιοφόρων πλοίων και ατμοπλοίων διασχίζουν αυτήν μεταφέροντα ταξιδιώτας και εμπορεύματα από του ενός μέρους του κόσμου εις τὸ ἄλλο.

Αἱ ἀκτὲς καὶ ἐν γένει τὰ παράλια τῶν θαλασσῶν εἶναι ἄλλοῦ μὲν περισσώτερον ἄλλοῦ δὲ ὀλιγώτερον κωνονικαί. Μέρη τινὰ τῆς θαλάσσης εἰσχωροῦσιν ἐντὸς τῆς ξηρᾶς καὶ σχηματίζουν οὕτως, ἄλλοῦ μὲν **κόλπους** μεγάλους, ἄλλοῦ δὲ μικροῦς, **ὄρμους**, **λιμένας φυσικούς**, **τενάγη**, **λιμνοθαλάσσας** (λίμνης με ἄλυτον ὕδωρ), **πορθμούς κλπ.**

Ἐὰν πλησίον τῆς θαλάσσης ὑπάρχη πόλις τις, τότε οἱ κάτοικοι ἢ ὁ δῆμος περιορίζουσι τὰ ὕδατα καὶ κτιζοῦσι δυνατοὺς τοίχους καὶ ἐπ' αὐτῶν θέτουσι μάρμαρα ἢ ἀγκώδεις λίθους. Τοῦτο λέγεται **προκυμαία**.

Γύνασμα.—1) *Τι εἶναι ὠκεανός*; Ὁκεανός εἶναι μέρος ἀχανοῦς ἐκτάσεως ἄλυτου ὕδατος, τὸ ὅποσον καλύπτει τὰ 3/4 τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. 2) *Τι εἶναι θάλασσα*; ἔν μέρος τοῦ ὠκεανοῦ, ὡς εἶναι λ.χ. ἡ Μεσόγειος θάλασσα, ἣτις κεῖται πρὸς Ν. τῆς Εὐρώπης. Ἡ θάλασσα τῆς Μάγλης μεταξύ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας. 3) *Τι εἶναι κόλπος*; Μέρος θαλάσσης, τὸ ὅποσον εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὴν ξηράν, π.χ. ὁ Σαρωνικός κόλπος, κείμενος πρὸς Ν. τῆς Ἀττικῆς καὶ εἰσχωρῶν μέχρι τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ὁ Κορινθιακὸς κόλπος χωρίζων τὴν Σπερεὰν Ἑλλάδα ἀπὸ τῆς Πελοποννήσου, ὁ Θερμαϊκὸς κόλπος μεταξύ Θεσσαλίας, δυτικῆς Μακεδονίας καὶ Χαλκιδικῆς ἡερσονήσου. 4) *Τι εἶναι ὄρμος*; Ὁρμοὶ εἶναι ἐν μικρὸν μέρος τῆς θαλάσσης προφυλαγμένον πολὺ ἢ ὀλίγον ἐκ τῶν ἀνέμων καὶ ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὰ πλοῖα δύνανται νὰ ἀγκυροβολοῦν (νὰ κρατοῦνται ἐπὶ τὰς ἀγκύρας των ἰδίως τοῦ θέρος) ὡς εἶναι τὸ Φάληρον, τὸ Θορικόν ΒΑ. τοῦ Λαυρείου κλπ. 5) *Τι λέγεται λιμὴν*; Λιμὴν λέγεται ὁ ὄρμος ἐκεῖνος ὅστις, εἴτε εἶναι φυσικὸς εἴτε ἐγένετο κατάλληλος διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἀνθρώπων, δέχεται καὶ προφυλάττει τὰ πλοῖα ἀπὸ τῶν ἀνέμων καὶ τῆς θαλασσοταραχῆς ὡς εἶναι ὁ Πειραιεὺς, ὁ Βόλος, ἡ Θεσσαλονίκη. 6) *Τι καλοῦμεν πορθμόν*; Πορθμὸς ὀνομάζεται στενὸν μέρος θαλάσσης, τὸ ὅποσον χωρίζει δύο ξηρὰς καὶ ἐνώνει δύο θαλάσσας· ὡς ὁ πορθμὸς τοῦ Εὐρίπου, τοῦ Ῥίου καὶ Ἀντιρρίου, ὁ Ἀμβρακικὸς πορθμὸς μεταξύ τοῦ ἄκρωτηρίου Ἀκτίου (Πούντα) καὶ τῆς πόλεως τῆς Πρεβέζης.

Ἡ ἀγκυρα.

Τίνας ἄλλας ὀνομασίας δίδουσι ἐνίοτε εἰς στενὰ μέρη θαλάσσης; Ἄλλοτε ὀνομάζουσι τὸ στενὸν μέρος τῆς θαλάσσης δίοδον ἢ στόμα καὶ ὅταν ἡ δίοδος κατασκευάζεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων λέγεται διωρὸν. *Τι λέγεται*

διώρυξ ; Διῶρυξ ὀνομάζεται ἡ τεχνητὴ αὐλαξ, ἡ ὁποία ἐνώνει δύο θαλάσσας ἢ θαλάσσαν μὲ ποταμὸν ἢ δύο ποταμούς· ὡς εἶναι ἡ διῶρυξ τῆς Κορίνθου διὰ τῆς ὁποίας ἐνοῦται ὁ Σαρωνικὸς κόλπος μετὰ τοῦ Κορινθιακοῦ, ἡ διῶρυξ τοῦ Σουέζ, διὰ τῆς ὁποίας συγκοινωνεῖ ἡ Μεσόγειος θάλασσα μετὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

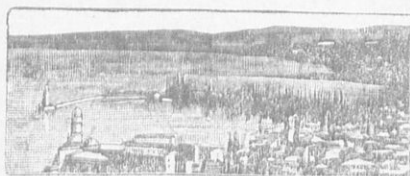

Κόλπος, λιμὴν, ὄρμος.

Ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Κόλπος ὀνομάζεται μέρος θαλάσσης, τὸ ὅποσον εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὴν ξηράν. Ὁ μικρὸς καὶ μὴ ἀσφαλὴς κόλπος ὀνομάζεται **ὄρμος**.

Λιμὴν.

Ἡ ὄρμος ὁ ὅποιος διὰ τῆς ἐργασίας τῶν ἀνθρώπων κατέστη κατάλληλος, ὅπως δέχεται καὶ προσφυλάττει τὰ πλοῖα, ὀνομάζεται **λιμὴν**.

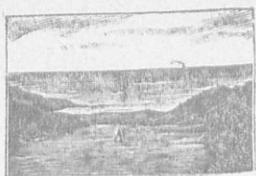
Πορθμός.

Ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Πορθμός ὀνομάζεται στενὸν μέρος θαλάσσης, τὸ ὅποσον χωρίζει δύο ξηρὰς καὶ ἐνώνει δύο θαλάσσας· ὡς ὁ πορθμὸς **Ῥίου καὶ Ἀντιρρίου**, ὁ πορθμὸς τοῦ **Εὐρίπου**.

Ἴσθμός.

Ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Ἴσθμός ὀνομάζεται στενὸν μέρος ξηρᾶς, τὸ ὁποῖον χωρίζει δύο θαλάσσας καὶ ἐνώνει δύο ξηρὰς.

Χερσόνησος.

Ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Χερσόνησος ὀνομάζεται ἡ ξηρὰ, ἡ ὁποία ἀπὸ ἓν μόνον μέρος συνέχεται μὲ τὴν ἤπειρον καὶ ὀμοιάζει πρὸς νῆσον.

Ἄκρωτήριον.

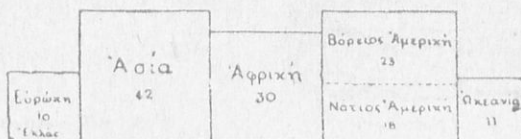
Ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Ἄκρωτήριον ὀνομάζεται ἄκρον γῆς, ἡ ὁποία ἐξέχει πολὺ πρὸς τὴν θάλασσαν.

Ἡ ξηρὰ καὶ τὰ μέρη αὐτῆς.

Ἡ ξηρὰ ἢ καλλίτερον τὰ στερεὰ μέρη τῆς ὑδρογείου σφαίρας δὲν ἀποτελοῦσιν ἓν συνεχές ὅλον. καθ' ὅσον εἶναι διηρημένον εἰς πλῆθος μικρῶν καὶ μεγάλων τεμαχίων, ἅτινα χωρίζονται διὰ τῶν ὑδάτων τῆς θαλάσσης. Τὰ πέντε μεγαλύτερα τεμάχια τῆς ξηρᾶς ὀνομάζονται **ἤπειροι**. Ἐκάστη δὲ ἤπειρος περιλαμβάνει διάφορα εἶδη σχημάτων. Καθ' ὅσον μέρη τινὰ τῆς ξηρᾶς ταύτης προχωροῦσι βαθέως εἰς τὴν θάλασσαν

σχηματίζονται **ἀκρωτήρια** καὶ **χερσονήσους** ἐνομύμενας δι' **ἰσθμῶν**.

Σχετικὰ μεγέθη τῶν πέντε ἡπείρων.

(τὰ τετραγωνικὰ χιλίόμετρα εἰς ἑκατομύρια).

Μέρη δὲ τινὰ κατὰ πολὺ μικρότερα τῶν ἡπείρων, σχηματίζουσι νήσους, αἵτινες εἶναι ἢ ἀπεμεμονωμέναι ἢ πολλὰκι μὲξὶ ἀποτελοῦσαι συστάδα νήσων (ἀρχιπέλαγος).

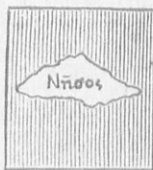

Παράλια, ἀκτὴ, σκόπελοι, ὕφαλοι κλπ.

Αἱ παράλια ἢ αἱ ὄχθαι τῆς θαλάσσης, ἄλλου μὲν εἶναι χιμακαλαὶ καὶ ἀμμώδεις, σχηματίζουσαι λόφους ἀμμώδεις (θίνες) καὶ ἄλλου ὕψηλαὶ βραχώδεις καὶ πολλὰκι ἀπότομοι (ἀκταί).

Νῆσος.

*Ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Νῆσος λέγεται ξηρὰ ἢ ὑποία περιβρέχεται πανταχῶθεν ὑπὸ τῆς θαλάσσης.

Ἄρχιπέλαγος.

Ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Πολλὰ νῆσοι μαζί ἀποτελοῦσιν ἀρχιπέλαγος.

Τὸ ὄρος. — Ὅρεογραφία.

(Ὅροπέδια, κοιλάδες, πεδιάδες, ἔρημοι, ἤρσιστεια κλπ.)

Εἶπομεν ἤδη ὅτι ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς δὲν εἶναι ὁμοίομορφος, πολλὰ μέρη αὐτῆς ἐξέγουσιν ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ὡς εἶναι οἱ λόφοι καὶ τὰ ὄρη, πολλὰ δὲ μέρη πάλιν τῆς γῆς εἶναι κοίλα, ὡς εἶναι αἱ κοιλάδες, τὰ βαθύπεδα κλπ.

Εἰς τόπον ὁμαλὸν εἰς λόφος ὕψους 100 μέτρων θεωρεῖται ὡς ση-
μαντικὸν ὕψωμα, ἐνῶ εἰς μέρη ὄρεινά ὡς ἐν Ἑλβετίᾳ τοιοῦτον ὕψωμα
θὰ παρήρχετο ἀπαρτήρητον.

Τὰ ὑψηλὰ ὄρη, ὡς εἶναι αἱ Ἄλπεις, σχηματίζουσιν ὄρεοτοιχίας
καὶ ἐνικχοῦ δασώδεις τόπους, τῶν ὁποίων ἡ ἔκτασις εἶναι πολλάκις
μεγαλυτέρα πολλῶν ἐπαρχιῶν, τὸ δὲ ὕψος αὐτῶν εἶναι πεντηκοντάκις
ὑψηλότερον τῶν ὑψηλοτέρων κωδωνιστῶν. Χρειάζεται δὲ νὰ ἀνα-
βαίη τις ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας διὰ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν κορυφήν.

Δυσκολώτατα δύναται τις νὰ διέλθῃ διὰ μέσου ὁδῶν ἢ καὶ μονο-
πατιῶν αἰτίνες γέμουσι φαράγγων καὶ διὰ στενωπῶν διόδων, αἱ ὁποῖαι
διήκουσιν μέχρι τῶν ἀγχένων (πλαγιῶν) τῶν ὄρεων, ἅτινα εἶναι τὰ
χαμηλότερα μέρη τῶν κορυφῶν.

Τὰ ἀνώτατα μέρη τῶν ὄρεων εἶναι αἱ κορυφαί, αἰτίνες εἶναι κεκα-
λυμμένοι συνήθως διὰ πάγων καὶ διὰ μεγάλων σωρῶν χιόνων, ἐκ τῆς
τῆξεως τῶν ὁποίων κατὰ τὸ θέρος σχηματίζονται αἱ πηγαὶ τῶν
ποταμῶν.

Οἱ δασώδεις τόποι διαχωρίζονται διὰ σειρᾶς ὄρεων, διαχωριζομένων
ὡσαύτως διὰ βυθῶν ῥηγματῶν, ἅτινα σχηματίζουσι μικρὰς κοιλάδας
καὶ φαράγγας εἰς τὸ βάθος τῶν ὁποίων συναθροίζονται τὰ ῥέοντα
ὕδατα.

Αἱ πλευραὶ τῶν ὄρεων εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ὄμα-
λαι (λείαι) καὶ κατωφερεῖς· κατὰ δὲ τὰς κλιτύς τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
στον τραχεῖαι καὶ ἀπόκρημνοι.

Τὰ ἄκρα τῶν ὄρεων (καὶ ἀκρόρειαι) εἶναι ἀλλοχοῦ μὲν διασώδη
ἢ κεκαλυμμένα διὰ γλῆς, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὀδηγοῦσι τὰς ἀγέλας καὶ
τὰ ποίμνια, ἀλλοχοῦ δὲ βραχυῶδη, ἀπορροῶγα καὶ χιονοσκεπη.

Ὅροπέδιον.

Ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Ὅροπέδιον ὀνομάζεται ἢ ἐπὶ τοῦ ὄρους εὐρισκομένη πεδιάς.
Δίοδος δὲ τὸ μεταξὺ δύο ὄρεων στενόν.

Ἠφαίστειον.

Ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Ἠφαίστειον ὀνομάζεται τὸ ὄρος, τὸ ὅποιον διὰ μιᾶς ἢ διὰ
πολλῶν ὀπῶν, ὀνομαζομένων **κρατήρων**, ἐκπέμπει κατὰ καιροὺς
καπνόν, φλόγας, τέφραν καὶ ἐν εἶδος τετηγμένης ὕλης, ἢ ὁποῖα ὀνομά-
ζεται **λάβα**.

Πεδιάς.

Ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Πεδιάς ὀνομάζεται μεγάλη ἐκτασις ξηρᾶς ὄμαλλης (ἐπιπέδου).

Ὅρος καὶ κοιλάς.

Ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Ὅρος λέγεται μικρὸν ἢ μέγξ ὕψωμα γῆς.

Κοιλιάς ὀνομάζεται ἡ στενὴ πεδιάς ἢ ὁποῖα εὐρίσκεται μεταξὺ δύο ὄρέων.

Ἐρημος.

Ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Ἐρημος ὀνομάζεται μεγάλη ἔκτασις ξηρῆς ἔαγονος, ἀμμώδης, ἀνυδροῦ καὶ ἀκατοίκητος.

Ὅασις λέγεται ὁ τόπος τῆς ἐρήμου, εἰς τὸν ὅποσον ὑπάρχει ὕδωρ, δένδρα καὶ γῆ γόνιμος.

Ποταμὸς καὶ παραπόταμος.

Ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Ποταμὸς ὀνομάζεται ἡ ἔνωσις τῶν ὑδάτων πολλῶν ποταμιῶν.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοιλάδος ῥέει συνήθως ὕδωρ (οὐχὶ ἄλυμρον) προερχόμενον ἐκ τῶν βροχῶν ἢ ἐκ τῆς τήξεως τῶν χιόνων ἢ τῶν πάγων.

Τὸ ὕδωρ τῶν βροχῶν, τῶν χιόνων ἢ τῶν πάγων ῥέον, σχηματίζει **ὄβυακα**· πολλοὶ ὄβυακες ὁμοῦ σχηματίζουσι **ποτάμιον**, πολλὰ δὲ ποτάμια ὁμοῦ ἀποτελοῦσι **ποταμόν**.

Πηγὴ ὀνομάζεται τὸ μέρος τοῦ ἐδάφους ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξέρχεται τὸ ὕδωρ καὶ ἀρχίζει νὰ ῥέῃ.

Ῥύαξ ὀνομάζεται ἡ συρροή τῶν ὑδάτων τῶν πηγῶν.

Ποτάμιον ὀνομάζεται ἡ ἔνωσις πολλῶν ρυάκων.

Ποταμὸς ὀνομάζεται ἡ ἔνωσις τῶν ὑδάτων πολλῶν ποταμιῶν.

Ὁ ποταμὸς, ὁ ὁποῖος σχηματίζεται ἐκ τῶν ὑδάτων τῶν βροχῶν τῶν τηκομένων χιόνων, ὀνομάζεται **χειμαρρὸς** ἢ **ξηροπόταμος**.

Κοίτη ὀνομάζεται ἡ μεγάλη κύλαξ, ἐντὸς τῆς ὁποίας ῥέει τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ.

Ὅχθαι καλοῦνται τὰ χεῖλη τοῦ ποταμοῦ, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται ἐκκτέρωθεν τῆς κοίτης.

Συμβολή ὀνομάζεται τὸ μέρος, ὅπου δύο ποταμοὶ ἐνοῦνται καὶ σχηματίζουν ἓνα μεγαλύτερον.

Ἐκβολαὶ ὀνομάζεται τὸ μέρος, ἐνθα ὁ ποταμὸς χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν ἢ εἰς λίμνην.

Μερικοὶ ποταμοὶ ἔχουσι πολλὰς ἐκβολάς, καὶ ὁποῖαι τότε ὀνομάζονται **στόμια** (Δουναίσις).

Ὅταν ἐν πλοῖον προχωρῇ πρὸς τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ, λέγομεν ὅτι **κατέρχεται**, ὅταν δὲ προχωρῇ ἀντιθέτως τοῦ ῥεύματος λέγομεν ὅτι **ἀνέρχεται**.

Ὀνομάζομεν **δεξιὰν ὄχθην** τοῦ ποταμοῦ, τὸ μέρος τὸ ὁποῖον ἔχομεν πρὸς τὰ δεξιὰ ἡμῶν, ὅταν κστερχώμεθα τὸν ποταμὸν, ὀνομάζομεν δὲ **ἀριστεράν ὄχθην** τὸ μέρος τὸ ὁποῖον ἔχομεν πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἡμῶν.

Ὀνομάζομεν **λεκανοπέδιον** τὸ σύνολον τῶν ὑψηλῶν ἢ χαμηλῶν γαιῶν, καὶ ὁποῖαι ἀρδεύονται ὑπὸ ποταμοῦ καὶ παραποτάμων.

Τὸ δάσος.

Δάση ὀνομάζομεν τὰ μέρη ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι γεμάτα (κατάφυτα) ἀπὸ δένδρα.

Πολλὰ ἐκτάσεις τῆς γῆς κατεχόμεναι ὑπὸ δασῶν εἶναι ὀμαλαὶ ὡπὸν πεδιάδες, ἄλλαι δὲ ἀνώμαλοι, διότι ἐκτείνονται ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῶν ὄρεων, τῶν κοιλάδων, τῶν λόφων καὶ πολλάκις τὰ δάση φθάνουσι μέχρι τῶν κορυφῶν τῶν ὄρεων ὅταν ταῦτα δέν εἶναι πολὺ ὑψηλὰ καὶ δέν ὑπάρχουσι χιόνες, πάγοι καὶ ἐν γένει ψῦχος ὀρμύ.

Τὰ ἐπὶ τῶν ὄρεων δάση ὀνομάζονται **δρυμοί**.

Εἰς τὸ δάσος ὑπάρχουσι διάφορα εἶδη δενδρῶν μεγάλα, μικρά, πολὺ

μικρά (θάμνοι), πυκνόφυλλα, άρχιόφυλλα, διαφόρων σχημάτων και εις αυτά τὰ φύλλα δεικνύεται ἡ μεγάλη σοφία τοῦ Θεοῦ. Τὰ δένδρα τοῦ δάσους δὲν φυτεύομεν ἀλλὰ φυτρώνουσι μόνα των και ἀναπτύσσονται, εἶναι δένδρα ἄγρια ἀλλοῦ μὲν φυτρωνόμενα πυκνῶς, ἀλλοῦ δὲ ἀραιῶς ἐν γένει φύονται ἀτάκτως. Ἐκαστον δένδρον ἔχει ρίζας, κορμόν, κλάδους και φύλλα.

Τὰ δένδρα τοῦ δάσους, και ἰδίως εις τὴν ἀγαπητὴν μας πατρίδα Ἑλλάδα, εἶναι ἡ **πεύκη**¹⁾, ἡ **λεύκη**, ἡ **ἐλάτη** (εις τὰ ὑψηλότερα μέρη), ἡ **καστανέα**, ἡ **βαλανιδέα** (δρυς), ἡ **ὄξυα**, ἡ **πλάτανος** (ἐπὶ τῶν ὄχθων τῶν ποταμίων), ἡ **ἀγριελαια**, ἡ **ἀγριορροδι**, ἡ **πετελέα**, ἡ **ἀγριαπιδέα** (ἀγριαχλαδιά).

Πολλάκις εις τινας τόπους τῶν δασῶν φύονται μαζί με τὰ δένδρα και διάφορα εἶδη θάμνων (χαμόκλαδα καλούμενα) λ. χ. αἱ **ἄγρια τριανταφυλλεαί**, οἱ **κόμαροι**, αἱ **βάτοι**, τὰ **θυμάρια**, αἱ **μύρτοι**, τὸ **ὄριγανον**, οἱ **σχήνοι**, οἱ **πρίνοι** και περίξ αὐτῶν εὐρίσκειται δροσερά, γλόη. Οἱ τόποι αὐτοὶ ὀνομάζονται **ἄλση**. Καὶ ἐντὸς τῶν πύλων ἐνίοτε εις τὰς πλατείας οἱ ἄνθρωποι κατασκευάζουσι τεχνικὰ χειροποίητα ἄλση με ὠραίους πίδακας (συντριβάνια).

Ποία ἡ χρῆσιμότης τῶν δασῶν.— Τὰ δάση εἶνε πολὺ χρήσιμα εις τοὺς ἄνθρώπους, ἐξ αὐτῶν προμηθευόμεθα τὰ **κανοόξυλα** και τοὺς **ξύλανθρακας**. Ἀπὸ τοὺς κορμούς τῶν δένδρων τούτων κατασκευάζονται οἱ **ισιοὶ** τῶν πλοίων και αὐτὰ τὰ πλοῖα. Ὡσαύτως αἱ **δοκοὶ** τῶν οἰκιῶν μας, αἱ **σανίδες** και ἐν γένει ὅλη ἡ **ξύλεια** τὴν ὁποίαν ὁ ξυλουργὸς και ὁ λεπτοουργὸς μεταχειρίζεται εις τὴν κατασκευὴν διαφόρων ἐπίπλων.

Τὰ δάση ὡς ἐκ τῆς ὑγρασίας των και τῆς δροσερότητός των, τὴν

1) Ἡ **πεύκη** εἶναι ἐν τῶν πολυτιμοτέρων δένδρων ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελοῦνται τὰ πλείστα τῶν δασῶν ἐν Ἑλλάδι, διότι πλὴν τῆς ξυλείας αὐτῆς, τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ ἀέρος, τῆς ἔλξεως τῶν νεφῶν, τῆς βροχῆς, παρέχει εις ἡμᾶς τὴν ῥητινὴν, ἣτις ἀναμειγνυομένη μετὰ τοῦ οἴνου παράγει τὸν ῥητινίτην οἶνον, ἐξ αὐτῆς ἐξάγεται ἡ **νάφθη**, τὸ πολῦτιμον κολοφώνιον, ἡ **τρυγία**. Τὸ κολοφώνιον εἶναι στοιχεῖον χρησιμεῖον εις τὴν λειανσιν τοῦ χάρτου εις τὴν ἀνάμειξιν αὐτοῦ μετὰ τοῦ λινελαίου ἐν γένει χρησιμώτατον εις τὴν βιομηχανίαν. Ἐκ τῆς τρυγίας ἐξάγεται τὸ **ξυνόν**, ὅπερ μεταχειρίζονται οἱ χημικοὶ και οἱ βόρειοι λαοὶ ἔνθα δὲν εὐδοκίμοῦσι τὰ ἐσπεριδοεῖδη (λεμόνια κλπ).

ὁποῖαν διατηροῦσι, καθ' ἕσπον δυσκόλως εἰς τὴν πυκνόφυλλον δάσκη εἰσέρχονται αἱ κεντρικαὶ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου, ἐλκύνουσι τὰ νέφη, προκαλοῦσι τὰς βροχὰς συχνάκις καὶ οὕτω διὰ τῶν βροχῶν ζωογονοῦσι τοὺς περὶ αὐτῶν κειμένους τόπους, καθαρῖζουσι δὲ καὶ τὸν ἀέρα.

Τὰ δάση χρησιμεύουσι καὶ ὡς κατοικίαι διχοφύρων ζώων· διότι ἐντὸς τῶν ὁπῶν καὶ τῶν σπηλαίων αὐτῶν διακίμενουσιν ἀλώπεκες, λαγωοί, θῶες (τσυκάλις), ἀγριόχοιροι, δορκάδες, ἔλαφοι. ἐνίστε δὲ καὶ ἄρκτοι.

Τὸ δάσος.

Ἐντὸς δὲ τῶν ἀπεραντῶν καὶ παρθένων δασῶν τῆς Ἀσίας, Ἀφρικῆς καὶ Ν. Ἀμερικῆς ζῶσι λέοντες, τίγρεις, ἐλέφαντες κλπ.

Ἐσπυτίως ἐντὸς τῶν δασῶν ἔχουσι τὰς φωλεὰς τῶν μεγάλα καὶ μικρὰ πτηνὰ, οἱ ἀετοὶ (εἰς τοὺς δρυμοὺς), οἱ ἱέρακες, οἱ γῦπες, οἱ κόρακες, αἱ πέρδικες, οἱ κόσσουφοι, οἱ κορυδαλλοί, αἱ ἀηδόνες καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἐπίσης ἐντὸς τῶν δασῶν ζῶσι καὶ ἄλλα ζῶα αἱ χελῶναι, αἱ σαῦροι, οἱ ὄφεις, οἱ κύνθαροι, αἱ ψυχαὶ (πεταλοῦδι) καὶ διάφορα ἄλλα θηρία καὶ ἔντομα.

Ὅστις ἀγαπᾷ τὴν πατρίδα ὀφείλει νὰ περιποιῆται τὰ δένδρα, νὰ φυτεύῃ δὲ καὶ αὐτὸς ὅσα δύναται περισσότερα δένδρα καὶ νὰ παρακινήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους πρὸς τοῦτο.

Ὅσοι κτενοῦσι τὰ δάση καὶ κάμνουσι γυμνὴν τὴν Ἑλλάδα μας,

αὐτὰ εἶνε κακοὶ καὶ υποπίπτουσιν εἰς μέγιστον ἔγκλημα καὶ τιμωροῦνται αὐστηρότατα ὑπὸ τοῦ νόμου· κακοὶ δὲ ἐπίσης εἶνε καὶ ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι γνωρίζουσι τοὺς καταστρέφοντας τὰ δάση καὶ δὲν τοὺς καταγγέλλουσιν.

Οἱ φύλακες τῶν δασῶν λέγονται **δασοφύλακες**. Οἱ δασοφύλακες καταγγέλλουσιν εἰς τοὺς **δασάρχας** τοὺς βλάπτοντας ὅπως δῆποτε τὰ δάση, οἱ ξυλεύοντες τὰ δάση λέγονται **ύλοτόμοι**.

Γύνασμα.— Τί λέγεται δάσος; Ἔχετε τοιοῦτον εἰς τὴν πατρίδα σας; Εἰσῆλθετε ποτὲ εἰς τὸ δάσος; Ἀπὸ ποίου εἶδους δένδρα ἀποτελεῖται; Ποίου εἶδους ξῶα υπάρχουν ἐν αὐτῷ; Πόσα μέρη ἔχει τὸ δένδρον; Εἰς τί χρησιμεύουσι τὰ δάση; Πῶς ὀνομάζεται ὁ φυλάκτης τὸ δάσος;

Ἵδρογραφία.

Γνωρίζομεν ἤδη τὴν ὠφέλειαν τῶν ὑδάτων, ἅς μάθωμεν τῶρα καὶ τὴν πρὸς ἐλευσίαν των.

Τὰ ὑδάτα θερμανόμενα ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ἐξατμίζονται. Οἱ ὑδρατμοὶ τῆς θαλάσσης ὑψοῦνται ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ καὶ συμπυκνούμενοι μεταβάλλονται εἰς νέφη. Διὰ τῆς ψύξεως τούτων μεταβάλλονται εἰς βροχὴν, πολλὰκις δὲ καὶ εἰς χιόνια.

Τὰ ὑδάτα τῶν βροχῶν ποτίζουν καὶ γονιμοποιοῦσι τοὺς ἀγρούς, κατόπιν εἰσέρχονται ἐντὸς τῆς γῆς, ὅπως ἀναφανῶσι κατωτέρω ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν πηγῶν (κεφαλαρίων) ἢ μᾶλλον διχρρῶουσιν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ὅπως σχηματίσωσιν ἀλληλοδιαδόχως τοὺς ῥύακας, τοὺς χειμάρρους καὶ τοὺς ποταμούς.

Οἱ ποταμοὶ φέρουσι τὰ ὑδάτα εἰς τοὺς ὠκεανούς ἢ εἰς ἀποκαθαίρονται ὅπως ἐπαναρχίσουν τὴν ἰδίαν κυκλοφορίαν ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ καὶ ἐπὶ τῶν ἡπείρων.

Ὁ ῥοῦς τοῦ ποταμοῦ.

Ὁ μεγαλύτερος ποταμὸς κατὰ τὸν ἀρχικὸν αὐτοῦ σχηματισμὸν δὲν εἶνε ἢ μικρὰ φλεψὶ μιᾶς συνήθως πηγῆς.

Πηγάζει ἐκ τῆς γῆς καὶ ἐνούμενος μετὰ πολλῶν ἄλλων πηγῶν σχηματίζει τὸ ποτάμι καὶ ταῦτα συνενούμενα ἀποτελοῦσι τὸν ποταμόν. Ἐπὶ τῶν ὄρεων, ἔνθα τὸ ἔδαφος εἶναι λίαν κατωφερές, ὁ ποταμὸς εἶναι εἰς χεῖμαρρος ὄρητικὸς, οὗτινος τὰ διαχυθῆ ὑδάτα ῥέουσιν ἐπὶ βῆθους πετρώδους. Καὶ ἄλλοτε μὲν φράσσεται διὰ φυσικοῦ προχώματος καὶ σχηματίζει λίμνην, ἄλλοτε δὲ μεταβάλλεται εἰς καταρ-

ράκτιν, ὅστις εἰσρέει μετὰ κεραυνοβόλου πατάγου εἰς τὸ βάθος ἐνὸς βαρᾶθρου βάθους ἐνίοτε πολλῶν δεκάδων μέτρων.

Ἄλλαχοῦ δὲ διατρέχει μεγάλην κοιλάδα, ἣτις ἐνιαχοῦ μὲν εὐρύνεται, ἀλλαχοῦ δὲ συστελλεται εἰς στενωπούς.

Ἐν τῇ πεδιάδι καὶ κυρίως πρὸς τὸ κάτω μέρος τοῦ ρεῖθρου τοῦ ὀ ποταμοῦ ῥέει ἠπιῶς καὶ μὲ ὀλιγωτέραν ταχύτητα, ἐλίσσεται δὲ διαγράφων πλείστας πτυχάς συνήθως ὀρειοειδεῖς καὶ μαϊάνδρους¹⁾. Τὰ ὕδατά του περιέχουσι πηλὸν καὶ ἰλὸν τὴν ὀποῖαν ὕπερκεχειλίζων ἐναποθέτει ἐπὶ τῶν πεδιάδων καὶ κατὰ τὰς ἐκβολάς του.

Τινὲς δὲ ἔχουσι ἀρκετὸν βάθος διευκολύνοντες τοὺς πλοῖας τῶν πλοίων πλήρη ἐμπορευμάτων. Ὁ πορθμεὺς κατερχόμενος εἰς τὸ ρεῖθρον τοῦ ποταμοῦ ἐκ μὲν δεξιῶν ἔχει τὴν δεξιὰν ὄχθην, ἐξ ἀριστερῶν δὲ τὴν ἀριστεράν· ἐμπροσθεν δὲ τὸν ῥοῦν τοῦ ποταμοῦ καὶ ὀπισθεν τὸν ἀνάγρουν τοῦ ποταμοῦ.

Τέλος μετὰ πολλῶν ἄλλων ποταμῶν καὶ παραποτάμων διατρέχει πλείστας ὄσας χώρας καὶ ἀρθεύει πλείστας πόλεις καὶ κώμας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σημαντικὰς, τῶν ὀποῖων εὐνοεῖ καὶ διευκολύνει μεγάλως τὸ ἐμπόριον διὰ τῶν πλέον οἰκονομικῶν μέσων καὶ τέλος ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν. Ἡ ἐκβολὴ τοῦ ποταμοῦ ὀνομάζεται **ποταμόκολπος** ὅταν εἴναι εὐρὺς καὶ **δέλτα** ὅταν γίνεται διὰ πολλῶν βραχίωνων.

Συμβολή.

Δέλτα ποταμοῦ.

Αἴμνη.

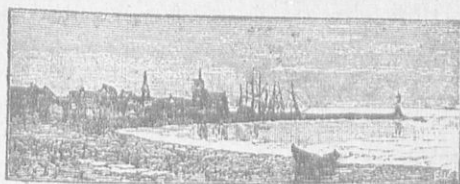

Ἐπὶ τοῦ χάρτου.

Αἴμνη ὀνομάζεται μὲγχι μέρος τοῦ ὕδατος περιβαλλόμενον πανταχόθεν ὑπὸ ξηραξ.

1) Μαϊάνδρος ποταμὸς τῆς Μ. Ἀσίας ἔχων σχῆμα ἐλικοειδές.

Πολλάκις διὰ μέσου λίμνης διέσχεται ποταμός.

Αἰγιαλὸς (ἀμμώδης παραλία).

Ἐλν ἢ τέλματα ὀνομαζόνται τὰ ἀβαθῆ στάσιμα ὕδατα, ἐντὸς τῶν ὁποίων φύονται χόρτα, κάλαμοι καὶ ἀναπτύσσονται μιάσματα πυρετῶν καὶ ἄλλων νοσημάτων. Ἡ διακρονὴ εἰς τὰ τοιαῦτα μέρη εἶναι ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν ὑγίειν ἡμῶν.

Αἱ κατοικίαι.—Τὸ χωρίον.

Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι εἶχον ὡς κατοικίαις τὰ σπήλαια· ὅπλα τῶν εἶχον τοὺς λίθους καὶ τὰ μυτερὰ ξύλα· δι' αὐτῶν μόνον ἐπάλακτον κατὰ τῶν ἀγρίων θηρίων, κατόπιν ὅμως εἶχον ὡς κατοικίαις τὰς καλύβας, τὰς ὁποίας ἐστήριζον διὰ πικραλίων τοὺς ὁποίους ἐπήγνυον ἐντὸς τῆς γῆς.

Ἄλλο εἶδος κατοικίαις εἶναι αἱ σκηναὶ χρήσιμοι εἰς τοὺς νομάδας, (νομάδες ὀνομαζόνται ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι δὲν ἔχουσι μόνιμον κατοικίαν καὶ τοιοῦτοι εἶναι οἱ ποιμένες ὑποχρεωμένοι νὰ μετακινῶσι κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους).

Τέταρτον εἶδος κατοικιῶν εἶναι αἱ οἰκίαι, αἱ ὁποῖαι κατ' ἀρχὰς ἦσαν μονόροφοι ἢ ἰσόγειοι, ἔπειτα διώροφοι, τριώροφοι καὶ πολυώροφοι (μέγαρα, ἀνάκτορα).

Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνθρωποι δὲν ἠδύναντο νὰ ζῶσι χωριστά, πολλὰὶ οἰκογένεια συγγενεῖς συνεφώνησαν καὶ ἔκτισαν τὰς οἰκίας τῶν τὴν μίαν πλησίον τῆς ἄλλης καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐσχημάτισαν μίαν κώμην ἢ ἓν χωρίον.

Πλησίον δ' αὐτῶν καὶ εἰς τὸ καλλίτερον καὶ ὑψηλότερον μέρος ἔκτισαν τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ σχολεῖον.

Οἱ πολλοὶ ἢ ὀλίγοι κάτοικοι τοῦ χωρίου λέγονται χωρικοί· εἶναι συνήθως γεωργοί, κτηνοτρόφοι, ποιμένες, ἀμπελουργοί.

Οί χωρικοί ὑποχρεωμένοι ἐκ τῶν ἐργασιῶν των νὰ διατηρῶσιν ἵππους, ἡμίονους, ὄνους, κτλ. ζῶα πλησίον τῆς κατοικίας των ἔχουσι **στάβλον** (φάτνην). Ἐχουσι **βουστάσιον**, ὅπου διακένουσιν οἱ βόες των καὶ αἱ ἀγελάδες των. Ἐχουσι **σηκὸν** ἢ **μάνδραν** (στάνην) διὰ τὰ ποιμνιά των καὶ τὰς αἰγὰς των. Ἐχουσι **χειροστάσιον**, ἐνθα διακένουσιν οἱ χοῖροι. Ἐχουσιν ὄρνιθῶνας διὰ τὰς ὄρνιθας, περιστερεῶνας διὰ τὰς περιστέρας, μελισσῶνας (κυψέλας) διὰ τὰς μελίσσας. Ἐχουσιν αὐλὴν (περίβολον) διὰ τὰ ζῶα τῶν, τὰς ὄρνιθας, τὰς νήσσας, τὰς χῆνας, τὰς ἰνδικὰς ὄρνιθας (γάλους), τοὺς κονίκλους των (κουνέλια) κλπ.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς συνήθως ὑπάρχει βρύσις τις ἢ φρέαρ διὰ τὰς ἀνάγκας των.

Πολλάκις πέριξ τοῦ χωρίου συμβαίνει νὰ ὑπάρχωσιν **ἀγροί**, **λειμῶνες** (νομαζι=λιβάδια), **λόφοι**, **βουνά**, **ὄρη**, **θάλασσα**, **ποταμός**, **λίμνη**, **ἀμπελῶνες**, **ελαιῶνες** κτλ.

Εἰς τὸ χωρίον διακένει συνήθως εἰς σιδηρουργός, εἰς ἢ πλείοτεροι παντοπῶλαι, εἰς **πεταλωτῆς**, ἐπίσης ὁ **ιερεὺς**, ὁ **διδάσκαλος** καὶ ὅπου τὸ χωρίον εἶναι πολυπληθέστερον δηλ. ἔχει περισσοτέρους κατοίκους, καὶ ἡ **διδασκάλισσα** τοῦ χωρίου.

Αἱ οἰκίαι τοῦ χωρίου εἶναι συνήθως μικραὶ καὶ ἰσόγειοι καὶ ὅλαι σχεδὸν ἔχουσι περίβολον (αὐλήν).

Γύμνασμα.—Πόσα εἶδη κατοικιῶν τῶν ἀνθρώπων γνωρίζομεν καὶ τί εἶδος κατοικίας περιλαμβάνει τὸ χωρίον; 2) Πῶς ὀνομάζονται οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου; 3) Εἰς τί ἀσχολοῦνται συνήθως; 4) Τίνα ζῶα μεταχειρίζονται ὡς βοηθοὺς εἰς τὰς ἐργασίας των; 5) Ποῖα ζῶα καὶ πτηνὰ διατρέφουσι; 6) Τίνες ἄλλοι ζῶσιν εἰς τὸ χωρίον;

Ἡ κωμόπολις¹.

Ἐὰν τὸ χωρίον συμβαίνει νὰ ἀποτελῆται ἀπὸ περισσοτέρων τῶν ἑκάτον οἰκιῶν τότε τὸ χωρίον ἐκεῖνο λέγεται **κωμόπολις** (κεφαλοχωρί).

Εἰς μίαν τοιαύτην κωμόπολιν εὐρίσκει τις οἰκίαν καλλιτέρας καὶ μεγαλυτέρας. Ὑπάρχουσι πολλάκις καὶ **διώροφοι** οἰκίαι καὶ ἐνίοτε καὶ **τριώροφοι** καὶ ὁδοὶ καὶ πλατετεῖα κωνονικώταται.

Εἰς τὴν κωμόπολιν ὑπάρχει πλῆρες δημοτικὸν σχολεῖον ἀρρένων

1) Βλέπε σχεδιάγραμμα χωρίου ἢ κωμοπόλεως ἐν σελ. 17 καὶ 18.

μέ δύο ἢ καί περισσοτέρους διδασκάλους, παρθεναγωγεῖον ἐνίοτε καί σχολαρχεῖον.

Εἰς τὴν κωμόπολιν ὑπάρχουσι τεχνίται περισσότεροι καί ἔμποροι καί εἰς ἢ καί περισσότεροι *λατροί*, εἰς *φαρμακοποιός* καί ἐν *φαρμακείον*, *ταχυδρομεῖον*, *δημαρχεῖον* ἢ οἰκία ἐνθα κατοικεῖ ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητος καί συνέρχεται τὸ ἀρμόδιον κοινωτικὸν ἢ δημοτικὸν συμβούλιον, ἐν νεκροταφεῖον κτλ.

Γύμνασμα.—Ποία ἡ διαφορὰ χωρίου καί κωμοπόλεως ; 2) Τί εὕρσκει τις ἐν τῇ κωμοπόλει ; 3) Ποίου εἶδους σχολεῖα περιλαμβάνει ἡ κωμόπολις ; 4) Ποίου εἶδους ἄνθρωποι καί ποῖα ἐπαγγέλματα ἔχουσι οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ κωμοπόλει ; 5) Πῶς ὀνομάζεται ἡ οἰκία, εἰς τὴν ὅποιαν κατοικεῖ ὁ δήμαρχος ἢ ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητος καί συνέρχεται τὸ συμβούλιον ;

Ἐκκλησία ἡ ναός.

Ἡ ἐκκλησία ὡς εἶπομεν πρέπει ἐν τῷ χωρίῳ καί πανταχοῦ νὰ εἶναι ἐκτισμένη εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος· ἐπίσης δὲ νὰ εἶναι καί τὸ ὠραιότατον τῶν δημοσίων κτιρίων.

Ἡ ἐκκλησία εἶναι οἶκος Θεοῦ εἰς τὸν ὅποιον πηγαίνομεν ὅλοι οἱ χριστιανοὶ διὰ νὰ προσευχηθῶμεν ἀπὸ κοινοῦ. Ἐνῶ εἰς τὸ σχολεῖον πηγαίνομεν διὰ νὰ μαθῶμεν γράμματα.

Μέρη τῆς ἐκκλησίας εἶναι τὸ **ιερόν** ἢ **ἅγιον βῆμα**, ὁ **κυρίως ναός**, ὁ **γυναικωνίτης** καί ὁ **νάροθξ**. Πλησιέστατα δ' αὐτῆς ὑφύεται τὸ κωδωνοστάσιον¹.

Τὸ εἰκονοστάσιον χωρίζει τὸ ἅγιον βῆμα ἀπὸ τὸν κυρίως ναόν.

Εἰς τὸ ἅγιον βῆμα εἶναι ἡ ἅγια τράπεζα.

Περίξ τῆς ἁγίας τραπέζης ἴστανται οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ ἱερεῖς καί οἱ διάκονοι καί προσεύχονται ὑπὲρ ἡμῶν.

Ὁ ἱερεὺς παρακαλεῖ τὸν Θεὸν δι' ἡμᾶς πολλὴν ὥραν.

Ὁ διάκονος θυμιατίζει καί ἀναγιώσκει ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τὸ ἱερόν

Εὐαγγέλιον.

Ὁ ἀρχιερεὺς καί ὁ ἱερεὺς εὐλογοῦσι τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς ὠραιᾶς πύλης (ἀγιοθύρα).

1) Ἐπὶ τοῦ κωδωνοστασίου τὰ ὠφέλιμα πτηνὰ οἱ πελιργοὶ κτιζοῦσι τὴν φωλεάν των.

Οί ψάλλται ψάλλουσιν ὕμνους εἰς τὸν Θεόν, εἰς τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, εἰς τὴν Παναγίαν καὶ εἰς τοὺς ἁγίους.

Ὁ νεωκώρος καθαρίζει τὴν ἐκκλησίαν, ἀνάπτει τὰ κενδήλια καὶ τοὺς πολυελαίους.

Ὁ λαὸς ἴστανται μὲ εὐλάβειν πολλήν καὶ περκαλοῦθε ὕλην τὴν θείαν λειτουργίαν.

Ἦμνασμα. 1) Εἰς ποῖον μέρος τοῦ χωρίου πρέπει νὰ εἶναι ἐκτισμένη ἡ ἐκκλησία ; 2) Τί τόπος εἶναι ἡ ἐκκλησία καὶ διατὶ συναθροίζονται οἱ χριστιανοὶ ἐν αὐτῇ ; 3) Εἰς πόσα μέρη διαιρεῖται ἡ ἐκκλησία ; 4) Διὰ τίνος χωρίζεται τὸ ἅγιον βῆμα ἀπὸ τὸν κυρίως ναόν ; 5) Τί τελεῖται περὶ τῆς ἁγίας τραπέζης ; 6) Τί ἀναγινώσκει ὁ διάκονος ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ βιβλίου ; 7) Ποῖα πρόσωπα ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν τέλεσιν τῆς θείας λειτουργίας καὶ εἰς τί χρησιμεύουσιν οἱ ἱεροψάλται ; 8) Ποῖα τὰ καθήκοντα τοῦ νεωκώρου ;

21. Πόλις¹.

Ὅταν εἰς τόπος ἔχει πολὺ περισσοτέρους κατοίκους ἠνωμένους εἰς κοινωνίαν, ὅχι μόνον τοῦ χωρίου, ἀλλὰ καὶ τῆς κομποπόλεως, ὄρκισσας καὶ μεγαλυτέρας οἰκίας διορόφους, τριωρόφους, τετραωρόφους καὶ ἐνίοτε πεντωρόφους (μέγαλα, ἀνάκτορα), τότε λέγομεν ὅτι εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον εἶναι ἐκτισμένη μία πόλις.

Εἰς πᾶσαν πόλιν πολλὰ πράγματα ἔχει νὰ παρατηρήσῃ τις.

Κατὰ πρῶτον ὅτι αἱ οἰκίαι τῆς πόλεως εἶναι κανονικώταται ἢ μία πλησίον τῆς ἄλλης κατὰ σειρὰν καὶ εἰς τὴν αὐτὴν ὁδὸν καὶ μὲ ἀριθμούς.

Αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως εἶναι πολλὰ καὶ κανονικαί, πλατεῖαι καὶ ὀμαλαί, εὐθεῖαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μὲ ὄχτους (ὑπονόμους μὲ τὰ βεῖθρά των) ἀπὸ τὰ δύο μέρη δεινδρόφυτοι (δεινδροστοιχίαι) αἱ περισσότεραι, μὲ φανούς διὰ νὰ φωτίζωνται τὴν νύκτα διὰ φωταερίου εἴτε δι' ἠλεκτρικοῦ φωτός, μὲ τὰ ἄλλα αὐτῶν λιθόστρωτα (πεζοδρόμια) ἀπὸ τὰ ἄλλα διέρχονται οἱ ἄνθρωποι, ἀπὸ τὸ μέσον διέρχονται αἱ ἄμαξαι, τὰ λεωφορεῖα, τὰ κάρρα, οἱ ἵπποσιδηρόδρομοι, οἱ ἠλε-

1) Ἐκ τῶν ἀναφερομένων ἐν τῷ παρόντι κεφαλαίῳ ὁ διδάσκων πρέπει νὰ τονίσῃ, ἐκεῖνα μόνον τὰ ὁποῖα ἤθελε παρατηρήσει ὁ μαθητὴς ἐπισκεπτόμενος τὴν πρωτεύουσαν τῆς ἐπαρχίας του ἢ τοῦ νομοῦ του διὰ νὰ δύναται νὰ λύῃ τὰς ἀπορίας του.

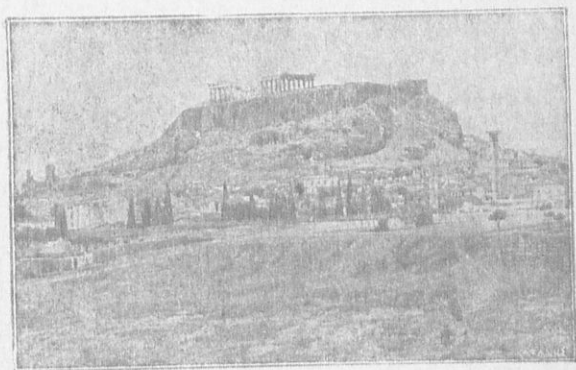
κτρικοί τροχιόδρομοι, οί σιδηρόδρομοι, τὰ αὐτοκίνητα, τὰ ποδήλατα κτλ.

Διὰ τὰ διακρίνονται δὲ αἱ ὁδοὶ μεταξύ των φέρουσι διάφορα ὀνόματα μεγάλων ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι εὐηργέτησαν τὴν πόλιν καὶ τὸν τύπον. Ὅταν δὲ ἡ ὁδὸς εἶναι μεγάλη καὶ πλατεῖα, τότε ἡ ὁδὸς αὕτη λέγεται **λαωφόρος** (λαῶς=λαός).

Εἰς τὴν πόλιν παρατηρεῖται μεγαλύτερα κινήσεις, μεγαλύτερα παραρχή.

Οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων ὀνομάζονται **πολιταί**,

Οἱ νοκοὶ τῶν πόλεων εἶναι μεγαλύτεροπρέστεροι καὶ ὀρακίτεροι ἀπὸ τοὺς νοκοὺς τῶν χωρίων καὶ τῶν κομοπόλεων.

Ἡ Ἀκρόπολις.

Αἱ διαφοροὶ πλατεῖαι τῆς πόλεως εἶναι εὐρύχωροι, ἐπίπεδοι, ὀμακαί, μὲ δενδροστοιχίας, μὲ πίδακας καὶ ἐνίοτε καὶ μὲ τινας ἀνδριάντας. Εἶναι δὲ χρήσιμοι καὶ ὀφέλιμοι εἰς τὴν ὑγείαν τῶν κατοίκων αἱ πλατεῖαι τῆς πόλεως, διότι εἰς αὐτάς ἐξέρχονται καὶ ἀναπνεύουσι καθαρὸν ἀέρα καὶ περιπατοῦσι μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐργασίας των, δηλ. κατὰ τὴν μεσημβρίαν καὶ τὴν ἐσπέραν. Στολιζοῦσι δὲ ἐξ ἄλλου καὶ τὴν πόλιν.

Εἰς τὰς πόλεις ὑπάρχουσι πολλὰ καὶ διάφορα εἶδη δημοσίων καὶ δημοτικῶν καταστημάτων π. γ. διάφορα εἶδη σχολείων πλήρη δημοικὰ, ἑλληνικὰ, γυμνάσια κτλ. δικαστήρια (εἰρηνοδικεῖον, πρωτοδικεῖον κτλ.) ἡφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτοῦτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς (χειμε-

ρινά, θερινά), ταχυδρομεῖον, τηλεγραφεῖον, τηλεφωνεῖον καὶ τελωνεῖον (ἐὰν ἡ πόλις εἶναι παράλιος ἢ παρκαμεθόριος) κτλ.

Ὑπάρχουσι ἐπίσης πολλὰ δημόσια καὶ δημοτικά φιλανθρωπικά καταστήματα νοσοκομεῖα, ὀφθαλμοτροφεῖα, φρενοκομεῖον, σωφρονιστήριον, πτωχοκομεῖον κλπ.

Ἀπὸ τὸ ἐν καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τῶν ὁδῶν κάτωθεν τῶν οἰκιῶν ὑπάρχουσι πολλὰ διάφορα καὶ μεγάλῃ καταστήματα **ἐμπορικά** π.χ. βιβλιοπωλεῖα, φαρμακεία, ἔσπιατορία, ξενοδοχεῖα τοῦ ὕπνου, ὑποδηματοποιεῖα, παντοπωλεῖα, καπνοπωλεῖα, χρυσοχοεῖα, ὀρολογοποιεῖα κλπ.

Ὑπάρχουσι ἀκόμη εἰς τὰ ἔξω μέρη τῆς πόλεως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ διάφορα βιομηχανικά καταστήματα (ἐργοστάσια) ὡς εἶναι τὰ ὑφαντουργεῖα, οἱ ἀλευραιμόμυλοι, τὰ πνευματοποιεῖα, ἐργοστάσια εἰς τὰ ὑποῖα κατασκευάζουσι δμβροέλλας (ὄμβρελλοποιεῖα) χειρόκτια, στεάτινα κηρία, ψαθίνους ἢ ἐξ ὑφάσματος (κετσέ) πῖλους, σαγαρόχαρτον καθεκτοποιεῖα, σαπινοποιεῖα, βυρσοδεψεῖα κλπ.

Εἰς πολλὰς πόλεις ὑπάρχουσι καὶ φρούρια ἢ ἄλλα ὀχυρωματικά ἔργα χρήσιμα εἰς τὴν ἀμυνν τῆς πόλεως, πολλάκις δὲ καὶ μεγάλοι στρατῶνες ἔνθα διαμένουσι (στρατωνίζονται) στρατιῶται καὶ ὑπαξιωματικοὶ (ὀπλίται).

Γύμνασμα.—1) Πότε λέγομεν ὅτι αὐτὴ εἶναι μία πόλις ; 2) Πῶς ὀνομάζονται οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως, τοῦ χωρίου ; —Τί εἶσαι χωρικός ἢ πολίτης ; 3) Πόσας ἐκκλησίας ἔχετε ; 4) Πόσα καὶ ποῖον εἶδῶν σχολεῖα ἔχει ἡ πόλις σας ; 5) Ἔχετε δικαστήρια καὶ ποῖα ; 6) Πόσας πλατείας ἔχει ἡ πόλις σας ; ὀνομάσατε αὐτάς εἰς τί χρησιμεύουσιν ; 7) Ἔχετε πολλὰς ὁδοὺς ; γνωρίζεις νὰ ὀνομάσῃς τινὰς ἐκ τούτων ; Ἔχετε νομαρχεῖον, δημαρχεῖον ; πῶς ὀνομάζεται ὁ δήμαρχός σας ; 8) Ἔχετε δημόσια καὶ δημοτικά καταστήματα, καὶ ποῖα ; 9) Ποῖα φιλανθρωπικά καταστήματα ἔχει ὁ τόπος σας ; 10) Ἔχετε βιομηχανικά ἐργοστάσια ἐν τῷ τόπῳ σας καὶ τίνα προϊόντα κατασκευάζουσι (κατεργάζονται) ; Ποῖα ἀμυντικά ἔργα ἔχουσι κατασκευασθῆ πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεως ;

Ἡ πρωτεύουσά μας—αἱ Ἀθῆναι.

Πρωτεύουσα ὀνομάζεται ἡ πόλις ἐν τῇ ὑποῖα ἐδρεύει ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ κυβέρνησις.

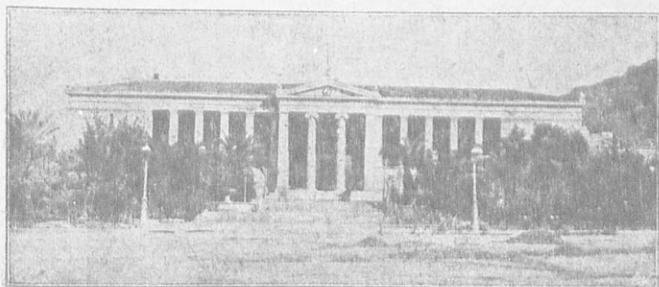
Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνας πρωτεύουσαν ἔχομεν σήμερον τὴν ὠραίαν πόλιν **Ἀθῆνας**. Αἱ Ἀθῆναι εἶναι πόλις ἀνεκτίστη. ἔλαξε τὸ Φηφιόποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ὄνομά της ἐκ τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς, ἡ ὁποία κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἦτο προστάτις τῆς πόλεως.

Αἱ σημερινῆ Ἀθῆναι ἔχουσι πολλὰς, ὀρθίας καὶ μεγάλας οἰκοδομὰς. Εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν ὑπάρχουσι διώροφοι, τριώροφοι καὶ πολυώροφοι οἰκίαι, ἀνάκτορα, μέγαρα πολυτελῆ καὶ λαμπρὰ δημόσια καὶ δημοτικὰ κτίρια.

Αἱ οἰκίαι εἶναι ἐκτισμέναι κανονικῶς κατὰ σειρὰν ἢ μίαν πλαγίως τῆς ἄλλης καὶ φέρει ἐκάστη τὸν ἀριθμὸν της.

Ἐχει οὐδὺς μεγάλας καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εὐθείας καὶ καθαρὰς, καὶ τινὲς μὲ δειροστοιχίαις, λεωφόρους καὶ πολλὰς πλατείας δειροφυτευμένας.

Τὸ Πανεπιστήμιον.

Αἱ σπουδαιότεραι ὁδοὶ τῶν Ἀθηνῶν εἶναι ἡ ὁδὸς **Σταδίου**, ἡ ὁδὸς **Ἐρμοῦ**, ἡ ὁδὸς **Αἰόλου**, ἡ ὁδὸς **Ἀθηῶν**, ἡ ὁδὸς **Ἀκαδημίας**, ἡ λεωφόρος **Πανεπιστημίου**, ἡ λεωφόρος **Ἀμαλίας**, αἱ λεωφόροι **Κηφισίας**, **Πατησίων**, **Ἀλεξάνδρας** καὶ πολλὰ ἄλλα.

Αἱ σημαντικώτεραι πλατεῖαι εἶναι ἡ τοῦ **Συντάγματος**, ἡ τῆς **Ὁμονοίας**, ἡ πλατεῖα τοῦ **Ζαπτείου**, ἡ τοῦ **Ἄρεως** (Πολυγώνου) καὶ τινὲς ἄλλαι. Εἰς τὸ ἄκρον δὲ τῆς λεωφόρου **Ὀλγας**, ἡ ὑποῖα κεῖται πρὸς τὸ νοτιανατολικὸν μέρος τῆς πόλεως καὶ διέρχεται μεταξὺ τοῦ ἄλλου τοῦ **Ζαπτείου** καὶ τοῦ χειμάρρου **Ἰλισοῦ**, κεῖται τὸ **Παναθηναϊκὸν Στάδιον**, ὅπου ἠγωνίζοντο οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Εἰς τὸ Στάδιον τοῦτο, τὸ ὅποιον ἀνεσκευάσθη δαπάναις τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ εὐεργέτου **Ἀβέρωφ**, τελουῦνται καὶ σήμερον κατ' ἔτος οἱ **Πανελληνιοὶ ἀγῶνες** καὶ κατὰ δεκαετίαν οἱ **διεθνεῖς** ποδοῦται.

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

Ἐπὶ τῆς λεωφόρου Πανεπιστημίου εὐρίσκονται α') τὸ λαμπρὸν

Ἀποῦς τῆς πόλεως Ἀθηνῶν.

κτίριον τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου μετὰ τῶν πέριξ αὐτοῦ κειμένων παραρτημάτων. Τελευταίως τὸ Πανεπιστήμιον ταῦτα διηρέθη εἰς δύο τοιαῦτα τὸ **ἐθνικὸν** καὶ τὸ **Καποδιστριακόν**. Τὸ Πανεπιστήμιον ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ὀθωνος μετὰ χρήματα μεγάλων τοῦ ἔθνους εὐεργετῶν. Ἐξ αὐτοῦ ἐξέρχονται οἱ **καθηγηταί** (μεγάλοι διδάσκαλοι), οἱ **ιατροί**, οἱ **νομικοὶ** (δικηγόροι), οἱ **θεολόγοι**, οἱ **χημικοὶ**, οἱ **φαρμακοποιοὶ** κλπ.

Πρὸς τὸ βόρειον τοῦ Πανεπιστημίου μέρος ὑψοῦται τὸ ὀλομόρφικρον κτίριον τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης οἰκοδομηθὲν δαπάναις τοῦ μεγάλου μας εὐεργέτου **Βαλιδιάνου**. Πρὸς νότον δὲ τοῦ Πανεπιστημίου εἶναι ἡ Ἀκαδημία, ὡρασιότατον ἐπίσης καὶ καλλιγράφικρον κτίριον, κτισθὲν δαπάναις τοῦ μεγάλου ἐκ Μοσχολέως τῆς Κορυτσᾶς καταγομένου εὐεργέτου μας

Σίνα.

Πρὸς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς πλατείης τοῦ Συντάγματος καὶ

περὶ τὸ τέμενος τῆς λειωφόρου Πανεπιστημίου εὐρίσκονται τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων μας, μέγα οἰκοδόμημα, ἀνγκικινιζόμενον ἤδη, μετὰ λαμπροῦ βασιλικῆς κήπου.

Προχωροῦντες διὰ τῆς ὁδοῦ Σταδίου πρὸς τὴν πλατεῖαν τῆς Ὀμονοίας συναντῶμεν τὸ **Ἀρσάκειον παρθεναγωγεῖον** ὀλίγον προτοῦ φθάσωμεν εἰς τὴν πλατεῖαν κείμενον μετὰξὺ ἀκριβῶς τῆς ὁδοῦ Σταδίου καὶ τῆς λειωφόρου Πανεπιστημίου. Τὴν δαπάνην τοῦ μεγάλου καὶ εὐρουχόρου τούτου κτιρίου κατέβαλεν ὁ μέγας εὐεργέτης Ἀρσάκης· ἐξ αὐτοῦ ἐξέρχονται καὶ μέλλουσι διδασκάλισσαι.

Ἐκτὸς ὅλων τῶν ἀνωτέρω λαμπρῶν κτιρίων ἔχομεν καὶ ἐρείπια ἀρχαίων εὐκλεῶν οἰκοδομημάτων καὶ μνημείων.

Τὸ ὀραιότερον ὅμως κτίριον, τὸ μεγαλοπρεπέστατον καὶ ἀρχαιότετον, τὸ ὅποιον τιμᾷ ὅλην τὴν Ἑλλάδα, εἶναι ἡ **Ἀκρόπολις**, ἐν τῇ ὁποίᾳ εὐρίσκονται τὰ **Προπύλαια**, ὁ **Παρθενὼν** (καὶς τῆς παρθενού **Ἀθηνᾶς**) τὸ **Ἐρέχθειον** καὶ ὁ ναὸς τῆς ἀπιέρου **νίκης**.

Τὴν Ἀκρόπολιν ἐπισκέπτεται καὶ θαυμάζει πᾶς ξένος ἐρχόμενος εἰς Ἀθήνας. Εὐρίσκεται δὲ αὕτη πρὸς τὸ νότιον μέρος τῆς πόλεως Ἀθηνῶν καὶ ἐπὶ λόφου ὕψηλοῦ.

Γύμνασια.—1) Εἰς ποῖον μέρος (συνοικίαν) τῶν Ἀθηναίων κατοικεῖς, εἶπατέ μοι τὴν ὁδὸν καὶ τὸν ἀριθμὸν. 2) Ποῖαι εἶναι αἱ κεντρικώτεραι καὶ μεγαλύτεραι ὁδοὶ τῶν Ἀθηναίων; 3) Ἐπὶ τίνας ὁδοὺ κεῖται τὸ Πανεπιστήμιον, ἡ Συναία Ἀκαδημία, ἡ Βαλλιάνειος βιβλιοθήκη; 4) Ποῖαι εἶναι αἱ ὀραιότεραι λειωφόροι τῶν Ἀθηναίων; 5) Ποῖαι αἱ ὀραιότεραι καὶ μεγαλύτεραι πλατεῖαι τῶν Ἀθηναίων; 6) Ποῖον τὸ μεγαλοπρεπέστερον καὶ ὀραιότερον τῶν ἀρχαίων μνημείων;

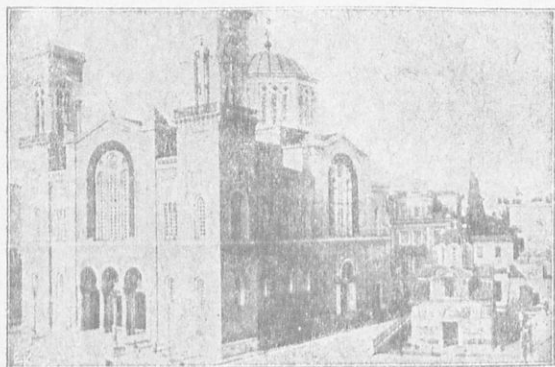
Ἐκκλησίαι ἢ ναοὶ τῶν Ἀθηναίων.

Ὡς ἐλέγομεν εἰς τὸ προηγούμενον μάθημα ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀθηναίων ὑπάρχουσι πολλὰ **δημόσια** καὶ **δημοτικὰ** κτίρια, προτοῦ ὅμως εἴπομεν περὶ αὐτῶν θὰ μάθωμεν ποῖας καὶ πόσας ἐκκλησίας ἢ ναοὺς εἶχει ἡ πόλις Ἀθῆναι.

Ὁ πρῶτος, ὁ ὀραιότερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος ναὸς εἰς τὴν πρωτεύουσιν Ἀθῆνας εἶναι ὁ τῆς **Μητροπόλεως** κείμενος ἐν τῷ νατικαντικῷ τμήματι τῆς πόλεως.

Μεγάλαν εὐχαρίστησιν αἰσθάνεται τις ὅταν παρίσταται κατὰ τὰς μεγάλας ἐορτὰς καὶ ἰδίως κατὰ τὴν **ἔθνηκὴν** μας **ἐορτήν**, τοῦ

Εὐαγγελισμοῦ, βλέπων τοὺς βασιλεῖς μας, τὸν διάδοχον τοῦ θρόνου καὶ τοὺς ἄλλους πρίγγιπας, τοὺς ὑπουργοὺς, τοὺς πρέσβεις, τοὺς ἀνωτέρους δημοσίους πολιτικούς ὑπαλλήλους καὶ τοὺς ἀξιωματικούς πάντας ἐνδεδυμένους μὲ τὰς ὀρακίαις καὶ χρυσοποικίλους στολὰς των καὶ ἐνδυμάσιαις των νὰ παρίστανται εἰς τὴν τελετὴν. Εἶναι ὄρακιον καὶ μεγαλοπρεπὲς ἑσάμα.

Ἡ Μητροπολις.

Ἡ κυτὴ παράτχις ἐπαναλαμβάνεται καὶ κατὰ τὴν ὀνομαστικὴν ἑορτὴν τοῦ μεγάλου καὶ ἐνδόξου βασιλέως μας Κωνσταντίνου, κατὰ τὴν ἱερὰν τελετὴν τῆς Ἀναστάσεως καὶ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους. Οἱ ἀρχαιότεροι νοοὶ ἐν Ἀθήναις, οἱ ἐκτισμένοι ἐπὶ τῶν βυζαντινῶν χρόνων, εἶναι ὁ τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου δεξιὰ τοῦ νοοῦ τῆς Μητροπόλεως, ὁ τῆς **Καπνικαρέας** (εἰσοδίων τῆς Παναγίας) ἐν τῷ μεσῷ τῆς ὁδοῦ Ἑρμοῦ, ὁ τῶν ἁγίων **Θεοδώρων**, ὁ τῆς ἁγίας **Αἰκατερίνης** καὶ ὁ τοῦ ἁγίου **Νικολάου τοῦ Ῥαγκαθά**.

Νεώτεροι δὲ καὶ πολὺ εὐρυχωρότεροι εἶναι αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἁγίας **Εἰρήνης**, τοῦ ἁγίου **Κωνσταντίνου**, τῆς **Χρυσοσπηλαιωτίσσης**, τοῦ ἁγίου **Νικολάου** (Πευκακίου), τῆς **Ζωοδόχου Ἠγηῆς**, τοῦ ἁγίου **Διονυσίου** τοῦ ἄρεσπαχίτου καὶ τινες ἄλλαι μικρότεροι.

Ὁ μεγαλύτερος ὅμως καὶ ὀρσιότερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος νοὸς ἐκ τῶν ἐλληνικῶν εἶναι ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει νοὸς τῆς ἁγίας **Σοφίας**, τοῦτον εἶχον κτίσει οἱ Ἕλληνες αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου, ὁπότεν ἡ Κωνσταντινούπολις ἦτο πρωτεύουσα τῆς ἐλληνικῆς αὐτο-

κρατορίας. Δυστυχῶς ὅμως οἱ Τούρκοι ἀφ' ὅτου πρὸ 500 περίπου ἐτῶν ἐκυρίευσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀφῆρπασαν καὶ τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας καὶ τὸν μετέβαλον ἔκτοτε εἰς τουρκικὸν ναὸν (Τζαμίον).

Γύμνασμα.—1) Ποῖος εἶναι ὁ μεγαλύτερος καὶ ὠραιότερος ναὸς ἐν Ἀθήναις ; 2) Ποῖοι παρίστανται ἐν τῷ ναῷ τῆς Μητροπόλεως κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς καὶ τελετὰς ; 3) Ποῖοι οἱ ἀρχαιότεροι ναοὶ καὶ κατὰ ποίαν ἐποχὴν ἐκτίσθησαν ; 4) Ποῖοι οἱ νεώτεροι ; 5) Ποῖος καὶ ποῦ εὐρίσκεται ὁ μεγαλύτερος ἑλληνικὸς ναὸς καὶ ὑπὸ τίνων ἐκτίσθη καὶ εἰς τί χρησιμεύει νῦν ;

Τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν καὶ πρῶτον ἡ ὠραία μας Ἀκρόπολις.

Ὡς εἵπομεν εἰς προηγούμενον μάθημα, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον θαυμάζει καὶ σπουδάζει ὅλος ὁ κόσμος καὶ χάριν τῶν ὀποίων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔρχονται οἱ ξένοι εἰς τὸν τόπον μας (τὴν Ἑλλάδα) εἶναι τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα, τὰ ὁποῖα ἐκληρονομήσαμεν ἀπὸ τοὺς ἐνδόξους προγόνους μας. Πρέπει δὲ νὰ γνωρίζητε ὅτι τὸ ὠραιότερον, καλλιτεχνικώτερον καὶ στερεώτερον, ἐξ ὅλων εἶναι ἡ ὠραία μας Ἀκρόπολις, ἡ ὁποία ἀνηγάθη πρὸ τριάκοντα περίπου αἰώνων (τριῶν χιλιάδων ἐτῶν)· εὐρίσκεται δὲ ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου καὶ περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς οικοδομήματα·

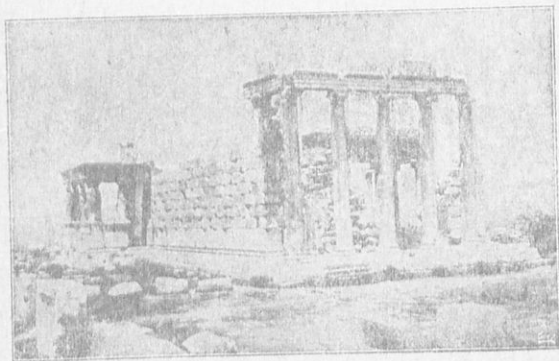

Ο Παρθενών.

α') τὰ Προπύλαια, β') τὸν ναὸν τῆς ἀπείρου νίκης, γ') τὸ Ἐρέχθειον μὲ τὰς ὠραίας Καρυάτιδας κόρας καὶ δ') τὸ ὠραιότερον πάντων τὸν Παρθενῶνα, ὅστις ἐχρησίμευσεν ὡς ναὸς τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς τῶν ἀρχαίων.

Ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ὑπάρχει ἀκόμη καὶ μουσεῖον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔχουσι τοποθετηθῆ κατὰ τάξιν πολλὰ ὠραῖα ἀγάλματα, τὰ ὁποῖα εὐρέθησαν κατὰ κειροῦς ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως.

Ἄλλοι ἀρχαῖοι ναοὶ εἶναι τὸ **Θησεῖον**, ὅπως δὴποτε κτίριον ἀκέραιον περιέχον 32 στήλας, αἱ στήλαι τοῦ Ὀλυμπίου Διός, 16 ἐν ὄψῳ σφύζομενοι κίονες, καὶ πολλὰ ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ κτίρια ἐκ τῶν ὁποίων τὰ σημαντικώτερα εἶναι ἡ ἀρχαία ἀγορά, ἡ πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ, ὁ ναὸς τοῦ Διόλου (ὠρολόγιον τοῦ Κυρρήστου), ἡ στοὰ τοῦ Ἀτιάλου, ἡ στοὰ τῶν Γυγάντων, τὸ Δίαυλον, ὁ Κεραμεικὸς καὶ τὰ περὶ τῆς Ἀκροπόλεως κείμενα τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου (τοῦ Βάκχου) καὶ τὸ φιδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ καὶ πολλὰ ἄλλα.

Τὸ Ἐοίχθειον.

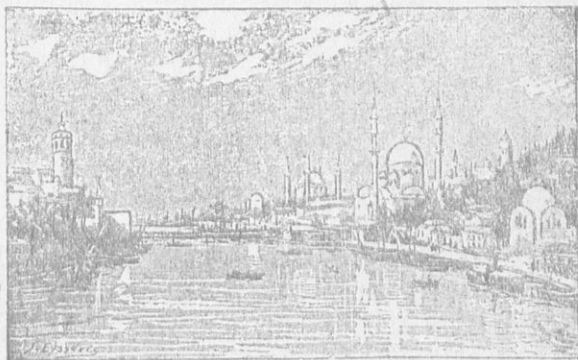
Τὸ πρῶτον τί ὕστερον γὰρ θαυμάσῃ καὶ σπουδάσῃ τις ἐπισκεπτόμενος τὸ εἰς τὴν ἀρχὴν σχεδὸν καὶ δεξιὰ τῆς λεωφόρου Πατησίων κείμενον ὠραιότατον ἀρχαιολογικὸν **μουσεῖον**, ἐντὸς τοῦ ὁποίου περικλείονται κατὰ τάξιν ἐπιστημονικῆν διάφορα πολυτιμώτατα ἀγάλματα ἐκ μαρμαροῦ καὶ χαλκοῦ, ποικίλα ἀγγεῖα μὲ ζωγραφίαν, καὶ μὲ ποικίλα χρώματα, ἀπεικονίζοντα διαφόρους παραστάσεις καὶ σκηνὰς τοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἀγάλματα ἐξ ὀπτιῆς γῆς, νομίσματα σιδηρᾶ, χαλκᾶ, ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ καὶ παντοσευθῆ ἀρχαῖα ἀντικείμενα τοῦ βίου τῶν ἐνδόξων προγόνων μας.

Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τὰ περιεχόμενα ἐν τῷ μουσεῖῳ τούτῳ συνελήγησαν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ πατρίς ἡμῶν Ἑλλάς.

Πατρίς ἐκάστου ἀνθρώπου λέγεται τὸ μέρος ὅπου γεννᾶται καὶ βλέπει τὸ πρῶτον τὸ λαμπρὸν φῶς τοῦ ἡλίου καὶ μεγαλώνει, ὅπου μανθάνει καὶ ὁμιλεῖ τὴν γλῶσσάν του καὶ ὅπου διακίμενει ἡ οἰκογένειά του καὶ οἱ συγγενεῖς του καὶ ὅπου εὐρίσκεται ὁ πατρικὸς οἶκος καὶ ὅπου ἔχουν ἀναπτυχθῆ ἡ στοργὴ καὶ τὰ κοινὰ πρὸς ἄλλους τοὺς πολίτας συμφέροντα.

Ἡ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη τῶν τέκνων τῆς εἶναι ἐπέκτασις τῆς οἰκογενειακῆς ἀγάπης.

Ἡ Κωνσταντινούπολις.

Πάντες ἡμεῖς οἱ πολῖται ἔχομεν καθήκοντα πρὸς τὴν πατρίδα, δεφίλομεν νὰ ἀγαπῶμεν αὐτὴν καὶ νὰ ὑπερασπίζωμεν τὴν ἀκεραιότητα, τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ τὴν τιμὴν αὐτῆς, χύνοντες καὶ αὐτὴν τὴν τελευταίαν ρακίδα τοῦ αἵματός μας. Νὰ μὴ λησμονῶμεν δὲ οὐδέποτε αὐτὴν ὅσον μακρὰν καὶ ἂν ἠθέλωμεν μεταβῆ.

Ὁ τόπος εἰς τὸν ὅποιον ἐγεννήθημεν ἀνήκει εἰς ἓν μεγαλύτερον μέρος τῆς γῆς τὸ ὅποιον ὀνομάζεται **Ἑλλάς** καὶ ὅλοι ὅσοι κατοικοῦμεν τὴν Ἑλλάδα ὀνομάζομεθα **Ἕλληνας**. Ἡ Ἑλλάς λοιπὸν εἶναι ἡ μεγάλη καὶ ἀγαπητὴ πατρίς ἡμῶν.

Πάντες οἱ Ἕλληνας ὁμιλοῦμεν τὴν **ἑλληνικὴν γλῶσσαν**, ἡ ὁποία εἶναι ἡ ὀρασιωτέρα καὶ ἡ πλουσιωτέρα γλῶσσα τοῦ κόσμου.

Ἡ Ἑλλάς μας ἄλλοτε ἦτο πολὺ μεγάλη· ἀλλὰ βάρβαροι καὶ κακοὶ

λαί ἦλθον (ἐπέδραμον) καὶ τὴν ὑπεδούλωσαν. Σήμερον ἀκόμη πολλὰ μέρη ἐλληνικὰ (Θράκη, Μ. Ἀσία κλπ.) κατέχουσιν οἱ **Τούρκοι**, οἱ **Βούλγαροι** καὶ ἄλλοι. Ἡ μεγαλύτερα ἐλληνικὴ πόλις, τὴν ὁποῖαν κατέχουσιν ἀκόμη οἱ Τούρκοι, εἶναι ἡ **Κωνσταντινούπολις** μίᾳ ἀπὸ τῆς ὀρεινότερας πόλεις τοῦ κόσμου. Τὴν παλαιὴν κενρὴν αὐτὴν εἴχομεν ἡμεῖς οἱ Ἕλληνας πρωτεύουσαν, ἐκεῖ ἦσαν τὰ ἀνάκτορα τῶν βασιλέων μας. Σήμερον ἔχομεν πρωτεύουσαν τὰς **Ἀθήνας**.

Εὐτυχῶς οἱ δύο τελευταῖοι ἐνδοῶοι καὶ νικηφόροι πόλεμοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐνδοῶου καὶ μεγάλου βασιλέως ἡμῶν **Κωνσταντίνου ΙΒ'** τοῦ ἐλευθερωτοῦ ἐμεγάλωσαν τὸ βασίλειον καὶ ἔδωκαν τὴν γλυκεῖαν ἐλευθερίαν εἰς 2 1/2 ἐκατομμύρια Ἕλληνας, οἵτινες πρὸ ὀλίγου ἀκόμη ἦσαν ὑπόδουλοι εἰς τοὺς Τούρκους.

Γύμνασμα.—1) Ποῖος τόπος λέγεται πατρίς μας καὶ ποῖα ἡ ἀγάπη τῶν τέκνων τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ; 2) Ποῖα καθήκοντα ἔχουσιν οἱ πολῖται πρὸς τὴν πατρίδα των ; 3) Ποῖα εἶναι ἡ πατρίς μας καὶ πῶς ὀνομαζόμεθα ἡμεῖς ; 4) Ποῖαν γλώσσαν ὁμιλοῦμεν ; 5) Διατί εἶναι ἡ καλλίτερα καὶ πλουσιωτέρα γλώσσα τοῦ κόσμου ; διότι δι' αὐτῆς διεδόθη εἰς ὅλον τὸν γνωστὸν τότε κόσμον ὁ ἐλληνικὸς πολιτισμὸς καὶ τὸ σπουδαιότερον εἰς αὐτὴν ἐγράφη τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον καὶ δι' αὐτῆς ἐξηπλώθη τὸ πρῶτον εἰς τὸν κόσμον ὁ χριστιανισμὸς. 6) Ποῖα καὶ πόσον μεγάλη ἦτο ἡ πατρίς μας εἰς τοὺς παλαιούς χρόνους ; 7) Ποῖοι κατέχουν ἀκόμη χώρας ἐλληνικὰς καὶ τυραννοῦν τοὺς ἀδελφούς μας ; 8) Ποῖα ἦτο ἡ παλαιὰ πρωτεύουσα τοῦ ἐλληνισμοῦ καὶ ποῖοι σήμερον τὴν κατέχουσιν ἀκόμη ;

Μέσα συγκοινωνίας. (1)

Καὶ εἰς τὸ χωρίον καὶ εἰς τὴν κομύπολιν καὶ εἰς τὴν πόλιν διὰ τὴν συγκοινωνώσιν οἱ κάτοικοι τῶν διαφόρων μερῶν ὀφείλουσι νὰ ἔχωσι πρὸ παντὸς εὐθείας, εὐρείας καὶ καθαρὰς ὁδοὺς. Αἱ καλὰ ὁδοὶ ἔχουσι καὶ ἀπὸ τὸ ἐν μέρος καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο πεζοδρομῖα καὶ βεῖθρα, διὰ τῶν ὁποίων μεταχετεύονται τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς (ὕμβρις) εἰς τὰς ὁπὰς τῶν ὑπονόμων, τοὺς ὀδοκαθαριστάς των, τοὺς ἐκ φωτὸς ἀερίου ἢ ἠλεκτρικοῦ ἢ καὶ ἀσετυλῆνης φανούς των κλπ.

Ἐπὶ τῶν πεζοδρομίων περιπατοῦσιν οἱ πολῖται πεζῇ· διὰ μέσου δὲ τῆς ὁδοῦ οἱ ἔφιπποι, αἱ ἄμαξι, τὰ αὐτοκίνητα, τὰ δῖτροχα καὶ τετρατροχα (φορτηγὰ ἄμαξι) κλπ.

(1) Βλέπε ἐν συνδυασμῷ καὶ τὰ ἐν σελ. 41 ἐκτιθέμενα.

Αἱ ὁδοὶ τῶν πόλεων ὀνομάζονται **ἀγυιαί**. Ὅταν δὲ αὐταὶ εἶναι πολὺ εὐρεῖαι τότε λέγονται **λεωφόροι**, πολλὰ δὲ ἐκ τῶν ὁδῶν καὶ ἐκ τῶν λεωφόρων στολιζόνται ἐκατέρωθεν διὰ σειρᾶς δένδρων (δενδροστοιχίαι). Αἱ ὁδοὶ εἶναι **ἀμαξιτοὶ** ἢ ἀπλῶς **βαταί**· αἱ δὲ ἐπὶ τῶν ὄρειων μερῶν ὑπάρχουσαι λέγονται **ἀτραποὶ** (μονοπάτια).

Εἰς ἓνα τόπον διὰ τὸ εἶπωμεν ὅτι ἔχει ἄφθονα τὰ μέσα τῆς καλῆς συγκοινωνίας πρέπει νὰ ὑπάρχωσιν ἐν αὐτῷ σιδηροδρομοὶ ἢ ηλεκτρικοὶ ἢ ἀτμοκίνητοι, τροχιόδρομοι, αὐτοκίνητα, εἰς δὲ τὰς παρακλίους αὐτοῦ πόλεις νὰ προσεγγίξωσι πολλὰ πλοῖα ἱστιοφόρα καὶ ἀτμόπλοια. Τὰ ἀνωτέρω εἶναι τὰ σπουδαιότερα μέσα τῆς συγκοινωνίας.

Ἐκτὸς τῶν ὄρων εἶπομεν ἄλλα μέσα συγκοινωνίας εἶναι αἱ ἄμαξαι αἱ συρόμεναι δι' ἵππων, αἱ ἀτμοκίνητοι ἄμαξαι, τὰ λεωφορεῖα, τὰ ποδήλατα, τὰ δίτροχα (κάρρα) τὰ τετράτροχα, τὰ αὐτοκίνητα φορτηγά, οἱ ἵπποι, οἱ βόες, οἱ ἡμίονοι, οἱ ὄνοι καὶ αἱ κάμηλοι κατάλληλοι διὰ τὰς ἐρήμους τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς.

Πάντα τὰ ζῶα τὰ ὅποια μεταφέρουσι φορτία ἀπὸ τοῦ ἑνὸς τόπου εἰς τὸν ἕτερον μὲ μίαν λέξιν λέγονται **ὑποζύγια**.

Περὶ τῶν πεδιάδων καὶ τῆς χρησιμότητος αὐτῶν.

Εἶπομεν ἐν τοῖς προηγουμένοις ὅτι πεδιάς καλεῖται μεγάλη ἑκταοὶς ξηρᾶς ὀμαλῆς (ἐπιπέδου) ¹. Αἱ πεδιάδες χρησιμεύουσιν ἐν γένει ὅπως οἱ ἄνθρωποι καλλιεργοῦσι, σπεύρουσι, φυτεύουσι καὶ συγκομιζοῦσι διάφορα γεωργικὰ προϊόντα χρησιμώτατα πρὸς διατροφήν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ζῴων.

Ἐδῶ εἰς τὸν τόπον μας καλλιεργοῦμεν τὸν σῖτον, τὴν κριθάν, τὸν ἀρβύσσινον, τὴν βρόμην κλπ. (δημητριακοὶ καρποί), τὸ ἔλαιον, τὸν οἶνον, διάφορα εἶδη ὄσπριων, τὸν καπνὸν καὶ πλεῖστα εἶδη λαχανικῶν (κηπεύματα).

Εἰς πολλὰ ὄρεινὰ μέρη (ὄροπέδια) καλλιεργοῦσιν οἱ ἄνθρωποι τοὺς διαφόρους ἀγρούς των ὅχι κατὰ τὴν συνήθη ἐποχὴν τῆς σπορᾶς (φθινοπαρον), ἀλλὰ κατὰ τὸ θέρος προσπαθοῦντες νὰ σπειρώσιν ὅ,τι δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ εἰς αὐτούς.

Εἰς πολλοὺς τόπους, οἱ ἑποῖοι δὲν καλλιεργοῦνται (λιβάδια) καὶ

1) Γραφὴ ἐπὶ τοῦ πίνακος καὶ ἀποστήθις τοῦ ὄρισμοῦ τῆς πεδιάδος.

εις τὰς πεδιάδας ἐκείνας, ὅπου ἔχει μεταφερθῆ ἡ συγκομιδὴ τῶν διαφόρων προϊόντων, ὀδηγοῦσιν οἱ ποιμένες τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἰγὰς των, οἱ βουκόλοι τὰς ἀγελάδας καὶ τοὺς βόας των, τοὺς ἵππους τοὺς ἡμιόνους των καὶ πολλὰ ἄλλα ζῷα.

Εἰς ὅσας χώρας ἡ καλλιέργειά τῶν γαιῶν εἶναι μεγάλη καὶ ἐνεργεῖται μετὰ τέχνης καὶ ἐπιστημονικότητος (διὰ τῶν τελειοτέρων γεωργικῶν ἐργαλείων) ἡ συγκομιδὴ εὐδοκίμει μεγάλως καὶ ἡ χώρα πλουτίζει καὶ εὐτυχεῖ.

Πρέπει ὅμως νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι παραλλήλως τῆς συντόνου προσπάθειας τῶν καλλιεργητῶν ὀφείλει νὰ προστατεύῃ αὐτοὺς τὸ κράτος ἀποτελεσματικῶς διὰ τῶν περὶ ἀγροφυλακῆς κυρίως νόμων, ὥστε οὐδεὶς νὰ τολμᾷ νὰ ζημιῶ καὶ καταστρέφῃ οὔτε αὐτὸς οὔτε τὰ ζῷά του, τοὺς ἀγρούς καὶ τὰ δένδρα τοῦ ἄλλου.

Περὶ τῶν ὀρέων καὶ τῆς χρησιμότητος αὐτῶν.

Ἐν τῷ περὶ ὀρογραφίας σελ. 55 κεφαλαίῳ, εἶπομεν γενικὰ τινα περὶ ὀρέων, ἣδὴ λέγομεν περὶ τῆς χρησιμότητος αὐτῶν.

Τὰ ὄρη χρησιμεύουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἰδίᾳ τὸ ὕψος αὐτῶν καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν δάση, ὅπως τροποποιῶσιν τὸ κλίμα τύπου τινὸς ἐπὶ τὸ ὀροσεριώτερον, προκαλοῦντα τὴν ὑγρασίαν καὶ τὴν βροχὴν, διευκολύνοντα οὕτω τὴν ῥοήν τῶν ὑδάτων, ἡ ὅποια ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα νὰ καθιστᾷ εὐφόρους τὰς πέριξ τῶν ὀρέων πεδιάδας καὶ κοιλάδας φέρουσα τὸν πλοῦτον καὶ τὴν εὐτυχίαν εἰς τοὺς κατοίκους αὐτῶν.

Πλεῖστα ὄρη παρέχουσιν εἰς ἡμᾶς διάφορα εἶδη λίθων χρησιμωτάτων, ὡς λ. χ. τὸ **μάρμαρον** λευκὸν καὶ διαφόρων ἄλλων χρωμάτων εἰς οἰκοδομίαν, κατεργασίαν ἀνδριάντων, ἀγαλμάτων, ἐπίπλων κλπ. τὸν **σχιστόλιθον** (πρώτη οἰκοδομικὴ ὕλη), τὴν **σμέρδα** (πρὸς λείανσιν μετάλλων), τοὺς **μυολίθους**, τὴν **κίσηριν** (ἐλαφρόπετραν), τοὺς **γαϊάνθρακας**, τὸ **θεῖον**, τὴν **θηραϊκὴν γῆν** (πορσελάνην), πολλὰκις καὶ μαγειρικὸν ἔλας κλπ.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐκ πολλῶν ὀρέων ἐξορύσσονται διάφοροι ὀρυκταὶ ὕλαι. Τὰ μέρη δὲ ταῦτα ὀνομαζόνται **μεταλλεῖα**, **ὄρυγεῖα**, **λατομεῖα**. Ἐννοεῖται ὅτι τοιοῦτοι τύποι ὑπάρχουσιν ἐκτὸς τῶν ὀρέων, πολλὰκις καὶ ἐντὸς τῶν πεδιάδων.

Λί διάφοροι ὀρυκταὶ ὕλαι (μέταλλα) εἶναι ὁ **χρυσός**, ὁ **ἄργυρος**,

τὸ νικέλιον (εὐγενῆ μέταλλα), ὁ μόλυβδος, ὁ χαλκός, ὁ σίδηρος, ὁ λευκοσίδηρος, ὁ ψευδάργυρος, ὁ κασσίτερος (ἀγενῆ μέταλλα) καὶ πολλὰ ἄλλα μέταλλα.

Περὶ τῆς ποιότητος τοῦ ἔδαφους.

Συμπληρωματικῶς μετὰ τὰ ἐκτιθέμενα ἐν σελ. 37 καὶ 39 «ἡ κοινότης καὶ αἱ γαῖαι αὐτῆς» λέγομεν καὶ τὰ ἐξῆς·

Τὸ ἔδαφος διακρίνομεν γενικῶς εἰς γόνιμον καὶ ἄγονον. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ἔδαφος δὲν εἶναι πανταχοῦ τὸ αὐτό, εἰς πολλὰ μέρη τὸ ἔδαφος καλύπτεται ὑπὸ γλόης, θάμνων (γαμοῦλλαδα), διαφόρων φυτῶν καὶ δένδρων μικρῶν τε καὶ μεγάλων. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην λέγομεν ὅτι τὸ ἔδαφος τοῦτο εἶναι **γόνιμον**.

Εἰς πολλὰ ἄλλιν μέρη βλέπομεν ὅτι τὸ ἔδαφος εἶναι γυμνόν, δὲν φυτρῶνει σχεδὸν τίποτε· τότε λέγομεν ὅτι τὸ ἔδαφος τοῦτο εἶναι **ἄγονον**.

Ὡς ἐκ τούτου τὴν γῆν διακρίνομεν α') εἰς **γόνιμον**, β') εἰς **ἀργιλωδὴν**, γ') εἰς **ἀμμώδη**, δ') εἰς **πετροῶδη** καὶ ε') εἰς **ἐλώδη**.

Γόνιμοι γαῖαι.

α' **Γῆ γόνιμος** καταλληλοτάτη πρὸς καλλιέργιαν εἶναι ὅταν αὕτη ἀποτελεῖται ἐκ χώματος λεπτοῦ, λιπαροῦ καὶ μαυροσιδοῦς τὴν ὄψιν, συνήθως περιέχει κόπρον ζώων (ἵππων, βοῶν) ἢ φυτικὰς ὑσείας ἐν καταστάσει σήψεως εὐρισκομένας.

Γῆ γόνιμος ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ ἐκ τῆς ἰλύος (λάσπης τῶν ποταμῶν) προερχομένη ἐκ τῆς προσχώσεως γαιῶν ὑπὸ ποταμῶν ὡς συμβαίνει τοῦτο ἐν Φθιώτιδι διὰ τοῦ Σπερχειοῦ ποταμοῦ, ἐν Μεσσηνίᾳ διὰ τοῦ ποταμοῦ Περμίου, ἐν Ν. Ἑλλάδι διὰ τοῦ ποταμοῦ Νέστου, ἐν Αἰγύπτῳ διὰ τοῦ ποταμοῦ Νείλου (δέλτα) κλπ.

Ἄγονοι γαῖαι.

β') **Γῆ ἀργιλωδῆς** εἶναι ἐκείνη, ἡ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ χῶμα γλοιώδες, ξερθρὸν καὶ ἐνίοτε φαῖόν. Κατὰ τὸν χειμῶνα δὲ καὶ κυρίως ἐν κερῶ βροχῆς εἶναι πηλώδης καὶ γλοιώδης, καθ' ὅσον ἀπορ-

ροφᾶ ὕδωρ, ἀλλὰ κρατεῖ αὐτό ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς μέγχις ὅτου ἐξατμισθῆ ἢ διαρρέουσῃ ἐκεῖ που.

Ὅταν δὲ πάλιν ἐπικρατῆ ἀνομβρία, σκληρύνεται καὶ ξηραίνεται εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε οἱ ἔχοντες ῥιφθῆ εἰς αὐτὴν σπόροι νὰ μὴ δύνανται νὰ φυτρώσωσιν. Ἄν δὲ συνέπεσον ἐν τῷ μεταξὺ νὰ φυτρώσωσι ξηραίνονται. Ἡ ἀργιλώδης λοιπὸν γῆ εἶναι **ἄγονος**. Τὸ χῶμα ὅμως ταύτης χρησιμεύει εἰς τὴν κατασκευὴν πλίνθων ὤμων στερεῶν, εἰς πλίνθους ὀπτᾶς (τοῦδ' ἔλα), εἰς κεράμους καὶ εἰς διάφορα πήλινα ἀγγεῖα καὶ σκεύη.

γ') **Γῆ ἀμμώδης** λέγεται ὅταν καλύπτεται ὑπὸ ἄμμου εἴτε χονδρᾶς εἴτε λεπτῆς. Συμβαίνει δὲ τοῦτο εἰς πολλὰ παράλια θαλασσῶν, εἰς τινὰς ἀκτὰς ἢ ἐκβολὰς ποταμῶν ἢ λιμνῶν καὶ εἰς τὰς ἐκτεταμένους καὶ ἀπεράντους ἀμμώδης ἐρήμους τῆς Ἀσίας (Γόβης, Ἀραβίαις κλπ.) καὶ τῆς Ἀφρικῆς (Σαχάρας κλπ.). Καὶ ἡ γῆ αὕτη ἢ ἀμμώδης εἶναι ἄγονος. Διότι τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς ἀπορροφούμενον ταχέως κατέρχεται εἰς βάθος πολὺ καὶ ἀποπλύνει τὴν ἄμμον, ὥστε δὲν μένει ἱκμάς ἢ ὑγρασία ἢ χῶμα καὶ ἐν γένει οὐδεμίαν θρεπτικὴν οὐσίαν διὰ νὰ βλαστῆσῃ τι.

Ἐν τούτοις καὶ τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς γῆς χρησιμεύει πολὺ, διότι οἱ οἰκοδόμοι ἀναμειγνύοντες τὴν καθαρὴν ἄμμον μετ' ἀσβέστου κάμνουσιν ἐν μείγμα, τὸ ὁποῖον ἄμα στεγνώσῃ καὶ ξηρανθῆ καλῶς, ἀποτελεῖ σπουδαίαν καὶ στερεὰν ὕλην συγκολλητικὴν τῶν λίθων.

δ') **Γῆ πετρώδης** καλεῖται ἡ ἀποτελουμένη ἐκ διαφόρων πετρωμάτων (λίθων) εἴτε μεγάλων εἴτε μικρῶν ὡς εἶναι ὁ **ἀσβεστόλιθος**, ὁ **πωρόλιθος**, ὁ **οχιστόλιθος**, τὸ **μάρμαρον**, ἢ **χονδρὰ ἄμμος** τῶν ποταμῶν καὶ τῶν κίτρικῶν (κροκάλα).

Καὶ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς γῆς εἶναι **ἄγονον**, διότι ἐπὶ τῶν λίθων τίποτε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φυτρώσῃ.

Πάντα ὅμως τὰ εἶδη ταῦτα τῶν λίθων εἶναι χρησιμώτατα εἰς τὸν ἄνθρωπον, ἄλλα μὲν εἰς κατασκευὴν ἀσβέστου, ἄλλα δὲ εἰς οἰκοδομὰς καὶ ἄλλα διὰ καθαρισμὸν καὶ λείανσιν μετάλλων ὡς εἶναι ἡ ἔλαφροπέτρα (**κίσσηρις**), ἡ **ομόρις** κλπ. Τὰ μέρη ἐκ τῶν ὁποίων ἀποκύπτονται οἱ λίθοι λέγονται **λατομεῖα**.

ε') **Γῆ ἐλώδης**. Αἱ πέριξ τῶν ἐλῶν γαῖαι εἶναι αἱ χειρότεραι καὶ αἱ ἐπιβλαβέστεραι εἰς τὴν ὑγείαν τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι μὲν πολ-

λάκις γόνιμοι εἰς τὴν καλλιιεργίαν τῆς ὀρύζης καὶ τοῦ βάμβακος ἀλλ' ἔνεκα τῶν ἀναπτυσσομένων ἐλωδῶν μισμμάτων καὶ τῶν ἐλωδῶν πυρετῶν (ἀνοφελεῖς κώνωπες) ἀποθνήσκουσιν ἐπικίνδυναι καὶ θανατηφόροι εἰς τοὺς περὶ οἰκοῦντας.

Τὴν τρόπον ἐξυγιαίνονται καὶ ἀποξηραίνονται καὶ γίνονται γόνιμοι αἱ γαῖαι αὗται (αἱ ἐλώδεις) ;

Διὰ τῆς ἀποστραγγίσεως κυρίως διὰ χανδάκων καὶ αὐλάκων μεταφερομένων τῶν σηπομένων καὶ λιμναζόντων ὑδάτων εἰς τὴν θάλασσαν ὡς τοῦτο ἐγένετο πρὸ τινῶν ἐτῶν ἐν Κωπαίδι καὶ ἄλλαχθοῦ.

Πῶς καταρθούται ἡ γονιμοποίησις τῶν γαιῶν ἐν γένει ;

Ἡ γονιμοποίησις τῶν γαιῶν ἐνεργεῖται διὰ διαφόρων μέσων, τὴν ἀργύλλωδην γῆν καὶ πολλὰς ἄλλας ἀγόνους καθιστῶσι γονίμους ἀνκμειγνύοντες αὐτὰς διὰ κόπρου καὶ ἄμμου, διὰ φυτικῶν οὐσιῶν, χημικῶν λιπασμάτων κλπ.

Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα.

α') Εἰς τὸ σῶμά μου διακρίνω τρία μέρη· τὴν κεφαλὴν, τὸν κορμὸν καὶ τὰ ἄκρα.

Κεφαλὴ.—Ὁ λαιμὸς συνδέει τὴν κεφαλὴν μετὰ τὸ ἔκλον σῶμα.

Τὸ ἄνω μέρος τῆς κεφαλῆς εἶναι τὸ κρανίον, τὸ ἔμπροσθεν εἶναι τὸ πρόσωπον. Εἰς τὸ πρόσωπον εἶναι τὸ μῆτωπον, οἱ ὀφθαλμοί, ἡ ὄψις, τὸ στόμα, αἱ σιαγόνες, τὰ ὄτια καὶ αἱ παρειαί.

Ἡ κεφαλὴ δύναται νὰ εἶναι μεγάλη ἢ μικρά, στραγγύλη ἢ ὀφειδῆς, τριχωτὴ ἢ ἄτριχος (φαλακρά), ἄσχημος ἢ ὠραία.

Τὸ μῆτωπον εἶναι πλατὺ ἢ στενόν, μέγα ἢ μικρόν.

β') Οἱ ὀφθαλμοί εἶναι δύο, ὁ ἀριστερός ὀφθαλμὸς καὶ ὁ δεξιός ὀφθαλμὸς.

Οἱ ὀφθαλμοί εἶναι ὑγροί, ζωηροί, εὐκίνητοι. Εὐρίσκονται εἰς δύο κοίλα μέρη· προφυλάσσονται δὲ ἀπὸ τὰ βλέφαρα καὶ ἀπὸ τὰς βλεφαρίδας.

Ἐπάρχουσιν ὀφθαλμοὶ μαύροι (μέλανες), κυανοὶ ἢ γαλιανοί, καστανόχροοι (φακίοι), τεφρώδεις (στακτεροί), πράσινοι.

Μετὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς βλέπω (ὄρω). Ὅταν κλείω τοὺς ὀφθαλμοὺς δὲν βλέπω· δὲν βλέπω καλῶς καὶ ἔταν εἶναι σκότος. Τοὺς ὀφθαλμοὺς κινῶ ὅπου θέλω, ἐπάνω, κάτω, δεξιὰ, ἀριστερά.

Ὅταν δικαίρῳ μακρόθεν τὰ πράγματα, τότε ἔχω ὑγιεῖς ὀφθαλμοὺς (τοῦναντίον μύωψ, πρεσβύωψ, τυφλός).

Ὅταν κλιθῶ, τότε οἱ ὀφθαλμοί μου εἶναι γεμάτοι ἀπὸ δάκρυα.

γ') Μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς βλέπω τὸν πατέρα, τὴν μητέρα, τοὺς ἀδελφούς, τοὺς συγγενεῖς, τὸν διδάσκαλόν μου, τοὺς συμμάχητάς μου, ἕλα τὰ πράγματα τοῦ σχολείου μου καὶ τῆς οἰκίας μου, διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀναγινώσκω.

Διὰ τῶν ὀφθαλμῶν βλέπω τὸ παιδίον νὰ τρέχη· τὸ πτηνὸν νὰ πετᾷ, τοὺς ἰχθύς νὰ κολυμβῶσι. Διὰ τῶν ὀφθαλμῶν βλέπω εἰς τὸν κήπον τὰ ἄνθη, τὰ δένδρα καὶ τὰ ὀπωρικά, βλέπω τοὺς ἀγρούς, τὰ λιβάδια, τὰ δάση. Διὰ τῶν ὀφθαλμῶν βλέπω τὴν ἡμέραν τὸ στερέωμα, τὸν ἥλιον τὴν νύκτα βλέπω τὴν σελήνην καὶ τὰ ἄστρα.

Πόσον καλὸς εἶναι ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος μᾶς ἔδωκε τοιοῦτον δῶρον! Λέξεις πρὸς ἀπομνημόνευσιν κλπ.

Ἡ κεφαλή, ὁ κορμός, ὁ λαιμός, τὸ κρανίον. τὸ πρόσωπον, ὁ ὀφθαλμός, τὸ στόμα, ἡ παρειά, τὸ μέτωπον, ἡ ῥίς, ἡ σιαγών.

Πληθ.—Αἱ κεφαλαί, οἱ κορμοί, οἱ λαιμοί, τὰ κρανία, τὰ πρόσωπα, οἱ ὀφθαλμοί, τὰ στόματα, αἱ παρειαί, τὰ μέτωπα, αἱ ῥίνες, αἱ σιαγόνες.

Κλ.—Μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς βλέπω, -εις, -ει, -ομεν, -ετε, -ουσι.

Διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἀναγινώσκω, -εις, -ει, -ομεν, -ετε, -ουσι.

Ἰραπτή ἀπάντησις.—Τί βλέπομεν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν;—Ἐχομεν ὀφθαλμοὺς—Οἱ ὀφθαλμοί εἶναι—

Εἰς τὸν γεμναζόμενον μικρὸν δεῖξον τὰ ἄνω μέρη.

Συ νέ χει α.

α') Ἡ ῥίς (μύτη) εἶναι εἰς τὸ μέσον τοῦ προσώπου ὑπεράνω τοῦ στόματος μεταξὺ τῶν δύο ὀφθαλμῶν.

Ἡ ῥίς εἶναι παχεῖα ἢ βραχεῖα ἢ μακρά.

Ἡ ῥίς ἔχει δύο ῥώθωνας ἢ μυκτῆρας.

Διὰ τῆς ῥίνος μυρίζω ἢ ὀσφραίνομαι. Ὁσφραίνομαι τὰ ἄνθη, τὸ ῥόδον, τὸ ἴον, τὸ κερκύφυλλον, τὸν βασιλικὸν καὶ ἄλλα· ὀσφραίνομαι τὰ φαγητά, τὰ φάρμακα, τὰ δρώμαα. Αἰσθάνομαι τὴν κακὴν ὀσμίν.

Ἐπάρχουσι ζῶα ποῦ ὀσφραίνονται πολὺ· τότε λέγομεν ὅτι τὰ ζῶα αὐτὰ ἔχουσι τὴν ὀσφρηθῆν ἀνεπτυγμένην, ὡς ὁ κύων.

Ἄναπνέομεν καὶ διὰ τῆς ῥινός. Ὅταν κοιμώμεθα, πρέπει νὰ ἔχωμεν κλειστὸν τὸ στόμα καὶ διὰ τῆς ῥινός νὰ ἀναπνέομεν.

Μὲ τὸ ῥινόμακτρον καθαρίζω πάντοτε τὴν ῥινά μου.

β') Τὸ στόμα εὐρίσκεται μεταξὺ τῶν δύο σιαγόνων κάτω ἀπὸ τὴν ῥίνα. Ἐξῶθεν εἶναι τὰ χεῖλη· μὲ τὰ χεῖλη, ὅταν θέλω, τὸ ἀνοίγω. Ὅταν φωνάζω δυνατὰ, τὸ ἀνοίγω· ὅταν κολυμβῶ, τὸ κλείω· ὅταν χαμογελῶ, ὅταν συρίττω, τὸ μισοκνοίγω. Ὅταν τρώγω, τὸ ἀνοίγω καὶ ὅταν πίνω, ἐπίσης τὸ ἀνοίγω.

Ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τοῦ στόματος εἶναι αἱ δύο σιαγόνες· ἡ ἄνω σιαγὼν ἀκίνητος πάντοτε καὶ ἡ κάτω κινητή. Ἐντὸς τοῦ στόματος εἶναι ἡ γλῶσση ἐρυθρά, μελακκὴ, εὐκίνητος. Διὰ τῆς γλώσσης ὀμιλῶ, γεύομαι τὰ φαγητὰ καὶ ἐνοῶ ὁποῖαν γεῦσιν ἔχουσιν, ἐὰν εἶναι πικρά, ἀλμυρά, γλυκέα, ξινά. Ὅταν ὀμιλῶ, προσέχω, ὀμιλῶ καθαρά, ἀναγινώσκω καθαρά, ἐνοῶ ὅτι ὀμιλῶ, δὲν ὀμιλῶ πολλά· δὲν εἶμαι φλύαρος· ὀμιλῶ τὴν γλῶσάν μου τὴν ἐλληνικὴν, ἢ ὁποῖα εἶναι ἡ ὠραιοτέρα γλῶσσα τοῦ κόσμου.

Ἐντὸς τοῦ στόματος εἶναι καὶ οἱ ὀδόντες, διὰ τῶν ὀδόντων μασσῶ τὰς τροφάς· δὲν σπάζω ποτὲ σκληρὰ πράγματα, καρύδια, λεπτοκάρα, ἀμύγδαλα καὶ τὰ τοιαῦτα. Καθαρίζω καὶ περιποιούμαι πάντοτε τοὺς ὀδόντας, διότι δὲν ὑπάρχει χειρότερος πόνος ἀπὸ τὸν πονόδοντον, ὅταν μένωσιν αἱ τροφαὶ εἰς τοὺς ὀδόντας μὲς σήπονται οἱ ὀδόντες καὶ τότε ὑποφέρομεν.

Λέξεις πρὸς ἀπομνημ. κλπ.

Ὀυσιστικά.— Ἡ ῥίς, τὸ πρόσωπον, ὁ ῥώθιον, τὸ ῥόδον, τὸ ἴον, τὸ ἄρωμα, τὸ στόμα, τὸ χεῖλος, οἱ ὀδόντες, αἱ σιαγόνες, ἡ γλῶσσα.

Ῥήματα.— Ὁσφραίνομαι, τρώγω, κλείω, ἀνοίγω, φωνάζω, ὀμιλῶ, κολυμβῶ, ἀναγινώσκω, πίνω, ἀναπνέω.

Κλίσις γραπτῆ.— Ἀναπνέω διὰ τῆς ῥινός. Τρώγω διὰ τοῦ στόματος.

Συνέχεια.

α') Ὁ κορμὸς ἀρχίζει ἀπὸ τὸν λαγμόν· ἔμπροσθεν τοῦ κορμοῦ εἶναι τὸ στήθος καὶ ἡ κοιλία, ὀπίσθεν δὲ οἱ ὦμοι.

Εἰς τὸ στήθος εἶναι καὶ ἡ καρδία καὶ οἱ πνεύμονες· ἀπὸ τὴν καρδίαν ἀναχωρεῖ τὸ αἷμα καὶ διαδίδεται εἰς ἕλον τὸ σῶμα.

β') Τὰ ἄκρα εἶναι αἱ δύο χεῖρες καὶ οἱ δύο πόδες. Τῆς χειρὸς μέρη εἶναι ὁ βραχίον, ὁ ἀγκών, ὁ πῆχυς, καὶ ἡ ἄκρα χεῖρ. Τοῦ ποδὸς μέρη εἶναι ὁ μηρός, ἡ κνήμη καὶ ὁ ἄκρος πούς.

Ἡ χεῖρ ἔχει πέντε δακτύλους (μέγας ἢ ἀντίχειρ, δεικτικῆς, μέσους, παρήμεσος καὶ μικρός)· καὶ ὁ πούς ἔχει πέντε δακτύλους, εἰς τὰ ἄκρα τῶν δακτύλων εἶναι οἱ ὄνυχες· εἰς τὰς χεῖρας εἶναι καὶ ἡ παλάμη· εἰς τοὺς πόδας εἶναι τὸ πέλμα· κλειστή χεῖρ σχηματίζει τὴν πυγμὴν ἢ τὸν γρόνθον.

Με τὰς χεῖρας κρατοῦμεν τὸ βιβλίον καὶ τὴν γραφίδα· με τὰς χεῖρας φέρομεν τὰς τροφὰς εἰς τὸ στόμα· με τὰς χεῖρας ἀνοίγομεν καὶ κλείομεν τὰ παράθυρα καὶ τὴν θύραν· με τὰς χεῖρας μανθάνομεν ὄργανόν τι ἢ τέχνην τινά.

Με τὰς χεῖρας ἐννοοῦμεν τὸ βάρος τῶν σωμάτων. Θέλω νὰ ἴδω, ἐὰν λίθος τις εἶναι βαρὺς ἢ ελαφρὸς, τὸν σηκῶν με τὰς χεῖρας· θέλω νὰ ἐννοήσω, ἐὰν πρᾶγμα τι εἶναι σκληρὸν ἢ μαλακόν, τὸ δοκιμάζω με τὰς χεῖρας (ἄφή). Θέλω νὰ ἴδω, ἐὰν τὸ ὕδωρ εἶναι θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἢ χλιαρὸν, τὸ δοκιμάζω με τὰς χεῖρας.

Οἱ κολοβοχειρεῖς εἶναι δυστυχεῖς ἄνθρωποι. Οἱ μεταχειριζόμενοι τὴν ἀριστερὰν χεῖρα περισσύτερον ἀπὸ τὴν δεξιὰν λέγονται ἐπαρίστεροι (ζερβοί).

Λέξεις πρὸς ἀπομνημόνευσιν κλπ.

Ὀυσιστικὰ.—Ὁ κορμός, ὁ λαιμός, τὸ στήθος, ἡ κοιλία, ἡ καρδιά, τὸ αἷμα, οἱ πνεύμονες, αἱ χεῖρες, οἱ πόδες, οἱ ὄνυχες, ἡ παλάμη, ὁ γρόνθος.

Ῥήματα.—Συλλαμβάνω, ἀνοίγω, κλείω, κρατῶ, φέρω, παίζω, μανθάνω, ἐννοῶ, ἐγγίζω, δοκιμάζω.

Κλίσις γραπτὴ.—Με τὰς χεῖρας ἀνοίγω τὴν θύραν, (-ω,-εις,-ει, -ομεν,-ετε,-ουσι). Κλείω τὸ παράθυρον.

Κλίσις προφορικὴ.—Ἐγείρομαι πρωί· ἐνδύομαι, πλύνομαι, λούομαι, νίπτομαι, κτενίζομαι, κόπτω τοὺς ὄνυχάς μου, προσεύχομαι, γυμναζομαι, προγευματίζω, ἔρχομαι καθαρὸς εἰς τὸ σχολεῖον.

Αἱ τροφαὶ τοῦ ἀνθρώπου.

α') Ὁ ἄριστος εἶναι ἡ κυριωτέρα τροφή τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ἄρτος γίνεται ἀπὸ τὸ ἄλευρον· τὸ ἄλευρον γίνεται ἀπὸ τὸν σῖτον ἢ ἀπὸ τὸν ἀραβόσιτον ἢ ἀπὸ τὴν κριθήν.

Τὸν σίτον σπείρει ὁ γεωργὸς εἰς τοὺς ἀγρούς. Τὸν ἀγρὸν πρῶτον καλλιεργεῖ ὁ γεωργός.

Μὲ τὸ **ἄροτρον** καὶ τὰς χεῖρας ἀφαιρεῖ τὰ ἄλλα χόρτα· ἔπειτα τὸν σπείρει καί, ἀφοῦ μεγαλώσῃ καὶ κιτρινίσῃ, τὸν **θερίζει**, τὸν κάμνει δεμάτις, τὸν μεταφέρει εἰς τὸ ἀλώνιον, τὸν ἀλωνίζει, τὸν λιχνίζει, τὸν κοσκινίζει, τὸν μεταφέρει εἰς τὸν μύλον, τὸν ἀλέθει ὁ **μυλωνᾶς**· ὁ **ἀρτοποιὸς** τὸν ζυμώνει, ὁ **κλιβανεύς** (φούρναρης) τὸν ψήνει καὶ ὁ **ἀριο-ώλης** τὸν πωλεῖ.

β') Τὸ κρέας εἶναι θρεπτικὴ τροφή. Ἔχομεν κρέας βόειον, πρόβειον, χοίρινον, κρέας πτηνῶν (ὄρνιθων, χηνῶν, κούρκων) ἢ καὶ ἀγρίων ζώων, λαγοῦ, ἀγριοχοίρου.

Τὸ κρέας πωλεῖ ὁ κρεοπώλης εἰς τὸ κρεοπωλεῖον.

γ') Τὰ **λάχανα**. Ἐπίσης θρεπτικὴ τροφή εἶναι τὰ λάχανα, τὰ ὁποῖα μαγειρεύονται καὶ μὲ τὸ κρέας. Ἔχομεν λάχανα ἡμερᾶ καὶ λάχανα ἀγρία. Λάχανικὰ ἡμερᾶ εἶναι τὰ **σέλινα**, τὰ **μπιζέλια**, τὰ **πράσα**, τὰ **μαρούλια**, τὰ **κολοκυνθάκια**, τὰ **φασόλια**, αἱ **μπάμαι**, αἱ **ντομάται**, τὰ **κουκιά**, αἱ **ἀγκινάραι**, τὰ **λάχανα** (κράμβαι), τὰ **κουνουπίδια**, τὸ **μακεδονῆσι** (μαϊδάνας) καὶ ἄλλα· ἀγρία εἶναι τὰ **θαδίκια** (κίχαρα), τὰ **βλαστάρια** (βροῦδες) καὶ ἄλλα χόρτα.

δ') Τροφὴ ὡσαύτως εἶναι καὶ τὰ **δοπρια**· **φασόλοι**, **κνᾶμοι**, **ἐρέβινθοι**, **πίσα** (μπιζέλια) καὶ ἄλλα. Ὡσαύτως καὶ τὰ ὀπωρικὰ καὶ τὰ γεώμηλα καὶ οἱ ἰχθύες.

Λέξεις πρὸς ἐκμάθησιν κλπ.

Ὀνόματτα.—Ὁ ἄρτος, ὁ ἀρτοποιός, ὁ ἀρτοπώλης, τὸ ἀρτοπωλεῖον, ὁ γεωργός, ὁ σίτος, ὁ ἀγρός, ὁ κρεοπώλης, τὸ κρεοπωλεῖον, ὁ ἰχθύς, ὁ ἰχθυοπώλης, ὁ μυλωνθρός, τὸ ἰχθυοπωλεῖον.

Ρήματτα.—Ζυμώνω, ὀργάνω, σπείρω, βοτανίζω, θερίζω, ἀλωνίζω, λιχνίζω, κοσκινίζω, πωλῶ.

Αἱ ἡλικίαι τῶν ἀνθρώπων.

Βρέφος ὀνομάζεται τὸ πολὺ μικρὸν παιδίον, **νήπιον** ὀλίγον ἄμα μεγαλώσῃ, **παιδίον** ἄμα συμπληρώσῃ τὸ πέμπτον ἔτος, **παῖς** μετὰ τὸ δωδέκατον, **νεανίας**, **ἀνὴρ**, **γέρον**. **Κοράσιον**, **δεσποινίς**, **γυνή**, **γραῖα**.

Συμπλήρωσις.—Ἐγὼ εἶμι.— Ὁ διδάσκαλός μου εἶναι.— Ὁ

πάππος μου είναι —. Ὁ πατήρ μου είναι —. Ἡ μήτηρ μου είναι —. Ἡ μόμμη σου είναι —. Ἡ διδασκάλισσα τῆς ἀδελφῆς σου είναι —. Ὁ ἀδελφός σου ὁ μεγαλύτερος είναι —. Ἡ γειτόνισσά μας ἐγέννησεν ἓν μικρὸν παιδάκι· αὐτὸ τώρα ὀνομάζεται —. Ὀλίγον ἐὰν μεγαλώσῃ, θὰ ὀνομάζεται —. Ἐχὼ ἀδελφὴν πολὺ μεγαλύτεραν ἀπ' ἐμέ· εἶναι **ἀγαμος**, ὀνομάζεται —.

Κλίσις. Ἡ γυνή—αἱ γυναῖκες—ἡ δεσποινίς—αἱ δεσποινίδες—τὴν δεσποινίδα—τὴν γυναῖκα. Ὁ ἀνὴρ, τὸν ἄνδρα, αἱ ἄνδρες. Ὁ παῖς, τὸν παῖδα, αἱ παῖδες.—Τὸ βρέφος, τὰ βρέφη.—

Τὰ ἐνδύματα.

Τὰ ἐνδύματα κατασκευάζονται ἀπὸ **υφάσματα**. Τὰ υφάσματα πολεῖ ὁ **υφασματοπώλης**. Τὰ υφάσματα κατασκευάζει ὁ **υφάντης** ἢ ἡ **υφάντρια** εἰς τὸ **υφαντήριο**.

Τὰ υφάσματα εἶναι ἢ **μάλλινα**, ἢ **βαμβακερά**, ἢ **λινᾶ**, ἢ **μεταξωτά**, ἢ **τριχωτά**.

Τὰ μάλλινα ἔγιναν ἀπὸ **ἔριον** ἢ **μαλλίον**· τὸ μαλλίον μᾶς τὸ δίδουσι τὰ πρόβατα.

α') Τὰ βαμβακερά ἔγιναν ἀπὸ **βάμβακα**· ὁ **βάμβαξ** εἶναι μικρὸν φυτὸν (θάμνος), ὁ **βάμβαξ** γίνεται εἰς τοὺς ἀγρούς.

Ὁ **βάμβαξ** ἔχει καὶ τὸν σπόρον· **μηχανή** τις χωρίζει τὸν σπόρον ἀπὸ τὸν **βάμβακα**· εἰς τὸ κλωστήριον ὁ **βάμβαξ** γίνεται **νῆμα** ἢ **κλωστή**· καὶ τὸ νῆμα αὐτὸ εἰς τὸ **υφαντήριο** γίνεται **υφασμα**.

β') Τὰ **λινᾶ** γίνονται ἀπὸ τὸ **λίνον**· τὸ **λίνον** εἶναι φυτὸν· ἀπὸ τὸ **λίνον** ἐξάγονται **κλωσταὶ** καὶ ἀπὸ τὰς κλωστάς γίνονται τὰ υφάσματα τὰ **λινᾶ** (**λινκρόσπορος**).

γ') Τὰ **μεταξωτά** ἔγιναν ἀπὸ **μέταξαν**· ἡ **μέταξ** ἔγινεν ἀπὸ τὸ **κουκκουλίον**· τὸ δὲ **κουκκουλίον** κατασκεύασεν ὁ **μεταξοσκώληξ**.

Τὰ **τρίχινα** ἔγιναν ἀπὸ τὰς **τρίχας** τῆς **αἰγῆς** ἢ **ἄλλου ζώου**.

Οἱ πρόγονοί μας, αἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, δὲν ἠγάπων τὰ πολλὰ ἐνδύματα· δύο κυρίως ἐνδύματα ἔφερον, ἓν ἐσώτερον, τὸν **χιτῶνα**, καὶ ἓν ἐξωτερικόν· καὶ τὸ **ἱμάτιον**, τὸ ὅποιον ἔφερον ἄνευ τοῦ **χιτῶνος**.

Δὲν εἶναι ὑγιεινὸν νὰ φορῇ τις πολλὰ ἐνδύματα καὶ μάλιστα βαρέα καὶ πολὺ παχέα· τὰ ελαφρὰ καὶ λεπτὰ ἐνδύματα εἶναι τὰ καταλληλότερα καὶ διὰ τὸν **χειμῶνα**.

Τὰ ἐξωτερικὰ ἐνδύματα εἶναι διάφορα εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ἑλληνικὸν φόρεμα εἶναι ἡ φουστανέλλα.

Τὰ ἐπισημόρικα ἄλλα μὲν εἶναι μακρὰ καὶ πλατέα, ἄλλα εἶναι στενὰ καὶ βραχέα.

Αἱ περισκελίδες (πανταλονικ) εἶναι ἐπίσης διάφοροι.

Εἰς τοὺς πόδας φέρομεν *περικνημίδας* (κάλτσας) καὶ *υποδήματα*.

Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς φέρομεν *πίλον* ἢ *φέσιον*.

Τὰ ἐνδύματα κόπτει ὁ *κόπτης* καὶ βράπτει ὁ *βράπτης* ἢ ἡ μήτηρ ἢ ἡ ἀδελφή μας.

Τὸ ἐργαστήριον τοῦ βράπτου λέγεται *βραφεῖον*.

Ὅταν φορῶ τὰ ἐνδύματά μου, τότε *ἐνδύομαι*, ὅταν τὰ ἀφαιρῶ, τότε *ἐκδύομαι*. Τὰ ἐνδύματά μου φυλάττω *καθαρὰ πάντοτε*.

Κλ.—Ἐνδύομαι, -εσαι, -εσαι· -όμεθα, -εσθε, -οντες. —Ἐκδύομαι, —νίπτομαι, —λούομαι, —προσεύχομαι, —κτενίζομαι, —ἐργάζομαι, —ἐρχομαι, —γυμνάζομαι.

Τὰ ὑποδήματα κατασκευάζονται ἀπὸ *δέρματα* ζώου ἐπεξεργασμένα *βύρσας*. τὰς βύρσας κάμνει ὁ *βυρσοδέλης* εἰς τὸ *βυρσοδεφεῖον*.

Ὁ ὑποδηματοποιὸς κατασκευάζει τὰ ὑποδήματα καὶ ὁ *υποδηματοπώλης* πωλεῖ αὐτὰ εἰς τὸ *υποδηματοπωλεῖον*.

Ὁ *πιλοποιὸς* εἰς μέγα ἐργαστήριον κατασκευάζει τοὺς *πίλους* καὶ ὁ *πιλοπώλης* πωλεῖ αὐτοὺς εἰς τὸ *πιλοπωλεῖον*.

Λέξεις πρὸς ἐκμάθησιν

Ἐπίτης—βράπτης—βραφεῖον, —υπόδημα—υποδηματοποιός—υποδηματοποιεῖον, —πίλος—πιλοποιός—πιλοπωλεῖον.

Ἡ περίξ φύσις κατὰ τὰς τέσσαρας ὥρας ἢ ἐποχὰς τοῦ ἔτους.

Τρεῖς μῆνες τοῦ ἔτους σχηματίζουν μίαν ὥραν τοῦ ἔτους.

Αἱ τέσσαρες καιρὸν ὥραι τοῦ ἔτους εἶναι τὸ *φθινόπωρον*, ὁ *χειμῶν*, τὸ *ἔαρ* καὶ τὸ *θερος*.

Τὸ ἔτος ἔχει 365 ἡμέρας καὶ διαιρεῖται εἰς 12 μῆνας. Καὶ ἀνὰ πᾶσαν τετραετίαν 366, ὅπου ὁ μὴν Φεβρουάριος ἔχει ἡμέρας 29. Τὸ ἔτος τοῦτο καλεῖται *δίσεκτον*.

Τὸ φθινόπωρον.

Κατὰ τὸ φθινόπωρον αἱ ἡμέραι ἀρχίζουσι νὰ γίνωνται μικρότεροι καὶ αἱ νύκτες μεγαλύτεροι. Ὁ κύσων τοῦ θέρους ἀρχίζει νὰ ἐλαττώνηται καὶ ὁ ἀήρ νὰ γίνηται ὑποθερμότερος. Κατὰ τὴν πρωΐαν καὶ τὴν ἑσπέραν πίπτει ὀμίχλη. Ἀπὸ καιροῦ δὲ εἰς καιρὸν πνέουσι καὶ ἀνεμοὶ ἰσχυροὶ αἵτινες, ὅσον προχωροῦσιν αἱ ἡμέραι, γίνονται ψυχρότεροι.

Κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ φθινοπώρου ἡ φύσις εἶνε μεγαλοπρεπεστάτη. Τὰ δάση καὶ οἱ λόφοι λάμπουσιν ἐκ τῶν ποικίλων χρωμάτων τῶν φυτῶν καὶ τῶν ἀνθέων. Τὰ ὄρη, οἱ λειμῶνες καὶ αἱ πεδιάδες εἶνε κατὰφυτοὶ καὶ καταπράσινοι. Οἱ ἀμπελῶνες βρῖθουσι σταφυλῶν ὀρίμων. Οἱ κλῶνες τῶν ὀπωροφόρων δένδρων κάμπτονται ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ὀρίμους καρπούς, ἀπὸ τὰ μῆλα, τὰ σύκα, τὰ ροδάκινα, τὰ δαμάσκηνα, τὰ κυδῶνια, τὰ ρόδια, τὰ βερίκοκκα. Ἐκαστον φυτὸν, ἀπὸ τοῦ ἀσθενεστάτου χάρτου μέχρι τῆς ἰσχυροτάτης δρυός, φέρει ἄπειρα σπέρματα. Οἱ λειμῶνες, τὰ δάση, οἱ κῆποι, οἱ ἀγροὶ εἶνε πλήρεις δένδρων καὶ θάμνων, αἵτινες βρῖθουσι καρπῶν. Ἐπὶ τῶν θαλερῶν κλάδων τῶν δένδρων καὶ τῶν θάμνων, εἰς τὰ δάση καὶ εἰς τοὺς κήπους, εἰς τοὺς λόφους καὶ εἰς τὰς λόχμας ἔδουσι τὰ πτηνὰ γλυκύτατα καὶ θελιτικώτατα.

Ἄλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐξαφανίζεται ἡ μεγαλοπρέπεια αὕτη τῆς φύσεως. Τὰ πολύχρωμα ἀνήθη των δασῶν καὶ τῶν λόφων, τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν λειμῶνων, τῶν πεδιάδων καὶ τῶν κήπων ἀρχίζουσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ἐξαφανίζωνται. Τὰ φύλλα τῶν δένδρων, τὰ ὅποια ἔστιλβον ἐκ ζωηρότητος, ἀρχίζουσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ μαρμίνωνται, νὰ κιτρινίσωσι καὶ νὰ πίπτωσι κατὰ γῆς. Τὸ παρκαμικρὸν φύσημα τοῦ ἀνέμου ἀποσπᾷ ἀπὸ τῶν κλώνων καὶ διασκορπίζει αὐτὰ κατὰ χιλιάδας εἰς τὸν ἀέρα. Οἱ καρποὶ τῶν ὀπωροφόρων δένδρων, τῶν θάμνων καὶ τῶν ἀγρῶν δένδρων τῶν δασῶν ἀρχίζουσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ ὀλιγοστεύωσι καὶ ἐπὶ τέλους πουθενὰ νὰ μὴ φαίνωνται. Τινὰς συνάξουσιν οἱ ἄνθρωποι, ἄλλους τρώγουσι τὰ πτηνὰ καὶ οἱ πλείστοι καταπίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα ἐξ αὐτῶν γίνωσι νέα δένδρα, ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα ἢ κατάλληλος. Οἱ ἀμπελῶνες δὲν ἔχουσι πλέον οὔτε φύλλα οὔτε σταφυλάς.

/ Αἱ ἀηδόνες, αἱ χελιδόνες, οἱ κόσσυφοι, οἱ κορυδαλλοί, οἱ σπίναι,

αί ακανθυλλίδες (καρδερίνες), οί φλώροι, αί τρυγόνες, αί ὄρτυγες, οί συκοφάγοι καὶ τὰ ἄλλα ἀποδημητικὰ πτηνὰ ἀρχίζουσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ φεύγωσιν. Ἀφίνουσι τὰ δάση καὶ τοὺς ψυχροὺς λεμῶνας καὶ μεταβαίνουσιν εἰς ἄλλους τόπους θερμότερους. Τὰ γλυκύτερα κελαδῆματα τῶν ἀηδῶνων, τῶν σπίνων καὶ τῶν ἀπείρων ἄλλων ὀιδικῶν πτηνῶν δὲν ἀκούονται πλέον. Τὰ θορυβώδη τερετίσματα τῶν τεττιγῶν καὶ ὁ γλυκὺς βόμβος τῶν μελισσῶν καὶ τῶν μυιδῶν καὶ τῶν χρυσοκνηθῶρων καὶ τῶν ἀπείρων ἄλλων ἐντόμων παύει ὅλως διόλου. Πενταχοῦ γυμνότης καὶ ἡσυχία. Τὰ δένδρα γυμνὰ ἄνευ χλόης καὶ ἀνθέων. οί ἀγροὶ γυμνοί, ἄνευ χόρτου καὶ σίτου. Αἱ σταφυλαὶ ἐτρογγύθησαν, ἡ χλόη ἀπεκόπη, οί ἀγροὶ ἐθερίσθησαν, τὰ ὀδικὰ πτηνὰ ἀπεδήμησαν, τὰ ἐντομα ἐσιώπησαν. Ἡ ζωηρότης τοῦ ἔαρος καὶ ἡ μεγάλη κίνησις τοῦ θέρους παύουσι πλέον. Ἡ φύσις ἐτοιμάζεται νὰ ἀνακλυθῆ διὰ νὰ ἀνακτήσῃ τὰς δυνάμεις, τὰς ὁποίας ἀπώλεσε, καὶ νὰ ἐγερθῆ κατὰ τὸ ἔαρ πάλιν λαμπρὰ καὶ ζωηρά.

Τὸ φθινόπωρον διαρκεῖ ἀπὸ τῆς 11ης **Σεπτεμβρίου** μέχρι τῆς 8ης **Δεκεμβρίου**, ἤτοι μῆνας τρεῖς, Σεπτέμβριον, Ὀκτώβριον καὶ Νοέμβριον.

(Κατὰ τὰς θρησκευτικὰς μελέτας τοῦ Δ. Μαυροκορδάτου καὶ τοῦ ἀρχαίου *Ἑλληνας ποιητῆς).

Ἄ Ο Χειμῶν.

Κατὰ τὸν χειμῶνα αἱ ἡμέραι εἶνε μικραὶ καὶ αἱ νύκτες μεγάλαι. Τὰ δένδρα εἶνε γυμνά· οὔτε φύλλα οὔτε ἄνθη οὔτε καρποὺς ἔχουσι οἱ κλάδοι αὐτῶν. Τὰ ὄρη καὶ τὰ δάση οὐδένα στολισμὸν, οὐδεμίαν ζωηρότητα ἔχουσι· τὰ φύλλα τῶν δένδρων ἔχουσι κκατὰπέσει καὶ τὰ ἀγρια θηρία εἶνε εἰς τὰς φωλεὰς αὐτῶν. Οἱ κῆποι εἶνε γυμνοί· οὐδὲν ἄνθος ὑπάρχει πλέον εἰς αὐτούς. Οἱ λεμῶνες, αἱ πεδιάδες καὶ οἱ ἀγροὶ οὔτε χλόην οὔτε ἄνθη οὔτε στάχυν ἔχουσιν· εἶνε γυμνοὶ καὶ ἐρήμοι. Τὰ ποικίλα καὶ ὠραῖα χρώματα αὐτῶν οὐδαμοῦ φαίνονται πλέον. Ἡ ἀρόσις, ἣτις ἐπικαθημένη ἄλλοτε ἐπ' αὐτῶν ἐστίλθεν ὡς ἀδάμας, δὲν ὑπάρχει πλέον. Αἱ γλυκεῖαι εὐωδίαι, αἵτινες ἄλλοτε ἀφθόνως διεσκαρπίζοντο ἀπ' αὐτῶν, ἔλειψαν ἐντελῆς.

Τὰ πτηνὰ ἔχουσι φύγει καὶ οὐδαμοῦ ἀκούεται τὸ γλυκὺ κελαδῆμα αὐτῶν. Αἱ πεταλοῦδαι, αἵτινες ἄλλοτε ὡς τρυφερὰ ἀνθύλλια ἀπεσπκ-

σμένα ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐπέτων ἐδῶ καὶ ἐκεῖ εἰς τὸν ἀέρα, δὲν ὑπάρ-
χουσι πλέον. Οἱ κύνθαροι καὶ τὰ ἔντομα καὶ τὰ ἔρπετά, τὰ ὁποῖα
ἄλλοτε μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ μετὰ μεγάλης ζωηρότητος ἐκινουῦντο
δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ἐξέλιπον. Πανταχοῦ ἐρημία καὶ σιωπή. Ὁ οὐ-
ρανὸς εἶνε κεκαλυμμένος ὑπὸ νεφῶν. Ὁ ἥλιος πολὺ ὀλίγον θερμαίνει.
Ὁ ἄνεμος πνέει ψυχρὰς. Ἡ πάχνη εἶνε παχέια. Τὰ ὕδατα τῶν βυα-
κίων καὶ τῶν ποταμῶν καὶ τῶν λιμνῶν εἶνε ψυχρά· πού δὲ καὶ πού
διακρίνει τις καὶ πάγον ἐπ' αὐτῶν.

Τὰ κατοικίδια ζῶα φεύγουσιν ἐκ τῶν ψυχρῶν λειμώνων καὶ τῶν
κρυερῶν ἀγρῶν καὶ ἔρχονται καὶ κλείονται εἰς τοὺς θερμοὺς στάβλους
αὐτῶν. Οἱ γεωργοὶ δὲν ἐξέρχονται εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν. Οἱ ποι-
μένες καταβαίνουσιν ἐκ τῶν ψυχρῶν ὄρεων καὶ τῶν ὑγρῶν κοιλάδων καὶ
ἔρχονται εἰς τὰς θερμότερας πεδιάδας. Τὰ πλοῖα μένουσιν εἰς τοὺς
λιμένας ἠγκυροβολημένα καὶ σπανίως φκίνονται εἰς τὰ πελάγη. Αἱ
καπνοδόχοι εἰς τὰς πόλεις καὶ εἰς τὰ χωρία καπνίζουσιν. Αἱ πλατεῖαι
εἶνε ἔρημοι. Εἰς τὰς ὁδοὺς ὀλίγοι ἄνθρωποι φαίνονται. Πάντες περι-
τετυλιγμένοι εἰς παχέα ἐνδύματα σπεύδουσι νὰ φθάσωσιν εἰς τὰς οἰ-
κίας αὐτῶν καὶ ἐκεῖ ἐν τῷ μέσῳ τῶν γονέων καὶ τῶν τέκνων καὶ τῶν
λοιπῶν οἰκείων αὐτῶν νὰ θερμανθῶσιν εἰς τὸ πῦρ τῆς ἐστίας. Μόνον
οἱ πτωχοὶ, μὴ ἔχοντες ἄρτον καὶ πῦρ, τρέμουσι περιτετυλιγμένοι οἱ
δυστυχεῖς εἰς τὰ βράχια αὐτῶν καὶ μόνον τὰ ὀλίγα ἐναπομείναντα πτηνὰ
τρέμουσιν ἐκ τοῦ ψύχους καὶ τῆς πείνης.

Ὁ ἥλιος ἀργὰ προβάλλει εἰς τὴν γῆν. Τὰ θηρία τῶν δρυμῶν, κε-
ρασφόρα καὶ μὴ, καμπτόμενα καὶ διαστρεφόμενα ἐκ τοῦ ψύχους, σπεύ-
δουσιν, ὡς τινες γέροντες κυφοὶ καὶ πρὸς τὴν γῆν ἐσκυμμένοι, νὰ κα-
ταφύγωσιν εἰς τὰς πυκνὰς λόχμας καὶ εἰς τοὺς βαθεῖς θάμνους καὶ εἰς
τὰ σπήλαια τὰ πέτρινα, ἵνα κρυθῶσιν ἐκεῖ καὶ θερμανθῶσιν ὀλίγον.

Ἐξῶ χιονίζει. Λευκαὶ καὶ ἀπαλαὶ νιφάδες χιῶνας πίπτουσι πυκνὰ
ἐξ οὐρανοῦ καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον σκεπάζουσι τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν,
τὰς ὁδοὺς, τὰ δένδρα, τοὺς ἀγροὺς καὶ ὅλην τὴν γῆν. Τὰ ὄρη, οἱ λό-
φοι, αἱ κοιλάδες καὶ αἱ πεδιάδες στίλβουσιν ὑπὸ τὸ κάλυμμα τῆς
λευκοτάτης χιῶνας. Ὅλος ὁ τόπος εἶνε ὡς τις ἀπέραντος καὶ λάμπ-
πουσα ἐρημία. Βαθεῖα σιωπὴ ἐπικρατεῖ πανταχοῦ. Μόνον ὁ κόραξ
πετᾷ ὑπεράνω τῶν χιονοσκεπῶν πεδιάδων καὶ κρῶζον τοὺς ἀπαισίους
κρωγμοὺς αὐτοῦ ζητεῖ νὰ εὔρη ὀλίγην τροφήν.

Ὁ χειμὼν διαρκεῖ ἀπὸ τῆς 9ης Δεκεμβρίου μέχρι τῆς 8ης Μαρτίου ἤτοι, μῆνας τρεῖς, Δεκέμβριον, Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον.

(Κατὰ τὰς θρησκευτικὰς μελέτας τοῦ Δ. Μαυροκορδάτου καὶ τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας ποιητὰς),

Τὸ ἔαρ.

Τὸ ἔαρ εἶνε ἡ ὥρα ὅπου ἀναγεννᾶται ὅλη ἡ φύσις. Αἱ ἡμέραι γίνονται μεγαλύτεραι καὶ θερμότεραι, αἱ δὲ νύκτες βραχύτεραι.

Ἡ χιὼν πρὸ πολλοῦ ἐξέλιπεν ἐκ τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν πεδιάδων· μόνον εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ὑψηλῶν ὄρεων φαίνεται πού καὶ που ὀλίγη ἀκόμη. Τὰ ὕδατα τῶν ποταμῶν καὶ τῶν ῥυακίων πρὸ πολλοῦ ἀπηλλογῆσαν ἀπὸ τῶν πάγων, οἵτινες ἐκάλυπτον αὐτὰ. Ἀπαλώτατα δὲ κυλίσονται, ἀταστράπτοντα ἐκ τοῦ φωτὸς τοῦ ἡλίου, καὶ γλυκύτατα κελαρύζουσιν.

Ὁ βορρᾶς πρὸ πολλοῦ ἔπαυσε νὰ πνέῃ ψυχρὸς. Ὁ βορρᾶς θροῦς τῶν δένδρων, τῶν κλονιζομένων ὑπὸ τῶν σφοδροτάτων ἀνέμων, δὲν ἀκούεται πλέον. Ἄγεμοι μαλακώτεροι καὶ αὐτὰ θερμότερα πνέει καὶ μόνον ἐλαφρὸς τις ψίθυρος τῶν ἀπαλῶς ἀνασειομένων φύλλων τῶν δένδρων ἀκούεται γλυκύτατα. Ἡ παχέια καὶ σκοτεινὴ ὀμίχλη πρὸ πολλοῦ δὲν φαίνεται πλέον. Ὑπεράνω τῶν λειμῶνων καὶ παρὰ τὰς πλευρὰς τῶν λόφων καὶ τῶν βουνῶν ἐλαφροὶ μόνον καὶ δικυγεῖς ἀτμοὶ πλανῶνται. Ἡ θάλασσα δὲν εἶναι πλέον ἀγρία. Τὰ μυκώμενα σκοτεινὰ κύματα αὐτῆς πρὸ πολλοῦ δὲν ἀκούονται πλέον. Εἶναι ἤρεμος καὶ ἀπαλὴ, στίλβει δὲ ὑπὸ τὰς λαμπρὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου.

Τὰ ὄρη, οἱ λόφοι, τὰ δάση, αἱ κοιλάδες, αἱ πεδιάδες, οἱ κῆποι, οἱ ἀγροὶ, ἡ χώρα ὅλη ἀπὸ πολλοῦ χρόνου δὲν εἶνε πλέον γυμνὴ.

Τὰ ὄρη, οἱ λόφοι καὶ τὰ δάση λάμπουσιν ἐκ τῆς νέας αὐτῶν χλόης, φωτιζομένης ὑπὸ τῶν ἀκτῖνων τοῦ ἡλίου. Αἱ κοιλάδες καὶ οἱ λειμῶνες πρασινίζουσιν. Ὅλος ὁ τόπος λάμπει μὲ τὸν νέον αὐτοῦ πράσινον καὶ πολυχρῶμον σταλισμὸν. Ἀκόμη καὶ ὁ ἀψυχὸς βράχος σταλίζεται διὰ κλάδων καὶ αἱ κρήναι καὶ αἱ ὄχθαι τῶν ῥυακίων καὶ τῶν ποταμῶν κοσμοῦνται διὰ πρασίνων θάμων.

Εἶνε ἔαρ. Ὁ χειμὼν παρῆλθεν. Ὅλος ὁ κόσμος ἀπολάμπει ἐξ ὀρασιότητος καὶ μεγαλοπρεπείας. Ὁ οὐρανὸς εἶνε αἴθριος καὶ φωτεινός. Ὁ ἥλιος λάμπει. Αἱ νεφέλαι φεγγεβολοῦσιν. Ἡ ἄχανη θάλασσα,

οἱ ποταμοὶ καὶ αἱ λίμναι ἀποστίλθουσι. Τὰ βαθύσκια δάση, τὰ ὑψηλά ὄρη, οἱ ἀγροί, οἱ κῆποι, αἱ κατοικίαι τῶν ἀνθρώπων ἀπαυγάζουσι. Ἡ πρωία εἶνε ὠραιοτάτη· αὐρὰ ἀπαλή καὶ μυραδόλης πνέουσα διασείει ελαφρῶς τοὺς κλώνας τῶν ἀνθούτων δένδρων. Καταπίπτουσι δὲ ἐξ αὐτῶν ὡς ψιλλὴ βροχὴ ἐπὶ τῆς γῆς ἄπειρα ὠραία ἄνθη. Ἡ πρωινή δρόσος ἐπικάθηται ἐπὶ τῆς χλόης, ἐπὶ τῶν ἀνθέων καὶ ἐπὶ τῶν καλύκων τῶν ἡμιανοιγομένων βόδων. Στίλβει ὡς ἀδάμας. Τὰ λαμπρὰ χρώματα τῶν ἀναριθμητῶν ἀνθέων καταθέλγουσι τὸν οφθαλμὸν. Λεπτὴ εὐωδία καὶ γλυκεῖα θερμότης ἔρχεται πανταχόθεν. Ἀντηχοῦσι δὲ πανταχοῦ ὁ τριγμὸς τῶν κανθάρων, ὁ βόμβος τῶν μελισσῶν καὶ τὸ γλυκύτατον κελάδημα τῶν εὐστόμων πτηνῶν.

Ἡ δύσις εἶνε μεγαλοπρεπεστάτη. Τὰ νέφη παρρυροῦνται καὶ διαυγάζουσι τὰ ἄπειρα ὠραία χρώματα αὐτῶν. Ὁ φλογερὸς δίσκος τοῦ ἡλίου κρύπτεται ἀργὰ ἀργὰ μετὰ μεγίστης μεγαλοπρεπειᾶς ὀπισθεν τῶν ὀρέων καὶ ἀφανίζεται ὀπισθεν τῆς θαλάσσης. Μακρόθεν δὲ ἀκούονται αἱ γλυκεῖαι φωναὶ τῶν καλλικελάδων ἀηθόνων.

Ἡ ἑσπέρα εἶνε θυμικωσιωτάτη. Ἡ ἀργυρόχρους σελήνη χύνει τὸ θελκτικὸν αὐτῆς φῶς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, ἐπὶ τῶν δασῶν, ἐπὶ τῶν ὑδάτων καὶ ἐπὶ τῶν σιωπηλῶν κατοικιῶν τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἀστέραι μικροῦρουσι λαμπροὶ εἰς τὸ σπυρέωμα καὶ ῥίπτουσι ἐπὶ τῆς γῆς γλυκεῖας τὰς ἀκτῖνας αὐτῶν. Τὰ ἄνθη σιωπηλὰ στρέφουσι πρὸς τὸν οὐρανὸν τοὺς τρυφεροὺς αὐτῶν κάλυκας καὶ ἀναπέμπουσι ἀπείρους εὐωδίας εἰς τοὺς αἰθέρας.

Ὅλος ὁ κόσμος ζωογονεῖται, κινεῖται, ἀγάλλεται καὶ δοξάζει τὸν μέγαν Δημιουργὸν τῆς πλάσεως κατὰ τὴν ὠραιοτάτην ταύτην ὥραν τοῦ ἔτους, κατὰ τὸ ἔαρ.

Ὁ ἥλιος στέλλει ἐξ οὐρανοῦ τὸ γλυκὺ αὐτοῦ φῶς καὶ τὰς θερμὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας. Τὰ νέφη ἀφίνουσι ἐπὶ τῆς γῆς τὰ ὕδατα αὐτῶν. Γεννῶνται δὲ καὶ τρέφονται καὶ αὐξάνουσι ἐκ τούτων ἄπειρα πλήθη ζῶων καὶ φυτῶν. Οἱ ποταμοί, αἱ λίμναι καὶ αἱ θάλασσαὶ πληροῦνται ὑπὸ ἀναριθμητῶν νέων ἰχθυοειδῶν. Τὰ ὄρη, τὰ δάση, αἱ πεδιάδες καὶ αἱ κοιλάδες πληροῦνται ὑπὸ ἀναριθμητῶν νεαρῶν θηρίων καὶ ὑπὸ ἀπείρων νεαρῶν ἐρπετῶν καὶ ἐντόμων περρωτῶν καὶ ἀπτέρων. Τὰ δένδρα καὶ οἱ θάμνοι πληροῦνται ὑπὸ ἀναριθμητῶν νεαρῶν πτηνῶν.

Τὰ ὄρη, οἱ λόφοι, αἱ πεδιάδες, οἱ ἀγροί, οἱ κῆποι καὶ ἕλη ἢ γῆ

λαμβάνουσι νέαν ζωὴν διὰ τῆς βλαστήσεως καὶ διὰ τῆς νέας ἀνθήσεως. Οἱ κλάδοι τῶν δένδρων καλύπτονται ὑπὸ νέων φύλλων καὶ ἐκ τῶν ὕζων αὐτῶν τῶν ἐξωγακωμένων ἀναδίδονται νέοι βλαστοί. Ὁ νέος κισσὸς περιελίσσεται εἰς τὰ δένδρα ζωηρὸς καὶ θαλερὸς. Τὰ κλήματα θάλλουσιν. Οἱ ξηροὶ θάμνοι στολιζόνται διὰ πρασίνων φύλλων καὶ διὰ βόδων εὐόσμων. Αἱ βάται καὶ πάντα τὰ δένδρα καλύπτονται ὑπὸ ἀνθέων. Αἱ μηλέαι θάλλουσιν. Ἡ ἐλαία προβάλλει εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τὸν στιλπνὸν καρπὸν αὐτῆς. Πάντα τὰ ὀπωροφόρα δένδρα ἀναδίδουσι μεταξὺ τῶν ἀνθέων τοὺς καρποὺς αὐτῶν. Οἱ κῆποι βρίθουσι τρυφερῶν βόδων, οἱ ἀγροὶ εἶνε πλήρεις κρίνων καὶ ἴων ὀρειοτάτων, οἱ λειμῶνες, αἱ πεδιάδες, αἱ ὄχθαι τῶν βουκκίων καὶ ὅλη ἡ γῆ ἀναριθμητῶν, πύλυ χρώμων καὶ εὐόδων ἀνθέων. Ἀκόμη καὶ οἱ τοῖχοι τῶν ἐρειπίων καὶ αἱ τάφοι τῶν νεκρῶν δὲν μένουσι γυμνοί. Στολιζόνται καὶ αὐτοὶ κατὰ τὴν μεγάλην ταύτην ἑορτὴν τῆς φύσεως διὰ χλόης τρυφερᾶς καὶ δι' ἀνθέων πολλῶν καὶ ὀραίων.

Ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ χίρουντι κατὰ τὴν τερπνὴν ταύτην ὄραν τοῦ ἔτους. Εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τοὺς ποταμούς, εἰς τὰς λίμνας ζωηρότατα κινουῦνται οἱ ἰχθύες καὶ περιχαρῆ παίζουσι τὰ ἰχθυΐδια. Ὑπὸ τὴν χλόην καὶ τοὺς θάμνους τῶν λειμῶνων καὶ τῶν δασῶν ζωηρότατα ἔρπουσι τὰ ἔρπετά καὶ ἀναρριχῶνται τὰ ἔντομα. Αἱ πεταλοῦδα εὐθυμότατα παίζουσιν ἐπὶ τῶν ἀνθέων, πετώσασιν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Τὰ πτηνὰ παιδρότατα διασχίζουσι τὸν ἀέρα καὶ εὐθυμότατα πετώσασιν ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον καὶ ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον. Ὁ λέων ἡμερώτερον βρυχάται εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἐκ χαρᾶς φρίσσει τὴν χαιτήν αὐτοῦ. Οἱ σκύμνοι τῶν λεόντων καὶ τὰ νεογνά πάντων τῶν θηρίων περιχαρῆ σκιρτῶσιν εἰς τοὺς βελτεῖς δρυμῶνας τῶν δασῶν καὶ εἰς τὰς πυκνάς λύμνας τῶν ὄρεων.

Ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ κινουῦνται καὶ ὅλα ἐργάζονται κατὰ τὴν ζωηρὰν ταύτην ὄραν τοῦ ἔτους. Ἡ νῆσσα κολυμβᾷ. Ὁ γερανὸς ταξιδεύει. Ἡ μέλισσα συλλέγει ἐκ τῶν ἀνθέων τὴν εὐώδη ὕλην, ἐξ ἧς κατασκευάζει τὸ μέλι αὐτῆς. Τὰ πτηνὰ κατασκευάζουσι τὰς φωλεὰς τῶν καὶ ζητοῦσι τροφήν δι' ἑαυτὰ καὶ διὰ τὰ μικρὰ αὐτῶν τέκνα. Οἱ κηπουροὶ καλλιεργοῦσι τοὺς κήπους αὐτῶν. Οἱ γεωργοὶ ἐργάζονται εἰς τοὺς ἀμπελώνας καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς αὐτῶν. Οἱ κνῦται ἐτοιμάζουσι διὰ μακρινὰ ταξίδια τὰ πλοῖα αὐτῶν.

οι ποταμοί και αι λίμναι αποστίλθουσι. Τὰ βαθύσκια δάση, τὰ ύψηλά ὄρη, οἱ ἀγροί, οἱ κῆποι, αἱ κατοικίαι τῶν ἀνθρώπων ἀπαυγάζουσιν. Ἡ πρωία εἶνε ὄραιοτάτη· αὐρα ἀπαλή και μυραδόλης πνεύουσα διασείει ελαφρῶς τοὺς κλώνας τῶν ἀνθούτων δένδρων. Καταπίπτουσι δὲ ἐξ αὐτῶν ὡς ψιλή βροχή ἐπὶ τῆς γῆς ἄπειρα ὄρτια ἄνθη. Ἡ πρωινή δρόσος ἐπικάθηται ἐπὶ τῆς χλόης, ἐπὶ τῶν ἀνθέων και ἐπὶ τῶν καλύκων τῶν ἡμιανοιγομένων βόδων. Στίλβει ὡς ἀδάμας. Τὰ λαμπρά χρώματα τῶν ἀναριθμητῶν ἀνθέων καταθέλγουσι τὸν ὀφθαλμὸν. Λεπτὴ εὐωδία και γλυκεῖα θερμότης ἔρχεται πανταχόθεν. Ἀντηχοῦσι δὲ πανταχοῦ ὁ τριγμὸς τῶν κανθάρων, ὁ βόμβος τῶν μελισσῶν και τὸ γλυκύτατον κελάδημα τῶν εὐστόμων πτηνῶν.

Ἡ δύσις εἶνε μεγαλοπρεπεστάτη. Τὰ νέφη παρρυροῦνται και διαυγάζουσι τὰ ἄπειρα ὄρτια χρώματα αὐτῶν. Ὁ φλογερὸς δίσκος τοῦ ἡλίου κρύπτεται ἀργὰ ἀργὰ μετὰ μεγίστης μεγαλοπρεπειῆς ὀπισθεν τῶν ὀρέων και ἀφανίζεται ὀπισθεν τῆς θαλάσσης. Μακρόθεν δὲ ἀκούονται αἱ γλυκεῖαι φωναὶ τῶν καλλικελεύδων ἀηδόνων.

Ἡ ἑσπέρα εἶνε θυμικισιωτάτη. Ἡ ἀργυρόχρους σελήνη χύνει τὸ θελκτικὸν αὐτῆς φῶς ἐπὶ τῶν ἀγρῶν, ἐπὶ τῶν δασῶν, ἐπὶ τῶν ὑδάτων και ἐπὶ τῶν σιωπηλῶν κατοικιῶν τῶν ἀνθρώπων. Οἱ ἀστέρεις μικροίρουσι λαμπροὶ εἰς τὸ στερέωμα και ῥίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς γλυκεῖας τὰς ἀκτῖνας αὐτῶν. Τὰ ἄνθη σιωπηλὰ στρέφουσι πρὸς τὸν οὐρανὸν τοὺς τρυφεροὺς αὐτῶν κάλυκας και ἀναπέμπουσιν ἀπείρους εὐωδίας εἰς τοὺς αἰθέρας.

Ὅλος ὁ κόσμος ζωογονεῖται, κινεῖται, ἀγάλλεται και δοξάζει τὸν μέγαν Δημιουργὸν τῆς πλάσεως κατὰ τὴν ὄραιοτάτην ταύτην ὥραν τοῦ ἔτους, κατὰ τὸ ἔαρ.

Ὁ ἥλιος στέλλει ἐξ οὐρανοῦ τὸ γλυκὺ αὐτοῦ φῶς και τὰς θερμὰς αὐτοῦ ἀκτῖνας. Τὰ νέφη ἀφίνουσιν ἐπὶ τῆς γῆς τὰ ὑδάτα αὐτῶν. Γεννῶνται δὲ και τρέφονται και αὐξάνουσιν ἐκ τούτων ἄπειρα πλήθη ζῶων και φυτῶν. Οἱ ποταμοί, αἱ λίμναι και αἱ θάλασσαὶ πληροῦνται ὑπὸ ἀναριθμητῶν νέων ἰχθυοῦντων. Τὰ ὄρη, τὰ δάση, αἱ πεδιάδες και αἱ κοιλάδες πληροῦνται ὑπὸ ἀναριθμητῶν νεαρῶν θηρίων και ὑπὸ ἀπείρων νεαρῶν ἐρπετῶν και ἐντόμων πτερωτῶν και ἀπτερῶν. Τὰ δένδρα και οἱ θάμνοι πληροῦνται ὑπὸ ἀναριθμητῶν νεαρῶν πτηνῶν.

Τὰ ὄρη, οἱ λόφοι, αἱ πεδιάδες, οἱ ἀγροί, οἱ κῆποι και ἕλη ἡ γῆ

λαμβάνουσι νέαν ζωὴν διὰ τῆς βλαστήσεως καὶ διὰ τῆς νέας ἀνθήσεως. Οἱ κλάδοι τῶν δένδρων καλύπτονται ὑπὸ νέων φύλλων καὶ ἐκ τῶν ὕψων αὐτῶν τῶν ἐξωγκωμένων ἀναδίδονται νέοι βλαστοί. Ὁ νέος κισσὸς περιεπίσσεται εἰς τὰ δένδρα ζωηρὸς καὶ θαλερὸς. Τὰ κλήματα θάλλουσιν. Οἱ ξηροὶ θάμνοι στολιζόνται διὰ πρασίνων φύλλων καὶ διὰ βόδων εὐόσμων. Αἱ βάτοι καὶ πάντα τὰ δένδρα καλύπτονται ὑπὸ ἀνθέων. Αἱ μηλέαι θάλλουσιν. Ἡ ἐλαία προβάλλει εἰς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου τὸν στιλπνὸν καρπὸν αὐτῆς. Πάντα τὰ ὀπωροφόρα δένδρα ἀναδίδουσι μεταξὺ τῶν ἀνθέων τοὺς καρποὺς αὐτῶν. Οἱ κῆποι βριθοὺσι τρυφερῶν βόδων, οἱ ἀγροὶ εἶνε πλήρεις κρίνων καὶ ἴων ὀρειοτάτων, οἱ λειμῶνες, αἱ πεδιάδες, αἱ ὄχθαι τῶν βυκκίων καὶ ὅλη ἡ γῆ ἀναριθμητῶν, πολυχρῶμων καὶ εὐόδων ἀνθέων. Ἀκόμη καὶ οἱ τοῖχοι τῶν ἐρειπίων καὶ οἱ τάφοι τῶν νεκρῶν δὲν μένουσι γυμνοί. Στολιζόνται καὶ αὐτοὶ κατὰ τὴν μεγάλην ταύτην ἐορτὴν τῆς φύσεως διὰ χλόης τρυφερᾶς καὶ δι' ἀνθέων πολλῶν καὶ ὀρειῶν.

Ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ χίρουντι κατὰ τὴν τερπνὴν ταύτην ὄραν τοῦ ἔτους. Εἰς τὴν θάλασσαν, εἰς τοὺς ποταμούς, εἰς τὰς λίμνας ζωηρότατα κινουῦνται οἱ ἰχθύες καὶ περιχαρῆ παίζουσι τὰ ἰχθυΐδια. Ὑπὸ τὴν χλόην καὶ τοὺς θάμνους τῶν λειμῶνων καὶ τῶν δασῶν ζωηρότατα ἔρπουσι τὰ ἔρπετά καὶ ἀναρριχῶνται τὰ ἔντομα. Αἱ πεταλοῦδαι εὐθυμότατα παίζουσιν ἐπὶ τῶν ἀνθέων, πετώσαι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Τὰ πτηνὰ παιδρότατα διασχίζουσι τὸν ἀέρα καὶ εὐθυμότατα πετώσιν ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον καὶ ἀπὸ θάμνου εἰς θάμνον. Ὁ λέων ἡμερώτερον βρυχάται εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἐκ χαρᾶς φρίσσει τὴν χαιτήν αὐτοῦ. Οἱ σκύμνοι τῶν λεόντων καὶ τὰ νεογνά πάντων τῶν θηρίων περιχαρῆ σκιρτῶσιν εἰς τοὺς βελτεῖς δρυμῶνες τῶν δασῶν καὶ εἰς τὰς πυκνάς λύμας τῶν ὄρεων.

Ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ κινουῦνται καὶ ὅλα ἐργάζονται κατὰ τὴν ζωηρὰν ταύτην ὄραν τοῦ ἔτους. Ἡ νῆσσα κολυμβᾷ. Ὁ γερανὸς ταξιδεύει. Ἡ μέλισσα συλλέγει ἐκ τῶν ἀνθέων τὴν εὐώδη ὕλην, ἐξ ἧς κατασκευάζει τὸ μέλι αὐτῆς. Τὰ πτηνὰ κατασκευάζουσι τὰς φωλεὰς τῶν καὶ ζητοῦσι τροφήν δι' ἑαυτὰ καὶ διὰ τὰ μικρὰ αὐτῶν τέκνα. Οἱ κηπουροὶ καλλιεργοῦσι τοὺς κήπους αὐτῶν. Οἱ γεωργοὶ ἐργάζονται εἰς τοὺς ἀμπελῶνας καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς αὐτῶν. Οἱ κνῦται ἐτοιμάζουσι διὰ μακρινὰ ταξίδια τὰ πλοῖα αὐτῶν.

Ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ δοξολογοῦσιν, ἕκαστον διὰ τῆς ἰδίης αὐτοῦ γλώσσης, τὸν Πλάστην κατὰ τὴν λαμπρότατην ταύτην ὥραν τοῦ ἔτους.

Τὸ ἔφθ διαρκεῖ ἀπὸ τῆς 8ης Μαρτίου μέχρι τῆς 8ης Ἰουνίου, ἧται μῆνας τρεῖς, Μάρτιον, Ἀπρίλιον καὶ Μάϊον.

Τὸ θέρος.

Κατὰ τὸ θέρος αἱ ἡμέραι εἶνε πολὺ μεγάλαι, αἱ νύκτες πολὺ μικραὶ καὶ ἡ ζέστη ἀνυπόφορος. Ὁ ἥλιος μένει πολλὰς ὥρας εἰς τὸν οὐρανόν. Ἀνατέλλει πολὺ ἐνωρίς, δύει πολὺ ἀργὰ καὶ εἶνε λαμπρότατος. Λάμπει ὁ οὐρανὸς καὶ στίλβουσι τὰ ὄρη, τὰ δάση, αἱ πεδιάδες, οἱ ἀγροὶ καὶ ἡ θάλασσα.

Τὴν πρωΐαν ἡ γῆ δροσιζέται ὀλίγον, τὰ πτηνὰ ἄδουσι, τὰ ἀνθη καὶ τὰ φύλλα τῶν δένδρων εἶνε ζωηρότατα. Ὅσον ἔμως προχωρεῖ ἡ ἡμέρα, τόσον ἡ ζέστη αὐξάνει. Τὰ πτηνὰ κρύπτονται ὑπὸ τοὺς θάμνους καὶ σιγῶσι. Μόνον ὁ τέττιξ ἀδιακόπως τερετίζει. Τὰ φύλλα τῶν δένδρων ἀποβάλλουσι τὴν ζωηρότητα αὐτῶν καὶ τὰ ἀνθη κλίνουσι τὴν κεφαλὴν αὐτῶν πρὸς τὰ κάτω. Τὰ ζῶα κινουνται χαλαρῶς, ἀσθμαίνουσι, διψῶσι πολὺ καὶ συχνὰ ἔρχονται εἰς τὰς πηγὰς, εἰς τὰ ρυάκια καὶ εἰς τοὺς ποταμούς, ἵνα σβέσωσι τὴν δίψαν αὐτῶν. Οἱ ἄνθρωποι ἀσθμαίνουσι καὶ ἰδρώνουσι. Αἱ ὕδοι καὶ αἱ πλατεῖαι τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων ἐρημοῦνται. Ὅλα, ὅσα ἔχουσι ζωὴν καὶ κινουνται, ἀποφεύγουσιν, ἰδίως κατὰ τὴν μεσημβρίαν, τὰς κυστικὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου καὶ ζητοῦσι μέρη σκιερὰ καὶ δασύδη.

Πρὸς τὴν ἑσπέραν ἡ ζέστη εἶνε ὀλιγωτέρα. Τὰ πτηνὰ ἐξέρχονται ἐκ τῶν θάμνων, διασχίζουσι τὸν ἀέρα, συνέρχονται εἰς τοὺς φράκτας καὶ εἰς τοὺς κλώνας τῶν δένδρων καὶ ἄδουσι ζηρότατα καὶ γλυκύτατα. Τὰ φύλλα τῶν δένδρων γίνονται ζωηρότατα καὶ τὰ ἀνθη ἐγείρουσι τὴν κεφαλὴν αὐτῶν. Τὰ ζῶα ἀφίνουσι τὰ σπήλαια καὶ τὰ σκιερὰ δένδρα καὶ ἔρχονται εἰς τὰς πεδιάδας καὶ εἰς τοὺς λεμῶνας. Οἱ ἄνθρωποι ἐξέρχονται ἐκ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, πληροῦσι τὰς ὁδοὺς καὶ τὰς πλατείας, περιπατοῦσι, κάθηται εἰς τὰς δροσερὰς ἀκτὰς τῆς θαλάσσης καὶ κολυμβῶσιν εἰς τὰ δροσερὰ ὕδατα τῶν **ποταμῶν**, τῶν **λιμνῶν** καὶ τῶν **θαλασσῶν**.

Ἡ δύσις τοῦ ἡλίου εἶνε μεγαλοπρεπής, ἡ ἑσπέρα μεγαλοπρεπε-

στάτη. Μυριάδες αστέρων σκορπίζονται εις τὸν οὐρανὸν ὀλίγον μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Ἀνακρίθμητοι ἀπαλαί ἀκτίνες τῶν ἀστέρων σκορπίζονται εις τὰ ὄρη, εις τὰς πεδιάδας καὶ εις τὰς κατοικίας τῶν ἀνθρώπων. "Ὅταν δὲ καὶ ἡ σελήνη χύσῃ ἐξ οὐρανοῦ τὸ γλυκύτατον αὐτῆς φῶς, τότε καταχυγάζεται ὅλος ὁ κόσμος καὶ λάμπουσιν αἱ κορυφαὶ τῶν ὄρεων, οἱ βράχοι, οἱ λόφοι, οἱ λευκῶνες, ἡ θάλασσα καὶ αἱ κατοικίαι τῶν ἀνθρώπων.

Κατὰ τὸ θέρος τὰ δέντρα εἶνε πλήρη ὑψηλῶν καὶ πολυφύλλων θαλασπιδίων δένδρων. Αἱ χαράδραι καὶ αἱ ὄχθαι τῶν ποταμῶν εἶνε καταπράσινα ἐκ βλάτων καὶ λυγαριῶν. Αἱ πεδιάδες εἶνε ξηραὶ καὶ χρυσίζουσαι· ἐδῶ καὶ ἐκεῖ φαίνονται μόνον ὀλίγα ἄνθη καὶ ὀλίγα πράσινα φύλλα. Οἱ ἀγροὶ εἶνε κεκαλυμμένοι ὑπὸ σίτου, κριθῆς, κριθοσίτου, σισάμου, βάμβακος καὶ τῶν τοιούτων. Οἱ ἀμπελῶνες εἶνε καταπράσινοι καὶ βριθοὺσι σταφυλῶν, αἴτινες ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὀριμάζουσι. Τὰ ὀπωροφόρα δένδρα εις τοὺς κήπους καὶ εις τοὺς ἀμπελῶνας εἶνε καταφορτωμένα μὲ κεράσια, βερίκοκκα, ροδάκινα, δαμάσκηνα, κυδῶνια, μήλα, σῦκα, ρόδια καὶ ἄλλους τοιούτους καρπούς.

Κατὰ τὸ θέρος οἱ θερισταὶ ὑπὸ τὸν κυστικιώτατον ἥλιον περιχαραεῖς καὶ ἄδοντες θερίζουσι διὰ τῶν καμπύλων δρεπάνων αὐτῶν τὰ σιτηρὰ καὶ ἐπισωρεύουσι τὰ δράγματα τῶν σταχυῶν εις θημωνίας. Οἱ γεωργοὶ χαίροντες καὶ ἄδοντες ἀλωνίζουσι εις τὰ ἀλώνια αὐτῶν. Λιχυμῶσι τὸν σίτον ἀπὸ τῶν σταχυῶν. Μεταφέρουσι διὰ τῶν βαρειῶν ἀμαξῶν αὐτῶν εις τὰς ἀγροτικὰς τῶν οἰκίας τὰ δράγματα τοῦ χόρτου, τὸ ὅποσον συναθροίζουσι ἐκ τῶν λευκῶνων καὶ τῶν πεδιάδων, καὶ βολοκοποῦσι καὶ βοτανίζουσι τοὺς ἀγρούς αὐτῶν. Οἱ ἀμπελοῦργοι περιχαραεῖς καὶ ἄδοντες τρυγῶσι τὰς σταφίδας ἐκ τῶν σταφιδαμπελῶν καὶ συνάγουσι καὶ ἀποξηραίνουσι αὐτὰς εις τὰ εὐρέα ἀλώνια αὐτῶν.

Οἱ ποιμένες ἄδοντες καὶ αὐλοῦντες βόσκουσι τὰ ποιμνία αὐτῶν εις τὰς δροσερὰς κοιλάδας τῶν ὄρεων καὶ κατὰ τὰ πλάγια τῶν σκιερῶν δασῶν, τὰ ὅποια εἶνε ἐπὶ τῶν λόφων καὶ ἐπὶ τῶν ὄρεων. Οἱ κυνηγοὶ περιχαραεῖς ἐξέρχονται εις τὸ κυνήγιον τῶν τρυγῶνων, τῶν μελισσοῦργων, τῶν σικοφάγων καὶ τῶν ὀρτύγων. Οἱ ναῦται χαίροντες φορτῶνουσι εις τὰ πλοῖα αὐτῶν σίτον, σταφίδας, σῦκα, ἔλαιον καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἄδοντες δὲ διασχιζοῦσι διὰ τῶν πλοίων καὶ τῶν λέμβων αὐτῶν τὰς θαλάσσας καὶ τὰ πελάγη. Οἱ παῖδες, οἱ νεανίαι καὶ αἱ νεάνιδες εὐθυμότετοι

ἐπανέρχονται ἐκ τῶν ἐξοχῶν εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν ἐστολισμένοι μὲ διάφορα ἄνθη.

Πανταχοῦ κίνησις καὶ ζωὴ. Ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ χαίρουσι κατὰ τὴν λαμπρὰν ταύτην ὥραν τοῦ ἔτους.

Ἀποστήθισον καὶ ἀντίγραφον.

Ἡ ἀνοιξίς εἶναι ἡ ὥρα τῶν ἀνθέων. Τὴν ἀνοιξιν ὅλη ἡ φύσις γελᾷ, ὅλη χαίρει. Ὁ κηπουρὸς, ὁ γεωργός, ὁ ἀμπελουργός καὶ ὅλοι μετὰ χαρᾶς ἐργάζονται· τὰ πτηνὰ κελαδοῦσι.

Τὸ θέρος εἶναι ἡ ὥρα τῆς μεγάλης θερμότητος, θερίζουσι καὶ ἄλωνίζουσι οἱ γεωργοί.

Τὸ φθινόπωρον συγκομίζουσι τὰ ὀπωρικά· τρυγῶσι τὰς ἀμπέλους.

Τὸν χειμῶνα πίπτει χιὼν, κάμνει ψῆχος.

Τὸ θέρος διαρκεῖ ἀπὸ τῆς 9ης Ἰουνίου μέχρι τῆς 10 Σεπτεμβρίου, ἤτοι μῆνας τρεῖς, Ἰούνιον, Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον.

(Κατὰ τὰς θρησκευτικὰς μελέτας τοῦ Δ. Μαυροκορδάτου καὶ τοὺς ἀρχαίους Ἑλλήνας ποιητάς).

Πλοῖα.

Τὰ πλοῖα κατασκευάσθησαν ἀπὸ ξύλου στερεά. Ἄνωθεν τῶν πλοίων εἶναι οἱ ἱστοί, οἱ ὅποιοι εἶναι τὸσιν ὑψηλοί, ἔσον εἶναι καὶ τὰ κωδωνοστάσια τῶν ἐκκλησιῶν. Οἱ ἱστοὶ τοποθετοῦνται ὀρθίως ἐπὶ τοῦ καταστρώματος καὶ στηρίζονται εἰς τὴν τρύπιδα (καρίναν) καὶ δένονται διὰ σχοινίων.

Εἰς τοὺς ἱστοὺς εἶναι δεδεμένα τὰ πανία, τὰ ὅποια λέγονται ἱστιά. Ὅταν τὸ πλοῖον πλέῃ τὰ ἱστιά τότε εἶναι ἀπλωμένα καὶ ὁμοιάζουσι πρὸς μεγάλας πτέρυγας πτηνῶν.

Ὅταν ὁ ἄνεμος φυσᾷ ἐκ τῶν ὀπισθεν, τότε λέγεται **οὔριος** ἄνεμος. Ὁ ἄνεμος οὔτος εἶναι καλὸς διὰ τὰ πλοῖα· ὅταν ὅμως φυσᾷ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν, τότε λέγεται **ἐναντίος** καὶ τότε τὰ πλοῖα δὲν δύναται νὰ προχωρῶσιν εὐκόλως.

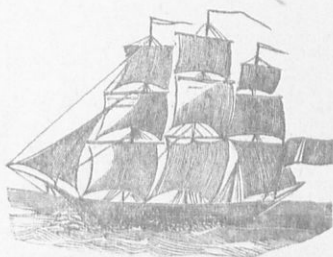
Ἐπειδὴ λοιπὸν ὑπέφερον οἱ ἄνθρωποι μὲ τὰ ἱστιοφόρα, ἐπενόησαν τὰ **ἀτμόπλοια**, τὰ ὅποια κινοῦνται μὲ τὸν **ἀτμόν** ὅπως οἱ σιδηρόδρομοι, οἱ τροχιοδρομοὶ, οἵτινες πολλοὶ ἐκ τούτων κινοῦνται ἐπίστε καὶ μὲ ἤλεκτρισμόν. Καὶ οὕτω ταξιδεύομεν μὲ περισσοτέραν εὐκολίαν καὶ ἄνεσιν.

Τὰ ἀτμόπλοια εἶναι ὡς μεγάλαι οἰκίαι κινηταί, καὶ ὅποια κινουνται ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

Ὅταν ἐγερθῆ εἰς τὴν θάλασσαν **τρικυμία**, τότε ὄχι μόνον τὸ ἱστιοφόρον ἀλλὰ καὶ τὸ ἀτμόπλοιον αὐτὸ φέρεται ὡς **κάουον** ἐπὶ τῶν κυμάτων

Ὅταν προσεγγίσῃ εἰς τὴν παραλίαν τὸ ἀτμόπλοιον, τότε **ρίπτει τὴν ἄγκυραν καὶ ἄγκυροβολεῖ.**

Τότε οἱ **λεμβοῦχοι** παρουσιάζονται μὲ τὰς **λέμβους** των καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐξέρχονται εἰς τὴν παραλίαν. Οἱ λέμβοι ὁμοιάζουσι μὲ σκάφη καὶ κινουνται μὲ **κόπας** (κουπιά). Βαρεῖς καὶ μεγάλοι λέμβοι εἶναι αἱ φορτηγίδες (μαδουναι), αἱ ὅποια χρησιμεύουσι διὰ νὰ φορτώνωσι καὶ νὰ ἐκφορτώνωσι τὰ πλοῖα.

Πλοῖον ἱστιοφόρον.

Ὡς εἰς τοὺς ποταμούς οὕτω καὶ εἰς τὴν θάλασσαν ζῶσι, ὡς εἶπομεν, διάφορα εἶδη ἰχθύων.

Θαλάσσιοι ἰχθύες εἶναι ὁ **κέφαλος**, ἡ **σαροδέλλα**, αἱ **γέπαι**, ἡ **σφαρίδα**, αἱ **πέσκαί**, οἱ **σπάροι**, τὸ **μπαρομποῦνι** (τρίγλη), ἡ **ὄγγα** (ἀρίγγη), ὁ **βακαλάος** καὶ ἄπειρα ἄλλα· μερικὰ δὲ καὶ πολὺ μεγάλα ὀνομαζόμενα **κῆτη** εἶναι καὶ ἐπικίνδυνα εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὡς λ. γ. εἶναι ὁ **καρχαρίας** ὁ **ἀνθρωποφάγος** (ὁ μέτρο), ὁ **ξίφιας** ὅστις τρῶνται τὰ πλοῖα· αὐτὰ τὰ κῆτη ὅμως ζῶσιν εἰς μακρινὰς θαλάσσης, δηλ. ὕψος ἡ ξηρὰ ἔχει τὰ ἄγρια αὐτῆς θηρία, οὕτω καὶ ἡ θάλασσα ἔχει τὰ θηρία τῆς, τὰ ὅποια λέγονται **κῆτη.**

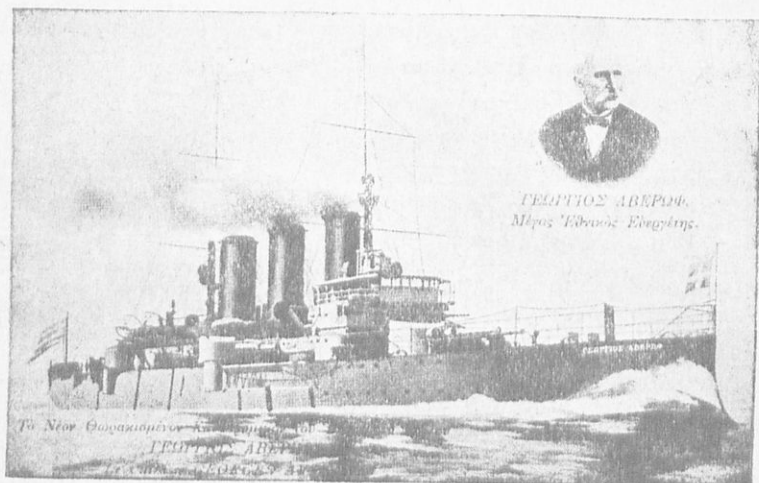
Οἱ **ἀλιεῖς** ἀλιεύουσι τοὺς ἰχθύς μὲ ἰδιαίτερα μικρὰ ἀλιευτικὰ πλοῖα καὶ ῥίπτοντες εἰς τὴν θάλασσαν τὰ δίχτυα, ἀγκίστρια κλπ.

Ἀπὸ τὴν θάλασσαν ἐξάγουσι τὰ **ὀκταπόδια**, τὰς **σπηρίας**, τοὺς **ἀχινοὺς** (ἐχίνους) καὶ ἄλλα.

Πολλάκις μεταξύ δύο ἐθνῶν γίνεται μάχη εἰς τὴν θάλασσαν διὰ τῶν πλοίων· ἡ μάχη τότε λέγεται **ναυμαχία**, διότι τὸ πλοῖον λέγεται καὶ **ναῦς** (ναύτης, ναύαρχος, ναυαρχίς ναυπηγεῖον).

Διὰ τὰς σημερινὰς ναυμαχίας μεταχειρίζονται καὶ ἰδιαίτερα πλοῖα θωρακισμένα μὲ σίδηρον καὶ ὀπλισμένα μὲ τηλεβόλα (κανόνια), **θω-**

ρηκτά κελούμενα. Ἄλλου εἴδους πλοῖα χρήσιμα διὰ τὸν πόλεμον εἶναι τὰ **καταδρομικά**, τὰ **τορπιλλοβόλα**, τὰ **ἀντιτορπιλλικά** καὶ τὰ **φωβερὰ ὑποβρύχια**, τὰ ὅποια πλέουσιν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

Ὁ Ἀδέρωφ τὸ ἐνδοξον πλοῖον.

Ὁ διοικῶν τὸ πλοῖον λέγεται **πλοίαρχος**· οἱ ὑπηρετοῦντες εἰς τὸ πλοῖον **ναῦται**. Οἱ ναῦται ἐκτελοῦσι διαφόρους ἐργασίας· ἀνασύρουσι τὴν ἀγκυραν ἢ ῥίπτουσι ταύτην, ἔταν εἰσέλθωσιν εἰς τὸν λιμένα, ἀπλώνουσι τὰ ἱστία ἢ μαζεύουσιν αὐτά, φορτώνουσιν ἢ ἐκφορτώνουσι τὸ πλοῖον. Ὁ ναυτόπικς (μοῦτσος) ταχέως ἀναβάνει εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ ἱστοῦ καὶ λύνει ἢ δένει τὸ ἱστίον.

Γράψον καὶ ἀποστήθισον.

Ὁ ἄλιεύς, οἱ ἄλιεῖς, τὸ δίκτυον, τὰ δίκτυα, ὁ ἰχθύς, οἱ ἰχθύες, τοὺς ἰχθύς. Ὁ πλοίαρχος, ὁ ναύτης, οἱ ναῦται, ὁ ἱστιός, τὸ ἱστίον, τὰ ἱστία, ὁ λέμβος, οἱ λέμβοι, ὁ λεμβοῦχος, τὸ ἀτιμόπλοιον, τὸ θωρηκτόν, ὁ ἐνδοξος Ἀδέρωφ, ἡ Ὑδρα, τὰ Ψαρά, αἱ Σπέται, ἡ Ἀθήμος, τὸ Κιλκίς.

Ποία ἡ χρησιμότης τῶν πλοίων. Ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες εἴμεθα φυσικὰ θαλασσοῖοι καὶ ἔχομεν πολλὰ πλοῖα ἱστιοφόρα καὶ

ἀτιμόπλοια, μὲ τὰ ὅποια μεταφέρομεν εἰς τοὺς ξένους τόπους τὴν σταφίδα, τὸν οἶνον, τὸ ἔλαιον, τὰ σῦκα, τὸν καπνόν, τὰ μεταλλεῖά μας κλπ. τὰ ὅποια παράγει ἡ ἀγαπητὴ ἡμῶν πατρίς Ἑλλάς εἰς μεγάλας ποσότητες ἀπὸ τοὺς ξένους πάλιν τόπους μεταφέρομεν πολλὰ χρήσιμα πράγματα, τὰ ὅποια δὲν παράγει ἡ χώρα ἡμῶν· τοιαῦτα δὲ εἶναι ἡ ζάχαρις, ὁ καφές, οἱ γαϊάνθρακες, διάφορα εἶδη ὑφασμάτων καὶ πολλὰ ἄλλα πράγματα.

Πόσον ὠρτίον εἶναι νὰ ταξιδεύῃ τις μὲ πλοῖον καὶ νὰ βλέπῃ ξένους τόπους! Πόσα ὠρτία πράγματα δὲν εὐρίσκει τις εἰς τὰ ξένα μέρη! Ὅσα ἐμπορεύονται εἰς ξένους τόπους καὶ εἶναι οἰκονόμοι, δηλ. γνωρίζουν νὰ ἀποταμιεύουσιν, ὠφελοῦνται πολλὰ χρήματα. Μ' ὅλα ὅμως τὰ κατὰ τῆς ἡθάλασσαν ἔχει καὶ τὰς πικρίας τῆς κατὰ τὰς τρικυμίας· τὸ πλοῖον, τὸ ὅποιον, ἤθελεν ἀπαντήσῃ τρικυμίαν μεγάλην εἰς τὸν δρόμον του κινδυνεύει νὰ βυθισθῇ ἢ νὰ ῥιφθῇ καὶ συντριβῇ ἐπὶ τῶν βράχων! Μερικὰ πλοῖα καταποντίζονται ἐν καιρῷ τρικυμίας καὶ οἱ δυστυχεῖς ναῦται πνίγονται εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἡμεῖς εἰς τὴν ξηράν δὲν κινδυνεύομεν, ὅπως οἱ ναῦται εἰς τὴν θάλασσαν. Κοιμώμεθα ἤσυχοι εἰς τὴν κλίνην καὶ οἱ γονεῖς μας φροντίζουν περὶ ἡμῶν. Καὶ ὅμως πόσοι ἄνθρωποι κινδυνεύουσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἵνα φέρωσιν εἰς ἡμᾶς τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων τόπων! Πρέπει νὰ ἐνθυμώμεθα αὐτοὺς εἰς τὰς προσευχὰς ἡμῶν καὶ νὰ παρκακλώμεν τὸν Θεὸν ὑπὲρ αὐτῶν.

Ὅσον μακρὰν καὶ ἂν μεταβῶμεν παιδιὰ, ὅσον καὶ ἂν εἴμεθα ἐκεῖ εὐτυχεῖς οὐδέποτε πρέπει νὰ λησμονῶμεν τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς μας καὶ ἕνα μόνον σκοπὸν πρέπει νὰ ἔχωμεν εἰς τὸν νοῦν μας πῶς νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν ἀγαπητὴν μας πατρίδα.

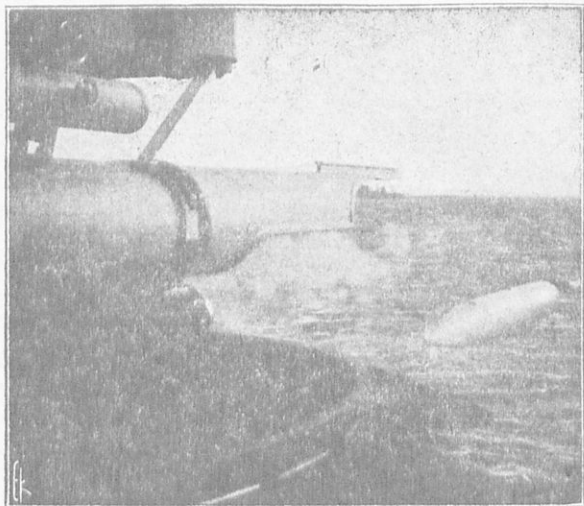
ΠΩΣ ΔΙΕΞΑΓΕΤΑΙ ΣΗΜΕΡΟΝ Ο ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΠΟΛΕΜΟΣ

Μέχρι πρό τινος χρόνου ἐγνωρίζομεν ἐν ὄπλον εἰς τοὺς κατὰ θάλασσαν ἀγῶνας, τὸ πυροβόλον ἢ τὸ κοινῶς λεγόμενον κανόνι, τελειοποιημένον ὑπὸ διαφόρους μορφάς (συστήματα), ὅπως εἶναι τὸ ταχυβόλον, τὸ μυδραλλιοβόλον, τὸ πολυβόλον κλπ. ἐν τῇ ξηρᾷ.

Ἀπέναντι τοῦ πυροβόλου ὡς ὄπλον ἀμύνης εἶχεν ἐπινοηθῆ ὁ θώραξ, τελειοποιημένος καὶ αὐτὸς καὶ προστατεύων τὰ πολεμικὰ πλοῖα

κατὰ τὰς πλευρὰς ἐπάνω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ δύο ἢ τρία μέτρα κάτω ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Αἱ τορπίλλαι. Ἄλλ' ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ λήξαντος αἰῶνος νέον ὄπλον φοβερὸν καὶ τρομερὸν προσετέθη· ἡ τορπίλλη, ἡ ὁποία σήμερον εἶναι δύο εἰδῶν. Ὑπάρχει ἡ ἐπιθετικὴ τορπίλλη ἢ αὐτοκίνητος τορπίλλη, ἡ ὁποία ἔχει σχῆμα πούρου, φέρει δὲ μίαν μηχανὴν κινουμένην διὰ πεπιεσμένου ἀέρος ¹⁾. Ἡ αὐτοκίνητος τορπίλλη ἐκσφενδονίζεται

Τορπίλλη ἐκσφενδονιζομένη ἀπὸ τοῦ τορπιλοβλητικοῦ ὠαλῆνος.

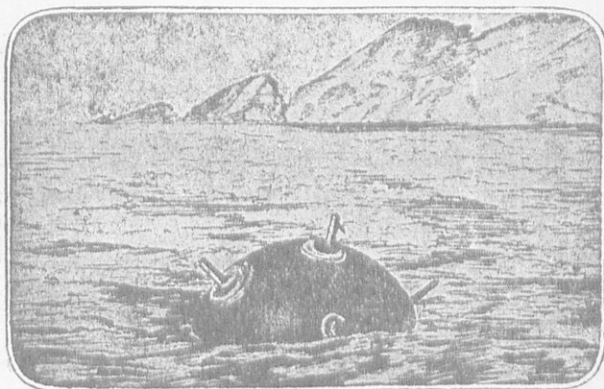
παῖν διὰ πεπιεσμένου ἀέρος ἀπὸ σωλῆνα ὁμοιάζοντα μὲ κανόνι τὸν ὁποῖον γεμίζει μία ἀεραντλία καὶ πλέον τρία ἢ τέσσαρα μέτρα κάτω ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Τὸν δρόμον της κανονίζουν μικρὰ πτερυγία ὅπως τοῦ ψαριοῦ, τὰ ὁποῖα κινεῖ αὐτομάτως ἡ μηχανὴ της. Ὅταν τρέχη μέσα εἰς τὸ νερὸ ἀφίνει ἀπὸ τὴν οὐρὰν της, ἡ ὁποία ὁμοιάζει μὲ τὴν οὐρὰν ἑνὸς μεγάλου ψαριοῦ, νὰ φεύγουν φουσαλλίδες (φουσκίτσες) ἀέ-

1) Μὲ ἀντλίας εἰδικῆς πιέζουν τὸν ἀέρα ποῦ ἀναπνεόμεν καὶ γεμίζουν ἕνα διαμέρισμα τῆς τορπίλλης τὸ ὁποῖον καλεῖται ἀεροθάλαμος. Ἐπίσης μὲ πεπιεσμένον ἀέρα γεμίζουν τὸ ὀπίσθιον μέρος τοῦ σωλῆνος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐκσφενδονίζεται ἡ τορπίλλη.

ρος, αἱ ὁποῖαι φθάνουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης καὶ σημειώ-
νουν τὸν δρόμον της.

Ἡ αὐτοκίνητος τορπίλλη ὁμοιάζει μέσα εἰς τὸ νερό, ὅπως εἶναι
ἀπὸ λευκὸν μέταλλον, μὲ μεγάλον καρχαρίαν, διότι ἔχει μῆκος 4 — 5 μέ-
τρων.

Ἐμπρὸς ἡ μύτη της εἶναι ἓνας τέλειος κῶνος γεμάτος ἀπὸ βαμι-
βακοπυρίτιδα καὶ εἰς τὸ ἄκρον ἔχει ἓνα καψοῦλι, τὸ ὁποῖον λέγεται
ἐμπύριον καὶ μόλις κτυπήσῃ εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ ἐχθρικοῦ πλοίου με-
ταδίδει τὸ πῦρ εἰς τὴν βαμβακοπυρίτιδα ἢ ὁποῖα ἐκρήγνυται καὶ τὸ
βυθίζει.

Νάρκη ἐπιπλέουσα.

Εἶναι τόσοσ τρομερὰ τὰ ἀποτελέσματά της ὥστε δὲν εἶναι ἀνάγκη
νὰ τρυπήσῃ τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον διὰ νὰ τὸ βυθίσῃ. Τινάζει ὑψηλὰ χι-
λιάδες τόννους νεροῦ καὶ σχηματίζει ἓνα μεγάλον στόμα (κενὸν) εἰς τὸ
νερόν, ὥστε τὸ πλοῖον χάνει τὴν ἰσορροπίαν του, γέρνει καὶ βυθίζεται.

Ἡ αὐτοκίνητος τορπίλλη τρέχει εἰς τὸ νερόν μὲ ταχύτητα 30 — 40
μιλίων τὴν ὥραν καὶ ἐκσφενδονίζεται ἐξ ἀποστάσεως 400 — 600 μ.
ἀπὸ εἰδικὰ πλοῖα μικρὰ, τὰ ὁποῖα τρέχουν πολὺ, εἶναι ἐν κίνητῃ καὶ
καλοῦνται **τορπιλλοβόλα**.

Αἱ νάρκαι. Ὑπάρχει καὶ ἡ ἀμυντικὴ τορπίλλη, ἡ ὁποῖα λέγε-
ται καὶ νάρκη ἢ τορπίλλη πυθμένος, μὲ τὰς ὁποῖας ὀχυρώνουν τοὺς

λιμένας ἢ τὰ στεγὰ τῶν θαλασσῶν διὰ τὰ ἐμποδίζουσα τὰ ἐχθρικά πλοῖα νὰ εἰσέρχονται ἢ νὰ περνοῦν.

Ἡ ἀμυντικὴ τορπίλλη πάλιν ὑποδιαιρεῖται εἰς αὐτομάτους νάρκας, αἱ ὁποῖαι ἠγγυροβολημένοι μέσα εἰς τὸ νερὸ ἐκρήγνυνται αὐτομάτως μόλις κτυπήσει ἐπάνω των ἐχθρικὸν πλοῖον καὶ εἰς τορπίλλας ἀπὸ σταθμοῦ, αἱ ὁποῖαι εἶναι συνδεδεμένοι ἢ μία μὲ τὴν ἄλλην μέσα εἰς τὸ νερὸ μὲ ἠλεκτρικὸν σύρμα καὶ ἀναφλέγονται ἀπὸ ἓνα σταθμὸν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς μὲ ἠλεκτρικὸν κομβίον τὴν στιγμὴν ποῦ περνᾷ ἀπὸ ἐπάνω ἐχθρικὸν πλοῖον.

Ἡ ἄμυνα τοῦ θωρηκτοῦ. Διὰ τὰ ἀμύνεται ἓνα θωρηκτόν, ὅταν τοῦ ἐπιτεθῆ τορπιλλοβόλον, ἔχει τὰ ταχυβόλα του, τὰ ὁποῖα εἶναι κανόνια ποῦ βάλλουν ὀβίδας πολλὰς εἰς τὸ λεπτόν.

Ἔχει ἀκόμη δίκτυα τὰ ὁποῖα ἀπλώνει γύρω του μέσα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰς τὰ ὁποῖα πιάνεται ἡ τορπίλλη καὶ δὲν κτυπᾷ.

Ἄλλὰ καὶ ἂν τὸ κτυπήσῃ, δύσκολα βυθίζεται τώρα τὸ θωρηκτόν, διότι σήμερον τὸ πολεμικὸν πλοῖον ἔχει τὰ στεγανά του διαμερίσματα, εἶναι δηλαδὴ χωρισμένον εἰς πολλὰ κουτιά γεμάτα ἀπὸ εἰδικὸν χόρτον. Ἄν λοιπὸν τρυπήσῃ ἡ τορπίλλη τὸ πλοῖον, τὸ νερὸν περιορίζεται εἰς ἓνα κουτί μόνον καὶ ἔτσι κατορθώνουν οἱ *διανάκται* του (οἱ *καλαφαταί*), οἱ εἰδικοί τεχνῖται δηλαδὴ ποῦ εἶναι μέσα εἰς τὸ κύτος του, νὰ φράζουσαν προχειρῶς τὴν ὀπήν.

Τὸ ἀντιτορπιλικόν. Ἐπειδὴ ὅμως πάντοτε τὸ τορπιλλοβόλον εἶναι ἐπικίνδυνον κατεσκευάσαν ἄλλο πλοῖον εἰδικῶς διὰ τὴν καταδίωξίν του μὲ πολὺν μεγάλην ταχύτητα, — 32 μιλίων τὴν ὥραν, ἐνῶ τὸ τορπιλλοβόλον ἔχει ταχύτητα 18—20 μιλίων τὸ πολὺν — ὀπλισμένον μὲ ταχυβόλα καὶ τορπίλλας.

Τὸ πλοῖον αὐτὸ τὸ ὠνόμασαν ἀντιτορπιλικόν, τὸ μεταχειρίζονται δὲ καὶ ὡς τορπιλλοβόλον.

Τὸ ὑποβρύχιον. Ἄλλὰ πρὸ ὀλίγου χρόνου ἐπειδὴ ὁ θώραξ τῶν μεγάλων πλοίων δὲν τὰ προφυλάσσει καὶ κάτω εἰς τὴν κοιλίαν ἐσκεψθῆσαν νὰ διευθύνουσαν τὴν τορπίλλην ἀκριβῶς εἰς αὐτὸ τὸ ἀδύνατον καὶ ἀθωράκιστον τοῦ θωρηκτοῦ μέρος.

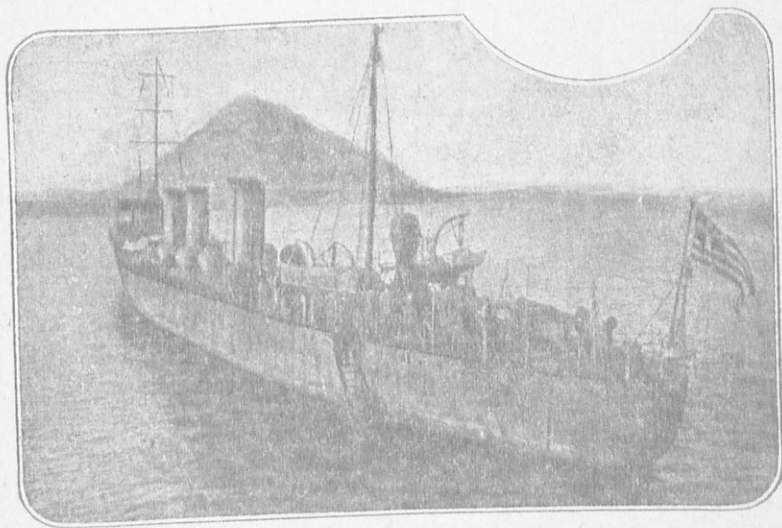
Κατεσκευάσαν λοιπὸν εἰδικὸν πλοῖον ὀνομασθὲν «καταδύμενον» τὸ ὁποῖον πλέει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ὅταν ἰδῆ ἐχθρικὸν πλοῖον ἐσφενδονίζει τὴν τορπίλλην ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀθωράκιστον κοιλίαν αὐτοῦ.

καὶ βυθίζεται ἔπειτα κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης τέσσαρα ἕως ἕξι μέτρα.

Τὰ ὑδροπλάνα. Ἐπειδὴ ὅμως ἀκόμη ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποβρυχίου δὲν εἶναι ἀπολύτως ἀσφαλῆς, ἔμεινε δὲ ἓνα μέρος τοῦ πολεμικοῦ πλοίου ἀπροστάτευτον καὶ ἀθωράκιστον, τὸ κατάστρωμα, ἐσκέφθησαν νὰ τὸ προσβάλουν ἀκριβῶς ἀπὸ ὑψηλά.

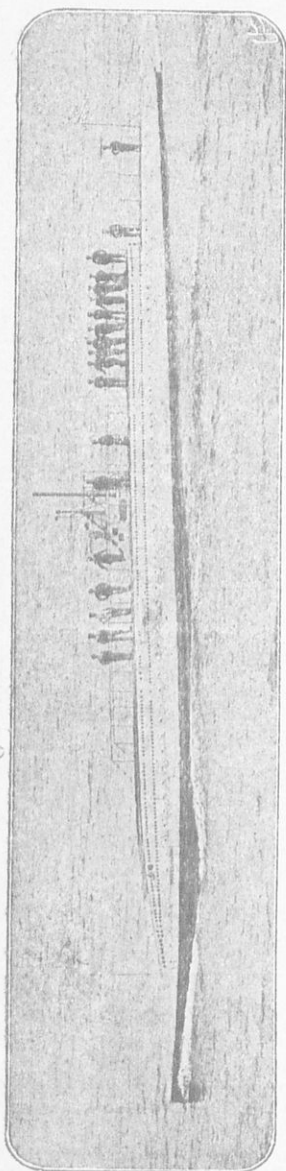
Χρησιμοποιοῦν λοιπὸν τώρα τὸ ὑδροπλάνον, δηλαδὴ ἀεροπλάνον, τὸ ὁποῖον δύναται καὶ νὰ πλέῃ ἔπάνω εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, μὲ δύο κιβώτια μεγάλα, κλειστὰ καὶ γεμάτα ἀπὸ ἀέρα εἰς τὴν βάσιν.

Τὸ ὑδροπλάνον εἶναι ἓνα κοινὸν ἀεροπλάνον μὲ δύο μεγάλας πτέρυγας ἀπὸ λεπτὸν μεταξωτὸν ὑφασμα, ἀλειμμένον μὲ καουτσούκ. Κάτω

Τὸ ἀντιτορπιλικὸν «Νέα γενεά».

ἀπὸ τὰς πτέρυγας αὐτὰς εὐρίσκεται ἓν διαμέρισμα σὰν βάρκα, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον τοποθετεῖται ὁ **πιλότος**, δηλαδὴ ὁ κυβερνῶν αὐτό, καὶ ὁ **παρατηρητής**, ὁ ὁποῖος κατοπτρεύει τὰς ἐχθρικὰς τοποθεσίας, τὴν παράταξιν τοῦ ἐχθροῦ κ.λ. ἴσπτε καὶ τὰς βόμβας, συνεννοούμενος ταυτοχρόνως μὲ τὰ πλοῖά του δι' ἀσυρμάτου τηλεγράφου.

Τὸ ὑποβρίχιον «Δελφίν».

Πίσω ἀπὸ τὴν βάρζαν αὐτὴν εἶναι ἡ μηχανή, ἡ ὁποία κινεῖται με βενζίνην καὶ κινεῖ μίαν ἕλικα ξυλίνην, με 3—4 χιλιάδας στροφῶν κατὰ λεπτόν. Ἡ ἕλιξ αὐτὴ δίδει τὴν πρὸς τὰ ἔμπρὸς κίνησιν εἰς τὸ ἀεροπλάνον με μίαν ταχύτητα 80 ἕως 140 χιλιομέτρων κατ' ὥραν.

Διὰ νὰ στρέψη δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ εἰς τὸν ἀέρα τὸ ἀεροπλάνον ἔχει ἓνα τιμόνι ἀπὸ τὸ ἴδιον ὕφασμα, ὅπως τῶν ἀτιοπλοίων, διὰ νὰ ἀνέλθῃ δὲ ὑψηλότερα ἢ νὰ κατέλθῃ χαμηλότερα στρέφει ὁ πιλότος πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὰ κάτω τὰς πτέρυγας του καὶ ἓνα τιμόνι ὀριζόντιον ἀπὸ ὕφασμα.

Ἡ μηχανὴ καὶ ὁ σκελετὸς καὶ τὰ σύρματα εἶναι ἀπὸ ἓνα μέταλλον πολὺ ἐλαφρὸν, τὸ ἀλουμίνιον ἢ ἀργίλλιον ἑλληνιστί.

Τὸ ἀεροπλάνον τῆς ξηρᾶς ἔχει δύο τροχοὺς μικροὺς καὶ ὀπίσω ἓνα χαλύβδινον ἐργαλεῖον ὅπως τοῦ ἀρότρου τὸ ὑνί, τὸ ὁποῖον ὅταν κατεβαίῃ εἰς τὸ ἔδαφος καὶ προσγειοῦται, χώνεται μέσα εἰς τὸ γῶμα καὶ τοῦ ἀνακόπτει τὸν δρόμον.

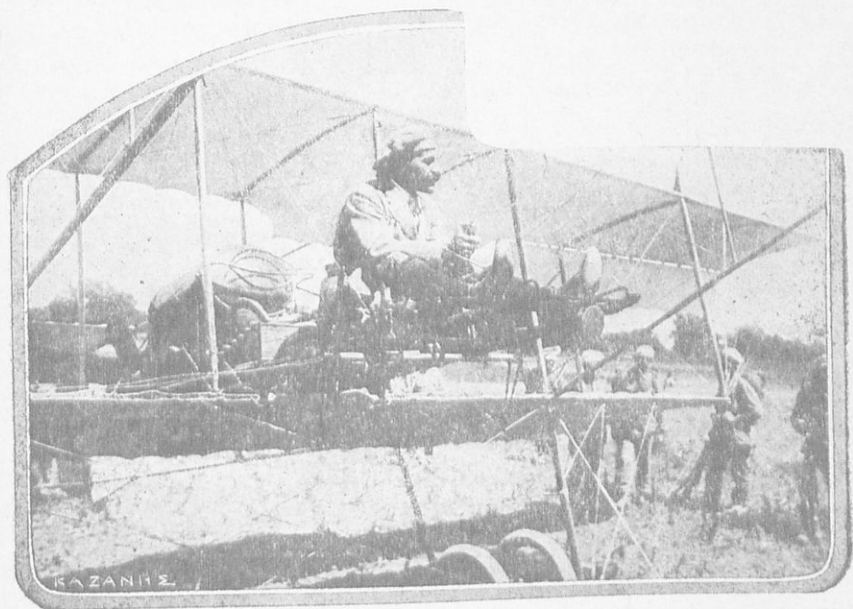
Οἱ δύο τροχοί, οἱ ὅποιοι ὁμοιάζουν με τροχοὺς αὐτοκινήτου καὶ ἔχουν γύρω γύρω καουτσούκ, τοῦ χρησιμεύουν διὰ νὰ κυλιέται εἰς τὸ ἔδαφος ὅταν πρόκειται νὰ πετάξῃ.

Κατ' ἀρχὰς ἓνας βοηθὸς θέτει εἰς κίνησιν περιστροφικὴν τὴν ἕλικα, ἔπειτα ὁ πιλότος, ὁ ὁποῖος ἔμπρὸς του ἔχει ὅλα τὰ μηχανήματα τῆς διευσθύνσεως, σηκώνει ὑψηλὰ τὸ ὑνί,

ποῦ τοῦ χρησιμεύει ὡς ἄγκυρα, καὶ τότε τὸ ἀεροπλάνον ξεκινᾷ καὶ τρέχει ὀλίγα μέτρα ἀκόμη ἐπάνω εἰς τὸ ἔδαφος. Ἐπειτα ὁ πιλότος ἀνξάνει τὴν ταχύτητά του καὶ τὸ ἀεροπλάνον ξεκολλᾷ ἀπὸ τὴν γῆν, λικνίζεται ὀλίγον καὶ ὑψώνεται.

Διὰ νὰ ἐννοήσετε πῶς πετᾷ καὶ μένει ὑψηλὰ τὸ ἀεροπλάνον, πρέ-

Τὸ ὑδροπλάνον.

πει νὰ ἔχετε ὑπ' ὄψει σας τὸν χάρτινον ἀετόν, τὸν ὁποῖον φουστῆ ὁ ἄνεμος καὶ ἡμεῖς κρατοῦμεν μὲ τὸν σπάγγον.

Τὰ ὑδροπλάνα ἀντὶ τῶν τροχῶν ἔχουν δύο πλευστήρας καὶ μὲ αὐτοὺς τρέχουν ὀλίγα μέτρα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἔπειτα δὲ ξεκολλοῦν.

Τὰ ἀερόπλοια. Ὑπάρχουν σήμερον πολλὰ εἶδη ἀεροπλάνων, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ μονοπλάνον, διότι ἔχει εἰς ἓνα ἐπίπεδον τὰς πτέρυγας, διπλάνον, διότι ἔχει διπλᾶς πτέρυγας κ.λ.π.

Ἄλλ' ὑπάρχουν καὶ τὰ ἀερόπλοια ἢ πηδαλιουχούμενα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀερόστατα εἰς σχῆμα πύρου, ἀπὸ μεταξωτὸν χονδρὸν ὕφασμα,

ἀλειμμένον με καουτσούκ, φέρουν δὲ ἀπὸ κάτω κρεμασμένον ἓνα ὀλόκληρον πλοῖον.

Ἔχουν διπλᾶς κινουμένας με βενζίνη μηχανάς, πολλές ἔλικας, τιμόνια, ἀγκύρας κ.λ.π. πλήρωμα δὲ ἀπὸ πολλοὺς ναύτας.

Αὐτὰ ἀνυψώνονται με ὑδρογόνον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀέριον πολὺ ἐλαφρόν, ἐλαφρότερον ἀπὸ τὸν ἀέρα ποῦ ἀναπνέομεν, με τὸ ὁποῖον γεμίζουν τὸ ἀερόστατον.

Αὐτὰ τρέχουν εἰς τὸν ἀέρα με ταχύτητα 150 χιλιομέτρων καθ' ὄραν, ὅταν δὲ θέλουν νὰ κατέλθουν εἰς τὴν γῆν, ἀφίνουν νὰ φύγῃ ὀλίγον ἀέριον.

Ἔχουν μῆκος 100—160 μέτρων. Δηλαδή εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ τὸ μεγαλύτερον θεωρητικὸν καὶ εἶναι ὀπλισμένα με ταχυβόλα κ.λ.π.

Τὰ τελειότερα ἀερόπλοια εἶναι τὰ Ζέππελιν, τὰ ὁποῖα ἐπενόησεν ὁ Γερμανὸς κόμης Φὼν Ζέππελιν, κοστίζουν δὲ 20 ἑκατομμ. φρ. περίπου ἕκαστον.

Ἡ στρατιώτης.

Ἡ στρατιώτης φέρει ὅπλα καὶ πηγαίνει εἰς τὰ σύνορα νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ **πίστεως καὶ πατρίδος.**

Σήμερον ὅλοι οἱ Ἕλληνας γινόμεθα στρατιῶται ἀπὸ τοῦ 19ου ἔτους μέχρι τοῦ 51.

Ἢταν συμβῆ νὰ γίνῃ πόλεμος, ὅπως πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὁ βαλκανοτουρκικὸς καὶ ὁ ἑλληνοβουλγαρικὸς, ἢ ἀγαπητῆ ἡμῶν πατρίς **Ἑλλάς** διεκδικούσῃ τὴν κληρονομίαν της, τὴν ὁποίαν μᾶς ἀρῆκον οἱ πρόγονοί μας, τὴν **Μακεδοनीαν**, ἐκάλεσεν ὅλα τὰ τέκνα της (**τοὺς ἐπιστράτους**), οἱ ὁποῖοι ἔστρεξαν με μεγάλην προθυμίαν νὰ ὑπηρετήσωσιν ὡς στρατιῶται, ὑπακούοντες εἰς τὸν **νόμον καὶ τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος.**

Πάντοτε ἡμεῖς οἱ Ἕλληνας ἠγαπῶμεν τὴν **ἐλευθερίαν**, καὶ ὅταν εἴμεθα δούλοι εἰς τοὺς τυράννους μας (τοὺς Τούρκους) καὶ τότε ἀκόμη πολλοὶ Ἕλληνας ἀνέβαινον εἰς τὰ βουνὰ καὶ ἐπολέμουν αὐτούς. Οἱ ἐλεύθεροι ἐκεῖνοι Ἕλληνας ὀνομάζοντο **ἀρματοῦλοι καὶ κλέφται.** «*Μάνα, σοῦ λέγω δὲν μπορῶ τοὺς Τούρκους νὰ δουλεύω, δὲν ἠμπορῶ δὲν δύναμαι, θὰ πάω νὰ γίνω κλέφτης*».

Εἶδη στρατιωτῶν.—Ἢταν κλέπτης τις θελήσῃ νὰ μᾶς ἀφαι-

ρέσει τι, ἢ τὴν νύκτα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν μας, ἢ ἐν γένει κακὸς τις ἄνθρωπος νὰ μᾶς ἐνοχλήσῃ, ἢ θέλῃ νὰ μᾶς κακοποιήσῃ, τίς θὰ μᾶς ὑποστηρίξῃ; ὁ **ἀστυφύλαξ** ἢ **χωροφύλαξ**, ὁ **στρατιώτης**.

Ὅταν πυρκαϊὰ τις ἐκραγῆ εἰς τι μέρος τῆς πόλεως, τότε τίς θὰ σπεύσῃ νὰ τὴν κατὰσβέσῃ; ὁ **πυροσβέστης στρατιώτης**.

Ὅταν ἐχθροὶ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα μας καὶ θελήσωσιν νὰ μᾶς βλάψωσιν, τότε τίς θὰ μᾶς ὑποστηρίξῃ; ὁ **στρατιώτης** διὰ τῶν ὅπλων του· τότε πλέον γίνεται **πόλεμος**.

Διὰ τὸν πόλεμον ὅμως ἀπαιτοῦνται πολλοὶ στρατιῶται· τοὺς στρατιώτας τούτους διευθύνουσιν οἱ **ἀξιωματικοί**.

Οἱ ἀξιωματικοὶ δίδουσι τὰ προστάγματα εἰς τὸν πόλεμον καὶ οἱ στρατιῶται ὑπακούουσιν ἀμέσως.

Ὑπάρχουσι καὶ κατώτεροι ἀξιωματικοί, οἱ ὅποιοι λέγονται **ὑπαξιωματικοί**.

Διὰ νὰ γίνῃ τις ὑπαξιωματικὸς ἢ ἀξιωματικὸς πρέπει νὰ ὑπηρετήσῃ ἐπὶ τινα χρόνον στρατιώτης καὶ νὰ γνωρίξῃ καὶ γράμματα ἢ νὰ φοιτήσῃ εἰς τὴν σχολὴν τῶν **εὐελπίδων**.

Ἐχομεν δὲ καὶ ἐν ἄλλο εἶδος ἀξιωματικῶν καὶ ὑπαξιωματικῶν, οἱ ὅποιοι λέγονται **ἔφεδροι** ἀξιωματικοὶ ἢ ἔφεδροι ὑπαξιωματικοὶ φοιτῶσι καὶ αὐτοὶ εἰς σχολεῖα στρατιωτικὰ (σὺλαμοὺς) καὶ καλοῦνται εἰς τὸ στράτευμα ὅταν γίνεται πόλεμος ἢ μεγάλη γυμνάσις.

Τὸ μέρος, ὅπου μένουσιν οἱ στρατιῶται, λέγεται **στρατόν**.

Οἱ στρατιῶται ἢ οἱ ἀξιωματικοὶ εἶναι ἢ **πεζοί**, καὶ τότε σχηματίζουσι τὸ **πεζικὸν δύνταγμα**, ἢ **ἵππεις**, καὶ τότε σχηματίζουσι τὸ **ἵππικὸν δύνταγμα**, ἢ **πυροβοληταί**, καὶ τότε σχηματίζουσι τὸ **πυροβολικὸν** ἢ **φυλάττουσι τὸν τόπον** (χωροφύλακες) καὶ τότε σχηματίζουσι τὴν **χωροφύλακὴν**, ἄλλοι δὲ εἶναι **μουσικοί**, **τυμπανισαὶ** ἢ **σαλπιγκταί**, διαμοιραζόμενοι εἰς τὰ διάφορα συντάγματα. Στρατιῶται ἢ ἀξιωματικοί, οἱ ὅποιοι δὲν δύνανται νὰ ὑπηρετήσωσιν πλέον ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας των ἢ ἐκ τῆς σωματικῆς τινος βλάβης, οἱ τιοῦτοι

Ὁ στρατιώτης

λέγονται *ἀπομάχοι* ἢ *ἀπόστρατοι*. Τοὺς *ἀπομάχους* διατηρεῖ ἡ πατρίς.

Καὶ ἐγὼ γυμνάζομαι πάντοτε καὶ ἐπομαζώομαι νὰ γίνω καλὸς στρατιώτης, ὅταν μεγαλώσω.

Ἐφαρμογή.— Ὁ στρατιώτης, ὅστις πεζοπορεῖ, λέγεται *πεζός*· ὅστις ἵππεύει λέγεται *ἵππεύς*. Ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι μεταχειρίζονται εἰς τὸν πόλεμον τὰ πυροβόλα, λέγονται *πυροβοληταί*.

Οἱ *εὐζωνοὶ* εἶναι πεζοὶ στρατιῶται καὶ φοροῦσι τὸ ὠραῖον ἑλληνικὸν φόρεμα, τὴν φουστανέλλα. Μοῦ ἀρέσκουσι πολὺ οἱ εὐζωνοὶ. Ἐπιθυμῶ, ὅταν μεγαλώσω, νὰ γίνω καὶ ἐγὼ εὐζωνός.

Ἡ φουστανέλλα εἶναι τὸ ἔθνικόν μας ἔνδυμα· αὐτὴν ἐφόρουσιν οἱ ἀγωνισταὶ τοῦ 1821, οἱ ὅποιοι ἠλευθέρωσαν τὴν πατρίδα, αὐτὴν φοροῦσιν ἀκόμη πολλοὶ Ἕλληνες εἰς τὰς ἐπαρχίας.

Ἡ φουστανέλλα λευκὴ ὡς ἡ χιών καὶ μὲ πολλὰς λῶξας (*πτυχάς*), εἶναι ὠραῖον ἔνδυμα μὰς κάμνει ὠραῖους, μὰς δίδει ἀέρα, ὅταν περιπατῶμεν, ὅταν χορεύομεν καὶ ὅταν τρέχομεν· εἶναι ἐλεύθερον ἔνδυμα, δὲν μὰς στενοχωρεῖ, δὲν μὰς ἐμποδίζει εἰς τίποτε· μὰς κάμνει μικρὰν ὄσφυν (*δακτυλίδι μέση*) καὶ ἐν γένει μὰς δίδει ἄπειρον **χάριν** καὶ **λεβεντιάν**.

Τὸ ὑπερήφανον τσαροῦχι μὲ τὰς φούντας, τὸ κόκκινον καὶ γυριστόν, πόσον ἀρμυρίζει εἰς τὸν ἑλληνικὸν πόδα! Πόσον ἐλευθέρως βαδίζει ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος τὸ φορεῖ! Φαίνεται πῶς δὲν περιπατεῖ, ἀλλὰ πετᾷ! Εἶναι κατ'ἀλλήλων εἰς τὸν πόλεμον, δὲν κάμνει κρότον, δὲν βαρύνει καὶ δὲν στενοχωρεῖ καθόλου.

Οἱ στρατιῶται τοῦ *μηχανικοῦ* ἐργάζονται εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν *δευρωμάτων*.

Οἱ *τηλεγραφεταί* εἶναι πολὺ χρήσιμοι εἰς τὸν πόλεμον· διότι ἀπὸ βουνοῦ εἰς βουνὸν διὰ φωτεινῶν σημείων ἀναγγέλλουσι, τί συμβαίνει εἰς τὸν πόλεμον. Ὁ ἀδελφός μου εἶναι τηλεγραφετής εἰς τὸ στρατευμα.

Οἱ *πυροσβέσται* σβύνουσι τὴν πυρκαϊάν μὲ τὰς *ἀνιλίας*. Εἶναι γενναῖοι στρατιῶται καὶ ἀψηφῶσι τὴν ζωὴν των διὰ νὰ σώσωσι τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν τῶν ἄλλων.

Οἱ *χωροφύλακες* φυλάττουσι τὴν τάξιν καὶ συναθροίζουσι τοὺς φόρους.

Ὁ ἱκανὸς στρατιώτης, ἀφοῦ ὑπηρετήσῃ ὀλίγον καιρὸν εἰς τὸν στρα-

τόν, γίνεται πρῶτον ὑποδεκανεὺς, ἔπειτα δεκανεὺς, ἔπειτα λοχίας, ἔπειτα ἐπιλοχίας, καὶ λέγεται τότε ὑπαξιωματικός.

Ὁ ὑπαξιωματικός, ὅταν θριαμβεύσῃ εἰς τὸν πόλεμον, γίνεται ἀξιωματικός, τιμᾶται διὰ παρασῆμου καὶ ἀναφέρεται τὸ ὄνομά του εἰς τὸν πίνακα τοῦ συντάγματός του καὶ εἰς τὰ τραγούδια καὶ γράφει πολλὰ καλὰ δι' αὐτοὺς καὶ ἡ ἱστορία τῆς πατρίδος.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΒ΄.

Ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουτσοῦ, ὁ Διάκος, ὁ Καραιοκάκης, πρὶν γίνωσι στρατηγοί, ἦσαν ἀπλοὶ στρατιῶται. Ὁ Κονάρης ἦτο ναυτόπαις καὶ ἔγινε ναύαρχος.

Θέλω καὶ ἐγὼ νὰ δοῦκαθῶ εἰς τὸν πόλεμον· θέλω νὰ ἀποθάνω εἰς τὸν πόλεμον· δὲν εἶναι ἄλλος θάνατος καλλίτερος, ἢ ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον εὐρίσκει τις πολεμῶν ὑπὲρ τῆς πατρίδος του.

Πόσοι Ἕλληνες δὲν ἀπέθανον εἰς τὸν πόλεμον ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς πατρίδος, κατὰ τὴν ἑσπρὴν ἐπανάστασιν κατὰ τῆς τουρκικῆς τυραννίης (1821) καὶ κατὰ τοὺς δύο τελευταίους πολέμους (1912 καὶ 1913), δηλ. κατὰ τὸν **βαλκανοτουρκικὸν καὶ ἐλλ.ηνοβουλγαρικὸν**. Ἄς εἶναι εὐλογημένον τὸ ὄνομά των!

Ἀνώτερος ὑπαξιωματικὸς εἶνε ὁ ἀνθυπασπιστής, κατώτεροι ἀξιωματικοὶ εἶνε οἱ ἀνθυπολοχαγοί, οἱ ὑπολοχαγοί, καὶ οἱ λοχαγοί, ἀνώτεροι δὲ οἱ ταγματάρχαι, οἱ ἀντιονταγματάρχαι καὶ οἱ συνταγματάρχαι καὶ ἀνώτατοι οἱ ὑποστράτηγοι, οἱ ἀνιστράτηγοι καὶ οἱ στρατηγοί.

Ὁ βασιλεὺς κατὰ τὸν θεμελιώδη θεσμὸν (τὸ Σύνταγμα) εἶναι ἀρχηγὸς τῶν κατὰ ἑσπρὴν καὶ θάλασσαν στρατιωτικῶν δυνάμεων κηρύττει τὸν πόλεμον καὶ συνάπτει τὴν εἰρήνην.

Τὸ **σύνταγμα** περιέχει 3 **τάγματα**, τὸ **τάγμα** 4 **λόχους**. Ὅσοι ἐπολέμησαν γενναίως εἰς τὸν πόλεμον τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἱεροῦ ἀγῶνος ἔλαβον τὸ **παράσημον τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος** μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἐλευθέρου βασιλείου.

Ὁ πάππος μου εἶχε λάβει τὸ παράσημον τοῦ ἀγῶνος. Πόσον νύχταριστείτο ὅταν τὸ ἐφόρει τὴν 25 Μαρτίου καὶ ἐν γένει τὰς μεγάλαις ἑορταῖς.

Τιμὴ εἰς τοὺς στρατιώτας, οἱ ὅποιοι ἔλαβον τὸ παράσημον τοῦ ἀγῶνος καὶ τοῦ Σωτῆρος κλπ.

Ἄρα γε θὰ ἀξιοθῶ καὶ ἐγὼ νὰ στολίσω τὸ στῆθός μου μὲ τὸ παράσημον τοῦτο;

Σήμερον οἱ διακριθέντες εἰς τοὺς δύο τελευταίους πολέμους ἔλαβον διάφορα παράσημα οἱ πλείστοι τὸν ἀργυρῶν σταυρὸν τοῦ Σωτῆρος, ὅλοι δὲ **ἀξιωματικοὶ** καὶ στρατιῶται τὰ μετὰλλια τῶν πολέμων μετὰ **διεμβολῶν**.¹

¹ Ἀπόντησις γραπτή.

Ὁ στρατιώτης, ὅστις πολεμεῖ πεζός, ἀνήκει εἰς τό— Τίνες ἀνήκουσιν εἰς τὸ ἵπλικόν; —Τίνες εἰς τὸ πυροβολικόν; —Τίνες εἰς τὴν χωροφυλακίην; —Τίνες ὀνομάζονται σαλπικταί; —Τίνες τυμπανισταί; —Τίνες ὀδηγοῦσι τοὺς στρατιώτας εἰς τὸν πόλεμον; —Τίνες λέ-

1) Τὰ παράσημα εἶναι διαφόρων βαθμῶν α') τοῦ **Γεωργίου**, β') τὸ ἀργυρῶν τοῦ **Σωτῆρος**, γ') τὸ χρυσοῦν τοῦ **Σωτῆρος**, δ') τῶν **Ταξιαρχῶν**, ε') τῶν ἀνωτέρων **ταξιαρχῶν** καὶ ὁ **μεγαλόσταυρος** τὸ ἀνώτατον ὄλων.

γονται ἀπόμαχοι ;—Γνωρίζεις ἀπόμαχόν τινα ;—Γνωρίζεις κανένα σαλπικτην ;—Τὸ μέρος, ὅπου μένουσι στρατιῶται ;—

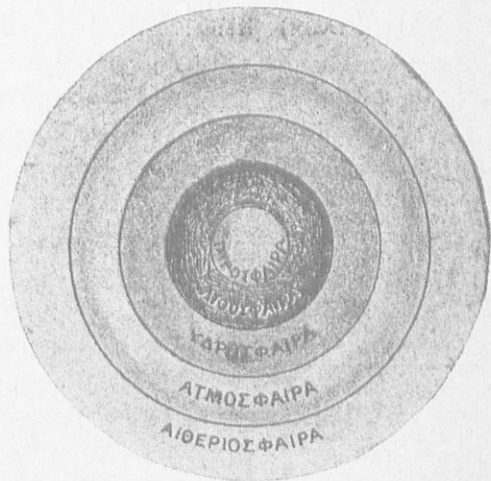
Ὁ στρατιώτης γυμνάζεται. Ὁ στρατιώτης ὑπηρετεῖ εἰς τὸν στρατόν, φρουρεῖ, ἀγρυπνεῖ, κατασκοπεύει, παραμονεύει, τρέχει, πυροβολεῖ, πυροβολεῖται, φυλακίζεται, ὑπακούει, ἐκτελεῖ τὰς παραγγέλιας καὶ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀνωτέρου του ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιρρήσεως (πειθαρχία), ὁρμᾷ κατὰ τῶν ἐχθρῶν, φονεύει, φονεύεται, δοξάζεται καὶ ἐπαινεῖται, θαυμάζεται ἢ περιφρονεῖται, κατηγορεῖται.

ΦΥΣΙΚΑ ΚΑΙ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Ἄτμόσφαιρα.

Ὁ ἀήρ, ὁ ὁποῖος περιβάλλει τὴν γῆν πανταχόθεν καὶ χρησιμεύει μὲ τὸ φῶς καὶ τὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου εἰς τὴν ζωὴν τῶν ζῴων καὶ τῶν φυτῶν ὀνομάζεται **ἀτμόσφαιρα**¹. Ὁ ἀήρ οὗτος σύγκειται ἀπὸ ὀξυγόνου, ἄζωτου καὶ ἄλλα χρήσιμα εἰς τὴν ζωὴν συστατικά· ἐπειδὴ δὲ περιλαμβάνει καὶ ἀτμούς ὑδάτων λέγεται καὶ **ἀτμόσφαιρα**.

Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι μίξμα ἀερίδης καὶ διαφανῆς, ἀπαραίτητον στοιχεῖον εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, προφυλάττει τοῦτον ἀπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων καὶ τοῦ ψύχους, ἔχει δὲ ὕψος (πάχος) περὶ τὰ 80 χιλιόμετρα καὶ σχῆμα σφαιρικόν, ὅπως ἡ γῆ.

Ἡ ἀτμόσφαιρα.

1) Ὁ ἀήρ εἶναι μείγμα ὀξυγόνου $\frac{1}{5}$ κατὰ τὸν ὄγκον καὶ ἄζωτου $\frac{4}{5}$ περιπίου. Περιέχει πρὸς τοῦτοις καὶ μικρὰν ποσότητα ἀνθρακικοῦ ὀξέος τὸ ὁποῖον εἶναι χρήσιμον εἰς τὴν διατροφήν τῶν φυτῶν, ὑδατμούς καὶ ἄλλα τινὰ στοιχεία εἰς μικρὰν ποσότητα.

Ἡ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ δὲν εἶναι σῶμα, τὸ ὁποῖον βλέπομεν, ἀλλὰ γίνεται τοῦτο αἰσθητὸν εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς ὠθήσεώς του, ὅταν κινῆται, δηλ. φυσῆ. Εἰς ὕψος δισχιλίων περίπου μέτρων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ὁ ἀήρ εἶναι τόσο ἀραιὸς ὥστε σχεδὸν δὲν εἶναι ἀναπνεύσιμος. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀήρ εἰς τὰ χαμηλὰ μέρη εἶναι πυκνότερος καὶ βαρύτερος, ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον ἀνερχόμενοι πρὸς τὰ ὕψη αἰσθανόμεθα τοῦτον ἀραιότερον καὶ ἐλαφρότερον.

Ἐν τούτοις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐγένοντο ἀναβάσεις ὑπὸ τολμηρῶν ἀεροναυτῶν (ἀεροπόρων) εἰς ὕψος 10 χιλιομέτρων, πάντοτε ὅμως τῇ βοήθειᾳ εἰσπνοῶν **ὀξυγόνου**, αἱτινες δὲν ἠμυπόδισαν τοὺς ἀεροναύτας νὰ πάθωσι λιποθυμίαν.

Γενικῶς ἐφ' ὅσον ὑψόμεθα πρὸς τὴν ἀτμοσφαιρὴν ἢ θερμοκρασίαν κατέρχεται (ἀνάβασις π. χ. 200 μέτρων ἐπιφέρει πτώσιν θερμοκρασίας 1^ο περίπου).

Ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαιρᾶς συμβαίνουνσι πάντα τὰ λεγόμενα μετεωρολογικὰ φαινόμενα: λ.χ. **νέφη, βροχή, χάλαζα, χιὼν, ὀμίχλη, δρόσος, ὑγρασία, ἀστραπή, βροντή, κεραυνός, οὐράνιον τόξον ἢ ἴρις, ἄνεμος, θύελλα, καταιγίς, λαίλαψ, κυκλών.**

Νέφη, ὀμίχλη.

Ἐὰν θέσωμεν ἐπὶ τῆς πυρᾶς ἕνα λέβητα (καζάνι) πλήρη ὕδατος, βλέπομεν ἅμα ἀρχίσθη νὰ βράζῃ ὅτι ἀνέρχονται πρὸς τὰ ἐπάνω φυσαλλίδες τινές (φουσκες) ὕδατος· αὐταὶ λέγονται ἀτμοὶ ἢ ὑδρατμοί· ἐπειδὴ δὲ εἶναι ἐλαφρότεροι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀέρος, δι' αὐτὸ καὶ ἀναβαίνουνσι πρὸς τὰ ἐπάνω. Ὅτι λοιπὸν κάμνει ἡ πυρὰ εἰς τὸ νερὸν τοῦ λέβητος τὸ ἴδιον κάμνει καὶ ὁ ἥλιος εἰς τὰ ὕδατα τῶν λιμνῶν, τῶν ποταμῶν, τῶν θαλασσῶν· δηλ. ἐξατμίζεται τὸ ὕδωρ μὲ τὴν μεγάλην θερμότητα τοῦ ἡλίου.

Καὶ ἐφ' ὅσον ὁ περιβάλλον αὐτοὺς ἀήρ εἶναι θερμὸς, οἱ ὑδρατμοὶ εὐρίσκονται ἐν αερώδει καταστάσει. Ὅταν ὅμως συμπέσῃ ὁ ἀήρ νὰ γίνῃ ψυχρὸς, οἱ ὑδρατμοὶ συμπυκνοῦνται καὶ μεταβάλλονται εἰς λεπτότατα σταγονίδια καὶ εἰς μὲν τὰ χαμηλότερα μέρη σχηματίζεται

ἐξ αὐτῶν ἡ **ὀμίχλη**, εἰς δὲ τὰ ὑψηλότερα στρώματα τῆς ἀτμοσφαιρας νὰ **νέφη**¹.

— Τὰ νέφη πολλάκις κατὰ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου λαμβάνουσι διαφόρους ὀραίους χρωματισμοὺς ὑπὸ τοῦ φωτός τοῦ ἡλίου.

— Τὰ νέφη κινούμενα ὑπὸ τῶν ἀνέμων ἄλλοτε μὲν ταχέως καὶ ἄλλοτε βραδέως, λαμβάνουσι τυχαίως διάφορα σχήματα οἷον τύπους ἀνθρώπων, ζώων, δένδρων βουνῶν καὶ ἐν γένει πολλῶν καὶ ποικίλων ὀραίων σχημάτων².

Ἡ ὀμίχλη πολλάκις εἶναι τόσοσ πυκνή, ὥστε καλύπτουσα τὴν γῆν δὲν ἀρίνει νὰ διακρίνωμεν τὰ ἐπ' αὐτῆς δένδρα, ζῶα, ἀνθρώπους, οἰκίας καὶ μάλιστα ἀπὸ ἐγγυτάτης ἀποστάσεως, καὶ τοῦτο, διότι οἱ ἀτμοὶ τῆς ὀμίχλης εἶναι ὁλοὶ καὶ πυκνοὶ καὶ ἐμποδιζουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς νὰ διακρίνωσιν.

Ἡ ὀμίχλη γίνεται κυρίως τὸν χειμῶνα, καλύπτει δὲ ἀδιαφόρως κατωκημένα καὶ ἀκατοίκητα μέρη, πεδιάδας, ἀγρούς, δάση, λιμένας, θαλάσσας κλπ.

Βροχή.

Ὅταν οἱ ὕδατιμοὶ ὑψωθῶσι πολὺ εἰς τὸν οὐρανὸν (ἀτμόσφαιραν) καὶ δὲν φαίνονται πλέον, τότε εἶπομεν ὅτι γίνονται νέφη· τὰ νέφη ταῦτα συναντώμενα μὲ ψυχρὰ ρεύματα ἢ στρώματα τοῦ ἀέρος συμπυκνοῦνται πολὺ περισσύτερον καὶ σχηματίζουσι μεγαλύτερας σταγόνας, αἱ ὁποῖαι μὴ δυνάμεναι νὰ συκρατηθῶσιν εἰς τὸν ἀέρα ἕνεκα τοῦ βάρους των, μεταβάλλονται εἰς ὕδωρ καὶ πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς εἴτε κατὰ μικρὰς ψεκάδας εἴτε ὡς βροχὴ ῥαγδαία. Τὸ φαινόμενον τοῦτο καλεῖται **βροχή**.

Εἰς ὅλους τοὺς τόπους δὲν πίπτει ἡ αὐτὴ ποσότης τῆς βροχῆς, καθ' ὅσον τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θερμοκρασίας, τῶν ἀνέμων, τῆς ὑγρασίας, τῆς γειτνιασεως τῶν θαλάσσων καὶ τοῦ ὕψους τοῦ ἐδάφους. Αἱ δασώδεις χῶραι ἐλκύουσι μεγάλην ποσότητα βροχῆς.

1) Τὰ νέφη καὶ ἰδίως τὰ λευκὰ ὡς ἐλαφρότερα τῶν μαύρων νεφῶν ἀνέρχονται πολὺ ὑψηλὰ μέχρι 10,000 μέτρων πολλάκις, ἐνῶ τὰ μαῦρα ὑψοῦνται ὡς πολὺ βαρέα μόλις μέχρι τῶν 2.000 μέτρων.

2) Τὰ νέφη τὸν μὲν χειμῶνα εἶναι πολλά, πυκνὰ καὶ μαῦρα (βροχερά), ἐνῶ τὸ θέρος ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐλλείπουσιν ἐκ τῆς ἀτμοσφαιρας.

ΣΗΜ. Χωραί τινες τῆς κεντρικῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ν. Ἀμερικῆς, ἕνεκα διαφόρων λόγων, στεροῦνται βροχῶν.

Μεγαλυτέρη ποσότης βροχῆς πίπτει εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον ἢ εἰς τὸ νότιον.

Εἰς τὸν τόπον μας αἱ περισσότεραι βροχαὶ πίπτουσι τὸ φθινόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα, σπανίως δὲ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θερούς.

Τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς ἄλλο ἀπορροφεῖται ὑπὸ τῆς γῆς καὶ ἀποταμιεύεται μέσα εἰς μεγάλας ἀποθήκας (ἔγκυα τῆς γῆς) ἐκ τῶν ὁποίων σχηματίζονται αἱ **πηγαὶ** (τὰ κεφαλάρια), ἄλλο ἐξατμίζεται ὑπὸ τῆς θερμότητος τοῦ ἡλίου καὶ γινόμενον ἀτμὸς ἀνέρχεται εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ ἄλλο κκτέρχεται εἰς τὰς χαμηλοτέρας κοιλότητας τῆς γῆς, ὅπου συναθροίζεται μεγάλη ποσότης διατηρουμένη πάντοτε καὶ οὕτω σχηματίζονται τὰ ἔλη, αἱ λίμναι καὶ ἡ θάλασσα.

Ἡ βροχὴ προξενεῖ πλείστας ὕσας ὠφελείας εἰς τοὺς ἀνθρώπους· α') καθαρίζει τὸν ἀέρα καὶ ἐν γένει τὴν ἀτμόσφαιραν ἀπὸ σκάνης καὶ ἀπὸ διάφορα βλαβερὰ ἔντομα, β') ποτίζει τὰ δάση, τὰς πεδιάδας, τοὺς ἀγρούς καὶ οὕτω βλαστάνουσι ταχέως τὰ φυτὰ καὶ τὰ γεννήματα καὶ ἐνδυναμώνουσι τὰ δένδρα, γ') εἰσδύουσα δὲ καὶ ἀπορροφουμένη ὑπὸ τῆς ξηρᾶς τροφοδοτεῖ ὡς εἶπομεν τὰς πηγὰς (κεφαλάρια), τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας κλπ.

Οὐράνιον τόξον ἢ ἴρις.

Πολλάκις συμβαίνει μετὰ τὴν βροχὴν εἰς τὸ ἀντίθετον μέρος ὅπου εὐρίσκεται ὁ ἥλιος καὶ κυρίως ὅταν πλησιαῖζῃ πρὸς τὴν δύσιν του νὰ σχηματίζηται ἐν τῇ ἀτμόσφαιρᾳ ἐν μέγα ὠραῖον καὶ πολυχρῶμον ἡμικύκλιον φθάνον μέχρις αὐτῆς τῆς γῆς.

Τὸ ἡμικύκλιον τοῦτο ὀνομάζεται **ἴρις ἢ οὐράνιον τόξον.**

Τὸ λαμπρὸν τοῦτο μετεωρολογικὸν φαινόμενον (οὐράνιον τόξον ἢ ἴρις), σχηματίζεται ἐκ τῆς **ἀντανεκλάσεως** καὶ **ἀναλύσεως** τῶν ακτίνων τοῦ ἡλίου ἐντὸς σταγόνων ὕδατος, αἵτινες πληροῦσι κατὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο τὴν ἀτμόσφαιραν.

Διὰ νὰ βλέπωμεν τὸ οὐράνιον τόξον πρέπει νὰ εὐρισκώμεθα μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ βρέχοντος νέφους, ὁ δὲ ἥλιος νὰ μὴ εἶναι πολὺ ὑψηλὰ.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τοὺς πίδακας (ἀναβρυτήρια), ὅταν εὐρισκώμεθα μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ἡλίου.

Συμβαίνει ἐνίοτε νὰ ἐμφανίζωνται ἐν τῷ οὐρανῷ δύο καὶ περισσότερα οὐράνια τόξα (ἴριδες).

Τὰ ἀποτελοῦντα τὴν ἴριδα χρώματα εἶναι ἑπτὰ· τὰ ἐξῆς κατὰ σειράν: **ἐρυθρὸν** (κόκκινον), **χρυσοειδές**, **ὠχρὸν** (ξανθόν), **πράσινον**, **κυανοῦν**, **πορφυροῦν** (κοκκινοειδές) καὶ **ιοειδές** (βιολε).

Διὰ τὸ ὅτι τὰ σώματα δὲν ἔχουσι τὸ αὐτὸ χρῶμα, ἐνῶ ὅλα φωτίζονται ἀπὸ τὸν ἥλιον;

Διότι τὰ ἑπτὰ χρώματα τοῦ ἡλίου προσπίπτοντα εἰς τὰ διάφορα σώματα δὲν ἀντανακλῶνται ὅλα, ἀλλὰ ἄλλα μὲν ἀντανακλῶνται, ἄλλα δὲ ἀπορροφοῦνται ὑπὸ τοῦ σώματος. Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν ἕκαστον σῶμα φαίνεται μὲ ἐκεῖνο τὸ χρῶμα, τὸ ὁποῖον ἀντανακλᾷ. Καὶ διὰ τοῦτο ἄλλο φαίνεται πρᾶσινον, ἄλλο κόκκινον, ἄλλο κίτρινον κλπ.

Χιὼν.

Ὅταν τὰ νέφη τὰ εὐρισκόμενα εἰς ὑψηλά στρώματα τῆς ἀτμοσφαιρας συναντηθῶσι μὲ πολὺ ψυχρὰ ρεύματα ἀέρος καὶ ψυχθῶσι (παγώσῃσι) κάτωθεν τοῦ O^0 , τότε αἱ ἀποτελοῦντες αὐτὰ ὑδροῖμοι (σταγόνες βροχῆς) παγώνουσι καὶ καταπίπτουσι παγωμένοι, ἀποτελοῦσι τὴν **χιόνα**· ὀνομαζόνται δὲ τότε αἱ παγωμέναι σταγόνες τῆς βροχῆς **νιφάδες**.

Ἡ χιὼν ὅταν παγῶνῃ ἐν ἡρεμίᾳ λαμβάνει διάφορα κανονικὰ σχήματα. Ἄλλαι μὲν νιφάδες ὁμοιάζουσι μὲ ἄνθη, ἄλλαι δὲ μὲ πτίλα (πούπουλα) καὶ ἄλλαι μὲ μικροὺς ἀστέρας.

ΣΗΜ. Τὰ παιδιά ὅταν ἀρχίζῃ νὰ χιονίζῃ τρέχουσι περίεργα εἰς τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν διὰ νὰ ἴδωσι τὰς ὡραίας νιφάδας καὶ νὰ χαιρετίσωσι τὴν λευκὴν χιόνα. Τὰ παιδιά ἀγάλλονται ὑπερβολικῶς, ὅταν βλέπωσι τὰς νιφάδας νὰ καταπίπτωσιν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ὅπως ἀγάλλωνται, ὅταν βλέπωσι τὸ πρῶτον ἄνθος κατὰ τὸ ἔαρ καὶ τὸν πρῶτον καρπὸν κατὰ τὸ θέρος.

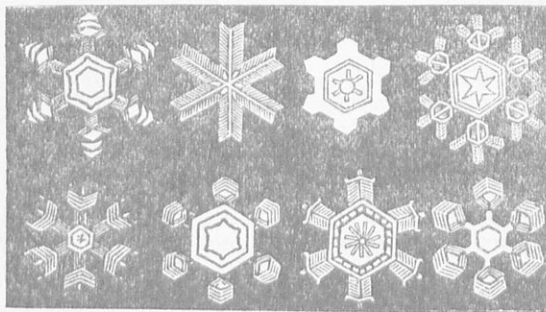
Ζητοῦσι νὰ ἴδωσι τὰς νιφάδας καλλίτερον καὶ προσπαθοῦσι νὰ συλλάβωσι μὲ τὰς χεῖράς των τινὰς ἐξ αὐτῶν διὰ νὰ παρατηρήσωσι τὴν κατασκευὴν των καὶ τὴν ἀπαλότητα των.

Χρῆσιμότης τῆς χιόνος (1). Ὅσον ὠραία εἶναι ἡ χιὼν τόσον

1) Ἐκ τῶν θρησκευτικῶν μελετῶν τοῦ Δ. Μαυροκορδάτου.

εἶναι καὶ εὐεργετικὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, εἰς τὰ ζῷα καὶ εἰς τὰ φυτά. Ὁ ὀδοιπόρος ὁ ὀδοιπορῶν κατὰ τὰς παγερὰς καὶ ἀσελήνους νύκτας τοῦ χειμῶνος θὰ παρεπλανῆτο καὶ δὲν θὰ ἐπανήρχετο ἐν τῷ μέσῳ τῶν τέκνων του καὶ τῶν λοιπῶν οἰκειῶν αὐτοῦ. Θὰ ἀπέθνησκεν ἐκ τοῦ ψύχους καὶ θὰ τὸν ἔτρωγον οἱ λύκοι, ἂν δὲν ἐφώτιζεν αὐτὸν καθ' ὁδὸν ἡ λάμψις τῆς διαυγαζούσης χιόνος (ἀκτινοβολία).

Τὰ ζῷα καὶ τὰ ἔντομα, τὰ ὅποια κοιμῶνται κατὰ τὸν χειμῶνα

Διάφορα σχήματα νιφάδων καὶ κομμάτιλλων αὐτῶν.

καὶ περιμένουσι νὰ ἐξυπνήσωσι κατὰ τὸ ἔαρ, οἱ σπόροι τῶν φυτῶν καὶ οἱ καρποὶ τῶν δένδρων, οἵτινες ἀπὸ τοῦ φθινοπώρου ἤδη ἔχουσι καταπέσει ἐπὶ τῆς γῆς, ὅλα αὐτὰ θὰ ἐκαίοντο καὶ θὰ ἠφανίζοντο ὑπὸ τοῦ καταστρεπτικοῦ πάγου, ἂν δὲν ἐσκέπαζεν αὐτὰ τὸν βαρὺν χειμῶνα ἡ χιών.

Ἡ χιών ἂν καὶ αὕτη εἶναι ὕδωρ παγωμένον, ὅπως εἶναι καὶ ὁ πάγος, ἔχει ὅμως τὴν δύναμιν νὰ θερμαίνῃ ὅ,τι σκεπάζει. Ἐὰν ζῷον ἢ ἄνθρωπος ναρκωθῇ ὑπὸ τοῦ ψύχους, θερμαίνεται καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὴν ζωὴν ὅταν καλύψωσι καὶ τρίψωσιν αὐτὸν μὲ χιόνα. Ἐὰν μέλος τι τοῦ σώματος παγώσῃ θερμαίνεται καὶ ἐπανέρχεται πάλιν εἰς τὴν πρώτην του κατάστασιν, ἂν τρίψωμεν αὐτὸ μὲ χιόνα.

Πλὴν τούτων τὰ κάτω μέρη τῆς χιόνος, τὰ ὅποια ἐγγιζοῦσι τὴν γῆν, τήκονται καὶ μεταβάλλονται εἰς σταγόνας ὕδατος. Αἱ σταγόνες αὗται ὀλίγον κατ' ὀλίγον διαπερῶσι τὴν γῆν, ἔρχονται εἰς τοὺς σπόρους τῶν φυτῶν καὶ εἰς τὰς ῥίζας τῶν χόρτων, τῶν θάμνων καὶ τῶν δένδρων καὶ ποτίζουσι καὶ ἐνδυναμοῦσιν αὐτά. Ὅταν δὲ παρέλθῃ ὁ

χειμῶν καὶ λείψωσιν αἱ χιόνας, τότε εὐθὺς ἀρχίζουσι νέα χόρτα νὰ φύωνται, νέα φυτὰ νὰ βλαστάνωσι, νέα φύλλα νὰ θάλλωσι καὶ νέα ἄνθη νὰ ἀνθίζωσιν.

Δρόσος, πάχνη.

Αἱ μικραὶ σταγόνες τοῦ ὕδατος, τὰς ὁποίας βλέπομεν τὴν πρωΐαν ἐπὶ τῶν φύλλων τῶν δένδρων καὶ ἄλλων ὑπικιθρίων ἀντικειμένων, ὀνομάζονται **δρόσος**. Αἱ σταγόνες αὗται ψύχονται συχνάκις ἐν καιρῷ αἰθρίας καὶ ψυχρᾶς νυκτός. Ἡ δρόσος σχηματίζεται ἰδίως κατὰ τὸ φθινόπωρον καὶ τὸ ἔαρ.

Ἐὰν ἡ ψῦξις τῆς νυκτός εἶναι πολὺ ἰσχυρὰ, ὅπως συμβαίνει κατὰ τὰς ψυχρᾶς νυκτὸς τοῦ φθινοπώρου καὶ τοῦ χειμῶνος, τότε κατ' ἀρχὰς σχηματίζεται ὡς εἶπομεν δρόσος, μετ' ὀλίγον ὅμως παγώνει καὶ γίνεται ὡς τέφρα (στάκη) καὶ τότε λέγεται **πάχνη**, καὶ ὡς τοιαύτη βλέπεται ἐνίοτε τὰ σπικρὰ.

Μόλις ὅμως ἀνατείνει ὁ ἥλιος ἡ πάχνη αὐτὴ θερμαίνεται καὶ γίνεται πάλιν δρόσος καὶ ἐξητμίζεται, τοὺς ἀτμοὺς δὲ αὐτοὺς τοὺς βλέπομεν πίπτοντας ἐπάνω μας ὡς ὀμίχλη.

Χάλαζα.

Ὅταν τὸ ψῦχος εἰς τὰ ὑψηλὰ μέρη τῆς ἀτμοσφαιρᾶς εἶναι πολὺ, τότε αἱ καταπίπτουσαι ἀποστόμως σταγόνες τῆς βροχῆς συμπυκνοῦνται καὶ μεταβάλλονται εἰς μικροὺς κόκκους ἢ σφαιρίδια χιόνος, οἱ ὅποιοι κκοῦνται **χάλαζα**. Οἱ κόκκοι οὗτοι φθάνουσι τὸ μέγεθος συνήθως λεπτοκρύων, ἐνίοτε δὲ καὶ κρυῶν, ὅποτε φρονέουσιν ἀπειρίαν πτηνῶν καὶ ζῴων καὶ κάμνουσι μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὰ σπαρτὰ, τὰ δένδρα (ἐλαιόδενδρα, ὀπωροφόρα) καὶ εἰς τοὺς ἀμπελώνας.

Ἡ χάλαζα πίπτει συνήθως τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος, συχνότερον τὴν ἡμέραν καὶ σπανιώτερον τὴν νύκτα. Διαρκεὶ ὀλίγην ὥραν καὶ διακλύεται μετ' ὀλίγον εἰς ὕδωρ.

Ἡ αἰτία τοῦ σχηματισμοῦ τῆς χαλάζης δὲν εἶναι ἐπακριβῶς γνωστὴ.

* Α ν ε μ ο ι .

Οἱ ἄνθρωποι ἔχουσιν ἀνάγκην διὰ νὰ ζήσωσι καθαροῦ ἀέρος.

Ἀνάγκη λοιπὸν καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα νὰ ἀνοίγῃ τις τὰ παράθυρά του.

Ἐκθαρός ἀήρ δίδει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ὑγείαν.

Τὰ δένδρα καὶ ἐν γένει τὰ δάση καθαρίζουσι τὸν ἀέρα.

Εἰς τὴν ἐξοχὴν ὁ ἀήρ εἶναι πολὺ καθαρώτερος ἢ εἰς τὴν πόλιν¹.

Ἄνεμος ὀνομάζεται ἡ ἰσχυρὰ **κίνησις** (ρεῦμα) τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος, δηλ. ὅταν ὁ ἀήρ κινῆται πολὺ καὶ σφοδρῶς τότε λέγεται **ἄνεμος**.

ΣΗΜ. Ἡ αἰτία τῆς κινήσεως ὀφείλεται εἰς ἀνισότητας τῆς πίεσεως, προεργομένης εἴτε ἐκ διαφορῶν τῆς θερμοκρασίας εἴτε ἐκ συμπυκνώσεως ὑδατῶν.

Ἐπιθερμὸς ἀήρ γενικῶς ἐπειδὴ εἶναι ἐλαφρότερος ὑψοῦται πρὸς τὰ ἀνώτερα στρώματα καὶ τὸ κενόν, τὸ ὅποιον τείνει νὰ παραχθῇ πληροῦται ὑπὸ ἀέρος ψυχροτέρου, ὅστις συρρέει πανταχόθεν.

Ἐπιθερμὸς ἀήρ, ὅταν πνέῃ ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν μέρος, λέγεται **ἀνατολικὸς** ἢ **ἀππλιώτης** (Α) (κοινῶς λεβάντες). Αὐτὸς συνήθως φέρει βροχὴν.

Ἐπιθερμὸς ἀήρ, ὅταν πνέῃ ἀπὸ τὸ δυτικὸν μέρος λέγεται **ζεφύρος** (πονέντες) (Δ). οὗτος εἶναι συνήθως ὀρεσπερὸς καὶ εὐχάριστος.

Ἐπιθερμὸς ἀήρ, ὅταν πνέῃ ἀπὸ τὸ νότιον μέρος λέγεται **νότιος** (Ν) (νοτιᾶς, ὄστρια). Εἶναι θερμὸς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ὀχληρὸς.

Ἐπιθερμὸς ἀήρ, ὅταν πνέῃ ἀπὸ τὸ βόρειον μέρος λέγεται **βορρᾶς** (Β) (κοινῶς βορηᾶς, τραμουντάνα ἢ γραβίγος). ὀρεσπερὸς ὅπως δῆποτε τὸ θέρος (μελτέμια, ἐτησίαι) καὶ ψυχρὸς τὸν χειμῶνα, κατ' ἐξοχὴν δὲ ὑγεινὸς διὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἐκτὸς τῶν τεσσάρων αὐτῶν ἀνέμων ὁ μεταξὺ τοῦ νότου καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ πνέων ἀνεμος λέγεται **εὐρος** ἢ **σύρος** (κοινῶς συρόκος). Εἶναι συνήθως ὑγρὸς, σφοδρὸς καὶ βίαιος καὶ ταράσσει τὴν θάλασσαν εἰς μέγιστον βαθμὸν.

Ἐπιθερμὸς ἀήρ, ὅταν πνέῃ ἀπὸ τὸ βορρᾶ καὶ τοῦ ζεφύρου λέγεται **σκίρων** ἢ **ἀργέστης** (κοινῶς μακίστρος). πνέων ἀπὸ ΒΔ. ψυχρὸς τὸν χειμῶνα.

Ἐπιθερμὸς ἀήρ, ὅταν πνέῃ ἀπὸ τὸ νότον καὶ τοῦ ζεφύρου (πονέντες) λέγεται **λιψ**

1) Ὁ μέγας Ἕλληνας φιλόσοφος Σπίνωζα συμβουλεύει τοὺς ἀνθρώπους νὰ ἀγαπῶσι τὴν ἐξοχὴν λέγει ὅτι «οἱ ἄνθρωποι κάμνουσι τὴν πόλιν καὶ ὁ Θεὸς τὴν ἐξοχὴν».

(λίβας, γαρμπῆς) πνέων ἀπὸ ΝΔ. ψυχρότατος μὲν τὸν χειμῶνα, θερμότερος δὲ καὶ καυστικός τὸ θέρος· καὶ ὁ ἀπὸ ΒΑ. πνέων ἄνεμος, ὀνομάζεται **καικίας** (κοινῶς γραιγολεθάντες), συνήθως φέρων βροχὴν καὶ ἐνίοτε τὸν χειμῶνα χιόνια.

ΣΗΜ. Αἱ σφοδραὶ κινήσεις τοῦ ἀέρος γεννῶσι τοὺς ἀνέμους, τοὺς ὁποίους ὀνομάζομεν **κυκλῶνας, δίφωνα, θυέλλας**· οἱ ἄνεμοι αὐτοὶ εἶναι καταστρεπτικώτατοι, διότι προξενοῦσι φοβερὰς καταγίδας καὶ τρικυμίας.

Οἱ ἄνεμοι λοιπὸν προξενοῦσι καὶ καλὸν καὶ κακόν· καλὸν μὲν, διότι καθαρίζουσι τὴν ἀτμόσφαιραν, κινοῦσι τὰ ἱστιοφόρα πλοῖα, τοὺς ἀνεμομύλους, διὰ τοῦ ἀνέμου ἀντλοῦσιν ὕδωρ ἐκ τῶν φρεάτων κλπ., κακὸν δέ, διότι κρημνίζουσιν οἰκίας, ἐκρίζωνουσι δένδρα, καταποντίζουσι πλοῖα.

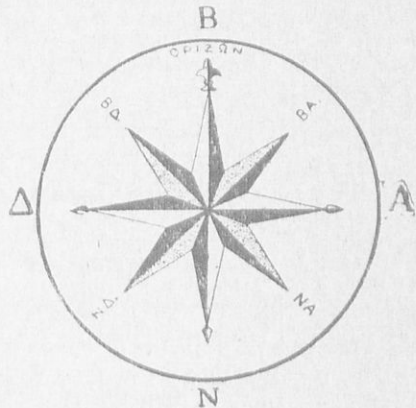
Ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι γνωρίζουσι καλλίτερον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων τοὺς ἀνέμους εἶναι οἱ ναυτικοί.

Ἄνεμοδείκτης. — Εἰς τὴν αὐλὴν ἢ εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως ἢ διεύθυνσις τῶν ἀνέμων μεταβάλλεται, διότι συναντῶσι τοίχους καὶ ἄλλα καλύματα καὶ ἀλλάσσουν διεύθυνσιν.

Διὰ τὸ εὐρωμεν τὴν ἀληθεῖ διεύθυνσιν τοῦ πνέοντος ἀνέμου πρέπει νὰ ἀνέλθωμεν εἰς μέρος ὑψηλὸν καὶ ἐλεύθερον.

Δημαρχεῖον ἢ κοινότης'.

Οἱ κάτοικοι ἐκάστου χωρίου ἢ ἐκάστης κομποπόλεως ἢ πόλεως πρέπει νὰ φροντίζουσι περὶ τῆς καθαριότητος τοῦ τόπου· πρέπει νὰ ἔχωσι σχολεῖον, ἐκκλησίαν, δρόμους, ὕδατα· πρέπει νὰ εἶναι ἡσυχαι· ἕλα αὐτὰ ἐπειδὴ μόνον τῶν δὲν δύνανται νὰ τὰ κάμωσιν, ἐκλέγουσι κατὰ τετραετίαν 12—18 πολίτας οἱ ὅποιοι φροντίζουσι δι' αὐτὰ· ἐπειδὴ δὲ τὸ χωρίον ἢ τὰ χωρία λέγονται **κοινότης** ἢ **δῆμος**, ὁ πρῶτος, ὅστις ἔθ' ἐκλεχθῆ, λέγεται **δήμαρχος** ἢ **πρόεδρος τῆς**

Τὸ ἀνεμοδόκιον.

(1) Ἀνάγνωθε ἐν συνδυασμῷ μὲ τὰ ἐν σελ. 48—49 ἐκτιθέμενα.

κοινότητα, οί κάταικοι λέγονται **δημόται**. Ὅσοι συμπληρώνουσι τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας των καὶ ὑπερέτησαν εἰς τὸν στρατὸν καὶ αἰκλῆγουσι τὸν δήμαρχον καὶ τοὺς ἄλλους, εἴτινες λέγονται **πάρεδροι** καὶ **σύμβουλοι**.

Ὁ δήμαρχος, οἱ παράεδροι καὶ οἱ σύμβουλοι, ἔχουσιν ἰδιαιτέρον δημόσιον κτίριον, εἰς τὸ ὅποιον συνεδριάζουσι καὶ συσκέπτονται, τὸ **δημαρχεῖον**.

Εἰς τὸ δημαρχεῖον φυλάττονται τὰ βιβλία τοῦ δήμου· τὸ **δημοτολόγιον** (μητρῶν τῶν ἀρρένων), εἰς τὸ ὅποιον ἕκαστος πολίτης ὑποχρεωτικῶς ἐγγράφεται, καὶ ἄλλα.

Ὁ δήμαρχος φροντίζει δι' ὅλον του τὸν δῆμον, ὡς ὁ καλὸς πατήρ φροντίζει διὰ τὴν οἰκογένειάν του.

Ὅστις δημότης ἔχει τι παράπονον ἢ θέλει νὰ πληρώσῃ τοὺς ὀφεισμένους δημοτικὰς φόρους μεταβαίνει εἰς τὸ δημαρχεῖον.

Δύο ἢ τρία ἢ καὶ τέσσαρα χωρὶα πολλακίς ἐκλέγουσιν ἓνα δήμαρχον ἢ ἀποτελοῦσι μίαν κοινότητα.

Γράψατε καὶ μάθετε τὰς λέξεις.

Δῆμος, δήμαρχος, δημαρχεῖον, κοινότης, δημότης, δημοτολόγιον, ἐκλογεῖς, ἐκλέξιμοι, παράεδροι, σύμβουλοι, δημοτικὴ ἀρχή, κοινοτικὴ ἀρχή.

Ἀπαντήσατε γραπτῶς.

Εἰς ποῖον δῆμον κατοικεῖς; ἢ ποῖαν κοινότητα;—Πῶς ὀνομάζεται ὁ δήμαρχός σας; ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητός σας;—Γνωρίζεις κανένα παράεδρον ἢ σύμβουλον;—Πότε ἐξελέγη ὁ δήμαρχός σας ἢ ὁ πρόεδρος τῆς κοινότητός σας;—Εἶναι ἀγαπητὸς εἰς τοὺς δημότας;—Εἶναι μικρὸς ὁ δῆμός σας ἢ ἡ κοινότης σας;—Ἐχετε ἄλλα χωρὶα πλησίον σας;—Ποῖα;—Ἐχετε νερὰ ἄφθονα εἰς τὸν δῆμόν σας;—Ἐχετε σχολεῖον;—Ναοὺς;—Κανονικὰς ὁδοὺς;

Ταχυδρομεῖον καὶ τηλεγραφεῖον.

Πολλάκις πολλοὶ ἄνθρωποι δὲν εὐρίσκουσιν ἐργασίαν εἰς τὸν δῆμον, εἰς τὸν ὅποιον μένουσι, καὶ μεταβαίνουσιν εἰς ἄλλον τόπον καὶ ἐργάζονται, ἀφίνοντες τοὺς γονεῖς των καὶ συγγενεῖς των εἰς τὸν γενέθλιον δῆμον· τότε ἀποστέλλουσιν ἐπιστολάς ἢ χρήματα ἢ ἄλλα πράγματα

ἀπὸ τὸ μέρος, ὅπου εὐρίσκονται, εἰς τὸν τόπον, ὅπου διαμένουσιν οἱ συγγενεῖς. Τὰ ἀποστέλλουσι μὲ τὸν **ταχυδρόμον**· ὁ ταχυδρόμος ἀναλαμβάνει καὶ τὰ φέρει ἀσφαλῶς ἢ ὁ ἴδιος ἢ διὰ τῶν σιδηροδρόμων ἢ διὰ τῶν πλοίων ἢ δι' ἀμάξης ἰδιαιτέρως ἢ δι' αὐτοκινήτου ἢ καὶ διὰ ποδηλάτου. Ὑπάρχει εἰς τοὺς μεγάλους δήμους καὶ κτίριον ἰδιαιτέρον **ταχυδρομεῖον** λεγόμενον.

Τὸ ταχυδρομεῖον **δέχεται**, **ἀποστέλλει**, **διανέμει**, **σφραγίζει ἐπιστολάς**, **διάφορα ἔντυπα** (ἐφημερίδας, ἀγγελίαις), **κιβώτια**, **δέματα**, **δείγματα** κλπ.

Ὅστις διανέμει τὰς ἐπιστολάς λέγεται **διανομέυς** (ἐπιστολή ἐπὶ συστάσει).

Ταχυδρόμος, ταχυδρομεῖον, διανομέυς, διανομεῖς, ἐπιστολή, βραχεῖα ἐπιστολή, συστημένη ἐπιστολή, ἐπιστολικὸν δελτάριον.

Ὑπάρχει καὶ ἄλλο μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀμέσως εἰδοποιούμεν τοὺς μακρὰν εὐρισκιμένους, διὰ τοῦ **τηλεγράφου** (τηλεγραφεῖον, τηλεγράφημα) καὶ διὰ τοῦ **τηλεφώνου** (τηλεφωνεῖον).

Ἐκτὸς τοῦ διὰ σύρματος τηλεγράφου ἔχομεν σήμερον καὶ τὸν **ἀσύρματον** τοιοῦτον διὰ τοῦ ὁποίου γίνεται πλήρης συνεννόησις.

Ἀπαντήσατε γραπτῶς.

Ἐχετε εἰς τὸν τόπον σας ταχυδρομεῖον ;—Μετέβης εἰς τὴν πρωτεύουσιν ;—Ἐπεσκέφθης τὸ ταχυδρομεῖον τῶν Ἀθηνῶν ;—Εἶναι ὠραῖον κτίριον ;—Ἀπέστειλες ποτὲ ἐπιστολὴν διὰ τοῦ ταχυδρομείου ;—Ἐχετε εἰς τὴν ξενιτειάν συγγενῆ τινά ;—Εἶδατε τηλεγράφων ; Σύρματα τηλεγραφικά ; Εἶδατε ἀσύρματον τηλεγράφων ;

Νοσοκομεῖα ἢ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα.

Οἱ ἄνθρωποι μὴ προσέχοντες πολλάκις τὴν ὑγιάν των πάσχουσι διάφορα νοσήματα· ἔχουσιν ἀνάγκην θεραπείας. Πολλοὶ εἶναι ἀνάγκη ἐπὶ μακρὸν χρόνον νὰ **νοσηλεύωνται**. Πολλοὶ ἐκ τῶν ἀσθενῶν ὅμως δὲν ἔχουσιν εἰς τὸν τόπον τῶν μῆτε καταλλήλους ἰατροὺς νὰ τοὺς θεραπεύσωσι μῆτε ἀνθρώπους νὰ τοὺς περιποιηθῶσι.

Πλούσιοι καὶ μεγάλοι ἄνθρωποι ἀνήγειραν τὰ **νοσοκομεῖα**, ἰδιαιτέρα κτίρια μεγάλα, εὐρύχωρα καὶ εὐάερα, ὅπου ἰδιαιτέροι ἄνθρωποι κατ'ἀλλήλους περιποιῶνται τοὺς ἀρρώστους· οἱ **νοσοκόμοι**, οἱ **ἰατροί**, οἱ **φαρμακοποιοί**.

Ἡ Ἑλλάς ἔχει μεγάλους εὐεργέτας, οἱ ὅποιοι διὰ τῆς ἐργασίας των καὶ διὰ τῆς οἰκονομίας των κατώρθωσαν καὶ ἐκέρδισαν χρήματα καὶ ἀνήγειραν μὲ ἰδικὰς των δαπάνας τοιαῦτα νοσοκομεία.

Ἡ πρωτεύουσα μας ἔχει ὠραιότατα νοσοκομεία· τοιαῦτα εἶναι ὁ **Εὐαγγελισμὸς** ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς βασιλίσσης μας. Πολλοὶ εἶναι οἱ εὐεργέται τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

Ἐτερον νοσοκομεῖον εἶναι τὸ **Ἀρεταίειον**, τὸ ὅποιον ἔκτισεν ὁ μακαρὶτις Ἀρεταῖος, καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου, μετὰ τῆς συζύγου του (ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Κηφισιάς). Ἐτερον νοσοκομεῖον εἶναι τὸ νοσοκομεῖον **τῶν παιδῶν** (εἰς τοὺς Ἀμπελοκήπους) ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς βασιλίσσης μας **Σοφίας**. Τὸ δημοτικὸν ἢ **Ἑλπίς** καὶ δύο, **Α'** καὶ **Β'** μεγάλα **στρατιωτικά**. Ὡσαύτως καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος μας ὑπάρχουσι πολλὰ νοσοκομεία.

Ἐρωτῆσεις.—Εἶδες ποτὲ νοσοκομεῖον;—Ἐπεσκέφθης αὐτό;—Ἐγετε νοσοκομεῖον εἰς τὸν τόπον σας;—Γνωρίζεις κανένα μέγαν εὐεργέτην;—Τί ὑπάρχουσιν εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ νοσοκομείου;

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ

Ἡ γῆ—καὶ τὰ μέρη αὐτῆς γενικῶς.

Ἡ γῆ γενικῶς.—Ἡ γῆ τὴν ὁποίαν ὅλοι κατοικοῦμεν εἶναι ἓν μικρὸν ἄστρον εὐρισκόμενον εἰς τὸν οὐρανὸν μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ἀστέρων. Ἡ γῆ εἶναι σκοτεινὴ δὲν ἔχει ἰδικὸν της φῶς ἀλλὰ δανείζεται τοῦτο ἀπὸ τὸν ἥλιον, ὁ ὁποῖος πάλιν εἶναι ἓνα πολὺ μεγαλύτερον ἄστρον ἀπὸ τὴν γῆν. Ἡ γῆ εἶναι στρογγύλη, ὅπως ὁ ἥλιος, ἢ σελήνη καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἄστρα.

Ὤκεανοὶ κλπ.—Ἡ γῆ ὡς εἶπομεν ἀποτελεῖται ἀπὸ ξηρὰν καὶ ὕδωρ (θάλασσαν) ἢ ὁποῖα ὡς εἶδομεν (ἐν σελ. 50) κατέχει τὰ τρία τέταρτα τῆς σφαιράς τῆς γῆς. Ἡ θάλασσα διαιρεῖται εἰς **πέντε** μεγάλα μέρη (κομμάτια), τὰ ὁποῖα λέγονται **ὠκεανοὶ** (ὠκεανὸς εἶναι ἀπέραντος ἔκτασις ἀλμυροῦ ὕδατος)· εἶναι δὲ οὗτοι: 1) ὁ **βόρειος παγωμένος** ὠκεανός, 2) ὁ **νότιος παγωμένος** ὠκεανός, 3)

ὁ Ἀτλαντικὸς ὠκεανὸς, 4) ὁ Εἰρηνικὸς ἢ μέγας ὠκεανὸς καὶ 5) ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανὸς. Τὰ μικρότερα μέρη τοῦ ὠκεανοῦ εἶναι αἱ **θάλασσαι**, τὰ ἀκόμη μικρότερα λέγονται **πελάγη** καὶ τὰ ἀκόμη μικρότερα λέγονται **κόλποι**.

Αἱ ἤπειροι.— Ἡ ξηρὰ ἐπίσης διαιρεῖται εἰς πέντε μεγάλα μέρη (κομμάτια) καὶ αὐτῇ τὰ ὅποια ὀνομάζονται **ἤπειροι**. Εἶναι δὲ αἱ ἐξῆς: 1) Ἡ **Εὐρώπη**, 2) ἡ **Ἀσία**, (ἢ καὶ μεγαλύτερα ὄλων), 3) ἡ **Ἀφρική**· καὶ αἱ τρεῖς αὗται ἤπειροι λέγονται **παλαιὸς κόσμος**, 4) ἡ **Ἀμερική** καὶ 5) ἡ **Αὐστραλία** (ἢ μικρότερα ὄλων τῶν ἡπείρων ἢ νέα Ὀλλανδία), αἱ ὅποια λέγονται **νέος κόσμος**, διότι δὲν εἶναι πολλὰ χρόνια, ἔπου τὰς ἀνεκάλυψαν οἱ διάφοροι θαλασσοπόροι (ναυτικοί), οἱ ὅποιοι ἔκαμνον πολὺ μεγάλα ταξίδια.

Ἡ ξηρὰ ὡς κατοικία τῶν ἀνθρώπων.

Ἐπὶ τῆς ξηρᾶς οἱ ἄνθρωποι ἔκτισαν τὰς πρώτας κατοικίας των, λ.χ. τὰ **σπήλαια**, τὰς **καλύβας**, τὰς **σκηνὰς** καὶ τὰς **οἰκίας** ἰσόγειοι, (μονώροφοι, δώροφοι, τριώροφοι καὶ πολυώροφοι (1)· βλῆτε σελ. 63).

ΣΗΜ. Προκειμένου περὶ καταλλήλου κατασκευῆς καὶ ἐνοικήσεως τῶν χωρικῶν μας θεωροῦμεν ὅτι καθῆκον τοῦ διδασκάλου εἶναι ἡρέμως καὶ φιλικῶς νὰ πείσῃ τοὺς χωρικοὺς πόσον ὀπισθοδρομικὸν καὶ πόσον ἐπιβλαβὲς εἰς τὴν υἱεῖαν καὶ πόσον προσβλητικὸν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν εἶναι τὸ σύστημα τοῦτο τῆς κατοικίας, τὸ ἐγκαταμεγνῦον εἰς τὴν αὐτὴν ρυπαρότητα ἀνθρώπου καὶ κτήνη. Καθ' ὅσον ὁ ἀληθὴς διδάσκαλος τὸ ἔργον αὐτοῦ δὲν περιορίζει μόνον ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς παραδόσεως, ἐπεκτείνει αὐτὸ καὶ πέραν τοῦ σχολείου καὶ γίνεται διδάσκαλος τῆς ὅλης κοινωνίας.

Ἐκ τοῦ συνοικισμοῦ πολλῶν οἰκογενειῶν ἐ σχηματίσθη ἡ **κώμη** ἢ τὸ **χωρίον**. Ὅπου οἱ κάτοικοι εἶναι περισσότεροι ἀπὸ τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου τότε λέγομεν ὅτι οὗτοι ἀποτελοῦσι κωμόπολιν, ὅπου δὲ κατοικοῦσιν πολὺ περισσότεροι λέγομεν ὅτι σχηματίζουσι **πόλιν**. Ἡ μεγαλύτερα πόλις εἰς ἕκαστον βασιλεῖον εἶναι συνήθως καὶ **πρωτεύουσά** του.

Ἐκ τῆς ἐνώσεως δύο, τριῶν, τεσσάρων ἢ καὶ περισσοτέρων χω-

1) Μὴ λησμονῶμεν ὅτι τὸ εἶδος τῆς κατοικίας λαοῦ τινος μαρτυρεῖ τὴν βαθμίδα τοῦ πολιτισμοῦ, εἰς τὸν ὅποιον οὗτος εὐρίσκεται.

ρίων ἢ κομπούλεων σχηματίζεται μία **κοινότης**, ἐνίοτε δὲ καὶ δῆμος, ὅταν μάλιστα συμβαίνει νὰ εἶναι πρωτεύουσα ἐπαρχίας ἢ νομοῦ.

Ἐκ πολλῶν κοινότητων καὶ δῆμων ἀποτελεῖται μία **ἐπαρχία**. Ἐκ τριῶν δὲ καὶ πολλάκις περισσοτέρων ἐπαρχιῶν ἀποτελεῖται εἰς **νομός** (ἴδε σελ. 48—49).

Ἡ παλαιὰ καὶ νέα Ἑλλάς γενικῶς.

Ἡ **παλαιὰ Ἑλλάς** ἀποτελεῖται ἀπὸ 16 νομούς, ἡ **νέα Ἑλλάς** ἐπίσης ἀπὸ 16 νομούς, ὥστε ὁλόκληρον τὸ **ἑλληνικὸν βασιλείον** ἀποτελεῖται σήμερον ἀπὸ 32 νομούς.

Ἐκτὸς ἑμῶς τῆς πάλαιας καὶ τῆς νέας Ἑλλάδος ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἑλληνικαὶ χῶραι **ἀλύτρωτοι**, αἱ ὁποῖαι ὀνομαζονται **δοῦλη Ἑλλάς**. Διότι τὰς ἐξουσιάζουν καὶ τὰς τυραννοῦν ξένοι (οἱ Βούλγαροι καὶ οἱ Τούρκοι) καὶ τινες οἱ φίλοι μας **Σέρβοι**.

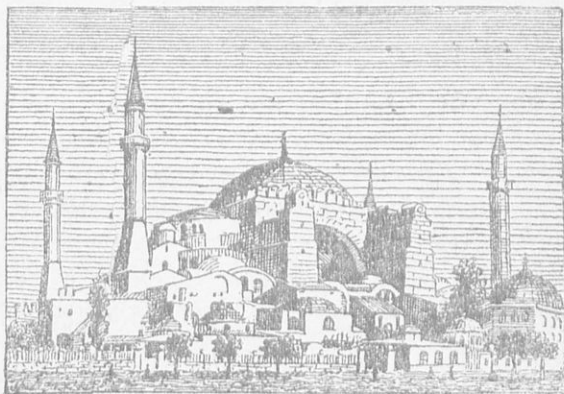
Αἱ μεγαλύτεραι πόλεις.—Τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος μεγαλύτεραι πόλεις εἶναι 1) ἡ πρωτεύουσα μας αἱ **Ἀθῆναι**, 2) ὁ **Πειραιεύς**, ὁ ὁποῖος λέγεται καὶ ἐπήγειον τῶν Ἀθηναίων. 3) αἱ **Πάτραι** 4) ὁ **Βόλος**, 5) ἡ **Κέρκυρα** καὶ 6) τὸ **Ναύπλιον**, χωματίσασα ἄλλοτε ἐπὶ τινι χρόνῳ πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδος καὶ πολλὰ ἄλλα.

Τῆς νέας Ἑλλάδος μεγαλύτεραι πόλεις εἶναι 1) ἡ **Θεσσαλονίκη**. 2) αἱ **Σέρραι**, 3) ἡ **Καβάλλα**, 4) τὰ **Ἰωάννινα**, 5) ἡ **Φλώρινα** καὶ πολλὰ ἄλλα.

Τῆς ὑποδοῦλου Ἑλλάδος μεγαλύτεραι πόλεις εἶναι 1) ἡ **Κωνσταντινούπολις**, 2) ἡ **Σμύρνη**, 3) ἡ **Ἀδριανούπολις**, 4) ἡ **Φιλιππούπολις**, 5) τὸ **Μοναστήριον** (Βιτώλια) ἐν τῇ δυτικῇ Σερβικῇ Μακεδονίᾳ καὶ πολλὰ ἄλλα.

Ἄς περριγλέσωμεν τὸν Θεὸν ὅταν μεγαλώσητε νὰ σὰς ἀξιώσῃ νὰ στήσῃτε τὴν **ἑλληνικὴν σημαίαν** εἰς μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς πόλεις καὶ ἰδίως εἰς τὴν **Κωνσταντινούπολιν**, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐβασίλευσεν ὁ τελευταῖος Ἕλληνας αὐτοκράτωρ **Κωνσταντῖνος ὁ 11ος** καὶ τὴν ὁποίαν ἤρπασαν ἀπὸ ἡμᾶς τοῦς Ἕλληνας οἱ Τούρκοι πρὸ 450 χρόνων περίπου. Τὰ μᾶτις μας λοιπὸν ἐκεῖ πρέπει νὰ τὰ ἔχωμεν ἐστραχημέναν πάντοτε καὶ ὅλην μας τὴν προσοχὴν ἐκεῖ συγκεντρωμέναν, πῶς θὰ κητορθώσωμεν νὰ τὴν κάμωμεν καὶ πάλιν πρωτεύουσαν τῆς

ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας καὶ νὰ λειτουργηθῶμεν καὶ νὰ μεταλάβωμεν εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν, ἣ ὅποια εἶναι ἡ μεγαλύτερα ἑλληνικὴ ἐκκλησία καὶ τοιοῦτοτρόπος ἀνακτηθῆ ὁ μικρακρωμένος βασιλεὺς τοῦ Γένους μας.

Ὁ ναὸς τῆς ἀγίας Σοφίας.

Ἡ ξηρὰ περιέχει ὡς εἶδομεν καὶ **νομάς**, ὅπου βόσκουσιν αἱ ἀγέλαι τῶν βοῶν, τῶν ἵππων, τῶν προβάτων καὶ τῶν αἰγῶν. Ὑπάρχουσι **λειμῶνες**, ὅπῃθεν προμηθεύμεθα τὸ ξηρὸν χόρτον διὰ τὴν τροφήν τῶν ζώων, **δάση**, ὅπῃθεν προμηθεύμεθα τὴν ξυλείαν, διαφόρων εἰδῶν **ἀγροὶ** ὅπου σπείρωμεν τὰ διάφορα σιτηρὰ, δημητριακὰ ἐν γένει **ἀμπελῶνες**, **ἐλαιῶνες** κλπ.

Ἐπὶ τῆς γῆς ὡς εἶδομεν ὑπάρχουσι καὶ **ἔρημα** μέρη, **ἀμμώδη** καὶ **ἀκατοίκητα**.

Ἡ ξηρὰ ἔχει καὶ **ὕψωματα** τοιαῦτα εἶναι οἱ **λόφοι**, τὰ **βουνά**, τὰ **ὄρη**, καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων διακρίνομεν **ὄροπέδια** καὶ ἐνίοτε καὶ **ἠφαίστεια**, τὰ ὅποια γειτονεύουσι πάντοτε μὲ τὴν θάλασσαν.

Γενικὴ φυσικὴ ἄποψις τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ἑλλάδος.

Ὄρη. — Τὰ μεγαλύτερα ὄρη τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος εἶναι ὁ Ὀλυμπος, ἡ Πίνδος, τὸ Πήλιον, ὁ Παρνασσός, ὁ Ταῦγετος, ἡ Κυθλλίνη καὶ πολλὰ ἄλλα.

Τῆς νέας Ἑλλάδος εἶναι τὰ **Καμβούνια**, τὸ **Μπέλες** (Κερκίνη), τὸ χρυσοφόρον **Πάγγαιον** ἐν Μακεδονίᾳ καὶ ἐν Ἠπειρῷ ὁ **Τόμαρος** (Ὀλύτσικας) καὶ πολλὰ ἄλλα.

Δένδρα (δάση) συνήθη τὰ ὅποια κκλύπτουσι τὰ ὄρη μας, ὡς εἴπομεν εἰς τὸ περὶ δάσους κεφάλαιον, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ **πεύκη**, ἡ **λεύκη**, ἡ **δρυς**, ἡ **ἐλάτη**, ἡ **ἐλαία**, ἡ **συκία**, ἡ **συκομορέα** καὶ πολλὰ ἄλλα ὀπωροφόρα ἤμερα καὶ ἄγρια.

Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος καὶ τὰ προϊόντα αὐτῆς.— Ὅταν καλῶς καλλιεργηθῇ τὸ ἔδαφος παράγει **σίτον**, **έλαιον**, **οἶνον**, ὅλα τὰ εἶδη τῶν **ὄσπριων** (**φασόλια**, **ῥεβίθια**, **κουκιὰ** (κύνιμους), **φακῆν**, **φάβαν** (ἔντος), **σιαφιδα**, **βάμβακα**, **λίνον**, **μέταξαν**, **καπνὸν** καὶ πικρὸς εἶδους νόστιμα καὶ εὐγεστά **ὀπωρικά** (φρούτα) καὶ **μέταλλα** εἰς μεγάλης ποσότητος (1).

Ὅρια.— Ἡ ἀγαπητὴ μας πατρίς Ἑλλάς παλαιὰ καὶ νέα περιβρέχεται ἀπὸ τρία μέρη ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἀπὸ τὸ νότιον μέρος ἀπὸ τὴν **Μεσόγειον** θάλασσαν, ἀπὸ τὸ ἀνατολικὸν ἀπὸ τὸ **Αἰγαῖον** πέλαγος, ἀπὸ τὸ δυτικὸν ἀπὸ τὸ **Ἴόνιον** πέλαγος καὶ μόνον ἀπὸ τὸ βόρειον μέρος συνέχεται (εἶναι κολλημένη) μετὰ τὴν μεγάλην ξηράν, συναρεούσα μετὰ τὴν **Ἀλβανίαν**, μετὰ τὴν **σερβικὴν Μακεδονίαν** καὶ μετὰ τὴν **βουλγαρικὴν Θράκην** καὶ **Μακεδονίαν**. Ὡς βλέπετε ὀλόκληρον τὸ ἑλληνικὸν βασίλειον ἀποτελεῖ τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς ἑλληνικῆς ἢ βαλκανικῆς χερσονήσου.

Διαίρεσις τῆς Ἑλλάδος εἰς μεγάλα τμήματα.— Ἡ παλαιὰ Ἑλλάς διαμερίζεται εἰς τὴν **Θεσσαλίαν**, εἰς τὴν **Στερεάν Ἑλλάδα** καὶ εἰς τὴν **Πελοπόννησον**, ἡ ὅποια χωρίζεται ἀπὸ τῆς Στερεᾶς διὰ τῆς διώρυχας τῆς Κορίνθου καὶ ἀπὸ τὴν **εὐβοίαν**, τὰς βορείους **Σποράδας**, τὰς **Κυκλάδας** καὶ τὰς **Ἰονίους** νήσους (τὰ ἐπτάνησα).

Ἡ δὲ νέα Ἑλλάς ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν **Ἠπειρον**, ἀπὸ τὴν **Μακεδονίαν**, ἀπὸ τὰς **νήσους** τὰς κειμέναις πλησίον τῶν παραλίω τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἀπὸ τὴν ἥρωικὴν μεγαλόνησον **Κρήτην**.

---

(1) Προκειμένου περὶ παραγωγῆς δημητριακῶν καρπῶν ἡ στατιστικὴ μᾶς λέγει ὅτι ἡ χώρα μας ἐπαρκεῖ νὰ διαθρέψῃ τὸν πληθυσμὸν τῆς μόνον ἐπὶ 5—6 μῆνας τὸ ἔτος καὶ τοῦτο ὅταν τὸ ἔτος ἔχη μέσην ὀπωσδήποτε συγκομιδὴν.

Ποταμοί — Ἡ παλαιὰ Ἑλλάς ὡς καὶ ἡ νέα ἔχουσι πολλοὺς ποταμούς, οἱ περισσότεροὶ τῆς παλαιᾶς εἶναι μικροί, οἱ **μεγαλύτεροι** ἐκ τούτων εἶναι ὁ **Πηνειός**, ὁ **Ἄχελϋος**· εἰς δὲ τὴν Πελοπόννησον ὁ **Ἀλφειός** ἢ **Ῥουφίης**, ὁ **Εὐρώτας**.

Εἰς τὴν νέαν Ἑλλάδα ἔχομεν πολλοὺς μικροὺς ἀλλὰ καὶ πολλοὺς μεγάλους ποταμούς. Οἱ μεγαλύτεροι εἶναι ὁ **Ἀδριάκμων**, ὁ **Ἀξιός** ἢ **Βαρδάρης** λεγόμενος, ὁ **Στρυμών** καὶ ὁ **Νέστος**· εἰς δὲ τὴν Ἡπειρον εἶναι ὁ **Ἄψος** (Βογιούσα), ὁ **Θύαμις** ἢ **Καλαμᾶς** καὶ πολλοὶ ἄλλοι μικρότεροι.

Ὅρη. — Καὶ ἡ παλαιὰ καὶ ἡ νέα Ἑλλάς ἔχουσι πολλὰ ὄρη, πολλὰς πεδιάδας, πολλὰς κοιλάδας, πολλὰ ὄροπέδικα, πολλοὺς **ποταμούς**, πολλὰς **λίμνας**, πολλοὺς **κόλπους**, **λιμένας** καὶ **ὄρους**.

Κόλποι. — Οἱ μεγαλύτεροι κόλποι τῆς μὲν παλαιᾶς Ἑλλάδος εἶναι ὁ **Κορινθιακός**, ὁ **Σαρωνικός**, ὁ **Ἀργολικός**, ὁ **Μεσσηνιακός** καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Τῆς δὲ νέας Ἑλλάδος ὁ **Θερμαϊκός** (Θεσσαλονίκης), ὁ **Στρυμονικός** καὶ πολλοὶ ἄλλοι μικρότεροι.

Λιμένες. — Οἱ μεγαλύτεροι καὶ ἐμπορικώτεροι τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος **λιμένες** εἶναι ὁ τοῦ **Πειραιῶς**, ὁ τῶν **Πατρῶν** (ἐξαγωγή σταφίδας), ὁ τῆς **Ἐρμουπόλεως** (Σύρου, ἐξαγωγή κυρίως κατεψυγασμένων δερμάτων), ὁ τοῦ **Βόλου** (ἐξαγωγή σίτου καὶ λοιπῶν δημητριακῶν) καὶ ὁ τῶν **Καλαμῶν** (ἐξαγωγή σταφίδος, σύκων, μετὰξῆς κλπ.).

Οἱ μεγαλύτεροι καὶ ἐμπορικώτεροι λιμένες τῆς νέας Ἑλλάδος εἶναι ὁ τῆς **Θεσσαλονίκης** (δημητριακῶν καὶ παντὸς εἶδους κτηνοτροφικῶν ἀκατεργάστων ὑλῶν), ὁ τῆς **Καβάλλας** (ἐξαγωγή ἀρίστου καπνοῦ καὶ εἰς μεγάλης ποσότητος), ὁ τῆς **Προβέζης** (ἐν τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ), ὁ τῶν **ἀγίων Σαράντα** καὶ ὁ τῶν **Χανίων**.

Ὅρμη. — Εὐρυχωρότατοι καὶ ἀσφαλέστατοι ἔρμη τῆς τε παλαιᾶς καὶ νέας Ἑλλάδος εἶναι ὁ ἱστορικός καὶ ἐνδοξὸς τῆς **Πύλου**, τῆς νήσου **Μήλου**, τοῦ **Φαλήρου**, τοῦ **Μούδρου** ἐν τῇ νήσῳ τῆς **Λήμνου**, **Ἐρέσου** (Γέρας) ἐν τῇ νήσῳ τῆς Λέσβου καὶ ὁ μέγιστος καὶ ἀσφαλέστατος πάντων τῆς **Σούδας** ἐν Κρήτῃ.

ΣΗΜ. Διὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ μελετήσωσι βαθύτερον καὶ ἐκτενέστερον

τὴν γεωγραφίαν τῆς νέας Ἑλλάδος ὡς καὶ τοὺς ἀκριβεῖς κατὰ τόπους **ἰστορικοὺς σταθμοὺς** παραπέμπομεν εἰς τὸ ὑπὸ τοῦ βιβλιοεκδοτικοῦ καταστήματος τῆς Ἑστίας ἐκδοθὲν εἰς μέγα σχῆμα πολυσέλιδον παράρτημα τῆς μεγάλης ἡμῶν γεωγραφίας **Γεωγραφία—Ἄτλας** ὡς καὶ ἐν τῇ αὐτῇ τῇ μεγάλῃ γενικῇ **γεωγραφίᾳ—Ἄτλας**.

Νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας.

Θέσις καὶ ὄρια.—Ὁ νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας ἔχει **ὄχιμα ἐπίμυκτες**, κατέχει τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος κταλῆγων εἰς τὸ ἀκρωτήριο Σούνιον. ΒΔ. συνορεύει μετὰ τοῦ νομοῦ Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος καὶ ΝΔ. μετὰ τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας.

Πληθυσμὸς 407.000 κκτ.

Κλίμα.—Τὸ κλίμα τῆς μὲν Ἀττικῆς εἶναι ἐκ τῶν ὠρριωτέρων καὶ γλυκυτέρων τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν, τῆς δὲ Βοιωτίας εἶναι ὑγρὸν καὶ ὀλίγον νοσηρὸν κατὰ τὸ θέρος ἕνεκα τῶν πολλῶν λιμναζόντων ὑδάτων περὶ τὴν πεδιάδα, ἔπου ὑπῆρχεν ἄλλοτε ἢ νῦν ἀποξηρανθεῖσα λίμνη Κορκίας.

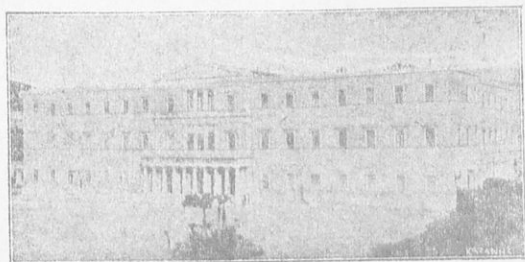
Ἔδαφος.—Τὸ ἔδαφος τῆς Ἀττικῆς εἶναι λεπτόγειον καὶ ὄχι πολὺ εὐφορον, εὐδοκιμεῖ κυρίως ἡ ἄμπελος καὶ ἡ ἐλαία, ἐνῶ τῆς Βοιωτίας εἶναι πεδινὸν καὶ εὐφορον.

Προϊόντα.—Ἡ Ἀττικὴ παράγει δημητριακοὺς καρπούς, σῖνον, ἔλαιον, μέλι καὶ διαφόρους ὀπώρας, τρέφει διάφορα κτήνη καὶ ἐξάγει μάρμαρα (Πεντελικόν) καὶ τινα μέταλλα (Λαύρειον), ἡ δὲ Βοιωτία δημητριακοὺς καρπούς, βάμβακα, ὄσπρια, καπνὸν καὶ διατρέφει ποίμνια προβάτων, αἰγῶν καὶ πολλοὺς χοίρους.

Ὅρη.—Ἡ Πάρνης, χωρίζουσα τὴν Ἀττικὴν ἀπὸ τῆς Βοιωτίας, τὸ Πεντελικόν, ἐκ τοῦ ὁποῖου ὀρύσσονται λευκότερα μάρμαρα, ὁ Ὑμητιός, ὀνομαστός διὰ τὸ ἀρωματώδες μέλι του, τὸ λοφῶδες Λαύρειον, περιέχον μεταλλεῖα μολύβδου καὶ ἀργύρου, ὁ Αἰγάλεως, πρὸς Δ. τῶν Ἀθηνῶν, ἔπου ὁ Ξέρξης ἔστησε τὸν θρόνον του, ἵνα ἴδῃ ποῖον τέλος θὰ ἐλάβηκεν ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία, ὁ Κιθαίων, μεταξὺ Μεγαρίδος καὶ Βοιωτίας, ὅρος ἀπότομον καὶ κατάφυτον, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου τρέφονται ἔλαφοι καὶ ἀγριόχοιροι, ἡ Γεράνεια, κορυφὴ Μακρῶ Πλάγι, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς Μεγαρίδος καταλήγει νοτιοδυτικῶς παρὰ

τόν κόλπον τῆς Κορίνθου, ὁ Ἑλικών, ἐν τῶν ὠραιότερων ὄρεων τῆς Ἑλλάδος κατάφυτον. Ἐπ' αὐτοῦ ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι ὅτι κατῴκειν αἱ Μοῦσαι, τὸ Πιῶν, τὸ ὁποῖον ἦτο καθιερωμένον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ὁ Παρνασός, τοῦ ὁποῖου τὰ ὑψηλότερα μέρη εἶναι γυμνά ἕνεκα τοῦ πολλοῦ ψύχους καὶ τῶν πολλῶν χιόνων, τὰ δὲ χαμηλότερα δασώδη. Ἐπ' αὐτοῦ τρέφονται πολλὰ ποίμνια αἰγῶν καὶ προβάτων, ἐκ τοῦ

τὰ βασιλικά ἀνάκτορα.

γάλακτος τῶν ὁποίων κατασκευάζουσιν ἐξαιρετικὸν τυρὸν καὶ βούτυρον. Ἐκ τῶν πολλῶν κορυφῶν τοῦ Παρνασοῦ αἱ ὑψηλότεραι εἶναι ἡ *Λυάκουρα* (Λύκερι) καὶ ὁ *Γεροντόβραχος*. Ὁ Παρνασὸς θεωρεῖτο ἱερὸν ὄρος τῶν Μουσῶν καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος· εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ ὑπῆρχε τὸ *μαντεῖον τῶν Δελφῶν* καὶ ἡ *Κασταλία πηγὴ*, ἐκ τοῦ ὕδατος τῆς ὁποίας ὅστις ἔπιεν ἐγένετο ποιητής, ὡς ἐπίστευον οἱ ἀρχαῖοι· ἡ πηγὴ αὕτη ὀνομάζεται σήμερον *βουσίαι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου*. Εἰς τὸν Παρνασὸν ὑπῆρχεν ἐπίσης τὸ *Κωρύκιον ἄντρον*· τοῦτο ὀνομάζεται σήμερον *σπήλαιον τοῦ Ὀδυσσεύς*, διότι κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ὁ ἦρωας οὗτος διεφυλάξεν εἰς τὰς μεγάλας καὶ βαθεῖας αὐτοῦ ὅπας τὴν οἰκογένειάν του.

Πεδιάδες.—Διὰ τῶν ὄρεων τούτων ἡ Ἀττικὴ κατατέμεται εἰς 4 πεδιάδας, τὴν τοῦ *Μαραθῶνος* πρὸς Α. τῆς Πάρνηθος καὶ ΒΑ. τοῦ Πεντελικοῦ, τὴν τῶν *Μεσογειῶν* πρὸς Α. τοῦ Ὑμηττοῦ, τὸ *Θυράσιον πεδίον* (Ἐλευσίνας) πρὸς Δ. καὶ τὴν πεδιάδα τῶν *Ἀθηνῶν*, τὴν σημαντικωτέραν πάντων μεταξὺ Πάρνηθος, Πεντελικοῦ, Ὑμηττοῦ καὶ Αἰγάλεω, τὴν πεδιάδα τῆς *Βοιωτίας* ὑποδιηρημένην εἰς τὰς πεδιάδας τῶν *Θηβῶν*, *Πλαταιῶν* καὶ *Λεβαδείας*.

Ποταμοί.—Οί διαρρέοντες τὴν Ἀττικὴν καὶ Βοιωτικὴν ποταμοὶ εἶναι ἀσημαντοί, πολλάκις ἐκλείποντες ἐν καιρῷ ἀνομβρίας. Ὅνομα-

στότεροι εἶναι ὁ Κηφισὸς καὶ ὁ Ἰλισσὸς· ὁ μὲν πρῶτος πηγάζει ἐκ τῆς Πάρνης καὶ τοῦ Πεντελικοῦ, ὁ δὲ δεύτερος ἐκ τοῦ Ὑμηττοῦ. Ἄμ-

φότεροι ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Φαλήρου. Ὁ Ἀσωπὸς πηγάζων ἐκ τοῦ Κιθαιρώναος διαρρέει τὴν Θηβαϊκὴν πεδιάδα καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον, ὁ Βοιωτικὸς Κηφισὸς, πηγάζων ἐκ τῶν ὑπερειῶν τοῦ Περικλοῦ ἐκβάλλει εἰς τὴν Ὑλικὴν λίμνην.

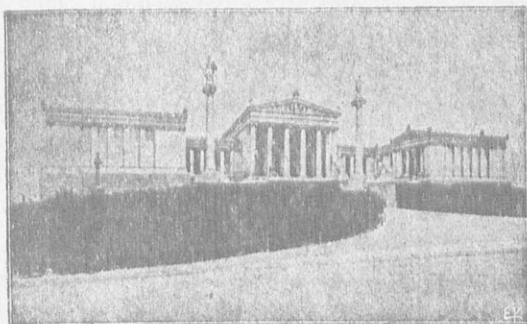
Λίμναι.— Ἡ Κοπαΐς, ἡ ὁποία ἀπεξηράνθη καὶ τοιοῦτοτρόπως τὸ μὲν κλῆμα τῆς Βοιωτικῆς σημαντικῶς ἐβελετιώθη, αἱ δὲ γεωργικαὶ πληθυσμοὶ ἀπέκτησαν ἔδαφος καλλιεργήσιμον 240,000 στρεμμάτων περίπου, ἡ Ὑλικὴ καὶ ἡ Παράλιμνη (Τρεφίς), εἰς τὰς ὁποίας διοχετεύονται τὰ ὕδατα τῆς Κοπαΐδος καὶ ἐξ αὐτῶν πάλιν εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

Διοικητικὴ διαίρεσις.— Ὁ νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτικῆς διοικητικῶς διαιρεῖται εἰς πέντε ἐπαρχίας· 1) Ἀττικῆς, 2) Αἰγίνης, 3) Μεγαρίδος, 4) Θηβῶν καὶ 5) Λεβαδείας.

1. **Ἐπαρχία Ἀττικῆς.**— Ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Σαλαμῖνος κατὰ τὴν εἰς τὸν Εὐριπὸν κόλπον βορείως τῆς σάλας Ὠρωποῦ.

Ἐν Σουνίῳ ὑπῆρχε μεγαλοπρεπὴς ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος, τοῦ ναοῦ τούτου σώζονται ἀκόμη 14 στῦλοι, ἐκ τούτων καὶ τὸ ἀκρωτήριο ὀνομάζεται ἰταλιστὶ *Κάβοκολῶνες*.

Πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ βασιλείου εἶναι αἱ **Ἀθῆναι**, αἱ ὁποῖαι κεῖνται μεταξὺ τῶν ποταμίων Κηφισοῦ καὶ Ἰλισσοῦ. Αἱ Ἀθῆναι εἶναι πόλις ἀρχαιοτάτη καὶ συνίστατο τὸ πάλαι ἐκ

Ἡ ἀκαδήμεια.

τριῶν μερῶν, ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, ἐκ τῆς κάτω πόλεως, ἡ ὁποία

ὠνομάζετο καὶ ἄστυ, καὶ τῶν λιμένων *Πειραιῶς* καὶ *Φαλήρου* (πυλαίου), οἱ ὅποιοι συνεδέοντο μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ μακρῶν τειχῶν. Ὁλόκληρός ἡ πόλις κατεκοσμεῖτο ὑπὸ θουρασίων οἰκοδομῶν, τῶν ὁποίων τὰ ἐπισημότερα λείψανα εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

Ἐν μὲν τῇ **Ἀκροπόλει** τὰ προπύλαια μετὰ τῆς *Πυνακοθήκης*, πλησίον τῶν ὁποίων κεῖται, δεξιᾷ τῷ ἀνερχομένῳ, ὁ ναὸς τῆς *ἀπτερου νίκης*, τὸ *Ἐρεχθίδειον* καὶ ὁ *Παρθενῶν*, ὅστις οἰκοδομηθεὶς ἐπὶ *Περικλέους* ἐπισύρει τὸν θουρασμὸν παντὸς τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου τοῦ μνημείου τούτου μόνον ἐρείπια σφύζονται.

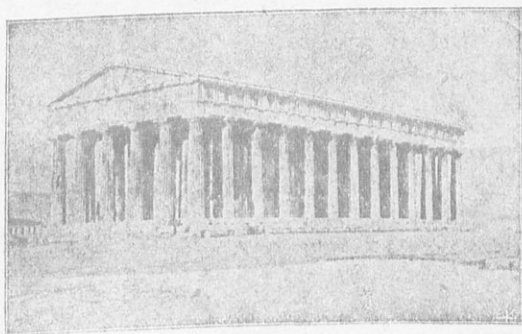
Εἰς δὲ τὸ **ἄστυ**, τὸ ὅποιον ἦτο πλῆρες δημοσίων οἰκοδομῶν, σφύζονται τὰ ἐρείπια τοῦ μεγίστου ναοῦ τοῦ *Ὀλυμπίου Διός*, ὁ ναὸς τοῦ *Θηοῦ*, κοινῶς καλούμενος *Θησεῖον*, τὸ ἄδελφον τοῦ *Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ*, τὸ *Ἀσκληπείειον*, τὸ θέατρον τοῦ *Διονύσου*, τὸ μνημεῖον τοῦ *Ἀνοικράτους*, τὸ *Πρυτανεῖον*, τὸ ἀστρολόγιον τοῦ *Κυρρηστοῦ* (κοινῶς ναὸς τοῦ *Διόλου*), ἡ πύλη τῆς ἀγορᾶς, τὸ βουλευτήριον, ἡ σιτὰ τοῦ *Ἀπιάλου*, ἡ σιτὰ τῶν *Γιγάντιων* (πάντα ταῦτα περὶ τῆς Ἀκροπόλεως κείμενα), ὁ *Κεραμεικός*, τὸ *Δίπυλον* καὶ ἄλλα.

Αἱ νέαι **Ἀθῆναι** ἔχουσιν 180 χιλ. κατ., εἶναι ἐκτισμέναι μὲ εὐθείας καὶ κανονικὰς ὁδοὺς, συγκαταλέγονται μετὰξὺ τῶν πρώτων πόλεων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῶν δευτερευουσῶν τῆς Εὐρώπης. Τὰ σημαντικώτερα καὶ λαμπρότερα τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων εἶναι τὰ ἀνάκτορα, ἡ *Συναία Ἀκαδημία*, τὸ ἀνάκτορον τοῦ *Διαδόχου*, τὸ *Ζάππειον μέγαρον*, τὸ *Πανεπιστήμιον*, ἡ *Βαλλιάνειος βιβλιοθήκη*, τὸ ἀνεκκτισθὲν *Παναθηναϊκὸν Στάδιον*, τὸ *Μετούβιον Πολυτεχνεῖον*, τὸ ἔθνικὸν ἀρχαιολογικὸν μουσεῖον, τὸ *Ἀρσάκειον*, ἡ ἔθνικὴ *Τράπεζα* τῆς Ἑλλάδος, τὸ μέγαρον τῶν *ταχυδρομείων*, *τηλεγράφων* καὶ *τηλιφῶνων*, τὸ *Μαγιάλειον διδασκαλεῖον*, ἡ *Σεβασιοπούλειος ἐργατικὴ σχολή*, ἡ *Μαγιάλειος ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ ἀκαδημία*, ἡ *Ἀβερῳφειος σιραϊτικὴ σχολὴ τῶν Εὐελπίδων ὄρφανοτροφεῖα ὀρφάνων* καὶ *θηλέων*, *νοσοκομεῖα* καὶ πολλὰ ἄλλα.

Αἱ Ἀθῆναι, ὡς ἐν τῇ ἀρχαιότητι, οὕτω καὶ σήμερον θεωροῦνται ὡς κέντρον τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν.

Ἐξοχαὶ τῶν Ἀθηνῶν.—Αἱ Ἀθῆναι ἔχουσι πολλὰς καὶ ὠραίας ἐξοχὰς, μετὰ τῶν ὁποίων συγκοινωνοῦσι διὰ σιδηροδρόμων καὶ ἠλεκτρικῶν προχιοδρόμων. Ταυτῶν δὲ ἐξοχαὶ (προάστεια) εἶναι τὰ

Πατήσια, με εύθλιεις κήπους και λαμπράς οικοδομάς, ή **Κηφισιά**, με λαμπράς επαύλεις, τὸ **Ἄμυροῦσιον**, με πολλές φυσικὰς καλλονὰς καὶ ὀνομαστὸν ὕδωρ. Τὸ **νέον Φάληρον** καὶ τὸ **παλαιὸν Φάληρον**, ἐν ᾧ ὁ ζωολογικὸς κήπος καὶ τὸ **Μαράσειον ἐνυδρεῖον**, ἀμφότερα παράλια ἐξοχαὶ ἐπὶ τοῦ Σαρωνικοῦ, ἔχουσαι θαλάσσια λουτρὰ καὶ ἐστιατόρια καὶ **Τατόιον** (Δεκέλεικ), εἰς τὰς ὑπορείας τῆς Πάρνηθος, βασιλικὴ ἐπαυλις με ἐκτεταμένους λαμπράς φυτείας.

Τὸ Θησεῖον.

Ἄλλαι πόλεις τῆς Ἀττικῆς εἶναι ὁ **Πειραιεὺς** (75 χιλ. κ.), τὸ ἐπίγειον τῶν Ἀθηνῶν ἡ ἐμπορικωτάτη πόλις τῆς Ἑλλάδος, ἔχουσα πολλὰ βιομηχανικὰ ἐργαστήρια, ὡς ὑφαντουργεῖα, μηχανουργεῖα, ναυπηγεῖα, δύο μινύρους καὶ κτιστὰς δεξαμενάς, ἐνθα καθαρίζονται τὰ πλοῖα, ἀνευροατμοβόλους, αἰσθηματοποιεῖα κτλ., ναυτικὴ σχολὴ, θέατρον, φιλοanthropικὰ καταστήματα, δύο γυμνάσια καὶ πλείστα ἰδιωτικὰ καὶ δημόσια ἐκπαιδευτήρια. Ὁ Πειραιεὺς συνδέεται μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ σιδηροδρόμου, ὃν εἰς ἠλεκτρικὴς, καὶ ἐνὸς ἠλεκτρικοῦ τροχιοδρόμου καὶ ἔχει συνεχῆ ἀτμοπλοῖκήν συγκοινωνίαν μετ' ὅλων τῶν παράλιων πόλεων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς ἀλλοδαπῆς.

Ἐργαστήρια, πόλις κειμένη εἰς τὰς ὑπορείας τοῦ Λαυρείου καὶ κατοικοῦμένη ὑπὸ τῶν ἐργαζομένων εἰς τὰ μεταλλεῖα. **Μαραθῶν**, χωρίον ὀπισθεν τοῦ Πεντελικοῦ, ἀπέχων 8 ὥρας τῶν Ἀθηνῶν. Εἰς τὴν ὀνομαστὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ 1000 Πλαταιέων ὑπὸ τὸν Μιλτιάδην ἐνίκησαν περιφανῶς 110.000 Πέρσας.

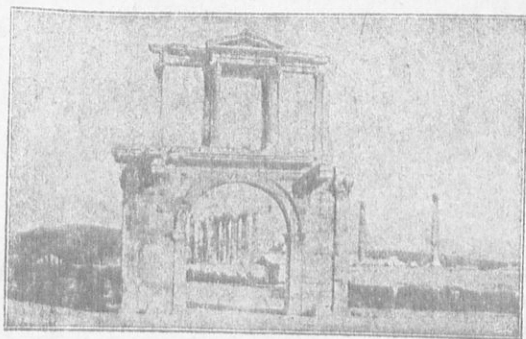
2. Ἡ **ἐπαρχία Μεγαρίδος** κείται πρὸς Δ. τῆς Ἀττικῆς καὶ ἐκτείνεται μέχρι τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου. Πρὸς Ν. τῆς Μεγαρίδος τὸ ὄρος Γεράνεια καταλήγει εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ σχηματίζει μέρος κρημνώδες, διὰ τοῦ ὁποῦ διέρχεται ὁ σιδηρόδρομος τῆς Πελοποννήσου. Τὸ μέρος τοῦτο ὀνομάζεται **κακὴ οὐάλα** (πάλαι Σκυριωνίδες πέτραι), ἔνθα ο κακοῦργος Σκυρίων παρεμόνευε τοὺς δικαστάς καὶ κατεκρήμνιζεν αὐτοὺς εἰς τὴν θάλασσαν. Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι τὰ **Μέγαρα** (8 χιλ. κστ.), συνδεομένη μετὰ τῶν Ἀθηνῶν διὰ σιδηροδρόμου, πάλις παράγουσα ἀφθονον οἶνον, ἔλαιον καὶ ἐλαίικς καὶ ὀλίγους δημοτικκοὺς καρπούς. Τὰ μέγαρα ἤκμασαν τὸ πάλαι ὡς ναυτικὴ πόλις, ἴδρυσε δὲ πολλὰς ἀποικίας, ὡς τὸ Βυζάντιον, τὴν Χαλκηδῶνα καὶ ἄλλας. **Ἐλευσίς** (2 χιλ. κστ.), κώμη μικρά, κειμένη πρὸς Δ. τῶν Ἀθηνῶν, μεθ' ὧν συνεκοινωνεῖ διὰ τῆς ἱερῶς ὁδοῦ. Αὕτη ἦτο ὀνομαστὴ τὸ πάλαι διὰ τὸν περιώνυμον γῶν τῆς Δήμητρος, τῆς ὁποίας τὸ ἄγκλημα ἐκομίσθη εἰς Ἀγγλίαν τῷ 1801. Εἰς τὸν γῶν τοῦτον, τοῦ ὁποῦ σφίζονται ἀκόμη ἐρείπια, ἐτελοῦντο τὰ ἐλευσίνια μυστήρια. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι πολλὰ καὶ μεγάλα βιομηχανικὰ ἐργοστάσια, σαπωνοποιίας, οἰνόπνευματοποιίας, τσιμέντου, πίσσης καὶ γάφης ἕνεκα τῆς ἀφθόνου παραγωγῆς ῥητίνης. Εἰς τὴν Μεγαρίδα ὑπάρχει ἡ νῆσος **Σαλαμίς** (κοινῶς Κούλουρα), ἣτις ὑπῆρξε πατρὶς τοῦ νομοθέτου Σόλωνος καὶ τοῦ ποιητοῦ Εὐριπίδου. Εἰς τὰ στενὰ τῆς Σαλαμίνας, τὰ ὁποῖα ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς Ψυτταλείας μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Σιραδίου, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Ἀράπης, κατεκυμαχῆσαν τῷ 480 π. Χ. οἱ Ἕλληνας τοὺς Πέρσας. Εἰς τὸν Ἀράπην εὐρίσκειται ὁ βασιλικὸς ναύσταθμος καὶ μία μεγάλη πλωτὴ δεξαμενὴ, ἐν τῇ ὁποίᾳ καθαρῶνται τὰ πλοῖα. Δυτικῶς τῆς νήσου κείται ἡ κομπολις **Σαλαμίς** (5 χιλ. κστ.), ὅχι μικρὰν τῆς Ἐλευσίνας κείται ἡ **Μάνδρα** (3,600 κστ.), ἑτέρα ἀγροτικὴ κῶμη ὑπὸ τὸν Κιθιρῶνα εἶναι τὰ **Βίλλια** καὶ τὸ **Κριεκούκιον**.

3. Ἡ **ἐπαρχία Αἰγίνης** ἀποτελεῖται ἐκ τῶν νήσων Αἰγίνης καὶ Ἀγιστερίου (9,400 κστ.). Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι ἡ **Αἰγίνα** (5,400 κστ.). Ἡ νῆσος Αἰγίνα κείται ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ καὶ ἔχει σχῆμα τριγωνικόν.

Τὸ ἔδαφος αὐτῆς εἶναι ὄρεινόν καὶ μόνον εἰς τὴν ΝΔ. παραλίαν ἀπλοῦται πεδιάς μικρὰ καὶ κατάφυτος ἐξ ἀμπέλων καὶ δένδρων ὁπω-

ροφόρων. Οί κάτοικοι αὐτῆς, ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σπογγαλιείαν, τὴν ναυτιλίαν καὶ ἀγγειοπλαστικὴν. Τὸ πάλαι ἡ Αἰγίνα ἦτο ὀνομαστὴ διὰ τὴν μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν καὶ τὸ ἐμπόριον αὐτῆς. Εἰς τὴν νῆσον ταύτην ὑπῆρχε τὸ ἱερόν τῆς Ἀφροδίτης, τοῦ ὁποίου καὶ σήμερον ἀκόμη σώζονται εἰσέτιον. Τὸ Ἐγκίστριον εἶναι μικρὰ νῆσος ἀπέ-
ναντι τῆς Αἰγίνης κατάφυτος ἐκ πύκνων ἐξάγουσα ἰδίως ῥητινὴν πέ-
ρῃ αὐτῆς ὑπάρχουσι νῆσοί τινες ἀκατοίκητοι.

Ἡ πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ.

4. Ἡ ἐπαρχία **Θηβῶν** περιλαμβάνει τὸ ΝΑ. μέρος τοῦ νο-
μοῦ. Πρωτεύουσα εἶναι αἱ **Θῆβαι** (3,500 κατ.), πόλις ἀρχαία, κει-
μένη ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου λόφου τῆς ἀκροπόλεως Καδμείας, πατρίς τοῦ
ποιητοῦ Πινδάρου καὶ τῶν στρατηγῶν Ἰππικρινῶν καὶ Πελοπίδου.
Πρὸς Ν. τῶν Θηβῶν, παρὰ τὰς ὑπερεῖκας τοῦ Κιθαιρώνας, ἔκειντο αἱ
Πλαταιαί, νῦν τὸ χωριὸν Κόκλα, εἰς τὰς ὁποίας τῷ 479 π. Χ. οἱ
Ἕλληνες ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ Περικλείου κατετρόπωσαν τοὺς Πέρ-
σας. Πρὸς Α. τῶν Θηβῶν ἔκειντο τὸ πάλαι αἱ **Θεσπιαί**, ὅπου νῦν
τὸ Ἐρημόκαστρον καὶ τὰ **Λεῦκτρα**, πρὸς Α. δὲ τῶν Θηβῶν καὶ ἐπὶ
τῆς παραλίας τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου ἔκειτο ἡ **Αὐλίσ**, ἀπὸ τῆς ὁποίας
ἐξεστράτευσαν οἱ Ἕλληνες κατὰ τῆς Τροίας, ἡ **Δουβραῖνα** καὶ τὸ
Κακόδι, κῶμαι γεωργικαί. Εἰς μικρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀπόστασιν εὐρί-
σκονται ἀλυκαὶ παρὰ τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

5. Ἡ ἐπαρχία **Λεβαθείας** περιλαμβάνει τὸ ΒΑ. τμήμα
τοῦ νομοῦ. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ **Λεβάδεια** (7,000 κατ.).

Αὕτη κεῖται ἐπὶ περπνοτάτης τοποθεσίας, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν, τὴν βυμβάκοφυτείαν καὶ τὴν νηματουργίαν· εἶναι πατρὶς τοῦ περιφήμου ἥρωος Λάμπρου Κετσώνη. **Κάπραινα.** κώμη μικρὰ, κειμένη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Χαιρώνειας, τῆς πατρίδος τοῦ Πλουτάρχου. **Δίστομον,** κοινὸς πόλις γενομένη ὀνομαστὴ διὰ τὴν πλησίον αὐτῆς καταστροφὴν τῶν Τούρκων ὑπὸ τῶν Σουλιωτῶν. **Ἀράχοβα,** ἐπὶ τῶν νοτίων ὑπορείων τοῦ Παρνασοῦ· ταύτης οἱ μὲν ἄνδρες ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἀμπελοφυτείαν καὶ κτηνοτροφίαν, αἱ δὲ γυναῖκες ὑφίστανται ὀνομαστοὺς τάπητας.

Περίληψις.

Ὄρη.— Ὑμηττός, Πεντελικόν, Πάρνης, Αἰγάλεως, Κιθαιρών, Γεράνεια, (Μακροπλάγι), Ἐλικῶν, Πηῶν καὶ Παρνασός.

Πεδιάδες.— Μαραθῶνας, Μεσσηγιῶν, Ἀθηῶν, Θριάσιον πεδίον (Ἐλευσίνας), Μεγαρίδος, Θηβῶν, Πλαταιῶν καὶ Λεβαδείας.

Ποταμοί.— Κηφισός, Ἰλισός (χειμαρρώδεις), Ἀσωπός, Βιωτικὸς Κηφισός.

Λίμναι.— Ἡ ἀποξηρανθεῖσα Κωπαῖς, Ὑλική, Παράλιμνη, (Τρεφία).

Κύρια προϊόντα.— Δημητριακοὶ καρποί, ἔλαιον, οἶνος, μέλι, διάφοροι ὀπῶραι, κτήνη, μάρμαρα καὶ μέταλλα (μόλυβδος, ψευδάργυρος, ἄργυρος).

Ἐπαρχίαι.— Ἀττικῆς, Αἰγίνης, Μεγαρίδος, Θηβῶν καὶ Λεβαδείας.

Πόλεις, προάδεια καὶ κῶμαι.— Ἀθῆναι, Πειραιεύς, Π. καὶ Ν. Φάληρον, Κηφισιά, Ἐργαστήρια (Λυύρειον), Καμάριζα, Κερατέα, Μαρκόπουλον, Κορωπί, Λιόπеси, Σπάτα, Μενίδιον (Ἀχαρναί), Καλύβια, Ἐλευσίς, Μέγαρα, Σαλαμίς, Αἴγινα, Θῆβαι, Ἐρμηόικατρον (Θεσπία), Βάγια, Δομβραῖνα, Λεβάδεια, Δίστομον, Ἀράχοβα, Κάπραινα.

Ἱστορικά πόλεις καὶ τοποθεσίαι.— Ἀθῆναι, Χαϊδάριον, Μαραθῶν, Ἐλευσίς, Σαλαμίς, Αἴγινα, Σκευρωνίδες πέτραι, Θῆβαι, Πλαταιαί, Λεῦκτρα, Αὐλὶς, Θεσπία, Χαιρώνεια, Δίστομον, Κασταλία πηγὴ καὶ Κωρύκιον ἄντρον.

Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων.— Οἱ μὲν τῶν Ἀθηῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς ἀσχολοῦνται εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὰς τέχνας, τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν, οἱ δὲ τῆς Βιωτίας καὶ τῶν περιχώρων τῆς Ἀττικῆς εἰς τὴν γεωργίαν, ἀμπελοφυτείαν καὶ κτηνοτροφίαν.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	σελ.
Ἐν εἶδει προλόγου. Ὀλίγα τινὰ περὶ τῆς συντάξεως τοῦ παρόντος γεωγραφικοῦ ἐγχειριδίου	3—4
Περὶ τοῦ καταλληλοτέρου διδακτικοῦ τρόπου τῆς γεωγραφίας ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις	4—7
Ἡ ἐκ τῆς πατριδογνωθίας καὶ τῆς γεωγραφίας διδασκομένη ὕλη ἐν ταῖς τριῶν κατωτέραις τάξεσιν	8—10
Ἀδελφικαὶ προειδωγωγικαὶ τῆς πατριδογνωθίας. —Ἀντικείμενον (ἢ ὄρισμός) τῆς πατριδογνωσίας	11—12
Τὸ σχολεῖον.—Εἰκὼν τὸ μονοτάξιον σχολεῖον	12—14
Ἐφαρμογὴ τοῦ μαθήματος περὶ τοῦ διδακτηρίου μετ' εἰκόνα	14—15
Ἡ αὐλή. Ἡ χρησιμότης τῆς αὐλῆς καὶ τὰ ἐν αὐτῇ φυτά. Τὰ ἐν αὐτῇ κατοικίδια ζῷα. Τί γίνεται ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν εὐπόρων κυρίως χωρικῶν κλπ.—Εἰκὼν ἡ αὐλή	15—19
Ἡ κῆπος—Θερμοκήπια—Ζωολογικοὶ κῆποι	19—21
Ἡ ὁδὸς κλπ.	21—23
Ἡ οἰκία τὰ δωμάτια. Τὸ μαγειρεῖον καὶ τὸ ἐστιατόριον	23—25
Αἱ πλατεῖαι. Ἡ ἀγορὰ.—Εἰκὼν ἡ πλατεῖα τοῦ Ζαππείου	25—27
Ἡ Οὐρανὸς (κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα)	27—28
Ἡ Οὐρανὸς καὶ ἡ Γῆ.—Εἰκὼν ἡ γῆ καὶ ἡ σελήνη	28—29
Ἡ ἡλιος (γενικῶς).—Ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου.—Ἡ δύσις τοῦ ἡλίου	29—31
Ἡ σελήνη (γενικῶς). Ἡ σελήνη καὶ αἱ φάσεις αὐτῆς	31—32
Ἡ ὀρίζων—προσανατολισμός. Ἡ πορεία τοῦ ἡλίου ἐν τῷ οὐρανῷ κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ κατὰ τὸ θέρος	32—35
Τὰ κύρια σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος εἰκὼν ὁ μαθητὴς δεικνύων αὐτὰ	35—36
Ποῖα εἶναι τὰ διάμεσα (δευτερεύοντα) σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος	36—37
Περὶ τῆς κοινότητος καὶ τῶν ὀρίων (συνόρων) αὐτῆς. Ἡ οἰκογένεια	37—39
Ἡ κοινότης καὶ αἱ γαῖαι αὐτῆς. Σχεδιάγραμμα χωρίου	39—41
Ἡ κοινότης καὶ τὰ ὕδατα αὐτῆς	41—42
Ἡ κοινότης καὶ τὰ γεωργικὰ αὐτῆς προϊόντα	42—43
Ἡ ἀμπελών. Τὰ εἶδη τῶν σταφυλῶν κλπ.	45—45
Καύσιμοι καὶ φωτιστικαὶ ὕλαι. Πῶς φωτιζόμεθα	45—47
Περὶ διοικήσεως τῆς κοινότητος. Δῆμος ἢ κοινότης. Ἐπαρχία. Ἡ νόμος ἢ χώρα	47—49
Γεωγραφικὴ ὀνοματολογία. Γενικοὶ ὀρισμοί	49—53

Ἡ ξηρά καὶ τὰ μέρη αὐτῆς. Παράλια. ἀκτή, σκόπελοι, ὄφραλοι κλπ.	53—55
Τὸ ὄρος. Ὅρειογραφία. Ὅροπέδιον, ἡφαίστειον κλπ.	55—58
Τὸ δάσος.—Εἰκὼν τὸ δάσος	58—61
Ὑδρογραφία. Ὁ ῥοῦς τοῦ ποταμοῦ. Συμβολή, δέλτα τοῦ ποταμοῦ, λίμνη, αἰγιαλὸς κλπ.	61—63
Αἱ κατοικίαι. Τὸ χωριὸν κλπ.	63—64
Ἡ κομόπολις κλπ.	64—65
Ἐκκλησία ἢ ναὸς καὶ τὰ μέρη αὐτῆς	65—66
Ἡ πόλις κλπ. Εἰκὼν ἢ Ἀκρόπολις	66—68
Ἡ πρωτεύουσά μας — αἱ Ἀθῆναι. Εἰκόνες τὰ Πανεπιστήμιον, ἡ ἄ- ποισις τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν	68—71
Ἐκκλησίαι ἢ ναοὶ τῶν Ἀθηνῶν. Εἰκὼν ἢ Μητροπολις	71—73
Τὰ ἀρχαῖα μνημεῖα τῶν Ἀθηνῶν. Εἰκόνες ὁ Παρθενῶν, τὸ Ἐρέ- χθειον	73—75
Ἡ πατρις ἡμῶν Ἑλλάς, — εἰκὼν ἢ Κωνσταντινούπολις	75—76
Μέσα συγκοινωνίας. Περὶ τῶν πεδιάδων καὶ τῆς χρησιμότητος αὐτῶν	76—78
Περὶ τῶν ὁρέων καὶ τῆς χρησιμότητος αὐτῶν	78—79
Περὶ τῆς ποιότητος τοῦ ἐδάφους.	
Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα καὶ αἱ τροφαὶ τοῦ ἀνθρώπου	81—85
Αἱ ἡλικίαι τῶν ἀνθρώπων. Τὰ ἐνδύματα	85—87
Ἡ περίξ φύσις κατὰ τὰς τεσσαρας ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Τὸ φθινό- πωρον, ὁ χειμῶν, ἡ ἄνοιξις, τὸ θέρος	87—96
Τὰ πλοῖα. Ποία ἢ χρησιμότης τῶν πλοίων κλπ.	96—99
Πῶς διεξάγεται σήμερον ὁ κατὰ θάλασσαν πόλεμος. Αἱ τορπίλλαι Εἰκὼν τορπίλλη ἐκσφενδονιζομένη ἀπὸ τοῦ τορπιλοβλητικοῦ σολῆνος	99—101
Αἱ νάρκαι. Εἰκὼν νάρκη ἐπιπέουσα	101—102
Ἡ ἄμυνα τοῦ θορηκτοῦ. Τὸ ἀντιτορπιλικόν, τὸ ὑποβρύχιον. Εἰ- κόνες τὸ ἀντιτορπιλικόν ἢ «Νέα γενεά». τὸ ὑποβρύχιον, τὸ ἀεροπλάνον, τὸ ὕδροπλάνον, τὰ ἀερόπλοια Ζέππελιν	102—106
Ὁ στρατιώτης καὶ τὰ διάφορα εἶδη τῶν στρατιωτῶν	106—111
Φυσικὰ καὶ μετεωρολογικὰ φαινόμενα. Ἀτμόσφαιρα, νέφη κλπ.	111—119
Δημορχεῖον ἢ κοινότης, ταχυδρομεῖον, τηλεγραφεῖον	119—121
Νοσοκομεῖα ἢ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα	121—122
Ἀνακεφαλαίωσις. Ἡ γῆ καὶ τὰ μέρη αὐτῆς γενικῶς	122—123
Ἡ ξηρά ὡς κατοικία τῶν ἀνθρώπων	123—124
Ἡ παλαιὰ καὶ νέα Ἑλλάς γενικῶς	124—125
Γενικὴ φυσικὴ ἄποψις τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ἑλλάδος. Εἰκόνες ὁ ναὸς τῆς ἁγίας Σοφίας ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ χάρτης τοῦ Νομοῦ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας	125—128

0020560963

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

ἠφιστοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰνστιτούτο Ἐκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ & ΡΩΜΑΪΚΗ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΕΝ ΨΩΔ. ΜΑΧΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΩΝ ΤΗΣ ΡΩΜΗΣ

ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΗΣ Β' ΤΑΞΕΩΣ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΥΠΟ

Κ. Σ. ΓΟΥΝΑΡΗ

Δ. Φ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",

44—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ—44

1913

ΙΩΑΝ. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ",
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ—ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 44

"Εργα τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως ἄρτι ἐκδοθέντα (1916)

*(συμφώνως τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι τῶν μαθημάτων
τῷ ἐκδοθέντι ὑπὸ τοῦ Σ. Ὑπουργείου τῆς Παιδείας.
τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1913).*

Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐγκεκριμένη (περίοδος μυθολογική) πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Γ' τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐγκεκριμένη περιλαμβάνουσα ἅπασαν τὴν διδασκομένην ὕλην, ἥτοι ἀπὸ τῶν Περσικῶν πολέμων μέχρι τῆς ὑποταγῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Ῥωμαίους μετὰ *προλόγου* καὶ *εἰσαγωγῆς*, καὶ πολλῶν εἰκόνων καὶ τοπογραφικῶν σημάτων τῶν διαφόρων μαχῶν διὰ τοὺς μαθητευομένους ἀμφοτέρων τῶν φύλων τῆς Δ' τάξεως.

Ἱστορία Βυζαντινὴ περιλαμβάνουσα ἅπασαν τὴν διδακτέαν ὕλην ἐν τῇ Ε' τάξει τῶν πλήρων δημοτ. σχολείων, μετὰ πολλῶν εἰκόνων.

Ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος περιλαμβάνουσα ἅπασαν τὴν ὕλην τὴν διδασκομένην ἐν τῇ Σ' τάξει τῶν πλήρων δημοτικῶν σχολείων, *καὶ τὴν ἐν τῇ Δ' τάξει τῶν κοινῶν δημοτικῶν σχολείων*, μετὰ πολλῶν ὄραισιμῶν εἰκόνων, περιλαμβάνουσα καὶ τὰ τελευταῖα ἔθνικὰ γεγονότα 1912—1913.

Γεωγραφία νεωτάτη τεῦχος Β' περιέχον τὴν γενικὴν ἐπισκόπησιν καὶ τὴν φυσικὴν καὶ πολιτικὴν Γεωγραφίαν τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ἑλλάδος μετὰ 100 εἰκόνων, διὰ τὴν Δ' τάξιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀμφοτέρων τῶν φύλων.

Γεωγραφία νεωτάτη, τεῦχος Γ' περιέχουσα ὅλην τὴν διδακτέαν ὕλην τῆς Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως τῶν πλήρων σχολείων μετὰ πολλῶν σημάτων καὶ εἰκόνων.

Χάρτης τῆς νέας καὶ μεγάλης Ἑλλάδος 70×100 νεώτατος καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν διοικητικὴν διαίρεσιν, περιλαμβάνων καὶ τοὺς νέους νομοὺς *Κορυθαῖς* καὶ *Ἀργυροκάστρου*.

Νέος χάρτης τῆς Ἑλληνικῆς Χερσονήσου 70×100 ὁ ἀκριβέστερος καὶ καλλιτεχνικώτερος πάντων τῶν ὑπαρχόντων ἐν Ἑλλάδι.

Χάρτης τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας 70×100 νεώτατος καὶ λεπτομερὴς σχεδιάσιμος καὶ χαραχθεὶς ἐπὶ τῇ βάσει τελειοτάτων εὐρωπαϊκῶν χαρτῶν.